

34 MAG.
NET

АЛҖКСЕЙ ТАЛСТОЎ
ВАЛАЦУГІ

АЛЯКСЕЇ ТАЛСТОЇ

ВАЛАЦУГІ

РАМАН

2014

© Талстоў Аляксей Сяргеевіч, 2014

© 34mag.net, 2014

*Фларан, якая ня стала трываць
і зваліла*

1. ГАРАКПУРСКІ ГАТЭЛЬ

Ня ведаю, што можна рабіць у гэтым горадзе. Тут не затры-мліваюцца. Зазвычай далей за вакзал ніхто ня ходзіць. Ёсьць авіябаза і храм, і гэта, бадай, усё, што я магу пра яго сказаць. Збольшага ён выкарыстоўваецца як перавалачны пункт. Тут перасаджваюцца зь цягніка на аўтобус і з аўтобуса на цягнік, у залежнасьці ад напрамку. Калі ёсьць квіток, а да адпраўленьня яшчэ дзень ці два, то табе папросту накіравана бавіць час у гатэлі. Я люблю гэтыя гатэлі. Яны немудрагелістыя, брудныя, але разам з тым у іх столькі надзейнасьці, нібыта гэта не выпадковае часовае жыллё, але сапраўдны дом. Справа, відаць, у стаўленьні. Засаўка на дзвярах гарантуе адасабленьне, пакой — уласная прастора, у якой ты недасяжны для навакольнага сьвету. Толькі гукі. Іх не пазбавіцца. Вуліца віруе ў некалькіх паверхах ніжэй. Гудкі самаходаў, званочкі рыкшаў, крыкі, абвесткі пра адпраўленьне цягнікоў ненатуральным голасам, нумары, пункты прызначэньня. Людзі. Шмат людзей. Я не адмысловец, не разьбіраюся ў мясцовых сацыяльных зносінах і, можа, ня вельмі імі цікаўлюся. Да такіх чужын-

цаў адносіны адпаведныя. І калі нехта пытаецца пра маё паходжаньне, ці пра тое, куды я кіруюся, ці нават пра маю сям'ю — усё цалкам прадказальна. Гэта такая мяжа ветлівасьці, якую наўрад ці хто будзе пераходзіць. Але зь іншага боку, хіба гэта ня тое, дзеля чаго мы ўсе тут? Дзеля гэтай адчужанасьці, дзеля ізаляцыі, дзеля выпадковай радасьці сустрэчы такога ж, як ты, суразмоўцы, аднаразовага сябра, які неўзабаве паедзе ў сваім кірунку... Раней гэта ўспрымалася сапраўды інакш. Цяпер жа досьвед зрабіў сваю справу і часовая здзічэласьць падаецца нармальным станам рэчаў, гэткай своеасаблівай практыкай, неабходным чыньнікам самаўдасканаленьня, разьвіцьця, даволі спрэчнага, канешне. Чалавек перастае надаваць увагу выпадковасьцям, калі пачынае ўсьведамляць выпадковасьць самага сябе і ўсяго гэтага сьвету.

Мы ўсе тут героі. Наш гераізм асядае пылам на абутку, ім прапітаная тканіна нашай вопраткі, ён размазаны па кафлевых сьценах нашых часовых пакояў, застаецца на зубах пасля абеду ў сталоўцы. Ён зьяўляецца прадметам нашых гутарак і разам з тым яго можна й не абмяркоўваць. Гэта танная гісторыя, зусім не сур'ёзная, выпадковая. Так папросту здараецца, і хіба хто ведае, што з гэтым рабіць? Мне хочацца верыць, што тут ёсьць нейкая шчырасьць, нейкая праверка на вартасьць. Нішто так не разбэшчвае розум, як добрая кампанія і ладная гутарка. Нішто так не дысцыплінуе, як часовае перапыненьне камунікацыі. Ці не ў маўчаньні наш гераізм? Наўрад ці.

Часам я ня бачу ў такіх перасоўваньнях ані каліва сэнсу, шмат хто назаве іх элементарным лайдацтвам і ў не-

чым, вядома, будзе мець рацыю. Толькі хіба ўсё гэтак адназначна? Мы розныя, і кожны з нас мае сваю ўласную гісторыю незалежна ад таго, ці прачынаецца ён штораніцы ў сваім ложку, гатовы прыняць усё, што прынясе новы дзень, гатовы да працы і выканання сваіх абавязкаў, ці хапае сон урыўкамі ў перапоўненым аўтобусе, што нясецца па горнай дарозе чорт ведае дзе, без аніякіх гарантый і з даволі няпэўнымі пэрспэктывамі. Нешта дазваляе мне думаць, што мы ўсе атручаныя, што мы ўсе вымушаныя прыстасоўвацца да гэтага жыцця, і ў кожнага, зрэшты, свае прыёмы і свае мэтады. Няма нічога дзіўнага ў тым, што гісторыі, якія мы расказваем адно аднаму, адрозніваюцца. Гэта цікава. Дзесьці можна парадавацца, дзесьці пашкадаваць—усё гэта толькі варыяцыі на агульную тэму. Разгоны за жыццё, якое не належыць некаму пэрсанальна. Можна наракаць на яго, можна быць шчаслівым, але не любіць яго немагчыма.

2. ДАРОГА НА ПАТНУ

За вакном зусім сьцямнела. Аўтобус каціў на поўнач ужо каля чатырох гадзінаў. У дарозе ноч прыходзіць нечакана, і нічога не застаецца, як у нейкі момант прыняць яе. Дзьверы бразгаталі, дый ня толькі дзьверы. Здавалася, аўтобус увесь складзены з гэтага мэталічнага шуму, аніводная дэталі не прыкручаная як сьлед. Дзяржаўныя аўтобусы заўжды ў такім стане — гэта мне паведаміў перад паездкай хлопец, які кіраваўся на Сікім. Ён сядзеў цяпер за маёй сьпінай. Можа, слухаў плэер, можа, спаў. Падчас прыпынкаў ён на кепскай ангельскай нахвальваў свой горны штат і ігнараваў пытаньні, якіх не разумеў, нават калі я паўтараў іх двойчы. Дзіўная рыса. Зрэшты, нашыя канвэрсацыі не былі шматслоўнымі.

— Мне не падабаецца ў Індыі. Там усё вельмі брудна. У нас у Сікіме чыста. Вельмі добра. Няма сьмецьця. Ніхто ня стане сцаць пасярод вуліцы, у нас іншыя людзі. А тут, ты паглядзі. Столькі праблемаў... Ведаеш чаму? Таму што вельмі брудна. Таму і карупцыя і галечка... Вельмі шмат праблемаў, — хлопец прамаўляў гэта

і на твары адлюстроўвалася нейкая гідлівасьць, раздраж-
неньне й пагарда. Я ніколі ня быў там, адкуль ён пахо-
дзіў, чуў шмат добрага, але сам так і не дабраўся. Можа
й сапраўды калі пазьней заеду. Зрэшты, пра падарожжы,
карупцыю ці маляўнічыя краявіды я тады зусім ня думаў.
Было папросту пляваць. Недзе траціну пасажыраў гэтага
разьбітага аўтобуса складалі сікімцы, збольшага муж-
чыны рознага веку, дзьве ці тры бабці, дзеці. Некалькі
сем'яў, астатнія манахі. Яны ўсе зьбіраліся перасесьці
на вечаровы цягнік і саскочыць недзе ў Сілігуры ці дзе
яшчэ. Празь дзень, максымум два, яны вернуцца дамоў,
да сваякоў або ў кляштары, куды заўгодна, дзе іх сустрэ-
нуць зь цеплынёй і павагай, як заўжды сустракаюць пі-
лігрымаў. Яны вымыюцца, адпачнуць з дарогі, а пасья,
увечары, будуць распавядаць гісторыі, дзяліцца ўражань-
нямі, сьціскаючы ў руках шклянку гарачай гарбаты. Яны
вернуцца ў свае ўтульныя кантэксты і зноўку заживуць
якаснымі, надзейнымі жыцьцямі, азначаныя судачынень-
нем з сакральным. Вера — тое, што дапаможа ім годна
пратрымацца яшчэ нейкі час.

Так, гэта вельмі нагадвала зайздрасць, усьвядомле-
ную і ад таго яшчэ больш камічную. Неяк, шмат гадоў таму,
калі я быў крымскім галазадым хіпачком, на пляжы ў Ліс-
цы адзін сівы дрэдлаты растапанк з адсутным позіркам
скардзіўся мне на тое, што яму вельмі хочацца дамоў, але
дому ён ня мае. Тады ўсе былі п'яныя і накураныя — хто
пад кашай, хто пад дурманам, хто пад таблеткамі, — ці
мала яшчэ што зьвярзеш. Але чамусьці гэты захутаны
ў брудныя ад пяску й солі прасьціны чалавек мне запом-

ніўся. Не магу сказаць, што, едучы ў гэтым аўтобусе, я сам хоць у якой ступені атаясамляў сябе зь ім, але добра памятаю, што прыгадаў тую сустрэчу. Абводзіў позіркам пасажыраў і, сапраўды, нешта нахшталт лёгкай зайздрасьці пачынала тачыць розум. Хутчэй за ўсё яшчэ і ад таго, што пэрспэктывай на бліжэйшую ноч быў той самы ірваны сон у начным аўтобусе да Раксаўла, на які мне трэба было перасесьці празь некалькі гадзін, а пасля яшчэ паўдні цягнуцца ў цесным джыпе па горнай дарозе. «Ну, калі ты тут, значыцца табе па кайфу такое жыццё», — але на самой справе я сумняваўся.

Быў дзень Сарасваці, багіні ведаў. З усімі акалічнасьцямі. Па ўзбочынах, дзе на грузавых рыкшах, дзе на прычэпах, а дзе й папросту на вазах, мясцовыя перавозілі культавыя статуі, зробленыя з гліны й саломы. Зазвычай побач стаялі некалькі хлопчыкаў і прытрымлівалі іх. Твар Сарасваці быў закрыты кавалкам паперы або цэляфанам, твары дзяцей поўніліся ўсьведамленьнем сваёй адказнасьці за бяспечнасьць дастаўкі. Столькі сур'ёзнасьці было ў іхных позірках, столькі ўпэўненасьці ў руках, я мог толькі зьдзіўляцца гэтай адданасьці рытуалу, такой нехарактэрнай для большасьці маіх знаёмых. Напэўна, нам ужо ніколі не пазбыцца гэтага невыноснага скепсысу, зь якім адукаваны прагматык глядзіць на простага, нармальнага чалавека, нашчадка сваёй культуры, узгадаванага ёй, няздольнага існаваць па-за яе межамі. Парадаксальнае свьята, яно ўсім нашым пошукам ісьціны, усім навуковым тэорыям, падмацаваным экспэрымэнтамі, артыкуламі, канфэрэнцыямі, дысерамі дае простага і надзейнага

высыпятка. Міжволі адчуваеш сябе старым пердуном на моладзевай вечарынцы, дзе ўсе яшчэ вераць і любяць і дзе ўсе твае лягічныя заключэньні выглядаюць нейкім нудным маразмам незадаволеных пэнсіянэраў...

3. СУСТРЭЧА З КЭЦІ Ё ЛУМБІНІ

Упершыню я сустрэў Кэці гады тры ці чатыры таму ў Лумбіні. Быў змрочны зімовы поўдзень. Неба забралася хмарами, і цяжкі, марудны вецер зрэчас варушыў галіны, абтрасаючы пыл са стомленага лісьця. Яна сядзела на лаве пад дрэвам недалёка ад аўтобусага прыпынку і чытала. Усё выдавала на тое, што заняцца ёй не было чым. Сапраўды, калі ты тут не па справах, то цалкам хапае некалькіх гадзінаў на ўвесь культурны экспірыенс, а пасля застанецца адно марнаваць час у чаканьні аўтобуса. З аўтобусамі была засада. Кіроўцы, як і большасьць сумленных грамадзянаў, страйкавалі. Зрэшты, пытаць не можа не ў сумленнасьці, але ў палітыцы — не істотна, мала хто з нас тут хоць што разумеў.

— Сраныя мааісты! Ніхто ня чэшацца! Ты сячэш?! Ды і там похер усё! Сядзяць, паляць, фішкі ганяюць!

— А куды ты хочаш ехаць?

— Катманду!

— Дык і ў чым праблема?

— Чорт! Дык яны ўжо трэці дзень, сукі, страйкуюць!

Я тут ужо тры сраныя дні чакаю гэтага, лядзь, аўтобуса!
Ім похуй! Разумееш?!

— Ага. Ну так. А дзе парк? Дзе атракцыі?

— Праз дарогу твой парк. Вунь тая брама...

— Ок,— я было хацеў рушыць, але Кэці раптам спахапілася.

— Гэй! Пачакай, ты што толькі прыехаў? А адкуль?!

— З КТМ.

— Чорт, халерына! Дык езьдзяць яны ці ябланыць?! — яна наўмысна прамовіла гэта гучней, хацела, каб мужыкі, што таўкліся мэтрах у трыццаці ля шапіка, пачулі яе. Наўрад ці яны нешта зразумелі.

— Ладна, пабачымся,— я ўсьміхнуўся. Відаць, яе сапраўды задзяўбло тут вісець.

— А куды падзенемся,— сказала яна, разгортваючы кніжку.

Тут сапраўды не было куды падзецца. Адно што зьнікнуць у парку, ды і гэта пад пытаньнем. Пасьля вялікага гораду знаходжаньне тут як такое было нечым дзіўным. Нечаканая цішыня запаўняла сабой усё, вісела на дрэвах, назірала за табою з хмызоў, хавалася ў высокай, някошанай траве. Аблогі. Можна было падумаць, што неўзабаве пойдзе дождж. Хмарнасьць, бязьлюднасьць парку, адсутнасьць рэзкіх гукаў, зь якімі ўжо звыкся на шумных гарадзкіх вуліцах,— гэта нараджала такія саспэнс, нібыта нешта вось-вось мусіць здарыцца. Тое было толькі першым уражаньнем, у падобных месцах мала што здараецца. Варта зазначыць, што агароджаная плотам прастора нагадвала парк толькі на пляне, які вісеў

на офісным будынку побач з павільёнам, астатняе больш выглядала нейкай будпляцоўкай на беразе ракі. Так-сяк упарадкавана глядзеўся хіба сам павільён — уласна кажучы, галоўнае месца, якое неабходна было наведаць. Экспанат там толькі адзін — камень, на якім калісьці нарадзіўся Буда. Трэба прайсці па пракладзеным па пэрымэтры насцьце, падысці да кавалка пароды, краіну яго рукою ці лбом — хто як хоча, — разгарнуцца і праставаць уздоўж супрацьлеглай сцяны да выйсця. Уся будыніна больш нагадвае вясковы клуб, чым рэлігійны комплекс, але якая розніца? Побач з павільёнам калёна Ашокі, узьведзеная царом на знак пашаны да настаўніка. Ня памятаю, што я тады думаў. Верагодна, было больш натхнення. Я пасядзеў пад адным з баньянаў. Вецер гайдаў лунгты, некалькі манахаў круцілі барабаны, іхныя сухія вусны злёгка трымцелі, выпускаючы на волю струмені мантраў. Было вельмі спакойна. І пазней, ідучы берагам сухога, недабудаванага каналу, абарочваючыся час ад часу на ступы й віхары*, на нейкія будынкі, што роўным шэрагам цягнуліся мэтрах у двухстах ад набярэжнай, я, напэўна, думаў, ці ёсць нейкі сэнс у маім знаходжанні тут. Тое былі іншыя часы, не такія, як цяпер, гэта дакладна. Памятаю працоўных, што будавалі набярэжную, гурбы цэгля, вялікія дрэвы і недагледжаныя, пабітыя іржою ды мясцовымі падлеткамі ўказальнікі. Калі на дарозе трапляўся чалавек, гэта было сапраўдным здарэннем.

* Віхара — культавая пабудова, кляштар.

Кэці мела рацыю, вялікіх забаваў вёска не абяцала. Пазней мы сядзелі на тэрасе кавярні й вячэралі. Заля была пустая. Некалькі індыйскіх турыстаў, пара замежнікаў сталага веку — яна вывучала гайдбук, а ён збольшага глядзеў тэлевізар, што вісеў пад стольлю. Паказвалі навіны, але мы нічога ня чулі, з тэрасы было не разабраць ані слова.

— Дык адкуль ты?

— Зь Беларусі.

— Адкуль?

— Беларусь.

— Чорт! Бэларус? Дзе гэта — Бэларус? Я ня ведаю.

— Ніхто ня ведае.

— Ну ўсё ж.

— Ва Ёсходняй Эўропе, на ўсход ад Польшы.

— Ніколі ня чула. Дый, зрэшты, фігова ў мяне з геаграфіяй, — Кэці запаліла цыгарэту й пасунула да сабе пляскавую попельніцу. — Я з Тэхасу. Ведаеш, дзе Тэхас?

— Ну так.

— Канешне, ведаеш. У Штатаў увагуле дужа агрэсіўная зьяўшняя палітыка. Увесь сьвет у курсе, дзе Тэхас. Нат няёмка неяк. — Яна зацягнулася, адпіла колькі глытоў соды. — Ня ведаю, як табе, але мне ўжо гэтыя гісторыі пра тое, адкуль мы ўсе, і пра «чым займаемся», і пра «дзе былі», ну ведаеш... Так задзяўбло гэта ўсё.

— Задзяўбло. Але пра што яшчэ размаўляць незнаёмым людзям?

— Ня ведаю. Мяне гэтыя турыкі ня радуюць. Нейкі пад'ябос.

— Так і ёсьць. Завецца «знайдзі дзесяць адрозьненняў».

— Ага.

Мы памаўчалі. Не зусім карэктна было ўключаць сноба. Ці можна адкасіць ад гэтай схемы гутарак, што мусяць весьці выпадковыя суразмоўцы? Нават усьведамленьне такой абмежаванасьці не гарантавала нечага нестандартнага. Але мы стараліся.

— Добра, я распавяду. Усё гэта не цікава, канешне. Калі мне было пятнаццаць, я зьехала ў Далас. Дома — тупняк, не было чым заняцца. Напэўна, ад гэтага й зьехала. Наглядзелася на бацькоў, ну і зразумела, што зусім не хачу так скончыць: седзячы на тэрасе з бутэлкай, позірк у нікуды. Гэта вельмі па-амэрыканску, напэўна. Я паехала ў Далас, спадзявалася на праграму дзяржпадтрымкі, хацела вучыцца. Рабіла, дзе магла, жыла чорт ведае дзе... Нічога цікавага, адным словам. Спачатку былі добрыя магчымасьці, цяпер — ня думаю. Наўрад ці што абломіцца. Напрацавала вось апошнімі месяцамі на квіток. Такія справы. Кажуць, гэта карысна: узяць адпачынак, зваліць куды-небудзь, згуляць героя, ведаеш? — Кэці расказвала так, нібыта крыху саромелася сваёй гісторыі. Ня тое каб ёй было чаго хаваць. Напэўна, яна б хацела ўсё перайначыць, але баялася, што ўжо позна.

З выгляду Кэці адрозьнівалася ад большасьці бэкпэкераў, якіх тут можна сустрэць у неверагоднай колькасьці. Ейныя даўно непадплетаныя белыя дрэды, што бязладна тырчэлі з-пад вязанага шэрага барэту, апалены сонцам твар, мэханічны гадзіннік на запясьці, там, дзе

зазвычай навязваюць разнастайныя фенькі,— усё пакідала ўражаньне бяздомнасьці. Калі б я сустрэў яе недзе ў іншым месцы, скажам, у якім усходнеэўрапейскім горадзе, то мог бы лёгка прыняць за жабрачку. Пацёртая вопратка яўна сьведчыла пра шматлікія ночы, праведзеныя ў аўтобусах і цягніках, і пра лёгкасьць, зь якой Кэці ставілася да жыцьця. Ніякіх сайтрансавых выябонаў, шэрыя джынсы й паласаты швэдар віселі на ёй мяхамі.

— Колькі ты тут?

— Паўгода ў Індыі,— адказала Кэці.— А ты?

— Нешта накшталт таго.

Неўзабаве мы скончылі вячэру й пайшлі. Раньняя паўднёвая ноч, паўпустая вясковая вуліца. Рэдкія сылюэты ў водблесках ліхтароў. Мы стаялі, нешта пераціралі і ня ведалі, што рабіць далей. Два чужынцы ў ціхай вёсцы на нэпальска-індыйскім памежжы падчас усеагульнай забастоўкі. Міма прайшла кампанія маладзёнаў, яны нешта занепакоена абмяркоўвалі і не зьвярнулі на нас увагі. Адзін зь іх нёс на плячы чырвоны штандар. Я падумаў, што няма аніводнага шанцу трапіць цяпер у іхны кантэкст. Нібыта ты тут, побач, на гэтай жа вуліцы, але цалкам дэзарыентаваны ў тым, што робіцца навокал, настолькі далёкі ад мясцовай рэальнасьці, што ўжо і не зразумела, ці сапраўды ты ёсьць тут.

Ніякіх плянаў на вечар. У мяне заставаўся яшчэ шматок Роял Нэпалу, набытага ў вулічнага пушэра ў КТМ, мы зачыніліся ў нумары і яшчэ доўга абмяркоўвалі нейкія цьмяныя тэмы. З боку аўтастанцыі даляталі гімны, палымяныя прамовы, часам чуліся скандаваньні, але нам, натуральна, было пляваць. Потым Кэці пайшла да сябе.

Я скруціў яшчэ адзін джойнт і падумаў, што пры іншых раскладах можна было б у яе захацаца, але, зрэшты, я быў нецывярозы й сэнтымэнтальны. Самотная лямпачка гарэла на сьцяне ля ўваходу, вентылятар рабіў выгляд, што разганяе маскітаў, звонку ўсё даўно сыціхла, і падавалася, што сьвет сканчаецца за гэтымі дзьвярыма. Я запаліў, дастаў нататнік і пісаў, пакуль мяне не зваліла.

На раніцу ўзняцца было цяжка, але шум вуліцы ў рэшце рэшт перамог. Прыемна, калі цябе будзяць мяккія гукі вёскі, гэта зусім іншае, чым прачынацца ад гукаў вялікага гораду. Але й у тым таксама, безумоўна, нешта ёсьць. Нездзе а палове на дзясятую, пасля кавы з учорашняй газэтай і тостам, я расплаціўся з гаспадаром, закінуў на сьпіну заплечнік і рушыў на аўтобус. Забастоўка скончылася, Кэці, натуральна, ужо даўно была недзе ў раёне прадгор'яў — у такіх сытуацыях можна й не разьвітвацца, ніякіх спадзеваў на новую сустрэчу. Я ўскочыў у локалбас да Байраховы. Нічога не хацелася. Туман сыходзіў, сонца, што прабівалася празь яго, ператварала наваколье ў акварэльны малюнак. Людзі ехалі ў раён, людзі ехалі некуды яшчэ, на працу, да сваякоў, дзеці — на вучобу. Сьвет рухаўся, нягледзячы на ўвесь сюр, што ніяк ня йшоў з галавы. Я нават не ўгадаў пра Буду, пра манахаў, пра паркавых службоўцаў, на апошнія нэпальскія ўзяў талерку пуры баджы з вазка, сеў на лаву й думаў аб тым, як буду дабірацца да Гаракпуру і што рабіць, калі мяне раптам абшманаюць індыйскія памежнікі. Апошняе было малаверагодным. У гэтай глухмені ўсім пляваць на цябе. І гэта папросту выдатна.

4. ДЖАМАЛ ВЯРТАЕЦЦА З ТРЭКУ. БОЙКА Ё БАРЫ

— Гэй-гэй! Гэта ж мой браце Джамал! Як жывеш, мужык?! Як жывеш?

— Ды так сабе, вядома. Як сам?

— А як я магу быць сам, чуеш?! Толькі наперад! Фуль паўа!

— Ну крута, брат. Крута. Рады цябе бачыць.

— Чуеш што, Джамале? Ты што ўвечары? Мы збіраемся на бары а сёмай, чуў? Тое-сёе там, апэрэтыўчык. Яны казалі, што пачнуць лабаць недзе а восьмай, у Рэгі-клабе. Памятаеш?

— Так, памятаю.

— Паглядзім, што гэтыя панкі там наездзілі, зоркі сраныя. Я прадчуваю полымя, брат. Будзе горяча. Ты ж з намі, так?

— Ну, натуральна. Нешта сапраўды іх даўно не было чуваць. Куды яны ездзілі, кажаш?

— Наўпрост з Сынгапуру, чувак! Толькі сёньня! Эксклюзіўны канц для братвы!

— Ну клас...

— Чуеш? А што ты такі зайбаны, га?! Здарылася што? — Луні пільна глядзеў Джамалу ў вочы тым сваім фірмовым позіткам дыснэўскага сабачкі.

— Ды не, фігня. Забі,— зусім не хацелася спавядацца. Раніца выдалася ня самай лепшай. Але што паробіш? Парознаму бывае. — Ок, буду а сёмай, чувак. Давай, справы ў мяне.

— Ок! Давай. Але глядзі там,— Луні ўжо быў гатовы разьвітацца й пайсьці. — Бля, дай я цябе абдыму. Ня парся, усё нішчак будзе. Добра?

— Добра, Луні.

Яны абняліся ды разышліся па сваіх справах. Луні імгненна зьнік у натоўпе, нібы й не было яго. Джамала падбадзёрыла гэтая сустрэча. Раніца сапраўды выдалася ня зь лепшых, але наракаць ён не любіў. Луні быў жартаўніком, да якіх рэдка хто ставіцца сур'ёзна, адно безь яго кампанія была б няпоўнай. Ён шмат балбатаў, і падавалася, што ўвесь час завісаў на хуткіх, хоць сам кляўся-бжыўся, маўляў, ніколі ў жыцьці. Усе, канешне, ставіліся да такіх прагонаў досыць скептычна. З выгляду чуваку было нешта каля дваццаці, невялікі рост надаваў ягонаму партрэту штосьці блюзьнерскае. Ён мог бы зрабіць някепскую кар'еру ў цырку.

З Джамалам была зусім іншая гісторыя. Цьмяная, як, зрэшты, і з добрай паловай мясцовых таварышаў. Мэтры з два ростам, шыракаплечы цёмнаскуры хлопец са зьнешнасьцю баскетбаліста, Джамал сапраўды вылучаўся сярод тутэйшых. Ён толькі чатыры гады таму зьявіўся ў горадзе, аднак ужо, як і ўсе, зьбіраўся звальваць. Хлопец паходзіў

з Самалі і ніколі ў жыцьці не плянаваў жыць у Нэпале. Ягоны малодшы брат Алі, што пару год таму перабраўся ў Штаты, забраў да сябе маці. Бацьку і старэйшых братоў забілі яшчэ ў дзевяностыя, малодшыя засталіся жывымі толькі праз тое, што не маглі тады трымаць зброю. Маці давялося нялёгка, дзеці пайшлі працаваць рана. Так, менавіта старая добрая некваліфікаваная дзіцячая праца. Калі Джамал падрас, дзядзька ўзяў яго ў мора на промыслы. Яны ніколі ня бралі зашмат, не зарываліся. Вялікія транспарныя кампаніі рупіліся пра бясьпеку, а ў іх былі толькі якія два кацеры. Між тым, малады Джамал зарабляў дастаткова, атрымлівалася нават нешта ашчаджаць. Ён выдатна ведаў— зрэшты, і ўсе астатнія таксама мелі падобныя пляны,— што як толькі падназьбірае грошай, то адразу зваліць. Ён думаў пра Лёндан, але выйшла крыху інакш.

Аднойчы ў моры яны нарваліся на натаўцаў. Ня вельмі прыемны выпадак, што зблытаў усе пляны. Чорт ведае як, але Джамалу і яшчэ чалавекам дзесяці пашэнціла ўцячы, астатніх затрымалі й судзілі за пірацтва. Дзядзька хварэў, падчас працэсу яму зрабілася зусім кепска, ён гэтак і не дажыў да прысуду. Давялося бегчы. Хлопец нейкім чынам апынуўся ў Мумбаі, пасля перабраўся ў Дэлі. Нейкі час перабіваўся там, пакуль у рэшце рэшт не асеў у Нэпале. Вяртацца дамоў не выпадала. Лёндан ператварыўся ў нешта далёкае ды нерэальнае. Катманду ж прыняў яго настолькі натуральна, наколькі гэта было магчымым. Неўзабаве Джамал зразумеў, што лёгка ня будзе. Бедная краіна, якая апошняе дзесяцігодзьдзе правяла ў стане

грамадзянскай вайны, не абяцала шарных бонусаў. Ён быў чужынцам, і адзінае, што яму заставалася, — трымацца такіх жа. Турысты — гэта асобны выпадак, і ў масе ўсе адно шчоўкалі абліччамі на краявіды і гістарычныя помнікі, але й сярод турыкаў часам трапляліся выключэнні. Як і сярод мясцовых прадпрымальнікаў. У асноўным маладзейшыя рабаты, якім таксама не сядзелася дома. Усе марылі пра Еўропу і Штаты, усе хацелі выбрацца адсюль.

Карацей, Джамал уварваўся ў тэму. Дакладней — увайшоў у яе з годна ўзнятай галавою, спакойны афрыканец на стракатым турыстычным базары, поўным хітраватых гандляроў пашмінаў і сувэнірамі, пушэраў, альпіністаў-галадранцаў і разнастайнага фрыч'я, што ніякім чынам не пераводзілася ў гэтым горадзе. Як высветлілася, у яго нават былі сякія-такія шанцы, адно, на жаль, не па-за межамі таго ж базару. Незразумела якім чынам, але прыжыцца атрымалася. Хлопец стаў хадзіць у трэкі. Напачатку зь мясцовымі, пасля ўжо сам. Турысты добра падкармлівалі гэтую краіну. На сэзоне атрымлівалася падняцца й крыху назапасіць. Калі Джамал упершыню пайшоў у горы, думаў, што больш ніколі ў жыцці. Ён ледзь вытрымаў тыя некалькі дзён, кепска спаў і аднойчы ледзьве ня страціў прытомнасць. Але грошы былі нармалёвыя, у выніку прызвычаіўся і пасля ўжо амаль не саступаў мясцовым. Да таго ж турысты бачылі ў ім надзейнасць. Здаровы, дужы і не гаваркі, людзі давяралі яму і адчувалі сябе бяспечна.

Ён якраз напярэдадні вярнуўся з трэку. Узімку народу нямнога, і Джамал быў ня супраць якой падпрацоўкі ў да-

ліне. Хадзіў, нягледзячы на халадэчу наверху, нягледзячы ні на што. Бо з халтуркамі было так сабе. Іншаземец з сумнеўнымі дакумэнтамі наўрад ці можа на нешта разьлічваць. У тую раніцу хлопцу павінны былі патэлефанаваць, але, шчыра кажучы, ён ня надта на гэта спадзяваўся. Па звычцы прачнуўся на сьвітанку. Першай справай зайшоў да інтэрнэтчыка праверыць, ці не прыйшло што ад брата. Прыйшло. Алі не напісаў нічога новага. Джамал пачуваўся крыху няёмка праз тое, што малодшы брат рупіцца пра яго й пра маці. Сам бы мусіў гэтым займацца. Там, у Самалі, Джамал быў за галоўнага, карміў сям'ю, і цяпер ніяк ня мог прывычаіцца да гэтай перамены ў ролях. Было неяк сорамна, ці што. Лісты ад брата давалі адно цьмяную надзею: той абяцаў, што выцягне яго, але разьлічваць, вядома, трэба было найперш на сябе. Але што рабіць, калі недзе там ёсьць людзі, якія ня могуць не дапамагаць, якія адчуваюць адказнасьць. Такое становішча засмучала, лісты толькі псавалі настрой.

Пасьля, сядзячы ў кавярні, грэючы зьмерзлыя рукі, Джамал прыгадваў дом. Ён міжволі параўноўваў сваю цяпершыню зь дзяцінствам, можа ня вельмі якасным, але ад гэтага ня менш шчаслівым. З жыцьцём на ўскраіне Магадзішу, сярод іншых людзей. Родны раён, які-небудзь выходны, вечаровае сонца, мужчыны, што глядзяць відэа ў кавярні, зацята абмяркоўваюць сюжэт і шчыра зьдзіўляюцца нейкім яго незразумеласьцям. Ёхнія галасы ў гарачым паветры, запыленая вопратка, аўтаматы на сьпінках крэслаў. Дзяцей туды не пускалі, але яны ўпотаі падглядалі праз вокны й дзіркі ў сьценах. У тых фільмах

быў зусім іншы сьвет, нерэальны й вельмі рамантычны. Хацелася вярнуцца ў тыя дні.

Усе ведалі ягоную гісторыю. Хлопец сам расказваў, але гэта не гучала як апраўданьне. Не заўжды з ахвотай, так, час ад часу ён даваў волю пачуццям, асабліва калі суразмоўца трапляўся ў прыдатную пару. Варта аддаць належнае, Джамал ніколі не рабіў са сваёй адчужанасьці трагедыі. Усе тут былі нявызначанымі, большасьць дакладна. Чапляліся адно за аднаго, шукаючы паразуменьня й лёгка яго знаходзячы.

Джамал дапіў каву й выйшаў вонкі. Раніца стаяла халодная, справаў не было. Гандляры адчынялі свае крамкі, раскладалі дабро на латках, з соннымі тварамі падмяталі прыступкі й ходнікі. Ранішні горад пакрысе прадзіраў вочы, праграваў рухавікі, пазяхаў, чытаў газэты седзячы на плеченых эдліках, заводзіў мантры, паліў першыя цыгарэты. Джамал палюбіў яго нягледзячы на ўсе цяжкасьці і тую сытуацыю, у якую трапіў. Яму не далі падохнуць з галадухі, зразумелі і хоць умоўна, але ўсё ж прынялі. І гэта ратавала яго ў халодныя раніцы, грэла там, наверсе, у трэку, як абавязковая шклянка гарачай вады любому, хто заходзіць з вуліцы. Ён ня ведаў, як бавіць дзень, пачуваўся беспрытульным, проста ішоў наперад. Пасьля на Асоне сустрэў Луні, крыху павесялеў, у рэшце рэшт вырашыў завітаць па яшчэ некалькі варыянтаў падпрацоўкі, хутчэй каб змарнаваць час. Хацелася выходнага. Вяртаючыся з трэку, Джамал імкнуўся пазьбягаць турыстаў хоць які дзень, каб неяк адпачываць ад бясконцых іхных захапленьняў. Гэтым разам выпадала зрабіць выключэньне.

Рабяты, якія вярнуліся з туру і мусілі граць у рэгі-клабе ўвечары, сапраўды былі нішто сабе. Закотвалі. Бліжэй да прызначанага часу ён выправіўся ў бар, ішоў па Тамэлі, вітаўся са знаёмымі, ігноруў маладзенькіх японскіх турыстачак, што пазіралі на яго з адвіслымі сківіцамі і нешта хіхікалі на вуха адна адной. Нягледзячы на ўсю штучнасьць, Джамал прырос да гэтага месца, да рэклямных шыльдаў і падсвятленых вітрынаў, шапікаў зь нікому не патрэбнымі ўжо дыскамі, канцэртаў на руфтопах, да хітраватых мясцовых падлеткаў і абсаджаных фрыкаў, што прыяжджалі сюды хрэн ведае адкуль. Яго папусьціла. Тамэль жыві агнямі й гукамі, клаўся спаць позна ці ня клаўся ўвогуле, і каго дакладна не шанавалі, дык гэта засмучаных задротаў.

Хлопец збочыў у завулак і адразу пачуў знаёмыя галасы.

— Уааў! Ды ну на хуй! Джамале! Нарэшце ж! Мы ўжо думалі, ты ажаніўся там дзе па-ціхаму й не праставіўся!

Крыху сумеўшыся, ён паціскаў рукі, рады бачыць усіх гэтых засранцаў. На вузкай пляцоўцы ля ўваходу ў бар было людна й шумна, хлопцы палілі й нешта жыва абмяркоўвалі. Па ўсім было відаць, што працу. Багата мясцовых гастарбайтараў накіроўваліся па сэзоне ў турыстычныя месцы Індыі. Былі нават такія, што жылі ў гэтых перасоўваньнях гадамі.

— Паўлакі за тыдзень — лёгка! Вядома, калі працаваць будзеш!

— Ды ну?! Паўлакі індыйскіх? Праганяеш.

— Ды кажу табе, улёгкую. Ведаеш Суніла?

— Якога Суніла?

— Ну Суніла, якога мы ўчора зь бялявай старой бачылі.

— Гэтага, з вашай школы?

— Ну! Дык ён у тым сэзоне, кажа, палушку за тыдзень як нефіг браў. Адно што й спускаў нармалёва. Сам ведаеш, як бывае. Думаю, калі паставіць мэту, то ўсё магчыма.

— Чуў я пра твайго Суніла, нібыта ён увогуле гаваркі хлопец...

Джамал прайшоў унутр. З дынамікаў пагрукваў стрыманы рытм, амаль усе столікі былі занятыя, але пакуль можна было адчуваць сябе вольна. Сьвятло яшчэ не далі, сьвечкі па сталах, цені на тварах мясцовых і турыстаў. Апошніх было няшмат. Некаторых Джамал нават памятаў. Ён падышоў да стойкі:

— Бачу, ёсьць у цябе людзі.

— Ну так, заходзяць, скардзіцца ня буду. Але й дзень такі. Вунь, поцыкі нешта муцяць. Як схадзіў? Нармальна? — Раджэш адставіў убок нацертую шклянку і ўзяўся за новую.

— Ну так. Нармальна. Па стандартнай праграме.

— Зразумела... Будзеш што?

— Кавы нальеш?

— Анягож, — Джамал плюхнуўся на канапу, стрэльнуў у нейкага белага цыгарэту й падумаў, што ягонае сытуацыя ўсё ж ня самая горшая. Рана ці позна надыходзіў вечар, і ў гэтым бары, сярод гэтых людзей, усе праблемы адступалі на другі плян. Жыцьцё наладжвалася, зьяўляліся такія-сякія шанцы. Тут было адзінае месца, дзе ён мог сапраўды пачувацца сваім. Утульная мяккасьць канапы

і нязмушаная размова. Без аніякіх абавязкаў, без асуджэння.

Раджэш прынес кавы й сеў побач.

— Паслухай, сэзон хутка. Я думаю ўзяць памочніка. Каб па вечарох не напружна было. Ты нармалёвы хлопец, Джамал, вось я й падумаў. Шмат запрапанаваць не змагу, але калі раптам што — зважай, — Раджэш запаліў, імітуючы рухі нейкага кінагероя. Ён сачыў за іміджам, насіў вялікія модныя акулеры, наводзіў прычоску. Выглядаў сапраўды стылёва, імкнуўся пакідаць уражаньне і ўсяляк падкрэсьліваць сваю «сучаснасьць» і абазнанасьць у апошніх тэндэнцыях.

— Я падумаю, добра? Зрэшты, чаму б і не? Скажу днямі. Ты ўсё вырашыш?

— Канешне. Ты ж ведаеш. Толькі не цягні, ахвочых стане.

Я добра памятаю той вечар. Зрэшты, ён амаль не адрозьніваўся ад іншых, хіба толькі тым, што фармальная нагода была вядомая загадзя. Гэта нічога не зьмяняла, але спрыяла папярэдняй кансалідацыі. Кампанія рыхтавалася да крыжовага паходу на клюб. Дзіўна, колькі б мы ні зьбіраліся на тым бары, сцэнар заўжды быў аднолькавы. Калі ты прыходзіў раней, то ня ведаў, чым заняцца. Можна было праседзець гадзіну, а то й болей, пераціраючы зь якім знаёмым ці з тым жа Раджэшам звыклыя тэмы, млява пацягваючы піўко ці гарбату, часам перапынячыся на касяк. Хвіліны міналі, нічога не адбывалася, ты ўжо пачынаў думаць, што прасраў сваё жыцьцё і што так і прасядзіш да канца ў гэтым цёмным закутку, калі раптам,

халера ведае адкуль, набягала братва і ўсё кардынальна змянялася. Прыкладна так здарылася і ў той вечар. Мы вялі найбанальнейшую размову пра асаблівае розных краінаў, пра тое, як дзе жывуць людзі, распавядалі звычайныя гісторыі, што здарыліся з намі ў тым месцы ці ў іншым. Тоні й Мадлен толькі вярнуліся з Анапурны. Яны былі на ўздыме і шмат гаварылі, абяцалі неўзабаве выклацьці фатаздымкі. Празь некалькі дзён выпраўляліся ў Кітай. Выдатны час для тусоўкі й адрыву, Тоні сумняваўся, што ў Кітаі яны натрапяць на такую тусоўку. Выглядала, нібы ягоны скептыцызм даўно перайшоў у хранічную стадыю, адно гэта не псавала чувака. Мадлен бесьперапынна нешта распавядала пра іхны трэк, пра леднікі, пра тое, як уначы замярзала вада ў бутэльках. Мясцовыя ўсьміхаліся і тактоўна маўчалі. Нехта спытаў:

— Чорт, зіма на вуліцы. Якога ляду вы ўвогуле туды паперліся?

— Ну, у нас быў выбар: або ісьці, або сядзець тут. Нашто мы ў такім разе прыехалі? — адазваўся Тоні.

— Ну, ня ведаю, рабяты. Аднойчы я зрабіў такую памылку, і болей, шчыра вам скажу, неяк ня хочацца, — Маркусу было каля сарака, і за амплуа ён абраў такога дасьведчанага каўбоя. Гітара й заўсёдная пляшка піва заўжды былі зь ім.

— Але ты ведаеш, — працягвала Мадлен, — мясцовыя расказваюць, што ўлетку ў іх там папросту бравдэй, натоўпамі ходзяць. Ня думаю, што мы шмат страцілі.

— Ну так, так, у нечым вы маеце рацыю. Цярпець не магу гэтых архетыпічных ябланаў з фатакамаэрамі, —

згаджаўся Маркус, дапіваў зьмесьціва пляшкі й крычаў Раджэшу, каб той прынёс яшчэ.

— Так! Дакладна, — адказвалі хорам французы й прасілі ў Раджэша па кубку джынжэр-леман-хані і па пяць-дзясят віскі.

— Сюды!!! Мець вас усіх, выблядкі ябаныя! — крычала пасья падагрэтая алькаголем і выпадковымі сьпідамі прыгажуня Мадлен, стоячы пасярод забітага народам клюбу, да якога мы ўсё ж такі дабраліся. — Папішу сучараў!!!

Тоні выбіраўся з-пад перакуленага стала, правае брыво расьсечанае, варта было б адказаць, але ён палічыў за лепшае адцягнуць сяброўку падалей ад эпіцэнтру бойкі. Наўпрост пасярэдзіне залі бухая мясцовая гапата самааддана высьвятляла адносіны, ламаліся крэслы, чуўся дзявочы віскат, Маркус галантна абараняў дзвюх аўстрыйскіх валянтэрак, спрабуючы прабіцца зь імі да выйсьця, Луні мацаў разьбіты нос, малому Філу пашанцавала сысьці ад голенага бычары праз суседні гаўбец, мяне й яшчэ некалькіх вынесла натоўпам на вуліцу. Музыкі, што вярнуліся пасья тура ў родны горад, былі яўна ўсьцешаныя сустрэчай, выкладаліся напоўніцу й спынілі сэт толькі тады, калі ў залю ўварвалася паліцыя. Нічога надзвычайнага, такая завядзёнка. Добрыя бойкі здараюцца выключна на сапраўды крутых вечарынках. Гэта свайго кшталту сьведчаньне якасьці. Зрэшты, нікога з нашых тады не зачапіла, адно разьбіты нос Луні, брыво Тоні, якім ён пасья ганарыўся, нібы салдат раненьнем. Яшчэ, праўда, аднаногаму Ласэ нейкая падла патрапіла бутэлькай у галаву, але гэта ўжо дробязі.

5. ДАРОГА НА ПАТНУ 2

Ноч ахінула дарогу, прымусіла задумацца й анямець, нагнала нейкай трывожнай дрымотнасці. Рэдкія ліхтары, фары сустрэчных самаходаў, агні паселішчаў недзе на даляглядзе. Водбліскі сьвятла пасярод бяскрайняе цемры, якая бязгучна распаўзлася па раўніне. Час накручваўся на рухавік, вецер гуляў па салёне, вымагаў зашпільваць куртку. Людзі стаміліся. Чаканьне ўзяло пад кантроль усе рэакцыі, пакінула ім толькі канцавы прыпынак і няпэўную адлегласьць да яго. Твары, асьветленыя жоўтай лямпачкай, што гарэла над дзьвярыма, страцілі эмоцыі, аддадзеныя ў палон часу. Усе чакалі заканчэньня, чакалі, калі кандуктар нарэшце адчыніць дзьверы і дасьць ім волю.

Я прыгадваў сяброў, знаёмых, людзей, якіх калісьці сустракаў, і міжволі супастаўляў іх з пасажырамі. Сапраўды, якія ж мы ўсе ненармальныя! Чаму так? Што замінае нашай арміі вылюдкаў мірна чакаць канцавога прыпынку, не разгойдваць аўтобус, не ванітаваць зь перапою ў адчыненое акно, не ўсчыняць вэрхал, ня лаяць кіроўцу? Дзіўныя пытаньні. Часам яны ўзнікаюць, але адказы на іх можна даваць

зусім розныя, у залежнасці ад сытуацыі ды настрою. Цікава, што сярод тых, каго я сустракаў апошнім часам, найбольш вылучаліся нармальныя, адэкватныя людзі, здаровыя і прыгожыя, якасныя. Адно толькі варта ім было патрапіць у кампанію, як высвятлялася, што сярод вар'ятаў і ўдоўбышаў, сярод трансэраў, мастабояў, жанглёраў, гаўнаёгаў і іншых, сярод усяго племені, да якога, безумоўна, я й сам меў нейкае дачыненне, ім было адведзенае месца нецікавых нудзілаў. Ня тое што субкультура ставіла на іх таўро, але самі варункі складаліся такім чынам, што людзі папросту выпадалі зь іх. Мяне такія думкі засмучалі. Было ў іх нешта ад гэткага гнілога пабытовага фашызму, такога гаўняненькага таннага кучкаваньня. Хіба не стаіць гэтая навязлая на зубох тэма ў адным шэрагу з тэмай «дома»? Сацыяльна дэадаптаваныя дзеці зьбіваліся ў банды вясёлых валацугаў. Надарваныя, пабітыя падарожнікі гулялі ў герояў ды індыенаў джонсаў і, сустракаючы дзе-небудзь адзін аднога, мелі ўсе намеры захоўваць свой геройскі статус. Сьвядома ці не. Зь іншага боку, хіба я мог зрабіць нешта з гэтым дзяленьнем і, тым больш, з прыкрасьцю гэтае зьявы? Я пазіраў на чалавека, што сядзеў побач, і ледзь ня марыў аб тым, каб апынуцца на гоным месцы. Зрэшты, такія думкі ўзьнікалі ў мяне ўвесь час. Бязь іх не было б сэнсу ўвязвацца ў гэтыя аўтобусныя заезды, у гэтыя трыпы, гатэлі, выпадковыя падпрацоўкі, бязь іх усе тыя партрэты, якія паўставалі перад вачыма, былі б нічога ня вартымі. Героі не былі б героямі, чалавек ня меў бы той асабістай гісторыі, таго скрайне прыватнага, таёмнага, чаго часам і сам ня можа асэнсаваць як сьлед. Відаць, гэта й трымала нас тут.

Між тым, за вакном пакрысе зьяўляліся першыя прыкметы блізкасці вялікага гораду. Вёскі трапляліся часьцей, павялічваліся ў памерах, пакуль не ператварыліся ў прыгарады, не зазьзялі электрычным сьвятлом і рэкламай. Літары, асьветленыя вокны, поўныя людзей крамкі й кавярні. Ноч зноўку адступала, але не надоўга, нібы маці, якая літасьціва дазваляла сваім дзецям крыху мультыкаў перад сном. Сьвята нівэлявала ўсе гэтыя біялягічныя цыклі, пільнавалася свайго ўласнага раскладу. Гліняныя скульптуры стаялі ля кожнага дома, ля кожных дзвярэй. Суседзі, нібыта ўдзельнікі нейкага конкурсу, спаборнічалі ва ўменьні як мага прыгажэй аформіць алтар, ладзілі ілюмінацыю, разьвешвалі гірлянды, запальвалі сьвечкі. Ад гэтага рабілася неяк цёпла, па-свойску. Сьвята сапраўды яднала: і іх, спрадвечных жыхароў лякальнага кам'юніці, і нас — выпадковых падарожнікаў. Паўза, што была павісла ў салёне, пакрысе пазбаўлялася сваёй шматзначнасьці, горад сьведчыў на фінал гэтага этапу, каманда праходзіла апошнія чэкпойнты, тыя, хто зь мясцовых, усё часьцей прасілі кандуктара прыпынку ды, падхапіўшы багаж, кіраваліся прэч. Аўтобус ехаў далей, павольна цягнуўся ў сыропе вечаровага трафіку. Міналі хвіліны, павароты, нехта выходзіў, нехта заскокваў, каб пад'ехаць да вакзалу. Чаканьне разбуранае, пасажыры апраналіся, хавалі недачытаныя газэты й распчатыя было пакункі зь печывам, складалі коўдры й шалі, распытвалі адзін аднаго пра тое, хто куды далей, нібыта некалькі гадзінаў дарогі ператварылі іх у паплечнікаў; дамаўляліся браць рыкшу і ехаць разам. Сікімскі суразмоўца цікавіўся маім

маршрутам, пытаўся, як я зьбіраюся дабірацца да вакзалу. На жаль, мне не была патрэбная дапамога, інакш я б з задавальненьнем яе прыняў.

Аўтобус спыніўся, кандуктар адчыніў дзьверы, і ад чаканьня нічога не засталася. Я саскочыў з прыступкі, разьвітаўся зь сікімцамі — склалася прыемнае падманлівае ўражаньне такога ледзь не сваяцтва, усе ціснулі мне руку і зычылі посьпехаў. Вуліца гула. Людзі й аўтобусы. Ігнаруючы таксоўшчыкаў і разнастайных хэлпэраў, я пашыбаваў найпрост да касаў.

6. АФІЦЫЙНАЯ РОСПАЧ СУР'І

Сур'я выцер вусны сурвэткай і адкінуўся на сьпінку пляс-тыкавага крэсла. На сталі стаяла шклянка соку й пустая талерка з-пад кашы, па якой поўзалі млявыя мухі. Сонца паволі ўздымалася вышэй, бадзёрыя людзі скокалі ў хвалях, шчасьлівыя й прыгожыя. Каша была смачнай, густой, аўсянкі не пашкадавалі. Ён узяў газэту. Раскрытая на паласе міжнародных навінаў, яна неяк не вязалася з гэтай спакойнай раніцай, з файным сьняданкам і бесклапотнымі турыстамі. У Магрыбе пачыналася рэвалюцыя. Жыццё віравала, з фатаздымкаў глядзелі абураныя твары, людзі патрабавалі справядлівасьці, верылі й былі гатовыя брацца за зброю ці хаця б за камяні; яны пакрысе разумелі сваю сілу і не сумняваліся ў слушнасць сваіх пазыцыяў. Сур'я прабег вачыма загалоўкі, адпіў крыху соку, пазяхнуў і паклаў газэту на стол. Яму было пляваць. Ён кепска спаў, прачнуўся разьбітым. Няўтульны ложка, нязвыклыя гукі.

Ранак надышоў нечакана, рэзка. Хлопец не адразу зразумеў, дзе ён і што адбываецца. Першае, што пачуў,—

музыку зь сіплых гаспадароўскіх дынамікаў, якія стаялі на тэрасе, просты рэлігійны гімн, якім тут сустракалі сонца. Ён некалькі сэкундаў разгублена азіраўся, пакуль нарэшце не ўзгадаў, дзе знаходзіцца. І на яго адразу ж абрынулася хваля старых успамінаў. Здавалася б, гэта проста песьня, звычайнае праслаўленьне, частка штодзённага рытуалу, але разам з абуджэньнем яна прынесла нешта даўно забытае, тое, што ледзь пазнаеш цяпер за награвашчваньнем дзён і справаў. Памяць — дзіўная рэч. Надоечы, калі ён толькі прыехаў у вёску, дык ледзьве не шкадаваў, думаў ужо, што толькі змарнуе тут час, што ўсё гэта дарэмна. Сур'я ня ведаў, якога чорта яго сюды пацягнула, можна ж было ўламаць начальнікаў на іншае месца.

— Ну што, братка, як? Усё добра? — Маруцьці непакоіўся пра сьняданак, гэтая занепакоенасьць заўжды адбівалася на ягоным твары, бровы зводзіліся, позірк рабіўся нейкім адчайна-пытальным.

— Усё як мае быць.

— Ок. Ты кажаш — мы робім.

Гаспадар падцягнуў крэсла й сеў побач. Ягоная неврагодная ўсьмешка пры ім, вядомы тыпаж гэты Маруцьці. Дастаў з кішэні цыгарэты, прапанаваў Сур'і. Той даўно кінуў, але цяпер чамусьці не адмовіўся.

— Ну дык што... У тым годзе цябе не было, так? Калі апошні раз? Два гады таму?

— Тры.

— Тры гады?! Што ж гэта ты так?!

— Ну, вось так, — Сур'ю не хацелася апраўдвацца, хоць тое й былі адныя жарты. — Неяк закруціла, ведаеш.

— А які ўжо раз тут? — па ўсім было відаць, што Маруцці спрабуе нешта ўзгадаць, выпытвае. Думка быццам круцілася ў ягонай галаве, але ніяк не акрэсьлівалася. Сур'я ведаў, што менавіта.

— Чацьверты ці пяты. Пяты.

— Пяты раз! Малайца! Я ня вельмі добра памятаю, столькі людзей. Новы сэзон — нехта новы ўвесь час. Ну, сам бачыш.

— Так, вядома. Я ўвогуле здзіўляюся, як гэта ты мяне пазнаў.

— Ды ну, што я, зусім ужо? У цябе ўвесь час быў нумар сем, так?

— Так, сёмы. — Сёмая хатка, якую доўгі час здымаў Сур'я, цяпер была занятая кімсьці іншым.

Маруцці нібы прачытаў ягоныя думкі.

— Калі хочаш, сёння ўвечары яны зьяжджаюць, пара зь Нямецчыны, — можаш пераехаць.

— Ды не. Мне, зрэшты, усё адно... Хаця.

— Як хочаш.

Бліжэй да вечару ён перанес свае рэчы. Там мала што зьмянілася. Нават улучальнік быў, здаецца, той жа самы. Падалося, што час так і ня зрушыўся зь месца. Сур'я паваліўся на ложак. Успаміны толькі й чакалі, каб накінуцца на яго, але ён зь невядомай прычыны ўвесь час намагаўся адцягнуць гэты момант капітуляцыі перад мінулым, адкласьці яго на пасья. Хлопец цалкам усьведамляў, што якраз тое мінулае й прымусіла яго вярнуцца. На што ён спадзяваўся? Адсунуць бегунок на некалькі год раней, перажыць усё нанава, не рабіць памылак?

«Дзівак. Самому сьмешна». Раптам яму захацелася праляжаць тут увесь вечар і, можа, увесь заўтрашні дзень, усё жыццё пражыць у гэтай хатцы, ні пра што ня ведаць і нікога ня бачыць. Але неўзабаве ён усё ж узяўся і выйшаў на тэрасу, зачыніўшы дзьверы.

— Ну што? Ок? — перапытаў Маруцьці.

— Так, у парадку. Пайду прайдуся.

— Дабро, братка.

Сонца падала ў мора, мы як заўжды валяліся на пляжы, і гэта было часткай штодзённых працэдураў. Мне сапраўды падаецца, што нашае пляжнае кам'юніці лёгка можна было параўнаць зь нейкім пансіянатам ці домам адпачынку з тых, якія зазвычай поўняцца людзьмі сталага веку, стомленымі пэнсіянэрамі. Нашая прафілякторыя адрознівалася ў першую чаргу кантынгентам і ўзроставай разнастайнасцю. Напэўна, усе мы — калі я, канешне, магу казаць за ўсіх — заўчасна зразумелі, што ў гэтым дзікунскім сьвеце мала што вартае нашых намаганьняў. Альбо мы папросту паехалі ў адпачынак і вырашылі не вяртацца, раптам адчулі нейкі непераадольны пратэст супраць зьняважлівай, прыніжальнай штодзённасьці нашых празьмерна разьвітых грамадзтваў і назаўжды засталіся тут, чорт ведае дзе, валяцца на пляжы, паліць чылум, папіваць гарбатку, гуляць у валејбол, купацца, танчыць, біць у бубны, жангляваць, усяляк стымуляваць сваё маральнае разлажэньне, называючы гэта на свой капыл ці то духоўнымі пошукамі, ці інды-культурай, ці рок-н-ролам, ці яшчэ халера ведае чым. Зрэшты, пляваць як. Справа не ў імёнах.

Рабяты перадавалі джойнт, Хуан граў на гітары, ягоны моцны голас разьлятаўся па ветры, і часам падавалася, што братка ў стане перакрычаць хвалі. Мары й Наташа круцілі ўпрыгожаныя стужкамі поі. Рознакаляровыя струмені лёгкай матэрыі трымцелі, як тыя ж апаленыя сонцам маладыя целы дзяўчатаў. Усе глядзелі на захад, на мора, на човен, што перасякаў бухту, кіруючыся ў бок мэйн біча, пакідаючы на вадзе ледзьве заўважную зь берага паласу. Усе глядзелі на сонца. Яно паволі спускалася долу па бясхмарным небасхіле, фарбуючы хвалі ў золата, кідаючы гарачыя аранжавыя промні на скалы. Штовечар мы ляжалі тут і не стамляліся здзіўляцца гэтаму неверагоднаму шоў, якое прырода з усёй сваёй непасрэднасьцю, з усёй лёгкасьцю грала перад нашымі вачыма. Я ня ведаю, кім бы я быў, калі б аднойчы не пабачыў гэтага велічнага спэктаклю, калі б не захварэў на яго, калі б не павёўся тады і не набыў квіток.

Людзі праходзілі міма, уздоўж лініі прыбою, шпацыравалі трымаючыся за рукі, нехта ішоў сам, нехта прабягаў з плэерам у вушох, нехта спыняўся, прываблены танцам дзяўчатаў, сьдаў побач, слухаў Хуанаву песьню, запальваў, далучаўся да размовы. Сур'я быў адным з такіх. Я чамусьці заўважыў яго яшчэ здалёк. Нешта было ў ягонай постаці ад бяздоннага рамантызму, які рэдка сустранеш сярод мясцовых. Гэта перадавалася. Хутчэй пазнаеш гэты сэнтымэнтальны сум — ці называй як хочаш, напрыклад, кранальнасьць — у эўрапейцу... Але гэта выключна вынік звычкі, стэрэатыпу, які моцна засеў у сьвядомасьці. Так ці інакш, хлопец падсеў да нас, прабавіў з намі той вечар,

зробіўся супляменьнікам, братам — ня думаю, што некага цікавіць такая прыналежнасьць, але тым ня менш. Відаць, яму было сумна й самотна. У той ці іншай ступені ў кожнага з нас была свая траўма, свая гісторыя, безь якой наўрад ці нехта апынуўся б тут.

Сур'я глядзеў на сонца й бачыў у ім сваё адлюстраваньне, бачыў у ім сябе, пазнаваў сябе ў ягоным штодзённым маршы ад сьвітанку да сансэту. Мозг выбухаў, палалі ўспаміны, эмоцыі, партэты людзей зь мінулага, тых, хто мае ўсе шанцы застацца ў ягонай памяці калі не назаўжды, то ва ўсялякім разе надоўга. Хлопец праграў наскрозь, чалавек-адлюстраваньне, нязграбная копія, вынік нечага сярэдняга паміж касмаганічным мітам і тэорыяй эвалюцыі відаў. Калі вогнены шар крануў небакрай, калі засталіся апошнія хвіліны, калі сотні вачэй былі прыкутыя да гэтага гарачага кола, што не вагаючыся зьнікала там, у далечыні, у той момант Сур'я ледзьве ня плакаў. Нешта білася ўнутры неўтаймаванай жывёлай. Мы ўсе былі ўцягнутыя ў гэты рытуал.

— Апошні раз я быў тут тры гады таму. Сапраўды, шмат што зьмянілася. Ня тое каб так ужо кардынальна, але ты ведаеш, увесь час прыкмячаеш такія драбніцы, якіх раней не было. Зь імі і сама карцінка зьмяняецца. Народу паболей стала, дарогу працягнулі гэтую. Добра, што толькі напалову, але думаю, гэта справа часу. Чым далей, тым болей дэвэлапмэнту, сам разумееш. Рускіх шмат, раней столькі не было. Увогуле многа чаго не было раней, там на пагорку панабудаваў, я нават баюся на іншыя бічы ісьці, стопудняк ужо рэзорт на рэзорце.

— Так і ёсьць.

— Крыху няёмка, нібыта вярнуўся ў мінулае і адчуў сталеньне, адчуў час. Дзіўная рэч, гэты час, — Сур'я адпіў гарбаты. — Міжволі параўноўваю тады й цяпер і прыходжу да высновы, што зусім ня схільны вітаць перамены. Ну вось што хочаш рабі, але з задавальненьнем бы як-небудзь іх абмінуў. Карацей, ператвараюся ў старпёра. Гэта гоніва збольшага, сам разумею. Даволі характэрнае, так многія сябе паводзяць. Нічога страшнага, можна не хвалявацца. Ведаеш, я пазнаю каго-некага, ну, людзі за сталамі. Яны штогод тут. Яны ўжо зусім не маладыя, і часам я думаю, што ім папросту нічога больш не застаецца, як бясконцае вяртаньне. У кожнага з нас сваё жыццё і ніхто нікому ня вінны. Але мне не прыемна судзіць.

— А каму прыемна?

— Ну так, нікому... Відаць, глупства гэта — змагацца з пераменамі. Яны непазьбежныя.

Ціхі ветрык зьлёгку пагойдваў лямпы, водсьветы падалі на твары, шклянкі з гарбатай адкідалі цені. Людзі перамаўляліся, і іх галасы раставалі ў гуках музыкі са старых калёнак, у шуме хваляў. Ня ведаю, што справакавала гэтую нечаканую шчырасьць нашай размовы, мо агульны настрой, мо хлопцу папросту хацелася выказацца. Я тады не заўважыў у ім нічога падазронага. Не было ані каліва выябонаў, ніякага імкненьня спадабацца. Такая рэзкая, беспрычинная адкрытасьць напачатку прымусіла мяне неяк зьбянтэжыцца. Пасьля, калі я абдумаў тую нашу гутарку, мне чамусьці падавалася, што Сур'ю па-

просту не было чаго хаваць. Ці, можа, ён не задумваўся пра гэта, не ўспрымаў сваё жыццё з той сур'ёзнасцю, якую мы зазвычай надаем сабе і таму, што з намі адбываецца. Тады я нічога ня ведаў пра гэтага чалавека. І па сённяшні дзень здзіўляюся, што гутарка не пацягнула за сабой аніякіх наступстваў.

— Раней я жыў інакш. Ведаеш, можна выёжвацца, ірвацца, набухивацца, як скаціна, трэшыць, паціць,дохнуць на выходах, заганняцца па няшчасным каханьні і гэтак далей, рабіць што хочаш, адным словам. Усё для таго, каб аднойчы гэтая халера раптам страціла сваю прыцягальнасць, нібыта той фільм, па якім так пёрся падлеткам, а пасля пасталеў і пабачыў, на якое таннае лайно ты разводзіўся. Ну так, і цяпер вось прысьпеў час для цывярозасьці, для аналізу, час зрабіцца сур'ёзным чалавекам, плянаваць і весьці справы. Я думаў, што мяне гэта ня тычыцца, што пра гэта нехта іншы мусіць дбаць, але, бачыш, не абмінула. І, здаецца, не стары ж яшчэ, але імкненьні, яны памянліся. Зазвычай рабаты пасля дваццаці пяці — божа, што за сьмешная лічба — дваццаць пяць! — дык вось, рабаты думаюць, як бы раскруціцца, як бы збацаць усё па-сур'ёзнаму. На першае месца выходзіць статус, уся гэта дрэнная, мець яе, эканоміка. Цёлачкі любяць пасьпяховых і г.д. Ці бяры ўдзел у дзялёжцы пірага, ці, унь, сядай пад баньян мантры ганяць, у кляштар ці куды ты там хочаш. А чаго хацець? Ці можна ўвогуле хацець нечага? Калі я быў падлеткам, то рабіў шмат херні натуральнай, і цяпер шкадую. Але, зь іншага боку, чаго шкадаваць? Напраўду, хіба ёсьць у такім выпадку нешта

ня вартае шкадаваньня? Я магу цяпер казаць табе што заўгодна, думаць што хачу, нават даваць якія заўгодна абяцаньні, але ў любым выпадку пройдуць гэтыя некалькі тыдняў, месяц, два, ня ведаю, на колькі мяне стане, і я вярнуся ў Дэлі, і там будзе той жа самы дом, сямейныя варункі, пытаньні, якія за мяне ніхто ня вырашыць, і зразумела, што лепей зь імі не зацягваць. Адкасіць не атрымаецца, ёсьць гэтая драная наканаванасьць, ёсьць жыцьцё, у якім я народжаны. І ты можаш падумаць, чорт, справа адно ў традыцыі, падумаць, што я проста настолькі слабы, што не магу безь яе. Гэта ўсё лухта, братка. Меў я тую традыцыю, тут толькі людзі, разумееш, людзі, элемэнтарныя, прымітыўныя міжасабовыя зносіны... Ладна, ня мае сэнсу... Кепская тэма для гутаркі. Прабач, не хацеў сядзь табе на вуха, папросту стаміўся. Хрэнь гэта ўсё...

Чувак браў шчырасьцю.

7. ШПАЦЫР ПА РАЁНЕ. ЧЫТЎАНСКИ ПСЭЎДАЖЫГАЛА

Дакладна ня памятаю, што быў за дзень. Відаць, той, калі французскія човакі ладзілі разьвітальную вечарынку перад выпраўленьнем у Кітай. Ня мае розьніцы. Там штодня здараліся нейкія разьвітальныя-прывітальныя, хтосьці кудысьці ехаў, хтосьці вяртаўся — хрэн іх разьбярэш. Час у КТМ увогуле быў дзіўным вымярэньнем. Графікі зьляталі на раз. Галоўнае — не праябаць выдачу пашпарта ў індыйскім кансуляце ці не праспаць лятак. Зрэшты, і гэта не трагічна. Жыцьцё поўнілася весялосьцю ды разнастайнымі актыўнасьцямі. Навокал бесьперапынна гаманілі пра падарожжы. У любой кампаніі знаходзіўся хаця б адзін такі, што адразу ж пачынаў апісваць свае супэрскія прыгоды. Натуральна, адвечныя такія пязьдзёж напружваў. Усе паездкі былі пераабмеркаваныя па дваццаць тысяч разоў, і чарговы тыпок, што спрабаваў табе засунуць пра незабыўны цягнік з Дэлі да Варанасі, — папросту ішоў на хер. Слухаць гэтую ўзьнёслую балбатню было ледзьве не катаваньнем.

Але такое збольшага тычылася маладых і нэафітаў. Дасьведчаныя не зважалі. Іх непакоілі адно фінансы й візы,

маршруты знаходзіліся аўтаматычна, да таго ж яны даўно былі прапісаныя. Перасоўваньні нагадвалі сэзонную міграцыю. Узімку людзі ехалі на Поўдзень, у Індыю, хаваючыся ад халадэчы; некаторыя ляцелі ў Тай—хто да чаго больш ахвочы. Улетку племя мігравала ў горы, у індыйскія Гімалаі, але нехта й сюды. На гэты рух таксама ўплывала візавая тэма, бывалі й такія, што прыяжджалі папросту перакантавацца два месяцы для атрымання новай індыйскай, а пасля зноўку кіравалі на раўніны, на ўзмор’е. Па вялікім рахунку, тут не багата варыянтаў. Рана ці позна гэтае бадзяньне мусіла ці стаміць, ці ператварыцца ў нешта нахшталт залежнасьці, тугі па радзіме, па тым беспрытульніцкім, шкодным для здароўя ладзе жыцця, зь якога пасля ўжо не саскочыць. Цікава, што ў Нэпале другі варыянт мог прымаць досыць вычварныя адценні. Часам я пытаўся ў сябе: «Чорт! Ці ёсьць тут увогуле нармальныя людзі?! Ці ёсьць хоць нехта без крэзы?!»

Калі ўпершыню сустрэў Маркуса, то было падумаў, што вось ён якраз такі. Нармальны. Не, хрэна. Відаць, перадусім справа была ў тым, як ён трымаўся і піў. А выглядаў як звычайны мужык сярэдняга веку, гаваркі й ласы на дзевак. Узрост, дарэчы, добра так кідаўся ў вочы, але маладзіцца ён і ня думаў. Казаў проста й дакладна, крыху груба. Меў бы ўсе шанцы, калі б ня быў такім майстрам іх праябваць. Добрая эканамічная адукацыя, раней рабіў у нейкім крутым нямецкім банку. Бэрлін, праца, жонка-прыгажуня, пляны на будучыню, магчымыя нашчадкі й летні домік ля возера. Клясычны набор. Але часам здараецца так, што жыццё ламае. Яго

зламала нейкім ранкам, калі любая сказала, што хоча зь ім сур'ёзна пагаварыць.

— Сказала, што я нудзіла, што са мной сумна, а ёй так вось хочацца жыць. Так хочацца, што ўжо ніяк ня можа. Сучка. Столькі год магла, а пасья раптам жыць ёй, пазьдзе, захацелася! Хер зь ёй! — я, зрэшты, ужо чуў гэтую гісторыю, але нічога страшнага. Думаю, усе яе чулі — па п'яні Маркуса перакліньвала, і сямейная драма вывальвалася зь яго на аўтамаце, нібыта знаёмы трэк з рандомнага плэйліста. Тое быў варыянт для мужчынаў, для размовы за жыцьцё.

Мы сядзелі ў адной са сталовак на старым аўтобусным парку й мелі запозьнены ланч. Блізілася да вечару. Маркус налягаў на піва, а мне, памятаю, вельмі хацелася паліць. Дакладна не скажу, што мы там рабілі. Здаецца, шукалі нармалёвыя цёплыя шкарпэткі, ці, можа, абутак, ці цікавіліся аўтобусамі. Ня памятаю. Памятаю, што чувак гнаў сваё адвечнае пра «прымаць ці не прымаць». У яго была даволі разгорнутая філязофія з гэтай нагоды, але зводзілася ў любым выпадку да таго, што разрыў з жонкай ён цалкам прыняў, бо іншае было немагчымым. Калі ў двух словах, то гісторыя сканчалася тым, што Маркус тупа забухаў, страціў працу й чалавечае аблічча, здаў хату ды пайшоў тусавацца. Ён ніколі не ўдакладняў, як даўно тое здарылася, але я й не перапытваў. Зрэшты, розных прагонаў у таварыша было багата, а гісторыя пра жонку ўсплывала толькі пры адпаведным настроі.

Мы расплаціліся й выйшлі. Загазаная пляцоўка аўтапарку, крыкі кандуктараў, занепакоеныя пасажыры —

усё як мае быць. Горача й пыльна. Я крыху напружваўся, хацелася заваліцца на ляжак у бары і ні пра што ня думаць. Сілы сканчаліся, дал бат* праваліўся ў страўнік цяжкім комам і цягнуў да зямлі. Кашуля ліпла да сьпіны, тулава пратэставала супраць штурханіны на перапоўненых вуліцах. Абыходзячы гандляроў драбязой, пераступаючы праз жабракоў і бязногіх музыкаў, мы нейкім чынам пераадолелі лесьвіцы Ратна Парку і занырнулі ў завулкі Асонскага базару. Відаць, абодва выглядалі так сабе. Маркуса, да таго ж, крыху хістала.

— Не, ну паглядзі на іх, паглядзі! — рыпеў ён мне ў вуха, калі мы міналі першыя турыкаарыентаваныя лаўкі Тамэлю. — Толькі прымаць, чувак. Толькі прымаць. Бачыш, у якую сытуацыю гэтыя падлы нас ставяць? Усё, што мы мусім рабіць тут, дык толькі прымаць. Дастваць баксы й набываць іхнае барахло. Поўны комплекс. Нічога іншага. Жэрці, спаць і спажываць. Які, на хуй, культурны экспірыенс?! Ты што?! Толькі бабло, чувак. Толькі бабло. Сацыялістычная рэвалюцыя?! У пязду! Я табе кажу... Новая партыя мяса! Сьвежае эўрапейскае, амэрыканскае, японскае, ізраільскае — толькі з аэрапорту... Толькі мяса, чувак. Толькі мяса. Ну крута ж?! Скажы, што крута!

Падпіты Маркус ператвараўся ў камэнтатара, такога мужычка, які ўсё выдатна ведае, чалавека, якому не да-

* Нацыянальная нэпальская страва. Індыйскі аналаг — талі. Рыс, тушаная гародніна, соўсы, дал (поліўка з гарохам), сьмятана і іншае. Дал бат (талі) — штодзённая ежа для большасьці індастанцаў.

далі пашаны й увагі. Ён люта ненавідзеў лавачнікаў. Часам здараліся канфліктныя выпадкі, збольшага, вядома, абыходзілася. Усё залежала ад стадыі ап'янення. Калі Маркус набухіваўся моцна, то ператвараўся ў цалкам неадэкватную істоту, якую кідала з боку ў бок у лепшых традыцыях раённай піўнухі пятнічным вечарам. Далей падзеі маглі разьвівацца двума шляхамі: ці ён зьвяртаў увагу на нейкую прыгажуню і інтарэсы змяняліся, а градус паволі памяншаўся, ці «прымаў» надалей, рабіўся агрэсіўным, некантраляваным і пасьля зазвычай дзе-небудзь ападаў.

У той вечар нам пашанцавала. Літаральна праз колькі хвілінаў пасьля першых прызнакаў Маркусавай пакрыўджанасьці мы напаткалі аднаногага Ласэ. Ён паволі кульгаў па вуліцы нам насустрач, азіраючы наваколье расьсяроджаным позіркам наркамана і зьлёгка ўсьміхаючыся. Ласэ быў выключна спакойным таварышам. Калі выпадала стасавацца зь ім сам-насам, то пра ніякае раздражненьне ці агрэсію не вялося ўвогуле. Зь яго, напэўна, мог бы атрымацца ўзорны манах, калі б, канешне, не расьпяздзяйства, поўная адсутнасьць арыенціраў і разнастайныя шкодныя звычкі.

Ласэ кіраваўся ў баруху за рогам, яшчэ адно вядомае мейсца, дзе зьбіраліся размаітыя тыпажы. Не сказаць, каб той барчык быў вялікі па памерах, можа, такі ж, як і наш пад лесьвіцай, але значна адрозьніваўся ў пляне інтэр'еру й пантовасьці. У Раджэша ўсё збольшага было самаробным або старым адрамантаваным: нізкія столікі, зьбітыя з дошак і фанэры, лежакі, засьцеленыя таннымі

прасьцінамі са сланамі. Сыцены ў яго не расьпісваў хіба скончаны лянотнік. А ў тым бары было бачна, што гаспадар запарыўся й зрабіў усё як сьлед, заля выглядала на ўзроўні. Зрэшты, яму гэта ані разу не замінала прыгандлёўваць разнастайным стафам. Ззаду месьціўся невялічкі ўнутраны дворык, перадусім гаспадарчага прызначэньня, які з залі было не пабачыць. Там стаялі два сталы, за якімі бліжэй да вечару зьбіраліся мясцовыя й сякія-такія фрыкі. Левыя турыкі туды ня лезьлі. Увогуле, шмат хто з нашых хадзіў сюды на закупы, ня маючы асаблівага даверу да вулічных гандляроў-падлеткаў.

Карацей, мы зайшлі, павіталіся з гаспадаром, што стаяў за барам, і, ігнаруючы расслабленых заплылых тлушчам скарыцеляў неверагоднага Нэпалу, пакіравалі найпрост на задкі. Хлопцы ўзялі па піве, я замовіў гарбаты й пачаў крапаліць*. Доўгі дзень сканчаўся, інтанацыі супакойваліся.

— Ой, шчасьце маё! — нечакана выгукнуў Маркус: у дзьвярох зьявілася Лізі зь сяброўкай. Дзяўчаты ўзьдзеінічалі на чувака, як крутая хімія. Асабліва Лізі. Варта ёй было толькі зьявіцца на даляглядзе, як Маркус адразу ж уваходзіў у стан лёгкай эўфарыі. Яны прыехалі з Аўстрыі па валянцэрскай праграме. Удзень працавалі зь дзецьмі ў школьцы, а ўвечары зазвычай аціраліся недзе паблізу, вялікага выбару атракцыяў для іншаземцаў у горадзе не было. Памятаю, Маркус нейкі час ня мог вырашыцца,

* Крапаліць — крышыць гашыш, каб пасья зьмяшаць з тытунём. Ад слэнгавага «крапаль» (драбніца).

на каго яму весьціся, і гэта сапраўды весяліла. У такія моманты сваёй алькагольна-наркатычнай няўпэўненасці ён нагадваў маленькага нерашучага хлопчыка, які стаіць ля вітрыны кандытарскае крамкі й ня можа выбраць цукерку. Дзяўчаты сьмяяліся зь яго й усяляк пад'юшвалі. Дзёве такія вясёлыя сяброўкі зь мінімальнымі тармазамі.

У той момант я ўжо падумаў, што нецвярозае Маркусава сэрца гэтым разам ні халеры ня вытрамае такіх урачыстасцяў, як раптам сьледам за дзяўчатамі ў дворык увайшоў нейкі поц. Выглядам ён нагадваў тых таных прыліпалаў, што падкотваюць да замежніцаў і цягнуцца за імі па вуліцах, запрашаючы на ўсялякія прыгоды, заліваючы ім у вушы мегатоны адборнай хераты. Дзеўкі сьмяяліся, ледзёве не рагаталі, але па іхных рэакцыях нельга было сказаць, што чувак іх напружвае. Здавалася, яны папросту так забаўляліся. Я перавёў позірк на Маркуса, ад выразу ягонага твару патыхала пякельным полымем.

— Хм. Бач, малага нейкага знайшлі... — падаў было голас Ласэ, але тут жа забыў, што хацеў сказаць, сумеўся і вярнуўся да бутэлекі.

Яны падселі да нас. Поцык сам быў з Чытўану, альбо казаў, што з Чытўану, хто яго там ведае. Увесь час нахвальваў сваё мястэчка й прыроду. Натуральна, ніхто не запомніў ягонага імя. Такія безыменныя засранцы трапляліся ледзь не штодня. Тым ня менш усе адзначылі спрыт, зь якім чувак увайшоў у кантакт з трыма насцьцрожанага выгляду мужыкамі, адно ўлучыўшы нас у размову. Казаў ён, сука, сапраўды багата, але досыць ладна, чым не заўжды мог пахваліцца мясцовы. Але, чорт! Хлопец

з Чытўану... Што за херня ўвогуле?! Неўзабаве, думаю, усе мы зразумелі, што дзеўкі папросту наваліліся і што жарты іх новага таварыша тут амаль ні пры чым. То-бок абедзьве былі сапраўды ў соплі, і сьмех зь невядомай прычыны стаўся адзінай чалавечай рэакцыяй, на якую яны былі здольныя. Для Маркуса, вядома, гэта мала што значыла, праблему трэба было вырашаць. Я так і бачыў тыя зьвярыныя думкі, што цяжкімі мэталічнымі кіпцюрамі скублі ў той час у ягонай галаве.

— У мяне ў брата шыкоўны гестхаўз з рэстаранам, крыху збоку, але там ціха, безь мітусьні. Супэрклас! Мой брат умее весці справы. Зрэшты, гэта наш сямейны бізнэс. Частка бізнэсу. Таму, калі вы раптам хочаце... — чамусьці падавалася, што зьвяртаўся ён галоўным чынам да Лізінай сяброўкі, якая зь невядомай прычыны яго нават слухала. На ейным твары ў тую хвіліну была такая неверагодна шчырая ўсьмешка, што можна падумаць, яна так і будзе цяпер жыць зь ёй на вуснах. Лізі ж, у адрозьненьне ад яе, ужо амаль не магла трымаць сябе ў руках, сьмех паволі пераходзіў у гістэрыку, але неўзабаве чувіха ўсё ж супакоілася. Хлопец жа наадварот, аніяк не сунімаўся, гнаў і гнаў.

— Ну добра! Дык а ты чым там займаеся? — раптам яны вытрымаў Маркус. Драпежніцкія рысы пачалі праступаць на ягоным абліччы. Ён рабіўся падобным да ваўка. Блакітныя вочы блішчэлі, а саркастычная ўсьмешка ўсё больш нагадвала ашчэраную пашчу. Зьвер быў гатовы вырвацца на волю і разарваць беднага вылюдка ў шматкі.

Чувак гэта таксама адчуў. Голас ягоны неяк адразу сыцішыўся, нібыта нехта прыбраў гучнасьці ў дынаміках.

— Ну так, нічога канкрэтнага пакуль. Разумееш, мая справа — наладжваць кантакты з агентамі, дамаўляцца па транспарце, правяраць тыя ці іншыя тэмы, — відавочна, яму зрабілася ніякавата. Каму заўгодна будзе ніякавата пад гэтым позіркам. Даводзілася неяк выкручвацца, падбіраць слушныя словы. Хлопец усё яшчэ гаварыў, але палова ягонага жыццярадаснага аптымізму зьнікла. Ужо адчуваў, што нічога не абломіцца, але тым ня менш працягваў усміхацца і жартаваць, бы апошні мудазвон. Ён жа свой чухак у рэшце рэшт, на адпрацоўку гэтага амплуа, напэўна, пайшлі гады. Але, мяркую, яму нячаста трапляліся такія, як Маркус.

Сытуацыю трэба было разрульваць. Я запаліў джойнт і адразу ж сунуў яго Маркусу. Той нават спахапіўся ад нечаканасці, у п'яных вачох на якую хвілю з'явілася незадаволенае непаразуменьне. З'явілася й зьнікла.

— Дык гэтага... Ці ня бачылі вы нашых французскіх сябручкоў? — я не асабліва верыў у тое, што атрымаецца вось так лёгка перамяніць тэму, але нешта ўсё ж трэба было рабіць.

На шчасьце, высветлілася, што бачылі, і што там яшчэ былі нейкія пляны, і што трэба сьпяшацца. Лізі наракала, што па п'яні ўсё прадынаміла, што «Як жа так можна?!» і г.д. Са сьмеху яе папусьціла, але весялосьці яна ня страціла. Дапілі напоі, хуценька дабілі касяк і пайшлі. Чытунскі неяк папрыціх і, падавалася, пра нешта задумаўся.

На вуліцы паволі цямнела. Гаспадары шопаў запальвалі асьвятленьне, загараліся рэклямныя шыльды й ліхтары. Спалахі фараў рэдкага матацыклу, твары турыстаў, тыя ж

хлопчыкі-пушэры, што таямнічым шэптам запрапаноўвалі ўсё што заўгодна, бясконцыя мантры з крамаў з дыскамі й музычнымі інструмэнтамі, запрашэньні зазірнуць на вячэру ад узброенага мэню афіцыянта ў дзьвярох дарагой рэстарачыі, запоўненай рэспэктабельнымі аматарамі экзотыкі й трывалага сэрвісу. Вечар надаваў вуліцам дзіўнага спакою, пэўнай безнадзейнай утульнасьці. Людзі боўталіся ад бару да бару, заходзілі ў супэрмаркеты, чаплялі бухло ці чакалядкі, мянялі грошы, спускашалі банкаматы, выбіралі сувэніры, набывалі квіткі на аўтобус ці экіпіроўку, наймалі гідаў, знаходзілі доўгачаканых прыгодаў, сустракалі каханьне, падалі ў наркатычным угары на ходнікі і разьбівалі твар ці ўсьміхаліся каханым і кіраваліся, узяўшыся за рукі, у гатэль. Усё рухалася, усё было перанасычанае рухам. Часам думалася, што трапіў на нейкае сьвята, на масавыя гуляньні, што табе пашэнціла і цяпер ты можаш атрымаць нешта выключнае, нешта незвычайнае.

Але Тамэль быў такім штовечар. Ніякіх выходных, ніякіх перапынкаў. Інтэнсіўнасьць вар’іравалася ў залежнасьці ад сэзону, але ніколі не было так, каб вуліцы пусьцелі. Калі ўвечары ты трапляў сюды, то ведаў, на што можаш разьлічваць, калі жывіў тут, то адзінае, на што мог спадзявацца, дык гэта неяк навучыцца ігнараваць гэтае месіва, гэты да горычы салодкі кактэйль у брудным келіху. Ніхто не называў інгрэдыентаў. Не таму, што гэта сакрэт, таямніца, непайторны, самабытны смак вялікай нэпальскай культуры, — не. Проста ніхто ня ведаў, што тут намяшанае. Пілі, што даводзілася, і тут Маркус, натуральна, меў рацыю на конт гэтага пазбаўленьня выбару, на конт мясцовых, якія ці-

снучь на ўсіх нас, вымушаючы спажываць і спажываць. Гэта стоадсоткава так. Але, разам з тым, у іх таксама не было ніякай альтэрнатывы. Ніякі нэпалец ніколі ня мог паставіць сябе на месца нават самага нескладанага турыка, зірнуць на сытуацыю зь ягонага боку. Тут было сутыкненне двух герояў, двух розных тыпаў: рамантычнага першапраходніка ў пошуках новага і прагматычнага бізнэсоўца, якому трэба зарабляць на вучобу дзяцей, на новы дом, на жыццё. І апошняму вельмі хацелася, каб ягоная штодзённасць як мага больш нагадвала нармалёвую штодзённасць першага, пакінутую на час вакацыяў недзе дома.

Мне падаецца, што мы ўсе крыху памыляліся ў сваіх уяўленьнях.

— Не, ты бачыш, які гаўнюк? Бачыш? Распушыў драчылу! Ну, сучка! — скрозь зубы выкладаў мне свае думкі Маркус па дарозе да базы. — Ты паглядзі на яго! Які ахуенны ў нас жартаўнік! Спадар Сапраўдны Мужык уласнае пэрсонай! Ну добра, добра. Паглядзім, што ты рабіцьмеш далей, дружа.

— Ды ну, папусьціся, стопудняк у яго траўма. Непаўнавартасны абсмоктыш, — мне было цяжка апераваць якімі больш-менш грунтоўнымі аргумэнтамі. Не ставала цывязьорасьці і незаангажаванасьці. Зь іншага боку, малы мяне таксама напружваў, але ў тым выпадку трэба было зважаць, ці ня ўпішацца за яго хто. Я спадзяваўся хіба на тое, што рана ці позна ён зразумее сваю непажаданасьць і саскочыць самастойна.

Добрыя дзяўчаты жартаўліва падбадзёрвалі Ласэ, рабілі яму камічныя кампліменты. Зазвычай вельмі сьціплы,

хлопец увесь час пачуваўся няёмка са сваімі мыліцамі, але тут раптам уключыў актора і шпацыраваў па вуліцы ў кампаніі дзвюх прыгажуняў, нібы той рэспэктабельны джэнтльмэн з пазамінулага стагодзьдзя. Чытунскі хлапчына круціўся вакол іх, нешта жвава распавядаючы, часам падкідаючы які жарцік. Мы з Маркусам ішлі крыху ззаду, на пэўнай адлегласці.

— А ты ведаеш, хто гэта такі, га? Ведаеш? Не? А я табе скажу, браце, хто гэта,— Маркус зноўку пачынаў заводзіцца.— Гэта сраны псэўдажыгала, сячэш? Маленькі гаўнюк. Іх тут багата, засранцаў. Я ведаю, браце. Ведаю.

— Упэўнены?

— Ды стопудняк! Паглядзі на яго! Яму ж толькі й трэба, што закруціць зь якой з нашых дзяўчатак, у яго адна думка ў галаве, толькі адна, я бачу. Ведаеш, што яны тут робяць? А яны вельмі проста робяць. Падвальвае такі, маўляў, тое-сёе, я такі-сякі, хочаш тое, хочаш гэтае. Паедзем з табой туды, паедзем з табой сюды. Я тут выключна па справах, я бізнэсовец, вельмі напружаны графік, але ты, ты... Я ніколі не сустракаў такіх... Разумееш, пра што я?

— Разумею, вядома. Але думаю, ты гоніш. Папросту яшчэ адзін нахабны гаўнюк, у дзевак з мазгамі ня ўсё так кепска. Ніякіх шанцаў. Нічога не атрымаецца, папусьціся.

— А яму шмат і ня трэба,— Маркус паглядзеў на мяне сваімі мутнымі вачыма, і на хвіліну мне падалося, што ён усё ж не настолькі п'яны.— Яму аднаго разу стане, разумееш? Аднаго разу. Ягоная зброя— ягоны генафонд. Маленькі паскуднік выдатна ведае, чаго хоча. Тут усё проста, браце. Хлоп, і ўсё! А далей працуе прырода! Далей

тое на тое, і ўжо ёсць сякі-такі шанец — у залежнасці ад этычных арыенціраў патэнцыйнае матулі — шанец на грамадзянства, на сям'ю, на ўсе справы... Падабаецца табе? Я ня тое каб нацыст, натуральна не. Я не нацыст! Ані разу не нацыст! Зьмяшаныя шлюбы?! Толькі за! Толькі зьмяшаныя шлюбы! Але чорт! Не такім жа чынам! Ну нельга ж так! — я чакаў, што праз колькі сэкундаў ён заплача, праваліцца ў гістэрыку, у свой глыбокі п'яны псыхічны зрыў. — Так, яны ўсе хочуць у прыгожае жыццё, у першы сьвет, хочуць зрабіцца лепшымі, хочуць быць намі, разумееш? Намі! Ім, небаракам, не ставала ў дзяцінстве жуек і мультыкаў, і цяпер у гэтага хлопца, можа, апошні шанец... Сячэш? Але я хачу спытаць у цябе, якога хуя? Якога, чорт яго бяры, ляду ён хоча ад маёй дзяўчынкі?!

Зрэшты, я заўжды быў упэўнены, што братка не ў сабе. Камэнтаваць тут няма чаго. Чувак яшчэ й ня тое па п'яні гнаў. Мяне тады больш непакоілі наступствы. Скочыць ён на хлопчыка ці не. Ад гэтага залежаў як мінімум лёс веча-ру, як максымум — пляны на бліжэйшыя дні. Але пытаньне падвісла само сабой.

— Шо, бля?! А ну сюды, на! — мы азірнуліся. — Гэта хто тут небаяздольны, жывёла?! Я небаяздольны?! Хадзі сюды, сучонак, зараз мы высьветлім! Ну што ты?! Сюды, сказаў! Сюды!!! — дзяўчаты як маглі спрабавалі ўтрымаць аднаго-гага Ласэ, які, брудна лаючыся, пагрозыліва трэс мыліцай у бок чытўанскага, намагаючыся рушыць на таго з кулакамі.

— Стаяць, сука! — Маркус быў ужо гатовы кінуцца за хлопцам, каб ня хуткія ногі поцыка й ня чэпкія рукі прыгажуні Лізі.

8. АЎТАСТАНЦЫЯ МІТАПУР

Раней гэтая аўтастанцыя падавалася мне вельмі паэтычнай. Мажліва таму, што нейкі час я быў схільны бачыць паэтычнасць паўсюль. Колькі разоў зьмяняў тут аўтобус, можна сказаць, нават прызвычаіўся гэта рабіць. Цяпер не прыгадаю ўсе абставіны, за апошнія гады здарылася шмат чаго, але ніколі не забуду, як трапіў сюды ўпершыню. Быў дзіўны час, усё выглядала незразумелым і няпэўным, горад Катманду паўставаў якойсьці паўмітычнай лякацыяй, ледзьве не сакральнай таямніцай, якая чакала падарожніка наперадзе. Аўтастанцыя Патны здавалася толькі прыпынкам на тым шляху. Адно гэты прыпынак зь невядомай прычыны займеў у маім сьветаўспрыманьні нейкую выключную пазыцыю. Зрэшты, прычыну я ведаю, яна простая. Гэта пачуцьцё аддаленасьці. Ніколі я не трапляў у настолькі пэрыфэрыйнае, настолькі далёкае і чужое мейсца, як аўтастанцыя Мітапур. Цікава, што з часам гэтае адчуваньне не замыльвалася, не сыціралася, ператвараючыся ў банальнасьць чарговага прыпынку, — яно прыходзіла зноў і зноў, амаль такое ж сьвежае, як і першага разу.

Але цяпер нешта ўсё ж было ня так. Паэзія зьнікла, бяссьледна распусьцілася ў брудным вільготным паветры, а ёй на зьмену прыйшла простая аналітыка, больш-менш цьвярозая і пазбаўленая гераічнага патасу. Я разумеў прычыны. Усё было павязанае на тых падзеях, якія я тут апісваю, на досьведзе, на тых гісторыях. І наколькі магчымым сталася такое апісаньне, настолькі ж таннай і дзіцячай пачала падавацца якая заўгодна паэтызацыя. Усё спрасьцілася: і людзі, і тое, што зь імі здарылася, нашыя стасункі, чаканьні імэйлаў, выпадковыя сустрэчы ў невыпадковых мейсцах, неўраўнаважанасьць — абсалютна ўсё нарэшце набыло свае прычыны. Цяпер я ясна іх бачыў, і больш не было сэнсу дадумваць і шукаць адпаведнікі ва ўзорах чалавечай міталёгіі, у літаратурных творах ці распевах сяброў. Паэзія сышла, кінуўшы гэтае мейсца ў віры прастай і надзейнай рэальнасьці, і вечар быў цяпер адно чарговым вечарам, пазбаўленым той выключнасьці, якую яму схільныя надаваць натхнёныя аматары казак.

Сьвятла вакол сапраўды бракавала. Вуліца, на якой месьцілася аўтастанцыя, вяла найпрост у цэнтар, да чыгуначнага вакзалу, і вось яна яшчэ была сям-так ілюмінаваная. Калі казаць пра саму станцыю, то ні пра якое арганізаванае асьвятленьне тут не йшлося. Адзін ліхтар на ўездзе на паркоўку, другі на выездзе, і, можа, яшчэ якіх пару лямпачак у самім будынку, але за ўвесь час мне так і не давялося яго пабачыць. Ён займаў пазыцыю недзе ззаду, на тым баку ўсяго гэтага забітага пад завязку аўтобусамі аграмаднага поля, і, відаць, ня меў аніякага функцыянальнага значэньня. Аўтастанцыяй была сама прастора,

само згрувашчваньне мэталу, гумы, людзей і бясконцага бруду, аточанае па краёх шапікамі з квіткамі, снэкамі, напоямі ды карыснымі дробязямі. У паветры пахі выхлапаў і ежы нітаваліся з водарам экскрэмэнтаў і багністага берагу, які пачынаўся мэтрах у трыццаці адсюль, якраз за шэрагамі збудаваньняў паабапал. Увесь час ракаталі маторы, кандуктары й агенты гучна выкрыквалі назвы напрамкаў руху, чапляліся да людзей, выпытваючы, куды яны едуць. Пасажыры цягнулі свае валізы й заплечнікі сьпярга да буданоў, якія замянялі залю чаканьня, а адтуль ужо загрузаліся ў аўтобусы, што няспыннай плыньню зьяўляліся аднекуль зь цемры. Безумоўна, ва ўсім гэтым была свая сыстэма, і, відаць, працавала яна досыць спраўна. Адно я так і ня змог пабачыць у ёй нічога, акрамя лютай антыгуманнасьці.

Я набыў квіток. Аўтобус мусіў адправіцца праз тры гадзіны, трэба было пачакаць. Кінуў заплечнік на лаву, дастаў цыгарэты, запаліў. Людзі глядзелі на мяне зь цікаўнасьцю. Патна зусім не турыстычны горад, іншаземцы тут сустракаюца рэдка. Увогуле ўвесь Біхар — гэта нешта вельмі беднае й бруднае. Закінутая ўскраіна, якая мала каго цікавіць. Тое адчуваньне, якое цягам апошніх год узьнікала ў мяне тут, на Мітапуры, вельмі пасавала ўсяму рэгіёну. Рэч у тым, што, перасоўваючыся па субконтэнэнце, можна лёгка знайсці суразмоўцаў і таварышаў, можна сустрэцца нават са старымі знаёмымі і зладзіць з гэтай нагоды якую неслабую вечарынку. Але тут ёсьць адна ўмова. Варта трымацца галоўнай дарогі, карыстацца люднымі сьцежкамі, перасоўвацца па папулярных мей-

сцах, іначай адарванасьць ад камунікацый зробіць сваю справу і ператворыць цябе ў зьдзічэлага вар'ята. Такія выпадкі рэдка, прага чалавечых стасункаў збольшага выкідае людзей на ажыўленыя трасы. Але Патна знаходзіцца далёка да іх, тут няма бадай нікога, і гэта досыць ясна чытаецца ў позірках мясцовых.

Між тым, тры гадзіны так і заставаліся трыма гадзінамі, і змарнаваць іх трэба было спакойна й бязбольна. Я рушыў на той бок дарогі, дзе роўнымі шэрагамі цягнуліся танныя гатэлі й яткі. Быў самы час для вячэры, але есьці не хацелася. Больш вабіла магчымасьць пасядзець у адносным камфорце, папіць гарбаты. На выхадзе з паркоўкі я нечакана сутыкнуўся з парачкай аргентынскіх бэкпэкераў. Яны таксама кіраваліся ў Нэпал, але ўжо ўзялі квіткі на іншы аўтобус, так што кампаніі не прадбачылася. У любым выпадку мы лёгка маглі сустрэцца зранку ў Раксаўле. Аўтобусы пакідалі Мітапур адзін па адным і рухаліся ледзьве не калёнай. Расклад адпраўленьня й прыбыцьця быў даволі ўмоўным, і на памежжа яны ўсе прыяжджалі прыкладна на сьвітанку.

Я зайшоў у дабу, усё ж папрасіў талі й сеў за стол падалей ад уваходу. Народу было поўна. Пад стольлю працаваў тэлевізар, па якім круцілі ток-шоў, і збольшага ўсе тупілі ў яго. У мяне пры сабе быў сьвежы нумар геаграфічнага часопісу, карыснае чытво для паездак. Артыкул пра Другую сусьветную ў Азіі, аздоблены старымі фатаздымкамі, сапраўды быў нішто сабе, хоць і не пазбаўлены забаўляльных інтанацый. Салдаты аддавалі жыцьці й перамагалі на Ціхаакеанскім фронце. Поўныя рашучасьці

самалёты кіраваліся да Хірошымы й Нагасакі, каб нарэшце скончыць гэты бязьлітасны спэтакль салютам перамогі. У наступным матэрыяле вялося пра вядомага фатографа-альпініста, які скараў вульканы. Няшмат тэксту й багата сапраўды прыгожых фотак з розных кантынэнтаў. На адной зь іх быў і сам фатограф, ён уздымаўся па схіле, узброены кійкамі, з асьветленым сонцам тварам, у адмысловых акуларах. Па ўсім выглядала, што чувак сапраўды пёрся. Думаю, багата для каго з маіх сяброў такія фатаздымкі падаліся б адно няякасным попсам, але ў той вечар тое чытво спраўна выконвала сваю функцыю ненавязьлівага пашырэння кругагляду. Варта аддаць належнае рэдакцыі.

У выніку вячэра была зьедзеная, гарбата дапітая, я сунуў часопіс у кляпан заплечніка й рушыў вонкі. Прахалодны вечар і вільготны багністы пах ладна стасаваліся з вулічным трафікам і гоманам ля вазкоў са снэкамі. Можна было ісьці ў бок цэнтру, можна было ісьці да ўскраіны, толькі пасля пяцігадзіннай паездкі ў мясцовым аўтобусе ніякія бязмэтныя шпацыры ўжо ня вабілі. Вярнуўся на станцыю. Пасажыры нязьменна сядзелі па хісткіх лавах, чакаючы адпраўленьня, аўтобусы гулі, зьзялі ліхтарыкамі й электроннымі табло з назвамі кампаній. Да адпраўленьня было яшчэ далёка, але сілы скончыліся. Я сунуўся ў гэты замес, дзе ў сьвятле фараў грузчыкі закідвалі валізы на дахі, дзе брудныя, узмоклыя мужыкі цягалі аграмадныя мяхі чорт ведае з чым, дзе зямля пад нагамі адчувалася адно навобмацак, вогкая й мокрая, шчодро прапітаная алеем й бэнзінам. Адшукаўшы патрэбны ну-

мар, я забраўся ў салён і заваліўся ў крэсла. Унутры было значна цяплей, хацелася заснуць і не прачынацца да са-
мое раніцы. Я глядзеў у вакно на кандуктараў і насіль-
шчыкаў, якія таўкліся ўнізе, і думаў пра сраную паэзію.
Цяпер яе тут дакладна не было. Яна папросту сышла, цал-
кам страціла свой сэнс. Засталіся толькі простыя і зразу-
мельныя абставіны. Відаць, усё ўраўнаважылася, і вялікае
падарожжа нарэшце гатовае скончыцца. Хаця б транс-
фармавацца. Мажліва, стомлены, я крыху перабольшваў,
і справа не ў самой паэзіі, але ў традыцыйнай паэтыза-
цыі. Ну, чорт яго ведае. Тады мне было пляваць. Хацелася
проста паехаць адсюль як мага хутчэй.

9. ВЕЧАРОВЫЯ ПРАЦЭДУРЫ

Быў гарачы студзеньскі дзень. Дзяды сядзелі на зэдліках пад навесам рэстарацыі й пілі гарбату. Іх павольныя гутаркі вяліся нібыта па-за часам. Калі б ты ні праходзіў міма, усе месцы былі занятыя, кампанія вясёлых вахтараў, пэнсіянераў-альтэрнатыўшчыкаў, якім увесь час было пра што пагаварыць. Я мала зь імі стасаваўся, цікаўнасьці былі крыху іншымі, але, безумоўна, не выключаў для сабе самога такой жа пэрспэктывы напрыканцы. Ад гэтага рабілася крыху не па сабе. Зрэшты, ад іх распедаў таксама. Дзяды любілі пабаяць пра старыя часы, калі яны ўсе былі маладымі, калі мора было чысьцейшым, калі не было ані мабілак, ані інтэрнэту. Некаторыя выглядалі вельмі сьмешна з гэтай сваёй патаснай дасьведчанасьцю, але тое былі адзінкі. Збольшага дзяды паводзіліся прыстойна і адэкватна, пілі гарбату, палілі й перакідваліся жарцікамі, як, відаць, многія сталыя джэнтльмэны іхнага ўзросту. Большая палова італьянцы, астатнія — хто адкуль.

Сонца апальвала вуліцу, крамары спрэс пазачыняліся на сіесту, народу звонку было небагата. Зазвычай у гэты час дня я ляжаў у хаце і тупа глядзеў на вэнтылятар, але тут чамусьці апынуўся пасярод вёскі, зьнясілены, зь цяжкой торбай, поўнай садавіны й нейкае трасцы. Студзень падаваўся загарачым, паветра — занадта густым і даўкім. Павольна мінаючы дзядоўскую сталоўку, я павярнуў галаву й павітаўся. Дзяды павіталіся ў адказ, прыязна ўсьміхаючыся. Яны сядзелі ў цяньку, я перся па распаленай вуліцы дамоў і ісці мне, у лепшым выпадку, заставалася каля паўгадзіны. Паліцэйскі на рагу напаўабыякава глядзеў на рускіх турыстак, што абіралі «аўтэнтчныя» сукенкі ў шапіку. З прыпаркаванай побач матарыкшы тырчэлі ногі сьпячага кіроўцы, ля ўваходу ў невялічкі храм стаяла карова й павольна жавала газэту. Адным словам, дзень быў на піку.

На самым выхадзе зь вёскі, там, дзе дарога пачынае ўздымацца на плято, я спаткаў Хуана. Хуан быў тыповым чалавекам няпэўнага сацыяльнага становішча й няпэўнага ўзросту. Хутчэй за ўсё, яму было нешта за трыццаць пяць, у яго была жонка й малая дачка. Жонка, сварлівая раўнівая сучка, выклікала ў большасьці таварышаў шчырае здзіўленьне, і, падавалася, адзіным чалавекам, які сапраўды яе любіў, быў сам Хуан. Колькі памятаю, яна ўвесь час на яго наяжджала й муляла яму мазгі на роўным мейсцы, вінаваціла ва ўсіх магчымых правінах, асабліва ў гіпатэтычнай нявернасьці. Яна была той самай вельмі прыгожай жанчынай з дурным характарам

і да таго ж выдатна разумела, што сталее. Калі Хуан прыходзіў з гітарай на сансэт, маладыя дзяўчаты зьвярталі на яго ўвагу. Выглядала на тое, што яму можна давяраць. Многіх здзіўляла, што чувак пры ўсіх тых траблах і магчы-масьцях заставаўся ўзорным мужам і бацькам. Гэта было зусім нетыповым для гэтага асяродку, і таму, уласна кажучы, некаторыя ледзь ня стаўкі ўжо рабілі, калі яны нарэшце разыдуцца. Але, разам з тым, усе любілі й шкадавалі Хуанаву малую, вясёлую малпачку, вонкава вельмі падобную да бацькі, толькі значна здаравейшую й актыўнейшую. Карацей, сямейка была нішто сабе.

Хуан цягнуў заплечнік, казаў, што быў на базары, прыкупіў таго-сяго. Мы паволі ўздымаліся на пагорак й ляютна перамаўляліся. Зрэдку прапускалі байк ці рыкшу з турыстамі.

— Гэта праўда, што там некага пабралі на Парадайзе? Нічога ня чуў? — спытаў Хуан. — Мне тут хлопцы казалі, што ледзьве ня шмон там быў.

— Ну вось нібыта так. Але я чуў, што бяз шмону. Нібыта копы прыйшлі й прыхапілі двух нейкіх чувакоў. Тыя, маўляў, сядзелі, палілі, не заўважылі, што копы, ну іх і таго. Дваіх забралі, але нікога не шманалі.

— Чортавы мудазваны, — Хуан паправіў лямкі й гідліва сплюнуў убок. — Яны ўжо цалкам неўмянько! Першы раз такое тут бачу. То ўсім насраць, а то раптам спахапіліся. Пагроза, блядзь! Наркаманія!

— Ды бізнэс папросту. Якая пагроза?! Ці, можа, іх у раёне сталі дручыць, — я, па шчырасьці, спачатку губляўся ў прычынах такіх паводзінаў праваахоўнікаў. Раней

вострых пытаньняў сапраўды не ўзьнікала, на ўсё можна было заплюшыць вочы, бо вёска насамрэч невялікая, і сем'і тых жа копаў стагодзьдзямі жылі па суседзтве зь сем'ямі тых, хто цяпер трымаў рэстары на пляжах і паціху прыгандлёўваў.

— Відаць, гэта пасыля Калядаў сыгналы пайшлі. Каб ня надта трэшылі. Яны там, напэўна, ахранелі ад усіх гэтых прыколаў, тым больш я табе скажу, гэтым разам сапраўды добра сьвяты адгулялі, даўно такога не было. Стопудняк копы па галаве атрымалі, вось і выяўляюць актыўнасьць цяпер, паказваюць зубы. Тут жа фулмун ужо хутка, так? Дарэчы, ты йдзеш?

— Ня думаў пакуль. Пайду, відаць. Хіба ёсьць варыянты?

Штомесяц на поўню была завядзёнка зьбірацца на Парадайзе, аддаленым паўдзікім пляжы. Старая завядзёнка. У Гоа такія вечарынкi даўно ператварыліся ў прыбытковы бізнэс і абрасьлі сваёй міталёгіяй. Тут, падалей ад турыстычнага пекла, усё было куды больш дэмакратычным. Ніякага арганізаванага транспарту, ніякіх крутых саўндсыстэмаў, людзі папросту падцягваліся, разводзілі вогнішчы, сьпявалі, танчылі, купаліся. Шчасьлівае хіпаўё ў лепшых сваіх традыцыях, але ўжо безумоўна мадэфікаванае і прапушчанае празь мясарэзку інфармацыйнай рэвалюцыі.

— Ідзі, канешне, што тут думаць! Ня варта марнаваць магчымасьці, — Хуан прагаварыў гэта нейк сур'ёзна, так, што я адразу зразумеў: чувак застанецца дома. На ягоным твары на імгненьне праступіла лёгкая туга. Адчулася запаранасьць і знэрваванасьць. Я мімаволі прыгадаў

нашае знаёмства некалькі год таму, ён выглядаў зусім інакш, шмат жартаваў і ня грэбаваў пайсьці ў скокі пад ладны перастук бубнаў. Дачка, тады яшчэ зусім немаўля, прыводзіла яго ў стан пэрманэнтнага захапленьня. Сядзела ў бацькі на каленях і тузала яго за бараду, бавілася з уплеценымі ў дрэды ўпрыгожаньнямі, пакуль той набіваў чылум*. Жонка была побач і нават амаль не сатанела. Яны запомніліся перадусім як сям'я, адзіная і ледзьве ня ўзорная, нібыта з карцінкі, з рэклімнага плякату. Цяпер жа, відаць, усё нарэшце стала па сваіх мейсцах.

Мы спаўзьлі з тэмы вечарынак, перакінуўшыся на абмеркаваньне міжнародных навінаў і агульных знаёмых. Адчуваньне надзейнасьці і ўраўнаважанасьці, пра якое я казаў вышэй, сапраўды вылучала Хуана. Ён быў не настолькі стары, каб ціснуць досьведам, але ўжо й не такі апантаны маладзён, каб біць сябе кулаком у грудзі і патрабаваць павагі да сваіх будзённых подзьвігаў і дасягненьняў. Размова павольна плыла ў гарачым паветры, спакойная ды мяккая, падобная да расталага на сонцы масла. Абліваючыся потам, мы кіравалі па плято ў бок пляжу. Сухія травы стракаталі жамярою, сабакі ляжалі ў цені ля брамкі Хафуэй Хаўзу й сонна пазіралі ў наш бок з-пад паўпрыкрытых павекаў. На дарозе не было нікога. Празь нейкі час мы нарэшце дабылі, спусьціліся долу па камяністай сыцяжыне й разышліся па сваіх прытулках.

* Чылум — традыцыйная люлька для злоўжываньня, у арыгінале выкарыстоўваецца з рытуальнымі мэтамі. Сёньня чылум можна набыць у кожнай турыстычнай крамцы.

Рэшту дня я прабавіў валяючыся на ложку з самакруткай у зубох, аддаючы належнае нецвярозым рэфлексіям. Усе хаты ў Маруцьці былі вельмі простымі, напэўна найпрасцейшымі на першай лініі. Нечым яны безумоўна нагадвалі сарайчыкі, але ніхто ня парыўся з гэтай нагоды. Збольшага людзі пляваць хацелі на камфорт ды люксавасьць і зь некаторай пагардай пазіралі на тых нармальных ідыётаў, што здымалі кандыцыянаваньня сьветлых апартаменты з гарачай вадой у гатэлі Інэрнэшнл. Гэта дакладна былі нейкія іншыя людзі, зазвычай пасьпяховыя і, як падавалася, няшчырыя. Мы ж, усе такія зь сябе тру, сядзелі па гэтых сваіх буданах, нібыта маленькія зьвяры па норах, вылі песьні, пісалі занатоўкі, выносілі сабе мазгі кіляграмамі гашла, бухла, кіслаты й усялякай іншай дрэні, час ад часу выпаўзалі на пляж ды ладкавалі сваё жыццё не зважаючы на агульнапрынятыя арыенціры. Нельга было сьпісаць гэта на эскапізм, бо ніхто ня мог сказаць дакладна, колькі такіх адзіночак бадзялася па рэгіёне. Больш за тое, усе гэтыя людзі былі моцна павязаныя. І яднала іх перадусім тое рамантычнае, тое інфантальнае і ў нечым патаснае жаданьне не падпарадкоўвацца. Усе намагаліся адкасіць ад адпаведнасьці мадэлям, пазбавіцца нават ценю ўзорнасьці. Вядома, гэта было ў асноўным толькі дэкларацыяй, племя хоць і прымала ўласную этыку, але яна, у сваю чаргу, таксама не была пазбаўленая нейкай эталоннасьці. Мне ўсё ж падаецца, што шмат для каго зь цягам часу такая аддаленасьць і жаданьне вырабіцца ператвараліся з так званай гульні ў хіпаную у нешта нашмат большае. Можа, нават у пэўную трайму,

зь якой сутыкнуліся мы ўсе, добрыя сябры й знаёмыя, шчодра раскіданыя па ўсім субкантынэнце, і тыя, што гуртаваліся ў мейсцах нахштальт гэтага, маладыя, абторчаныя, дрэдлатыя й дасьведчаныя італьянскія вэтэраны на эдліках пад навесам, — гэтая траўма мела падвоеную прыроду. Першае — татальная немагчымасьць прыняць сьвет, у якім чалавек мае свой фінансавы эквівалент, адлюстраваны ў дабрабыце, пасьпяховасьці, сучаснасьці, у магчымасьці адыгрываць сваю ролю на рынку, быць уплывовым актэрам. Зрэшты, даволі простая і зразумелая пазыцыя, уласьцівая якой-кольвек культуры, і нічога асаблівага ў ёй не было б, каб ня тое другое, што аніяк не хацела адпуская. Альтэрнатыўная казка, на якую мы ўсе пагаджаліся, у якую безразважна верылі, якой жылі, сустракаючыся штовечар на сансэце. Казка пра магчымасьць аўтаноміі, жыцця па-за межамі глябальнага баэзэру так і заставалася для большасьці нечым мітычным, такім, што працавала на ўзроўні пэрсанальнага ўспрымання, але разьбівалася ўшчэнт, як толькі натыкалася на рэальныя мэханізмы. Ніхто не хацеў прымаць першага, але й ніхто ня мог усур'ёз разьлічваць на другое.

— Я б на тваім мейсцы, Джоні, ня быў бы такім перакананым. Нікая рэвалюцыя не абыходзіцца бяз грошай. Тут няма выключэньня, і ўсё ня так проста, як пішуць у газэтах, — Хуан сядзеў крыху адкінуўшыся на крэсьле, трымаючы ў руках бутэльку піва.

— Ну, вядома, што грошы. Але ты згадзіся: любой рэвалюцыі як мінімум патрэбная рэвалюцыйная сытуацыя. За адныя грошы ніхто пад кулі не палезе. У такім разе яны

за некалькі дзён ачысьцяць Тахрыр, і на тым усё й скончыцца. — Джоні нарэшце зладзіў касяк, запаліў і пусьціў па коле. — Я ўсё гэта выдатна разумею, але сапраўды: хіба ёсьць такія грошы, якія б павялі людзей пад кулі?

— Не перагінай. Ня трэба так літаральна. Я ж не кажу, што яны людзям бабло раздаюць. Я кажу пра фінансы, якія стаяць за тымі сіламі, што ўцягнутыя ў разборкі. Так, людзі ідуць за перакананьні, але на адныя перакананьні хлеба ня купіш. Можа, увогуле ніхто не праплачаны, у чым я сумняюся, канешне. Толькі ў такім выпадку трэба, каб сама ідэя абяцала людзям той хлеб.

— Ды ёсьць там пратэст, Хуане. Заўжды мусіць быць нейкі базавы пратэст, шчыры, на ўзроўні простага непрыняцьця сытуацыі. Ты ня думаеш, што яны маглі папросту стаіцца? Маглі б вось выйсьці й сказаць, што ўсё, маўляў, досыць? — Джоні гарэў гэтай тэмай і сапраўды намагаўся разабрацца. У тыя дні ўсе абмяркоўвалі Афрыку. Тады ж мы й пазнаёміліся з Джоні па сапраўднаму, калі ня браць пад увагу ранейшыя вітаньні й «веданьне ў твар».

Джоні Барада быў тым добрым хлопцам, якіх адразу вылучаеш сярод стракатай масы мясцовых валацугаў. Зрэшты, усе са сваім прыколамі, але гэты падаваўся тым бясконца шчырым чалавекам, якога ад пачатку можна запісваць у свае таварышы й паплечнікі, на каго можна разьлічваць. Ён быў прыгожым. Ня ў пляне зьнешнасьці, гэта не галоўнае. Ён меў вялікую абаяльнасьць, усё, што рабіў, рабіў апантана, зь першабытнай жарсцю хлопчыка і з імпэтам і мэтанакіраванасьцю сталага чалавека адначасова. Зыходзячы з таго, што цягам апошніх некалькіх

год я рэгулярна сустракаў яго ў навакольлі, Джоні, якому было крыху больш за дваццаць, меў добрыя шанцы завіснуць тут надоўга. Можна, нават ператварыцца ў аднаго з тых старых, але мне не хацелася ў гэта верыць. Ягоная маладая энэргія выклікала адно захапленне. Нягледзячы на ўсе нашыя шкодныя звычкі, нішто не замінала хлопцу трымацца адэкватна й крытычна. Гэта быў пачатак сяброўства, і тыя падзеі, што здарыліся неўзабаве, на нейкі час зрабілі нас ледзьве ня змоўшчыкамі, надалі ўсёй гэтай гісторыі таго рэалізму, які аніяк ня вяжацца з турыстычнымі ўяўленьнямі аб гэтай казачнай зямлі прасвятленьня.

— Вы, рабаты, кажаце пра адное і тое ж. Зразумела, што там усе стаіліся, але вы ня згадваеце Братоў Мусульман, — Сур'ю збольшага было пляваць на гэта, але хацелася далучыцца. Сама размова цікавіла яго больш, чым ейны прадмет. — Тут выдатны прыклад яднаньня прастай, усім зразумелай ідэі і каласальных фінансавых укладаньняў. Я думаю, што падзеі ў Эгіпце пачаліся не ў Каіры і нават не ў Тунісе. Усё ня так проста. Тут працуюць добрыя спэцыялісты, чые імёны ніколі не прагучаць.

— Так, і яны заўжды зьбіраюць усе бонусы, — Джоні на хвіліну пра нешта задумаўся. Яго позірк расфакусаваўся, мне падалося, я магу бачыць, як варушацца думкі ў ягонай галаве. Нарэшце хлопец зрабіў глыбокую зацяжку, перадаў мне цыгарэціну й прамовіў: — Усё адно тут ёсьць такі момант, на які й Братам Мусульманам, і НАТА, і каму заўгодна трэба абапірацца. І тое, што ўсе буйныя рыбіны атрымліваюць свае выгоды... Людзі, якія выходзяць

на вуліцы, гэта выдатна бачаць. І мяне тут больш цікавіць сам настрой, менавіта сам факт непрыняцця. Зразуме-ла, што іх выкарыстаюць, але сёння гэта атрымліваецца ўсё цяжэй і цяжэй.

Той вечар поўніўся спрэчкамі ды спакоем, вясёлым гоманам і бязважкай цішынёй. Такімі вечарамі гавораць за што заўгодна. Часам усё нагадвала дыскусійны клуб, часам тыя старажытныя размовы, якія вялі аскеты тысячагодзьдзі таму. Толькі аскетаў тут, вядома, не было, таму рана ці позна ўсё мусіла ператварыцца ў простае гоніва. Ніхто не засмучаўся. Жоўтыя лямпачкі гарэлі ў запаленых пляфонах, недзе ў цемры хвалі мылі пляж, вагні рэстарацияк зіхаткім ланцужком цягнуліся па ўзбярэжжы наўпрост да наступнага пагорку, на якім, высока над морам, самотна гарэў белы ліхтар. Сабакі спалі пад сталамі, час ад часу ўгрызаліся ў поўсьць, ганяючы блох, дзеці, што на пачатку вечару бегалі па тэрасе маленькімі тарнада, цяпер стомленыя сядзелі побач з бацькамі й папыхалі, гатовыя скіравацца ў ложка.

Я крыху выпаў з размовы, зрабіў колькі зацяжак, задумаўся. Акінуў позіркам тэрасу. Маруцьці забаўляў кампанію бэкпэкераў, відаць, гатовы ўжо прымуціць ім фірмовы мэджык-шэйк, старая гвардыя за суседнім сталом звычайна гуляла ў шахі, Фрэдзі, які адыходзіў некуды, цяпер вярнуўся з кубкам гарбаты, падсеў бліжэй да нашай кампаніі. Ён загаварыў з Мары, і тая ветліва адказвала. Я ня чуў словаў. Шчыра кажучы, я нават ня чуў, пра што спрачаюцца хлопцы побач, ня кажучы пра тое, што там адбываецца на тым краі стала. Але мог лёгка дадумаць.

Прыгажуня Мары, дзяўчынка, што прыехала сюды нядаўна, прыехала першага разу і, відаць, яшчэ не разумела ўсіх раскладаў. Адкуль яна магла ведаць, хто такі Фрэдзі? Джоні прыцягнуў яе да нас можа тыдні з паўтара таму, шчасьлівую ды ўзрушаную, маладую. Мары была гатовая захапляцца ўсім і да навакольнага й да нашых асобаў ставілася як да нечага казачнага. Канешне, яна ня ведала, хто такі Фрэдзі. Думаю, на той час ён і сам ужо ня ведаў. Калі б я ні сустрэў старога, той зазвычай быў у гаўно. Вядома, што ў рознай ступені, з рознымі настроямі і асаблівасцямі, але тым ня менш. Друзлы п'яны вэтэран на моладзевай вечарынцы, яшчэ адзін звар'яцелы артэфакт даўно прамінулай эпохі, які ўсё ніяк не хацеў супакоіцца. Фрэдзі быў бязьлітасным да сябе, не рабіў аніякіх паслабленьняў. Падавалася, што з маладосьці ён так і ня скідваў абаротаў, зьмешваў усё што заўгодна і ў якіх заўгодна прапорцыях. Самым непрыемным у гэтай справе быў ягоны прагрэсуючы алькагалізм, у камплекце зь якім ішлі гнілыя старпёрскія байкі пра тое, як «дваццаць год таму тут усё было інакш». Чувак граў у нападзеньні, кожнага разу ліў у вушы сваю шалёную лухту пра мабільныя тэлефоны, пра старых сяброў, пра мясцовых дзяцей, якія даўно павырасталі. Я ня ведаю, як Мары ўсё гэта слухала.

— Гэй! Фрэдзі! Што ты думаеш пра Тахыр?! — Хуан ведаў яго, напэўна, лепей за ўсіх нас. — Хадзі бліжэй, што ты там як госьць?! Джоні, пакінь яму дабіць!

Джоні быў ужо харошы, ён перадаў старому недапалак, той падышоў бліжэй і прысеў на край крэсла, нібыта ня верыў, што яго запрашаюць у кампанію. Мары ўзнялася,

схадзіла да бару і, вярнуўшыся з бутэлькай колддрынку, перасунулася бліжэй да Джоні.

— Пра Тахрыр? — разгублена перапытаў Фрэдзі зь нейкім непаразуменьнем разглядаючы недапалак, нібыта ня ведаючы, што зь ім рабіць.

— Так, пра Тахрыр. — Хуан быў відавочна рады свайму манэўру. — На што ставіш? — Настрой ягоны, у параўнаньні зь дзённым, значна палепшаў. Ён хітравата, пазмоўніцку падміргнуў мне, нібыта запрашаючы далучацца падсьцёбваць палкага пэнсіянэра. Ён дастаў з кішэні й паклаў на стол ладны кавалак гашла. Была мая чарга крапаліць.

— Ну на што тут ставіць? — як нічога ніякага прамармытаў Фрэдзі. — Канешне, яны перамогуць.

— Хто яны? — перапытаў Хуан і прыклаўся да рыльца бутэлькі.

— Ну, нашыя. Я магу сказаць, што зь імі жартаваць не выпадае. Я быў там... васьмнаццаць год таму, і магу сказаць, што зь імі жартаваць не выпадае. Яны там сур'ёзныя хлопцы. Калі што там нешта, дык адразу дадуць як след. Як мае быць, — ягоная гаворка была бязьзвязная ды незразумелая. На хвіліну стала яго шкада. Небарака Фрэдзі пражыў жыцьцё, працёгаўся па ўсіх кантынэнтах, адтусіў, цалкам аджэр сабе галаву, каб у выніку збухацца ў брудным індыйскім хіпушніку, ператварыцца ў крыклівага, нікому не патрэбнага вылюдка, у самотнага вар'ята, здатнага толькі на тое, каб загружаць маладых дзяўчатаў сваімі архаічнымі падзьвігамі і непамернай дасьведчанасьцю. Ягоныя павекі заплюшчваліся, ён сквапна

смактаў пусты фільтр. Гэта выглядала трагічна ды безнадзейна. Ніхто яго ня слухаў, усе адно пасьмейваліся й пачыналі новыя тэмы.

Нібыта заўважыўшы паганы стан кліента, неўзабаве ля стала з'явіўся Маруцьці. Ён нахіліўся й нешта хутка прагаварыў Фрэдзі ў вуха. Стары п'яна паглядзеў на яго, узняўся й паволі пацягнуўся прэч. Маруцьці сеў на ягонае месца, робячы нам з Хуанам вясёлыя знакі, маўляў, таварыш цалкам ненармальны. Тут кожны быў ненармальным. Сам гаспадар таксама. Я б паставіў помнік ягонаму пачуцьцю гумара, ягонай весялосьці й нязмушанасьці. Чувак дакладна быў галоўным шоўмэнам у навакольлі.

— Як справы? Добра? — сьмеючыся пачаў быў ён. — Ведаеце? Заўтра ноччу будзе паці.

— І дзе ж гэта? — спытаў Хуан.

— Тут будзе. Заўтра. Гітары, бубны, крыху добрай музыкі. Паці! — Тут жа ён зладзіў занепакоеную фізыю й дадаў сур'ёзным, таямнічым голасам: — Але днём паліцыя прыйдзе. Стары сябра. На ланч прыйдзе. Тое-сёе. Так што днём ня тэба паліць, — Маруцьці ўсьміхаўся, косячыся на джойнт, які я акурат дакручваў.

— Праблемы будуць? — Хуан ужо таксама крыху паднакідаўся, ягоны твар расчырванеўся, словы зрабіліся маруднейшымі.

— Ну можа будуць, можа ня будуць. Стары сябра. Але, ты ведаеш, лепей ня трэба. Паліцыя пойдзе — тады ўсё магчыма. Усё магчыма! — Маруцьці расьсьмяяўся, зазіраючы ўсім у твары і выстаўляючы напаказ буйныя белыя зубы. Ён умеў падтрымаць настрой.

— Добра, добра, — Хуан пахістаў галавою і працягнуў мне запальнічку. — Усё магчыма! Канешне!

— Усё магчыма! — радасна паўтарыў Маруцьці, і прысутныя разумелі, што прыкладна так яно й ёсьць. Тут месціўся сапраўдны рай магчымасьцяў, можна замаўляць усё што заўгодна, і яно абавязкова надарыцца.

Я распаліў джойнт і перадаў гаспадару. Той рэдка паліў, усё ж такі бізнэсмэн, але тут па вачох было бачна, што вельмі ўжо хацелася. Ён зрабіў колькі надзейных спрактыкаваных зацяжак, расплыўся ва ўсьмешцы і працягнуў цыгарэціну Сур'і.

— Чуеш што, браце, — Маруцьці крыху прыцішыў голас і прысунуўся бліжэй да хлопца. — Ты ж памятаеш Кэці, акурат гады тры таму была. Вы там яшчэ таго, — ён зрабіў характэрную дурлівую гримасу, відавочна намякаючы на інтымнасьць. — Ну, ты памятаеш! Кэці! Амэрыканка! Нічога пра яе ня ведаеш? Не прыедзе ў гэтым годзе?

10. УКРАЇНЦЫ Ў ЦЯГНІКУ

Іван сядзеў, падабраўшы пад сябе ногі, і глядзеў у вакно. Сонца асьцярожна падфарбоўвала ранішнія краявіды, мала па малу пасоўваючы туман. Цягнік каціў на поўнач, працінаючы раніцу простым мэтанакіраваным рухам, надзейным і да сумнага прадказальным. Зь цягнікамі так часта, тым больш калі вядзецца пра доўгія пераезды. Раніца халадзіла, Іван з галавою хутаўся ў коўдру, сьціскаў непаслухмянымі пальцамі папяровы кубачак з гарчай гарбатай і спрабаваў прыкінуць, колькі яшчэ засталася. Згодна з раскладам, падарожжа мусіла заняць трыццаць чатыры гадзіны, але з улікам таго, што цягнік адправіўся са спазьненнем на пяць і ніхто ня мог ведаць, колькі іх набегла дзякуючы затрымкам у дарозе... адным словам, хлопец прыкідваў, што недзе ўвечары ўсё гэта мусіць скончыцца. Такая тэма безумоўна напружвала. Сьпяшацца не было куды, адно яшчэ адзін дзень да вядзецца прабавіць паміж чытаньнем кніжкі й слуханьнем музыкі. Соннасьць паступова сыходзіла, саступаючы сваё мейсца

тупому цягніковаму ступару, які, па шчырасьці, ня вельмі ад яе адрозьніваўся.

За вакном паказвалі раніцу, пераважна вясковыя краявіды, палі, сялянаў, нейкія трактары, людзей на роварах і матацыклах, дзяцей у бруднай школьнай форме, жанчын з кашамі на галовах. Пейзажы зьмяняліся паселішчамі з пацэрымі, абшарпанымі сьценамі будынін, расьпісанымі разнастайнымі графіці, нагрувашчваньнямі транспарту на пераездах і мясцовымі, сумуючымі на невялічкіх станцыях, дзе гэты звышымклівы супэрэкспрэс не спыняўся. Іван мімаволі адзначаў зьмены ў відарысах. Расьліннасьць зьмянілася, пальмы сустракаліся ўсё радзей, трапляліся нейкія дробналістныя зарасьці, але вялікіх лясоў увогуле не было. Наўсёцяж цягнуліся пустыя раўніны, збольшага забраныя пад рысавыя палі ці сялянскія гароды. Часам на даляглядзе праступалі абрысы пагоркаў, зусім не рэгулярных і таму нейкіх напярэальных. Які ўжо раз хлопец лавіў сябе на адчуваньні сюрэ, несапраўднасьці, нібыта над усім гэтым папрацавалі добрыя спрактыкаваныя дэкаратары. Ім, напэўна, паставілі задачу зрабіць усё як мага рэалістычней, што і атрымалася, адно Іван аніяк ня мог адчуць гэтай сапраўднасьці. Нейкая частка мозгу настойліва адмаўлялася ўважаць наваколле за напярэду існае. Ну і так, шчыра кажучы, ужо даўно. Іншым выпадкам можна было б пачынаць хвалявацца, але хлопец імкнуўся не зважаць, сьпісваў усё на культурны калярыт і кліматычныя асаблівасьці.

Гурба прасьцінаў і покрывак насупраць заварушылася, і з-пад яе выплыла незадаволеная пыса Мішы:

— Што тут адбываецца? — мружачыся спытаў ён, недаверліва вывучаючы асяродак і пачэсваючы пад шапкай лоб. — Колькі часу?

Іван паціснуў плячыма:

— У мяне батарэя здохла, паглядзі на сваім. Рана яшчэ.

— Ну, рана дык рана. — Міша прыўзняўся й зірнуў у вакно. — Так там усё ідылічна, хоць на рэкламныя буклеты фоткай.

Іван усміхнуўся. Існавала пэўнае адрозьненне паміж Мішавай «ідылічнасьцю» і тым, што зазвычай падаюць пад рэкламным слоганам Неверагоднай Індыі. Першае было простым і, натуральна, не такім урачыстым, як усмешкі шчаслівых дзяцей на паштоўках ці танцы прыгажуняў у відэароліках. Яно й мусіла адрозьнівацца. Ад гэтага рабілася крыху нікавата. Культурны стэрэатып ніяк не працаваў тут, у гэтым халодным вагоне, недзе пасярод забытага бога штату, які вельмі рэдка сустракае іншаземцаў.

Міша дастаў тэлефон:

— Апэратар рады вітаць нас у Чацісгарху! Зычыць файнага прыбываньня, уяві сабе. Палова на дзясятую. Сапраўды рана, — хлопец сеў, насунуўшы на галаву ўсё свае пакрывалы, і на колькі імгненьняў паглыбіўся ў тэлефон. — Фіговая сувязь у родным Чацісгарху. Нэту няма.

— Дзіўна, і чаму ж гэта? — прамовіў Іван напаўадсутнім голасам. Ён задуменна глядзеў у вакно, нібыта нешта там хвалявала яго.

Зьявіўся гандляр гарбатай, хлопцы ўзялі па кубачку, грэліся, наракаючы на халадэчу і бясплённае чаканьне,

якое ўсё ніяк не зьбіралася сканчацца. З паліцы над Іванам саскочыў малады чалавек у зашмальцаванай масьцерцы й таксама ўзяў кубак. Усе верхнія месцы займалі простыя людзі, якія сваім даволі жудасным выглядам і паводзінамі больш нагадвалі далёкіх чалавечых продкаў з каменнага веку, але ніяк не з дваццаць першага стагодзьдзя. Міша меркаваў, што гэта нейкія гастарбайтары вяртаюцца дамоў з шабашкі, праўда, наколькі гэта адпавядала рэчаіснасьці — невядома. Увогуле хлапцоў забаўляла прыдумваць свае, зазвычай жартаўлівыя і падкрэсьлена пабытовыя, тлумачэньні незразумелым навакольным зьявам. Гэта надавала асяродзьдзю свойскасьці й бясьпечнасьці. Ня тое каб яны адчувалі напружаньне ці пагрозу, хутчэй справа была ў адаптаванасьці. Абодва мелі сякі-такі досьвед па гэтым рэгіёне і збольшага разумелі тое, што варта разумець. Яны ўжо досыць даўно прайшлі стадыю белых малпаў, чым, зрэшты, пры нагодзе маглі й пантануцца перад нэафітамі. Адно цяпер такіх не было побач. Можна сказаць, што побач не было нікога ўвогуле, бо паўночны ўсход зусім ня вабіў турыстаў. Ён, па вялікім рахунку, нікога ня вабіў, акрамя мясцовых, і тое, можа, ня ўсіх.

Крыху пазьней, калі сонца пачало награвець зямлю разам зь цягніком і ўсім астатнім, гастарбайтары спусьціліся са сваіх нараў, заняўшы месцы на ніжніх паліцах, і распачалі ажыўленыя дыялогі. Тады час, падалося, нарэшце зрушыўся з месца.

— Міш, я ў цябе даўно хацеў спытаць, — пачаў было Іван, хаваючы ў кішэню навушнікі. — Ты ўсё яшчэ адчуваеш гэтую непрыналежнасьць, пра якую мы раней гаварылі?

— Ты пра што?

— Ну, вось мы едзем цяпер у цягніку, і побач сядзяць усе гэтыя людзі, якія нічога дзіўнага ў тым, каб ехаць тут у цягніку, ня бачаць. Адно, можа, мы з табой тут выбіваемся з агульнага кантэксту. Мы для іх незвычайная зьява, так?

— Ну, бля, вядома незвычайная. І што? — Мішка ўважліва глядзеў на сябра.

— Дык вось, а я ў цябе пытаю, ці не знаходзіш ты ў гэтай сытуацыі нешта неадэкватнае? Ці вылучаеш гэтую паездку, гэты час, у нешта асобнае?

Міша крыху скрывіўся. Ён, зрэшты, даўно прыняў гэтую Іванаву звычку пачынаць зьнянацку, без падрыхтоўкі, і прадказваць пачатак наступнай дыскусіі так і не навучыўся. Такія размовы разьвязваліся дзе заўгодна і ў самых розных абставінах, вельмі часта на роўным месцы.

— Ну гэта як паглядзець, — кінуў ён як мага больш неахайна. — Калі вылучаю, калі не. Цяпер вось неяк ня вельмі. Раней, дарэчы, больш увагі зьвяртаў, а цяпер што? Усё збольшага зразумела. Ты вунь пацанам штодня такіх прыдуркаў, як мы, паказвай, і што думаеш, усё адно так касіцца будуць? Вядома, не. Будзе, як у Гоа.

— Ну дык канешне. Я тут менавіта твайго меркаваньня пытаюся. Вось неяк прачнуўся сёньня, азірнуўся, і падумалася, што нешта ня так з гэтым усім.

— З чым? — Міша быў не ў гуморы, але ўсё ж спрабаваў ухапіць Іванаву думку.

— Ну з рамантызмам гэтым. Я вось пра тых рабятаў зь мясцовага сярэднявечча падумаў, пра тых, што ў лес тады

сыходзілі, у аскеты. Ну і пра сам фэномэн сыходу. Чым ён увуголе ёсьць, чаму мы яго назіраем увесь час? Ну і... Ок, добра, вось мы тут з табой едзем у цягніку, чорт ведае дзе, за тысячы кілямэтраў ад дому, сярод незразумелых людзей. І мы ж не ў адпачынак паехалі, не па пуцёўцы, маўляў, усё ўключана...

— Ды заябеш ты! — не стрымаўся Міша. — Ты нас яшчэ з бадхісатвамі, блядзь, параўнай! Што тут дзіўнага?! Мы ж гадамі тут швэндаемся, што з нас узяць?!

— Але ж мы сышлі, — ціха паспрабаваў запярэчыць Іван. На ягоным твары праступіў цяпер нейкі сум.

— Эй, чувак, ты чаго? Што значыць сышлі? Цяпер жа ня пятае стагодзьдзе, сыходзь куды хочаш. Што з табою? — Міша было захваляваўся, хоць і ведаў, што наўрад ці для таго ёсьць падставы. — Людзі сыходзяць, колькі хочуць і куды хочуць. Ты гоніш ці я нечага не разумею?

— Ды не, усё разумееш. Мне папросту часам падаецца, што дарма ўсё гэта. Прачнуўся сёння й падумаў: «Чорт, што ж я тут раблю? Куды еду? Гэта ж марнаваньне часу».

— Не, братка, ты мяне ня блытай, — Міша намагаўся прыдаць голасу як мага больш бесклапотнасьці. — Што ты нудзіш з самай раніцы?! Рабі што хочаш! Да аскета ты не падобны, сам ведаеш, так што супакойся, едзь дамоў, калі хочаш. Але ты ня хочаш, так?

— Так, не хачу, — Іван сумеўся. У яго здараліся такія дэпрэсовыя настроі, і Мішу ўвесь час выпадала яго супакойваць.

— Ну, і ў чым справа, раз так? — Міша не любіў такіх момантаў.

— Ды ні ў чым. Сон прысьніўся. Нібыта ў нашым двары вырашылі ступу паставіць, і суседзі ўсе на энтузіазме, скідваюцца. Прыходзяць да мяне, а я чамусьці думаю, што яны падманваюць, ня веру ім, дзьверы не хачу адчыняць. — Іван глядзеў на Мішу, вінавата ўсьміхаючыся, перабіраў у руках край коўдры і адводзіў вочы.

— Дык гэта ж сон! Што ты, доўбня, блядзь, прыдумаў?! Сышлі, кажа! Менш сваіх аўдыёкніжак перад сном слухай, сэктант хрэнаў! Што сьмяеся?

— Ну а што? Сьмешна ж...

— Ну дык вось табе й сьмешна. Глядзі, заўтра на кухні гарэлку зь Міларэпам будзеш піць, а то чаго й круцейшага пакажуць.

Іван папусьціўся. За жартаўлівай гутаркай час прамінаў незаўважна, пакуль раптам ня выбухнуў і не разарваўся на шматкі, ня зьнік увагуле, нечакана перапынены невядомай рашучай сілай, рэзкай ды нахабнай.

Калі Міша расплюшчыў вочы, то першае, што пабачыў найпрост перад сабой, гэта няроўную, пакрытую жоўтымі падцёкамі столь зь нерухомым вэнтылятарам пасярэдзіне. То-бок на першы погляд нічога незвычайнага. Яго крыху здзівіла тое, што ў галаву актыўна лезьлі нейкія карціны зь мінулага. На памяць якогасьці чорта прыйшла Лена, ягонае колішняе ня вельмі ўдалае каханьне. Яму тады толькі споўнілася сямнаццаць, ён вучыўся ва ўнівэрсытэце, ледзьве не штодня заходзіў за ёй пасья параў. Яна жыла на ўскраіне, таму хлопец шмат часу прабаўляў у транспарце. Цяпер яму чамусьці прыгадаліся тыя аўтобусы і прыпынкі, такія знаёмыя і блізкія. Пасья ўгада-

ліся клюбы, у якія яны хадзілі, старыя сябры, нават нейкія знаёмыя музыкі, зь якімі час ад часу Міша напіваўся дзе-небудзь на бліжэйшых лавачках.

Пасьля зноўку прыйшло абуджэньне, і перад вачыма зьявілася ўсё тая ж пашарпаная столь з падцёкамі і вэнтылятар. Заставалася незразумелым, што зьвязвае тыя ўспаміны, што круціліся ў галаве, і гэтую нескладаную карцінку. Пасьля аднекуль выплыў твар Івана. Хлопец не адразу яго пазнаў і нейкі час вагаўся.

— Ну, жывы ты? — спытаў Іван, усьміхаючыся куточкамі вуснаў. Міша толькі пасьля зразумеў, што так яго тады засмуціла. Твар сябра выглядаў быццам пасьля добрай бойкі.

— Што здарылася? — словы выйшлі нейкімі ціхімі й хрыпатымі. У горле перасохла, нібыта ён прачнуўся пасьля жорсткае п'янкі.

— Ды нічога асаблівага. Аварыя здарылася, — самым звычайным голасам прамовіў Іван. — Партызаны пусьцілі нас пад адхіл. Ня вельмі ўдала, але наракаць ня буду, мне хапіла...

— Якія партызаны? Што ты гоніш?

— Ды не ганю, самыя звычайныя. Мааісцкія рабаты. Разабралі рэйкі, паказалі, так бы мовіць, клас. Крутыя хлопцы! — Івана відавочна забаўляла ўся гэтая гісторыя. Яму пашанцавала, дасталося чыста сымбалічна, збольшага драпіны, адно твар разьбіты. — Дзякаваць машыністу трэба, ня хутка ехалі. Хаця чорт яго ведае, як там было. Мне расказвалі, я кепска зразумеў. Ты памятаеш што?

— Нуу, — працягнуў ағаломшаны Міша, задумаўся на хвіліну, і ў памяці сапраўды пачалі праступаць нейкія карцінкі. Аўтобусы маладосьці і дзяўчынка Лена саступілі мейсца нечаму не такому далёкаму. — Можа і памятаю. Пачакай.

— Ты галавою добра так даўся. Я ўжо было падумаў, што ўсё, але бачыш, адкачалі. Галоўнае — у гародніну цяпер не ператварыцца.

Хлопец паморшчыўся. Ён узгадаў цягнік, абуджэньне й гарбату, балбатню ні аб чым. А пасля сапраўды. Нешта адбылося. Жаночы віскат, крыкі, гармідар, паніка. Паўсюль пераўзбуджаныя людзі, некаторыя з акрываўленымі тварамі. Пасля — разьбіты й перакулены вагон, нейкі пералесачак, кавалак поля, кавалак неба, людзі, насілкі, паліцэйскія, маячкі хуткай дапамогі.

— Ды ну на хуй! — недаверліва скрывіўся Міша. — Ні халеры ж сабе! То-бок, гэта сур'ёзна ўсё?!

— Ну, прыкінь. Тэрарызм. Самы настаяшчы. — Іван усьміхаўся, спрабуючы падбадзёрыць сябра. — Мы цяпер з табой, Міха, ахвяры тэрору, а некаторыя кажуць, што яшчэ й героі.

— Гэта чаму? — Міша ніяк ня мог зразумець, што да чаго. У цяжкай галаве ўсё блыталася. — Якія яшчэ, на хуй, героі? Гоніш, кажу!

— Ды не ганю, супакойся. Усё нармальна. Цябе тут дахтары некалькі разоў шырнулі, казалі, што неўзабаве ўсё пройдзе, што сайдэфект ад мэдыкамэнтаў такі. Не хвалойся. Паляжы яшчэ, — Іван асьцярожна прытрымаў сябра, які намагаўся ўзняцца. — Яны казалі, трэба крыху пачакаць. Крыху. Так што ляжы давай, ня дрыгайся.

Міша падпарадкаваўся. Ён акінуў вачыма пакой, вельмі прасты і амаль цалкам пазбаўлены атрыбутаў шпіталю. Сыцены былі ў тых жа падцёках, што і столь. З мэблі адно некалькі крэслаў, шафа са шклянымі дзверцамі й невялічкі столік зь якімісь мэдычнымі хрэнямі побач з койкай.

— Я тут вось пра што падумаў, — пачаў хлопец. — У мяне ж страхойкі няма. Ім жа плаціць трэба.

— Не, ня трэба. Гавэрмэнт прастаўляецца, атракцыён шчодрасьці, — Іван усьміхаўся. — Тым больш яны на край ахуелі, калі даведаліся, што ты трох непрытомных мужыкоў праз вакно выцягнуў. Я сам бачыў. Хацеў было яшчэ, але цябе скасіла.

Міша ўважліва паглядзеў на Івана. Пра мужыкоў ён нічога не памятаў.

— Ну добра, добра. Ня мучайся. Непрытомны толькі адзін, астатнія папросту перасралі трахец, — таварыш быў натуральна ў гуморы. Радаваўся, што нічога сур'ёзнага ня здарылася і што жыцьцё працягваецца. Івану цяпер было пляваць і на спазьненне, і на аскетаў, і на ўласнае змарнаванае жыцьцё, якое ў сьвятле гэтых падзеяў ужо й не выглядала такім беспэрспэктывным.

11. КЭЦІ Ў КТМ. АБКІСЛОЧАНЫ ЛУНІ

А потым у гэтым запыленым горадзе з'явілася Кэці. Яна ўвайшла ў бар, спакойна, як да сябе дамоў, абняла Раджэша і павіталася з хлапцамі. Спачатку мы не пазналі адно аднаго. Нічога дзіўнага, выпадковыя суразмоўцы, кароткатэрміновыя сябры, памяць фільтруе здарэнні, і той вечар у Лумбіні дакладна не прэтэндаваў на статус топавага ўспаміну. У любым выпадку яна, канешне, не магла абмінуць гэтага мейсца. Усе варыліся ў агульным катле, таму сустрэча тут не была такой ужо неспадзяванкай. Я быў рады яе бачыць.

Дні цяклі роўна, усе чакалі вясны. Мясцовыя чакалі сэзону, немясцовыя чакалі пацяплення ці чорт яго ведае чаго яшчэ. Я тады мала выбіраўся з раёну, жыццё з'яўлялася да вельмі простых рухаў. Часам у нашай кампаніі з'яўляліся актыўныя пэрсанажы, якія хацелі паўсюль паспець, пабачыць тое, гэтае, схадзіць у трэк. Ішлі, спрабуючы зацягнуць іншых, але мы так збольшага й заставаліся ў горадзе. Маркус працягваў набухівацца і сьпяваць па вечарох пад гітарку свае простыя чалавечыя песьні. Джамал так і ня здолеў знайсці ніякай нармалёвай працы і,

відаць, быў блізкі да таго, каб пачаць дапамагаць Раджэ-шу, але пакуль яшчэ вагаўся. Зрэшты, ён заўжды мог пайсці з кімсьці ў горы. Дзякуючы Лізі зь сяброўкай, Кэці на нейкі час павялася на валянцэрскаю тэму, і, нягледзячы на тое, што праз тыдзень першы энтузіязм састыў, яна ўсё ж не саскоквала. Адным словам, усё ішло спакойна: дні, зь якімі кожны неяк ладзіў, і вечары, нібыта створаныя для сацыялізацыі, абмену досьведам і сумеснага разлажэньня. Людзі зьяўляліся і зьнікалі. Аднымі з тых, хто ня зьбег цягам тыдня, былі гэтыя два ўкраінцы — Іван і Міша. Безумоўна, загадкавыя пэрсанажы, але, як кажуць, на сто адсоткаў у тэме. Зь імі асобная гісторыя.

Усё прытрымлівалася сваіх раскладаў: лірыка, наркотыкі, вечарынкi; і той дзень таксама, напэўна, ня быў выключэньнем. Але ён запомніўся.

— Якога хрэна ўвогуле?! Куды мы едзем, можа мне хто сказаць? — незадаволены Маркус толькі прачнуўся. Калі я зайшоў па яго, ён відавочна яшчэ быў у ложку, з-за дзэвярэй высунуўся заспаны пахмельны твар. Але ў сябра не было іншага выйсьця, як апрануцца й спусьціцца на вуліцу, дзе ўжо чакала таксоўка.

— Слухай, ты ж учора грамчэй за ўсіх крычаў, што давайце, маўляў, давайце, паехалі! Нешта зьмянілася? — хітрая Лізі нястомна гуляла зь ім у сваю гульню.

— Ну дык што з таго? — як ня лысы працягваў бурчэць Маркус. — Учора было ўчора, нешта ж магло памяняцца ў чалавека?

— Вядома, магло! — сьмяялася Лізі. — То-бок, ты не паедзеш? Крута, больш мейсца ў машыне. Усё, да вечара!

— Гэй, сканчай! Паеду, паеду! Не скажы ёй нічога, — Маркус скорчыў незадаволеную фізію, адкаркаваў піва й палез на задняе сядзеньне. — Чуеш? Увогуле так нельга. Ты ўвесь час мяне перамагаеш. Я ня згодны.

Лізі дала яму жартаўлівага высьпятка й палезла ўслед.

— Яшчэ б ён быў згодны, чортаў алкаш, — ціха прамовіла Кэці. — Мы не спазьняемся?

— Здэцца не. Думаю, яны пачакаюць, калі што, — я ўсё ніяк ня мог прызвычаіцца да яе, хоць мінула ўжо больш за тыдзень, як яна прыехала. — Тут немагчыма спазьніцца.

— Ну так, — Кэці неяк разгублена ўздыхнула і заняла сваё мейсца. Сёньня ў ейным выглядзе была нейкая сканцэнтраванасьць і, можа, пэўная асьцярожнасьць. Яна падавалася больш сур'ёзнай. Кэці ўвогуле вельмі зьмянілася з той нашай мінулай сустрэчы. Тады яна падалася мне такой дзяўчынкай без тармазоў, зь якой нічога кепскага ня можа здарыцца. Бясстрашнай і напорыстай, можа нават крыху гістэрычнай. Але цяжка працуць чалавека за адзін вечар. Цяпер у Катманду яна была іншай, больш спакойнай і ўраўнаважанай. У позірку зьявілася нешта глыбокае і неадназначнае, тое, чаго я не заўважыў пры нашай першай сустрэчы. Мне хацелася думаць, што Кэці папросту пасталела, прыдбала досьвед, але больш выглядала на тое, што я памыляўся, тут магло здарыцца і штосьці яшчэ.

Я сеў побач з кіроўцам, і мы нарэшце рушылі. Іван і Міша, што напярэдадні адвісалі з намі на бары і актыўна запрашалі ўсіх у госьці, цяпер чакалі на Бодзе. Ня па-

мятаю, чаму мы ўсё ж вырашылі паехаць і хто быў завадатарам. Хутчэй за ўсё, дзяўчаты, толькі яны маглі такое прыдумаць. Ня я і дакладна ня Маркус. Той тупа вёўся сьледам за Лізі і напачатку нават ня ведаў куды. Зразумеў толькі ў машыне, калі таксі ўжо выяжджала з Тамэль Чоку.

— На Боду?! Ды ну на хуй! Вы што, здурнелі?! На хуй будыстаў! Мы так не дамаўляліся, — падавалася, ён сапраўды ня мог у гэта паверыць.

— Слухай, супакойся! Ня хочаш — ня едзь! — Кэці стамлялі гэткія выбрыкі. — Ты ж, блядзь, паўночы з чувакамі бухаў, ледзь не цалаваўся, а тут «на хуй будыстаў»?!

Маркус спрабаваў неяк абараняцца, але неўзабаве жанчыны яго перамаглі. Ён было кінуўся да мяне па падтрымку, ды я зусім ня меў настрою ўвязвацца. Было неяк усё адно, і, шчыра кажучы, я б таксама выкінуў яго, на хер. Занадта ўжо фаніла. Хацелася пазьбягаць крыкаў. Будысты не палохалі, на той час перыяд маіх захапленняў імі даўно ўжо мінуў, але разам са скепісам усё ж пакінуў па сабе нейкае цьмянае эстэтычнае спачуваньне. Да таго ж я не бухаў, таму хвалі ў нас з Маркусам крыху розьніліся.

Было нешта каля трох дня, калі самаход спыніўся ля Боданатху. Мы разьлічыліся з таксоўшчыкам і, даўшы невялікага кола, каб не плаціць за квіткі, выйшлі да ступы. Я памятаю, што пазьней у той дзень Іван параўнаў яе зь нейкім дзіўным касьмічным караблём, і гэта сапраўды было трапна, бо нехарактэрная для гораду бель насамрэч нечым нагадвала абшыўку якой ракеты ці кась-

мічнага шатлу. Шпіль блішчэў на сонцы, мудрыя вочы глядзелі з-пад яго з пэўным дакорам, нібыта асоўвалі зарваўшага нахабнага прыдурка. Дзяўчаты зь цікаўнасьцю азіраліся, апівоха-Маркус падкрэсьлена незадаволена крывіўся. Неўзабаве зьявіўся Міша, і мы ўсе рушылі да іх на кватэру. Хлопцы здымалі пакой у доме аднаго мясцовага перасяленца, на ўскраіне, падалей ад цэнтру. Дом, як і многія тут, быў недабудаваны. Лесьвіца з другога паверху выходзіла на дах, зь якога там-сям тырчэла арматура ў чаканьні наступных надбудоў. Іван ляжаў на старэнкай цыноўцы, побач, на маленькім імправізаваным століку, зладжаным з аўтамабільнай покрыўкі й кавалку фанэры, стаяла колькі піўных пляшак, валяліся цыгарэтныя пачкі, паперкі й некалькі сьвечак. Поўная недапалкаў кітайская попельніца ў форме чэрапа бяздумна глядзела некуды праз вакно, угору, відаць, туды, дзе над гмахамі кляштару, што месціўся акурат праз вуліцу, мірна пагойдваліся сьцягі й лангта*.

— Гэй, панк! Хопіць спаць! Госьці прыйшлі,— Міша зьлёгка пнуў Івана красоўкам. Хлопец нешта прарыкаў у адказ і павольна расплюшчыў адно вока:

— Гхрм, рабяты? Як вы там? — ён нязграбна прыўзняўся і агледзеўся. На ім быў замызганы швэдар з тыповымі квадратнымі аленьямі, на шыі вісеў масіўны касьцяны ружанец, нястрыжаныя валасы тырчэлі ў розныя бакі.

* Лангта (дзікі конь) — у тыбэцкім будызме сьцяжкі з малітвамі, якія разьвешваюць гірляндамі на ўзвышшах, горных перавагах, на піках ці пагорках, стрэхах.

— Нармальна, даехалі вось, — стрымана адазвалася Лізі. — У вас, відаць, учора працяг быў.

— А ён у нас і цяпер ёсьць, — усьміхнуўся Міша, пачухваючы патыліцу й паглядаючы на сябра. — Я вось, дарэчы, ня памятаю, як мы дамоў трапілі. Ты памятаеш?

— Не, ні хера, — Іван нарэшце прадраў вочы й цяжка ўздыхнуў. Мружачыся ад сонца, ён палез было вывучаць зьмесьціва пляшак і цыгарэтных пачкаў, але Маркус тут жа працягнуў яму бутэльку. Відаць, такая карціна яго расчуліла.

— Усё нармальна, рабаты. Зараз раздуплюся. Гэта ўвогуле ў нас будні, калі што. Скажы ім, Міш! — той саркастычна кіўнуў. — У нас практыка такая. Мы адкрытыя для сьвету й нічога не адмаўляем, — Іван насамрэч гаварыў ціха й спакойна. Нібыта й не жартаваў увагуле. Самаіронія была тонкай і да нязноснага шчырай. Ён дастаў дзьве цыгарэты: адну сунуў у зубы, другую ўзяўся сушыць запальнічкай. Усе расьселіся, запалілі, гутарка пайшла вальней. Я памятаю, што на гаўбцы кляштару заўважыў маладых манахаў, якія глядзелі ў наш бок і аб нечым перамаўляліся. Мне захацелася памахаць ім, але я чамусьці стрымаўся. Падалося, што яны глядзелі на нашу кампанію зь нейкім гідлівым асуджэньнем, нібыта зусім і не зайздросьцілі. Тое адчуваньне не пакідала мяне ўвесь вечар.

Ня ведаю, нашто мы туды паехалі, хіба для экскурсіі, каб скласьці кампанію дзяўчатам, зьмяніць абстаноўку. Здаралася, я выбіраўся на Боду сам, у тыя дні, калі хацелася падмануць сябе адчуваньнем чысьціні й магчымасьці альтэрнатывы. Было нешта настальгічнае ў тых

паездках. Раней я прабавіў тут колькі часу, аднаго разу нават тыдзень прастаяў у кляштары, але ўсё гэта было ў далёкім іншым жыцці і сёння выглядала дурнымі незаймальнымі казкамі. Цяпер максымум на што мяне ставала, дык гэта крыху прайсьціся па навакольні, выпіць дзе-небудзь кавы і скіравацца назад, наўпрост у пекла, да любых безнадзейных сяброў, у родны бар пад лесьвіцай.

У той дзень, па праўдзе сказаць, я разьлічваў на невялічкую вечарынку з прагулкай, але выпала інакш. Папаліўшы, мы неўзабаве выйшлі на вуліцу. Надыходзіў вечар, звонку ўсё яшчэ адчувалася прахалода, але ўжо можна было заўважыць зьмены. Ішло да вясны. Мы ўзьняліся на ступу, Міша травіў байкі, дарваўшыся да ролі гіда, — варта сказаць, што скрайне нефармальнага і расьпязьдзяйскага. Іван у асноўным маўчаў. Ён расьсяроджана азіраўся, паглыблены ў роздумы, а калі нехта зь ім загаворваў, то збольшага адно ківаў галавою на знак згоды й ледзьве чутна дадаваў нешта няпэўнае. Маркус таксама зрабіўся негаваркім. На твары чыталася амаль зьдзіўленьне, каронны скепсіс некуды зьнік. Напэўна, у рабятаў сапраўды было крутое гашло. Але крыху пазьней Іван усё ж такі ажыў і запрапанаваў зайсьці да знаёмых. Знаёмыя апынуліся манахамі, і ў выніку мы трапілі на вечаровую пуджу*. Гэтага трэба было засьцерагацца. Я непа-

* Пуджа — у індуізме й будызме рэлігійнае мерапрыемства, рытуальнае ўшанаваньне. Праводзіцца як з нагоды нейкай урачыстасьці, так і ў якасьці штодзённай практыкі.

коіўся за рэакцыю Маркуса, памятаючы ягонае нядаўняе абурэньне, але той сядзеў спакойна, трымаўся як мог.

— Добра, рабаты. Цяпер бяз жартаў. Дзе ў вас тут лікёра-гарэлачны? — гэта было першым, што ён правмовіў, як толькі мы апынуліся за брамай. Паўнаватаснай аль-какрамы паблізу, канешне, не было, давялося прыхапіць колькі піва ды сьпешна грузіцца ў таксоўку. Ужо сьцямнела, і ўсім вельмі хацелася дамоў. Украінцы вырашылі далучыцца, давялося браць два кэбы. Кэці паехала з хлопцамі. Я перахапіў ейны позірк перад тым, як сесьці ў машыну, яна выглядала да скрайняга стомленай. Лізі з Маркусам сядзелі ззаду, мяне праз даўгія ногі заўжды адпраўлялі да кіроўцы. Дарагай гаварылі няшмат. За вакном плыў улюбёны горад. Самаходы таўкліся ў корках. Матацыклісты ў апранутых наадварот куртках, асьветленыя фарами выпадковыя рэгуліроўшчыкі, якія часам трапляліся пасярод усёй гэтай мэталічна-газавай плыні, — усё гэта выглядала неяк... адвязна. Пэрыядычна мяне чапляла, і я пачынаў глядзець на ўсё нібы збоку, уяўляючы, што застаюся недзе па-за працэсам. У такіх выпадках жыцьцё выяўлялася сапраўды нейкай гісторыяй, можа нават коміксам са сваімі героямі і сюжэтнымі лініямі. Вельмі фрагмэтарнымі, прымітыўнымі, але, разам з тым, дакладнымі.

Мы ажывіліся толькі калі праяжджалі міма каралеўскага палацу. Прамінулі апошнія скрыжаваньне й выгрузіліся. Пасьля мэдытатыўнай Боды Тамэль падаваўся адным вялікім атракцыёнам. Усе хацелі працягу й ледзь ня падбегам кінуліся ў бар.

— Як жа вы кучна ходзіце, — Раджэш паціскаў рукі.

— У нас быў насычаны дзень, браце. Я ім казаў, але які сэнс? Уяві сабе, яны ледзьве не зацягнулі мяне ў сраную сэкту! — крычаў Маркус, адной рукой прыабдымаючы Лізі, а другой прымаючы пляшку. — Ніякага сумленьня няма ў гэных сьвятошаў.

Кэці пасьміхнулася і, павітаўшыся з Раджэшам, прайшла ў залю. У дзьвярох яна разьмінулася з Луні, які быў ужо досыць раздабрэлы. Адразу запрапанаваў ёй сьвежажапалены джойнт, але дзяўчына адмовілася. На тое Луні адно дабрадушна паціснуў плячыма й выйшаў вонкі да нас, вельмі падобны да гэткага нецьвярозага маладога селяніна на вясковай дыскатэцы. Жыхара сталіцы ў ім выдавала толькі вопратка. Мясцовыя, у адрозьненьне ад гасьцей, сачылі за сваім стылем.

— Я вам так скажу, рабаты. Я ні хуя не разумею, што адбываецца, але ўсіх вас, сука, люблю, — запінаючыся прагаварыў Луні, зрабіў колькі смачных хапак і перадаў мне касяк. — Цудоўны сёньня вечар, нічога ня скажаш, — ён загадкава паглядзеў некуды ўгору, дзе паміж апошніх паверхаў месціўся невялічкі лапід неба.

— У гаўно, — лаканічна пракамэнтаваў Джамал. Я зрабіў колькі зацяжак і перадаў яму цыгарэціну. — Дарваўся хлапец да хіміі, бач як расьпірае?

Мне зусім не хацелася ў гэта паглыбляцца. Пасьля цёплае таксоўкі на вуліцы было зімна й няўтульна, я рушыў унутр. Там грала музыка й народу, мяркуючы па галасох, было багата. Замовіўшы джынджэр-леман-хані, я плюхнуўся на канапу да Кэці й аднаногага Ласэ. Той

шырока ўсьміхаўся, выяўляў вітальныя знакі, але не даваў сабе працы нешта крычаць праз стол. Раджэш недзе вымуціў гэтых дыджэяў з апаратам, і яны нават нішто сабе гайдалі. Усім збольшага ставала. Адзін поцык быў з Дэлі, я яго пазьней сустракаў у Гоа, а другі прыехаў са Славеніі і, як высветлілася пазьней, быў даволі простым хлопцам без асаблівых пантоў. Абодва міксавалі што хацелі, настрой быў вельмі дэмакратычны. Тут увогуле ўсё ішло досыць свабодна, кліенты вельмі часта ператвараліся ў пэрсанал, атрымлівалі нейкія зьніжкі, удзельнічалі ў закупках і г.д. Часам даходзіла ледзьве не да самаарганізацыі. Ня ведаю, ці было ў Нэпале яшчэ нешта падобнае. Хіба, можа, у горных вёсках, дзе стасункі паміж мясцовымі настолькі шчыльныя, што няма такой патрэбы ў ролях, дзе ўсе суседзі ледзь не сваякі. Тут многае базавалася на даверы. Далёка ад дому сапраўды ўключаецца нейкая адкрытасьць, можна лёгка адчуць еднасьць з кім заўгодна, нацыянальныя асаблівасьці, паходжаньне — гэта тут не працуе. Усе ў той ці іншай ступені зьяўляюцца супляменьнікамі, часткай аднаго вялікага кантэксту.

— Ну й дзеці, яны, разумееш... яны такія шчырыя. Тобок, не, часам яны могуць паспрабаваць схітрыць, але так няўмела і так міла, што думаеш: «Божа, якія ж мы ўсе добрыя, пакуль не пачынаем вучыцца выжываць», — Кэці расказвала пра сваё валянтэрства. Ёй выпала працаваць у школе, і там была тэатральная студыя, дзе яны ставілі з малымі якуюсь просьценькую п'есу. Некалькі разоў на тыдзень даводзілася езьдзіць праз увесь горад, але яна была ня супраць, ёй усё падабалася. Кэці сапраўды

змянілася з часу нашай апошняй сустрэчы. Яна больш не была той радыкальнай валацужкай, яе гаворка зрабілася больш разважнай і спакойнай. Вольнасьць у паводзінах цяпер, нібыта страціўшы рамантычны падлеткавы надрыў, набыла новых якасьцяў. Кэці зусім не была падобнай да такіх звычайных апантаных валянтэрак, ня думаю, што ёю кіравалі пачуцьці й патасная прага некаму дапамагаць ці, нават наадварот, змаганьне з сумам. Падавалася, што яна атрымлівае карысны экспэрыенс, што ставіць перад сабой мэту й дасягае яе. Яна мне падабалася.

Неўзабаве звонку падцягнуліся астатнія, паціраючы замерзлыя рукі, рассяджваліся побач ды замаўлялі напоі. Стол хутка напоўніўся звычайным брудам, цыгарэтныя пачкі, тэлефоны, тытунь, попел, запальнічкі, тонгбы*, разнастайны посуд, кавалкі гашыша. Міша з Іванам адразу ж паставілі пляшку гарэлкі, каню зразумела, што зь цьвярозасьцю на той вечар было скончана. Усе п'янелі, і размовы ператвараліся ў чыстую экспрэсію. З-за музыкі й гоману мы з Кэці ледзьве чулі адно аднаго, так што гутарка неўзабаве перайшла ў нейкі невэрбальны эмацыйны абмен. Насамрэч толькі на тым эмацыйным узроўні ўсё й працавала, бо чым далей, тым больш асобныя сэнсы распускаліся ў агульным шматгалосьсі ды ўсё цяжэй было трымацца адной лініі.

* Тонгба — нэпальскі гарачы алькагольны напой з проса, які падаюць у невячкай бочачцы да аднаго літру, п'юць праз трубочку. Калі тонгба выпіваецца, то даліваюць кіпеню і п'юць далей. Так па некалькі разоў.

Я памятаю, што добра гэтак ап'янеў. Памятаю, што вечар ператварыўся ў кашу, а дыялёгі зьмяшаліся. Я памятаю вуха Кэці, у якое я нешта казаў, памятаю ўсьмешку аднаногага Ласэ, які ўвесь час крапаліў і паціскаў плячыма, вельмі проста рэагуючы на ўсё, што адбывалася вакол, Маркуса, які сядзеў насупраць нас ля вакна, ягоны расчырванелы твар ды сьмех Лізі, якая ў той вечар была да яго досыць ляяльнай. Я бачыў ураўнаважанага Джамала, касы твар малога Філа, што пэрыядычна зьяўляўся чорт ведае адкуль, страляў цыгарэту й зьнікаў у натоўпе.

На сталае тым часам зьяўляліся ўсё новыя бочачкі з тонгбай і разнастайныя бутэлькі. Агульны градус значна падвысіўся, музыка раўла, і каб сказаць нешта, суразмоўцам даводзілася крычаць. Я ня ўсё магу цяпер прыгадаць. Памятаю, што побач была Кэці, Ласэ, а пасья, як чорт зь пекла, да стала падскочыў Луні. Выглядаў ён на той момант вельмі экстравагантна: шары навываце, валасы ўскудлачаныя, вопратка заляпаная нейкім соўсам

— Ну што, манахі?! Як там живуць манахі?! — крычаў ён, трасучыся, нібы ў ліхаманцы. — Нармальна живуць манахі?! Ня сумна там манахам адным?! Як, блядзь, живуць мана-а-хі?! — Луні махаў рукамі, часам удаваў нешта мантрападобнае, малітоўна складаў далоні ля ілба.

— Бля, ну вось дзе ябанько! Хто даў гэтаму прыдурку кіслаты?! На хуя?! — Маркус пачынаў нэрвавацца, Лізі трымала яго за руку й спрабавала супакоіць. Усе зь цікаўнасьцю назіралі шоў.

— Гэй, Міша! Як живуць манахі?! Чуеш, Міша?! Як?!

Міша зь непаразуменьнем глядзеў на хлопца з другога краю стала. Ён надоечы атрымаў грашовы пералік і цяпер прастаўляўся. На стале былі некалькі пляшак Signature і Royal Stag. Карацей, сангха* гуляла. Калі Луні пачаў свае выябаны, чувак якраз разьліваў гарэлку.

— Ну дык як там манахі, Міша?! Не самотна там ім адным?! — дах у чувака дакладна адарвала. Ён, відаць, крыху пралічыўся з дазіроўкай і ператварыўся цяпер у брудную жывёлу, у маленькага зьверападобнага вылюдка, стомленага ад сваёй клоўнскай ролі, пакрыўджанага й злога. Луні трэсла, хаатычныя рухі, падавалася, вось-вось прайдуць у канвульсіі, твар пачырванеў, і гэта было заўважна нават у паўзмроку. — Дык што, Міша?! Не сумуюць там манахі?! Як там манахі, га?!

Міша нічога не рабіў. Ён нават не разумеў, чаго ад яго хочуць і да чаго вядзе гэты аб'ябошаны дурань. Ён наліў сабе гарэлкі, акуратна паставіў пляшку на стол і паглядзеў на ня менш ахуелага Івана, што сядзеў побач. Такіх раскладаў ніхто не чакаў. Пытальныя інтанацыі павісьлі ў паветры.

— Дык, напэўна, сумна там манахам?! Як там манахі?! Сумна бязь дзевак манахам, так?! Ну сумна ж, га, Міша?! — хлопцу гэта ўсё магло падавацца сапраўды жартам, простым і сьмешным, але я ня ўпэўнены, што ён увогуле нешта тады разумеў. — Ня хочаш трахнуцца, Міша?!

* Сангха — у будызме брацтва, супольнасьць манахаў. У больш шырокім сэнсе – вернікі. Тры элемэнты, у якіх адэпт знаходзіць ратаваньне/прытулак: Буда, Дхарма, Сангха.

Га?! Як наконт патрахацца?! Сумна ж там манахам, на-праўдзе?! Хочаш, патрахаемся?!

Кэці дзёрнулася ад нечаканасьці. Сківіцы адвіслі, і ніхто ня ведаў, што сказаць. Музыка тым часам не спынялася, людзі на танцполе працягвалі танчыць, і было зусім не зразумелым, як гэта ў Луні атрымлівалася перакрываць увесь гэты шум.

— Ды ладна, Міша! Не сумуюць жа манахі?! Напраўдзе?! Давай патрахаемся! Ну што ты?! Давай! — Луні ўскочыў на стол, ягоныя рукі па ранейшаму складаліся ў малітоўным жэсьце ля ілба, ля вуснаў, на грудзёх. — Ну, што скажаш?! — ён ужо перакуліў нагой пляшку зь півам і быў гатовы пракласьці сабе шлях да застылага ў ступары ўкраінца праз біты посуд і перагорнутыя попельніцы, каб не своечасовая трапная падача. Лізі не змагла ўтрымаць свайго кавалера. У наступную сэкунду Маркус схопіў хлопца за шманты й кінуў, бы анучу, некуды ў натоўп. Усе тут жа паўскоквалі, нібыта абуджаныя пасля гіпнозу. Дзеўкі на танцполе завішчэлі, Луні паваліўся наўпрост на падлогу. Разьюшаны Маркус кінуўся на яго, піздануў пару разоў з нагі па рэбрах, пасля прыціснуў каленам ды прыняўся мэтадычна біць у твар.

— Харэ, блядзь, выёбвацца, сука! Тут цывільныя, блядзь, людзі! — ягоны кулак мерна ўздымаўся для замаху й рэзка падаў долу. Чувак, канешне, ня быў такім палымяным змагаром за гендэрныя роўнасьці, папросту засранец яго давёў. Агломшаныя, усе глядзелі на іх, ня ў сілах нават паварушыцца. Кэці ўчапілася мне ў локаць і спалохана вызірала з-за пляча. Аднаногі Ласэ, адзіны,

хто застаўся сядзець, нібы застыў з выцягнутай шыяй і зь непадпаленым джойнтам у вуснах. Міша стаяў з кілішкам у руцэ і, падавалася, зусім ужо не разумеў раскладаў. Было ўражаньне, што час нібыта спыніўся, што ўсё стала на паўзу, і адно толькі кулак Маркуса рухаўся ў гэтым дзіўным, ненармальным кіно.

— Наркатыкі — кепска! Наркатыкі — кепска! Наркатыкі — кепска! — мэтадычна паўтараў Маркус, дасылаючы адзін за адным удары, нібыта забіваючы малатком цьвік.

Праз колькі сэкондаў ён спыніўся, відаць, стомлены. Узьняўся, дыхаў цяжка й глядзеў на Луні. Паспрабаваў было выцерці пот зь ілба, але замест таго яшчэ й крывёю запэчкаўся.

12. ДЖОНІ Й МАРЫ. ФУЛМУН-ПАЦІ НА ПАРАДАЙЗЕ

Ва ўсім гэтым хаосе паездак, сустрэчаў, п'янак, бяссоных начэй у аўтобусах, тусовак, вечарынаў на пляжы і ўсялякага іншага зусім ня цяжка забытацца. Не заўсёды можаш прыгадаць, калі менавіта, у якім годзе ты быў там, у тым месцы, і ці было гэта раней за нейкую сустрэчу або ўжо пасья яе. Памяць усё перамешвае, і пасья бывае няпроста аднавіць храналёгію. Твары выпадковых знаёмых сыціраюцца, застаюцца больш-менш блізкія людзі. Шмат што забываецца, замяшчаецца больш сьвежымі, больш яркімі ўспамінамі.

Я памятаю, што Джоні Барада зачапіўся з Мары прыкладна ў той жа час, калі ў вёсцы з'явіўся Сур'я, і незадоўга да таго дня, калі стомленая й нап'яшалелая ад усеагульнага неўмінозу Хуанава жонка прыхапіла нарэшце свае рэчы й зьехала назаўжды. Гэта быў досыць вясёлы час. Натуральная нэафітка, Мары глядзела на ўсё шырока расплюшчанымі вачыма, адкрытая да якога заўгодна новага досьведу. У маленькім французскім мястэчку, назву якога, вядома, ніхто не перапытваў, разважае, маруднае

жыцьцё не прыносіла ёй аніякага задавальнення. Маладая і актыўная, Мары думала пра адукацыю, але без фанатызму. Як і многія, аднойчы папросту прызямлілася ў Дзлі, і жыцьцё нечакана перамянілася. Вабіла ў ёй тое, што ў адрозьненьне ад маладзенькіх дзяўчатак, што натоўпамі гойсалі па ўсім субкантынэнце ў пошуках адказаў і прасьвятленьняў, Мары ставілася да гэтага нью-эйджаўскага карнавалу без асаблівай сымпатыі. У свае дваццаць год цьвярозасьці ёй ставала роўна настолькі, каб не праваліцца ў казачныя падарожжы сучаснай камэрцыйнай міталёгіі і не павесьціся на танныя разводы сэксуальна заклапочаных ёгінаў. Адным словам, яна трапіла менавіта ў тое месца і ў той час. У тэму, бы ў вену.

Джоні, вядома, ня мог не захапіцца. Так, гэта было наканаванасьцю. Гарачая зіма, пальмы, пляж і двое маладых. Найлепшыя дэкарацыі для лаў сторы. Каханьне непазьбежнае. Джоні Барада ведаў пра гэта з таго самага моманту, калі ўпершыню сустрэў яе на плято ля Хафуэй Хаўзу. Ва ўсялякім разе, так ён пасья расказваў. Стандартная сытуацыя. Чорт дзёрнуў яго пайсьці ў той вечар у вёску. Сонца толькі закацілася, і неба над пагоркамі тлела ружова-бэзавым. Мары ішла насустрач, зьнямоглая пад цяжарам заплечніка, прабавіўшы цэлы дзень у дарозе. Спытала ў Джоні напрамак, той аўтаматычна махнуў рукой у кірунку пляжа, і гэтым жэстам у чарговы раз перайначыў свае расклады.

Калі б Джоні не было, яго варта было б прыдумаць. І тады давялося б карыстацца ўсімі гэтымі таннымі прыёмамі штучнай рамантызацыі, якая мусіць дадаць поста-

ці выкшталцонасьці, прывабнасьці, нечага геройскага. На шчасьце, гераізм Барады быў натуральным. Ягонае жыцьцё арганічнае і цалкам лягічнае, вельмі падобнае да сотняў ці тысячаў іншых жыцьцяў. Увогуле ён паводзіўся вельмі тыпова. Незразумела, канешне, адкуль узялася гэтая недарэчная мянушка. У такіх абставінах рэдка сустранеш начыста выгаленага маладога хлопца. Зьнешні выгляд быў збольшага прадказальным. Нялёгка жыць у будане зь земляной падлогай, спаць на брудным матрасе, быць з антысанітарыяй «на ты» і ў той жа час насьці бялюткую адпрасаваную кашулю. Хутэй за ўсё, мянушку Джоні атрымаў празь нейкія іншыя абставіны. Хлопец мог дазваляць сабе шмат і не выглядаць, як той Фрэдзі. Зь іншага боку, Барада не ўпадаў бяздумна ў хіпаўскі дыскурс, гутарыць зь ім было цікава, нягледзячы на сякія-такія рэшткі юначага максымалізму, якія вельмі хутка адвальвальваліся ад яго, нібы старыя пялёсткі. Я назіраў ягонае сталеньне. Памятаю, пару год таму, калі мы сустрэліся ўпершыню, гэта быў цалкам зразумелы юнак, ледзьве не тынэйджар, што бегаў па пляжы, абжыраўся, сьпяваў дзеўкам песьні. Цяперака нешта ў ім натуральна зьмянілася. Ён нібыта ўраўнаважыўся, нарэшце зразумеў, чаго хоча, зрабіўся мякчэйшым.

Неяк аднойчы я сядзеў за столікам «У Дзеда», піў гарбату і крэмзаў штосьці ў нататніку. Дзённая сьпёка разагнала хіпаўё па норах і ятках. Седзячы ў прахалодзе й ляготна пацягваючы напоі, думаю, мы ўсе крыху пачуваліся гэтакімі старажытнымі вандроўнымі філёзафамі-практыкамі. Усе любілі прававіць сёстру ў цяньку пад няспешныя

разгоны й ляютныя дыскусіі. Я навісаў над нататнікам, часам адрываўся й глядзеў праз дарогу. На тым баку вуліцы адвечныя італьянцы мірна пілі каву, пэрыядычна зьлёгка жартуючы зь дзяўчатамі за суседнім столікам. Дзедава жонка прынесла кубачак кавы й схавалася ў кухні.

— Ну як яно там? Рэфлексуецца? — нападужартам запрапытаўся Барада, сядваючы насупраць сьпінай да вуліцы. Мары была зь ім. Абранутая ў лёгкую сукенку, у хустцы з-пад якой там-сям выбіваліся цёмныя пасмачкі, яна падавалася нейкім сьвятам маладосьці. «Выдатная парачка, — падумаў я, — хоць у кіно здымай».

— Мы наўмысна прыйшлі турбаваць цябе, быць навязлівымі, гучна размаўляць, сьмяяцца. Калі па шчырасьці, то мы сябры таемнай арганізацыі, і ў нас ёсьць місія, — пачала было Мары.

— Так, толькі пра гэта ж ня варта было казаць, хіба не? — падыграваў Джоні.

— Канешне. Але мы ж сябры, ня тое, што іншыя. — Мары павольна, сапраўды вельмі па-кіношнаму, ссунула акуляры, паглядзела наўпрост мне ў твар. — Мы з фронту выратаваньня старых нудзілаў. Бог любіць цябе.

Яе вочы былі ў адпаведным стане. Усе нашыя позіркі ў тыя дні нечым нагадвалі цёмныя марскія глыбіні з раманаў якога Жуля Верна.

— Ідзеш на Парадайз сёньня? Ці так і будзеш сядзець тут, бы жопа? — дзёрзкі Джоні правакатыўна ўсьміхаўся. Мне падалося, што не было б побач Мары, у нас панавалі б зусім іншыя інтанацыі.

— Можа й схаджу, чорт яго ведае. Лякота, канешне.

— А каму не лянота? Але трэба ж прыкласьці намаганьні.— Джоні адпіў крыху прынесенага дзедам мангавага соку.— Усе пойдучь, і ты мусіш.

Так, я сапраўды мусіў.

— Можаш, дарэчы, павіншаваць нас. У нас сёння падвойнае сьвята.

— Ну, нешта ў лесе здохла,— падтакнула Мары, праціраючы акулёры краем хусткі.

— Крута. Што за нагода?

Джоні пасунуўся бліжэй, таямніча паазіраўся і пазмоўніцку прашаптаў:

— Грошы прыйшлі.

На той час яны чакалі гэтага пераводу ўжо, пэўна, тыдні з два. Вядома, не галадалі, але па сабе ведаю, што такія пытаньні— гэта той яшчэ гемар. Невядомы фунда-тар марудзіць, людзі нэрвуюцца й гэтак далей. Сапраўды сьвята.

— Як плянуеце адзначаць?— запытаў я.

— Возьмем човен. І будзе ў нас рамантык трып.— Барада прыабняў Мары за плечы.— Так, котачка?

— Так, коцік.

Яны сапраўды былі коцікамі. Коцікамі, якім нічога не пагражае і нічога ня страшнае. Шчасьлівыя, на самым сваім піку, поўныя сьвятла й энэргіі. Я нават крыху зайздросьціў. Мы часам схільныя разьлічваць на будучыню, на нейкі пэўны час, што неўзабаве прыйдзе й нешта пераменіць. На яго ўсе спадзеваў— і гэта сьмешна. Чалавек заціснуты паміж учора й заўтра, невядома дзе, у нейкім неадзначаным моманце, які вельмі цяжка заўважаць.

Ён не валодае будучыняй, адно на яе спадзяецца. Памятаю, я глядзеў тады на іх і казаў сабе: «Запомні гэтых людзей і гэты момант. Ня кожны дзень выпадае назіраць такое». У той гарачы час сіесты ніхто ня мог ведаць працяг гэтай гісторыі, адно пляны й такія-сякія верагоднасьці. Прызнацца, я тады адчуваў сваю лёгкую недарэчнасьць, нешта накшталт сораму празь непрыналежнасьць да кампаніі пачуцьцёвых арыстакратаў. Гэта магло быць звычайнай стомай ці адвечным, нічым не абумоўленым сумам, альбо проста прысьпеў час прымаць цюбікі. Ня ведаю. У рабятаў былі сякія-такія справы ў вёсцы. Кэш ціснуў кішэню. Мы дамовіліся забачыцца ўжо на Парадаізе, Барада абяцаў ставіць. Ідучы дамоў па вечным гарачым плято, я сапраўды быў гатовы да подзьвігу палутарагадзіннага пераходу. Ледзьве ня першы раз у жыцці.

Пра наступныя падзеі я даведаўся больш са словаў Джоні, хаця на наступны дзень іх абмяркоўвала ўжо ўся вёска.

Бліжэй да заходу пара пагрузілася ў човен. На беразе тусавалася кампанія амэрыканскіх турыстак, упакаваная аграмаднымі заплечнікамі, яны шукалі, з кім бы скінуцца. Мары на хвіліну завагалася, але Джоні адразу іх адшыў. Не хацелася псаваць уражаньне ад паездкі. Хлопчык на носе паволі выцягваў якар. Ехаць было недалёка, у лепшым выпадку хвілінаў з дваццаць, але Мары вельмі хацела такой рамантыкі. Зрэшты, і Барада быў ня супраць. У ім дзіўным чынам спалучалася разважлівасьць і нейкая сэнтымэнтальнасьць, часьцей прыхаваная, але для сяброў цалкам відавочная.

Скалісты, апалены сонцам бераг выглядаў з вады зусім іншым. Камяні й сухая зімовая расьліннасьць на пагорках адлівалі рудым. Мары апанавала нейкая дзіцячая радасьць, чыстае захапленьне, якое рэдка сустраеш у дарослым чалавеку. Джоні глядзеў на яе і думаў, што нарэшце ў яго ўсё прыйшло да ладу. Ён цешыўся зь ейнай шчырай наіўнасьці, лавіў ейную ўсьмешку. Мары глядзела хлопцу ў вочы й безумоўна чытала ўсе тыя эмоцыі. Хіба магла яна думаць, што калі-небудзь апынецца тут, што будзе плыць такім ціхім вечарам у чоўне па арабійскім узьбярэжжы, бяздумная й цалкам свабодная ў сваім шчасьці.

Калі міналі апошні мыс, натрапілі на дэльфінаў. Яны выскаквалі з вады мэтрах у пяцідзесяці па правым борце, прыгожыя сылюэты на тле гарачага аранжавага неба. Джоні адчуў лёгкаю трывожнасьць. Ён баяўся, што гэта ўсё калі ня сон, то нешта зусім кароткае, яно праміне, нібы вечаровая навальніца, нібы сьвяточны фаервэрк на начным небасхіле, пакіне па сабе адно нетрывалы ўспамін. З хлопцам здараліся такія прыступы неабгрунтаванага суму, але збольшага ён пасьпяхова зь імі ладзіў. Мары нібыта адчула ягоную насьцярожанась, прыціснулася да яго й пацалавала ў шчаку. Яна б вельмі хацела спыніць тыя хвіліны.

На пляжы было сапраўды багата народу. На фулмуны не прыходзілі толькі старыя ці ўжо самыя апошнія ляютнікі. Людзі тусілі паўсюль, сядзелі невялічкімі купкамі, пляскаліся ў вадзе, сноўдалі па скалах. Маленькая бухта, што засела паміж пагоркамі, была насамрэч нечым

накшталт рэзэрвацыі для ўсялякага кшталту тру-хіпаноў, прасьветленых пранажэраў ці папросту галадранцаў, якія не хацелі аплочваць бунгала й рэстарачную хаўку. Яны акумуляваліся тут гэткай субкультурай у субкультуры, авангардам разлажэнцаў, да якога па сьвятах далучаліся ўсе астатнія, тыя, хто аддаваў перавагу адноснаму камфорту галоўных пляжаў. Усе яны цяпер аб'ядналіся тут на расьсьцеленых на пляжыку цыноўках і посьцілках, белазадых аматары таннах кайфаў, сэзонныя працоўныя, недастудэнты, зволеныя ў запас вайскоўцы, разнастайныя валацугі й стомленыя дзеці пасьпяховых прадпрымальнікаў. Яны гралі музыку, перадавалі цыгарэціны й разьвіталіся з сонцам у чаканьні магічнай ночы поўнага месяца.

Юнак на карме выключыў матор, човен паволі падплываў да берага, кіраваны аднымі тронакамі. Мары глядзела на людзей на пляжы, на іх твары, павернутыя да сонца, чула гоман і вясёлы сьмех. Яны бачыліся Мары гэткай новай сям'ёй, сапраўдным племенем. Падавалася, што яна таксама адна зь іх, што цяпер ейнае жыцьцё сапраўды перайначваецца. Было шмат чаканьняў, першае ўражаньне ўсё ніяк не адпускала. Мары ашалела й упівалася гэтым шаленствам.

Джоні, канешне, ставіўся да рэчаў куды больш скептычна. Напэўна, праз досьвед, які хоць і ня быў яшчэ такім важкім, але прымушаў глядзець на ўсё больш цьвяроза. Гэты сэзон быў ня першым, і папярэдняе жыцьцё хлопца таксама прайшло далёка не ў правінцыйным

мястэчку. Некаторых з тых, хто сабраўся на Парадайзе, ён ведаў. Ды што некаторых — шмат каго. Джоні калі-нікала задумваўся над тым, што ён робіць тут, у гэтым чалавечым месіве, бяз будучыні, бяз мэтай. Рана ці позна ўсе задаюць сабе такія пытаньні. Відаць, Барада сапраўды быў неабыхавым, любіў гэтых людзей, размовы, п'яныя вечары ля вогнішча, неабсяжнасьць вольнага часу, адсутнасьць беспантовых абавязкаў. Такое свабоднае братэрства трымала яго, і нейкі час хлопец сапраўды ім жыў. Але ў той вечар, сыходзячы з Мары на бераг, Джоні падумаў, што бязладнае, хаатычнае бадзяньне нарэшце пачынае набываць пэўнасьці. Цяпер разам з каштоўнасьцю той свабоды, на якой ён стала й даўно сядзеў, прыйшла й каштоўнасьць прыналежнасьці, да якой хлопец нават ня ведаў, як падступіцца. Дагэтуль ён папросту выконваў рытуал, але тут, па дарозе на Парадайз гэтым чароўным вечарам, ён, быць можа, першы раз задумаўся над пэрспэктывамі й плянамі.

Джоні глядзеў на людзей, на асьветленую заходзячым сонцам пальмавую рошчыцу за іх сьпінамі, на іх твары, і адчуваньне далучанасьці да гэтага сьвята не давала яму супакоіцца. Упершыню хлопец бачыў плямённую павязь так ясна і ўпершыню ня ведаў, як да яе паставіцца.

Не пасьпелі яны крануцца пяску, як побач зьявілася знаёмае цела, цалкам абсаджаны Сур'я, які, відаць, толькі вылез з вады.

— Панаехалі! Ідзі дамоў! Паці, чувакі! Паці! — ён быў зусім не падобны да сябе, пераможна ўздымаў выпраста-

ныя далоні да неба, твар зьзяў чыстай прыязнай усьмешкай. Джоні ня думаў, што Сур'я можа так навальвацца, яны былі мала знаёмыя, і, улічваючы ўсе апошнія змрачненькі гэтага таварыша, Барада натуральна занепакоіўся, каб адрыў ня скончыўся чымсьці кепскім.

Але з Сур'ям нічога ня здарылася. Здарылася з Мары. Непрыемнасьці, якія папярэднічалі таму вечару, так ці інакш закранулі ўсіх нас, і я сумняюся, што іх можна было неяк пазьбегнуць. Калі падумаць, то гісторыя з Мары не магла быць ані першай, ані апошняй. Адно што ёй сапраўды не пашанцавала, і не пашанцавала даволі сур'ёзна. Джоні пасья доўга сябе вінаваціў, але гэта пустое. Цешыла, што ўсе засталіся жывымі й на волі, што абышлося без зачыстак і дэманстратыўных прысудаў.

Разьдзяўбаі, якія пазьбіраліся на Парадайзе ў той вечар, натуральна не маглі дазволіць сабе цьвярозасьці. Хуан напляваў на ўсё, паслаў жонку на хуй і пайшоў з усімі. Бесьперапыннае пілаваньне й спрэчкі яго ў рэшце рэшт даканалі. Чувак быў прыкладна ў такім жа стане, як і Сур'я. Ён сядзеў і біў у бубен у складзе зборнага хіпаўскога аркестру, вочы скіраваныя на Захад, ніякай рэакцыі на вонкавыя раздражняльнікі. Пачаліся танцы, гнуткія постаці, плястычныя рухі, экстатычная міміка. Джоні папусьціўся са сваёй трывожнасьці, абдымаў ушчэнт шчаслівую Мары, яны танчылі, часам стомленыя валіліся на пясок і дзялілі джойнт. Пасья Сур'я прыцягнуў пляшак зь дзесяць піва, Хуан імгненна адклаў бубен і далучыўся да кампаніі. Увогуле цяжка было сказаць, хто да каго далучаўся. Усе ў выніку зьмяліся ў адзіны вялікі чалавечы

ком, поўны крыкаў, пахаў, рухаў. Сонца схавалася, разарваўшы пакрытае пярэстымі аблачынкамі неба гарачым і нейкім вадкім атамным выбухам. Запаліліся вогнішчы. Сяляне добра падняліся на дровах, агні былі паўсюль.

Грошы, якія нарэшце атрымаў Барада, адназначна гарантавалі рэзкую інтаксыкацыю. Маладая Мары поўнілася энтузіязмам з гэтай нагоды. Хацелася ўсяго й паболей. Ня доўга вагаючыся, яны вырашылі троху зьмяшаць: закінуліся кіслым і выпілі па мэджык-шэйку. Было падобна, што блэндэры ў мясцовых ятках у тую ноч не выключаліся.

— Калі кіслата папрэ, то гашло зьмягчыць эфэкт і ня дасьць нам ператварыцца ў жывёлаў, гэта нахштальт падушкі бясьпекі. Але глядзі ў мяне, каб ніякіх выбрыкаў. — Джоні казаў гэта паўжартам. Зразумела, калі міксаваць, то бяз выбрыкаў наўрад ці. Але яны былі разам і ніколі больш не зьбіраліся пакідаць адно аднаго. Мары хітала галавой, глядзела на яго поўнымі пяшчоты вачыма. Яна ўсё яшчэ ставілася да наркотыкаў сур'ёзна, гэта была першая марка ў ейным жыцці.

Закінуліся, а праз гадзіну нейкі добры чалавек пачастваваў іх прадукцыяй з уласнай лябараторыі. І ўвогуле ў тую ноч хто там каго чым толькі ні частаваў. Разнастайныя перабольшваньні адно віталіся. Племя білася ў агульным танцы, у грандыёзным сьвяце вітальнасьці. Фулмун заўжды ператвараўся ў чорт ведае што. Пакуль апантанае новымі адкрыццямі й падарожжамі тур'ё тачыла кальмараў на галоўных пляжах, адарваныя й маладыя змагаліся з наканаванасьцю гэтага сьвету тут, у сьвятле поўні й вогнішчаў.

Халяўныя грыбы «з уласнай лябараторыі» невядомага біяхіміка напэўна былі лішнімі. Мозг Джоні ня вытрымаў і выключыўся. Вечарынка скончылася.

Прытомнасьць вярнулася толькі на раніцу. Хлопец паволі расплюшчваў вочы, хапаючы ўрыўкамі сьвятло, зь цяжкасьцю вяртаючыся ў рэальны сьвет. Ён ляжаў на сьпіне пад пальмамі, позірк на якое імгненне факсаваўся на трапяткім лісьці, пасля ўсё зноў змазвалася. Ніяк не выпадала сканцэнтраватца. Пазьней ён пачаў адчуваць холад, і гэта крыху працьвярозіла. Паўсюль былі рэшткі сьвята, уся рошчыца заваленая цэламі, нехта прачынаўся, нехта, хутаючыся ў прасьціну, цягнуўся кудысьці з сонным тварам і яўнымі прыкметамі нецьвярозасьці ды адхадняку. Джоні ўзьняўся, у галаве гуло, пытаньне прыналежнасьці цалкам страціла сваю актуальнасьць. Ён павольна йшоў паўз гурбы сьпячых і думаў, што някепска было б цяпер кавы. Думка ператваралася ў жарт, бо, натуральна, пра філіжанку добра зваранай кавы тут можна толькі марыць.

Барада стаяў на пляжы, мачыў ногі ў прыліве. Мякае ружовае неба, прахалодная чысьціня зімовай раніцы, лёгкая дымка. П'яная ўсьмешка задавальненьня кранулася ягоных ссохлых вуснаў і амаль адразу ж сышла. Ён раптам зразумеў, што Мары побач няма.

13. ПАТНА—РАКСАЎЛ

У нейкі час начны аўтобус з Патны да Раксаўлу стаўся для мяне пэўным сымбалам. Калі па шчырасьці, то, хутчэй за ўсё, сваю сымбалічнасьць ён набыў ужо адпачатку, з самага першага разу. Безумоўна, для гэтага ёсьць прычыны. Тая ноч, колькі год таму, зь цягам часу абрасталала маёй уласнай міталёгіяй, пакуль нарэшце не ператварылася ў своеасаблівы рытуал. Начны аўтобус — месца, дзе нельга сябе падмануць, нельга адмахнуцца ад навязьлівых думак. Можна адно паснуць, але не гарантавана, што сон дапаможа.

Зрэшты, гэтым разам, уздымаючыся па прыступках у цёплы кандыцыянаваны салён, я ўжо добра разумеў, што гэта папросту такая гульня, яна заўжды была гульнёй, яшчэ адной казкай, у якую можна верыць нейкі час, пакуль цьвярозасьць ня возьме сваё. Я адчуваў, што цяперака час усё ж мінуў, і тое, што вабіла раней, ператварылася ў звычайную будзённасьць, страціла свой напаймістычны, прасякнуты высокімі сэнсамі патас, стала звычайнай паездкай з аднаго гораду ў іншы.

Наперадзе ноч і яшчэ паўдня. У галаве ўжо ўсплывалі вобразы гарачага душу, ложку й іншых камфортнасьцяў, на якія хацелася разьлічваць, але да іх яшчэ трэба было даехаць.

Аўтобус пакрысе запаўняўся людзьмі, сумкі й заплечнікі хаваліся на паліцы. Неўзабаве завёўся рухавік і пабудовы аўтастанцыі папаўзлі прэч. Марудзячы, нібы ўсё яшчэ ў чаканьні пасажыраў, кіроўца выраліў на вуліцу й упісаўся ў шчыльную плынь вечаровага транспарту. Кандуктар тым часам уключыў тэлевізар, дынамікі выбухнулі моднай музыкай. Забаўляльную праграму забяспечваў балівудзкі кінематограф. Гук у такіх выпадках зазвычай выкручваецца напоўніцу, так што калі ня маеш спраўных навушнікаў-плагаў, то паснуць наўрад ці выйдзе. Я, на шчасьце, меў, але ўсё адно заплянаванага папускнога Шапэна давялося зьмяніць на Sonic Youth: ціхія, натхнёныя пералівы тут адпачатку вырачаныя на няўдачу.

Заплюшчыў вочы й нявольна вярнуўся да таго першага трыпу, калі яшчэ ня ведаў ані мясцовасьці, ані правілаў, быў цалкам недасьведчаным і рухаўся навобмацак. Цяпер гэта можна было ўзгадваць адно зь нейкай цёплай усьмешкай. Такого першапраходніцкага адчуваньня ўжо ніколі ня будзе, але, відаць, і ня трэба. На ўсё сапраўды свой час. Тады быў час непакоіцца і хвалявацца, верыць у ідэалы, кахаць, заганыцца па супярэчнасьцях і жахах гэтага сьвету. Цяпер, калі нехта праганяў мне, нібыта Індыя зьмяняе чалавека, я мог адно пасьмяяцца. Чалавека зьмяняе новы досьвед і прага гэтага досьведу. Сярод маладых бэкпэкераў вельмі часта сустракаюцца

ўжо паламаныя, такія, для каго паездка ёсьць надзеяй на тыя зьмены. Палова з тых, каго я тут назіраў цягам гэтых год, — уцекачы, і гэта не прыгожы вобраз, але рэальнасьць. Сыход — фэнамэнальная сытуацыя. Людзі кідаюцца наўцёкі ад гэтага бруднага, жahlівага сьвету, ад стрэсу, татальнага дыскамфарту, складаных міжасабовых стасункаў, ад чаго заўгодна. Яны прылятаюць сюды, дзе традыцыя сыходу прапрацаваная настолькі дасканала, настолькі дэтальна, што гэта ня можа не выклікаць узьнёслага трымценьня. Культура б'е нэафіта па галаве цяжкім малатком, нібыта ў амэрыканскіх мультыках, і пакуль той лічыць зорачкі, набывае містычны досвед, прасьвятляецца ды пашырае межы сьвядомасьці, яму нічога ня страшна. Анэстэзія робіць сваю справу, і ніхто ня думае, што рана ці позна яна перастане працаваць.

Лібэральнае грамадзтва адбірае ў чалавека веру ў казку, і калі ён трапляе сюды, у краіну, поўную рэлігійнасьці, перажывае той рамантычны акт пераходу ў незвычайнасьць, у экзотыку, то, вядома, прыходзіць у захапленьне, вядзецца й верыць. Яму падаецца, што законы заходняй рэглямэнтаванасьці можна хаця б часова адсунуць убок. Сытуацыя, у якой не патрабуецца гуляць па правілах, вабіць, бо няма ў сьвеце такога чалавека, які не сымпатызаваў бы піратам і рэвалюцыянэрам, які недзе глыбока ўнутры ня песьціў бы хулігана й непадпарадкаванца.

Мой першы аўтобус да Раксаўлу поўніўся сьлязьмі й трызьненьнем. Было халодна й цёмна. Адна бляклая лямпачка ля дзьвярэй, ногі, якія немагчыма было выпрастаць на прээднім сядзеньні, п'яны нэпальскі мужычок

побач, які ўсю ноч нешта заціраў мне на сваёй мове і ды-
хаў перагарам, сквапныя манахі, няшчырыя сябры ў Бад-
гаі, брудныя школьнікі, вырачаныя на жыццё ў цёмных
хатах, на няякасную адукацыю і цяжкую працу. Я думаў
пра дзяцей з адсечанымі канцавінамі, пра мужыкоў зь
пераламанымі рукамі-нагамі, што ператварыліся ў чысты
біялягічны бруд, які паўзе да цябе, грукаючы мэтальнай
місай для дробязі. Я ўзгадваў інспіраваных белых цёта-
чак за сорака, якія, знаходзячы прытулак у Будзе, ратава-
лі сябе ад пабытовага маразму дзеля маразму рэлігій-
нага і называлі гэта шляхам Дхармы, які, хутчэй за ўсё,
быў тым жа сыходам, штучным і рафінаваным яго вары-
янтам, зь мяккім ложкам у нумары люкс і гарачай вадой.
У паўзмроку салёну я думаў пра вайну, якая не спыня-
ецца, нягледзячы на ўсе калектыўныя мэдытацыі за мір,
нягледзячы на ўсе коры* ды іншыя практыкі, інкарпара-
ваныя культам і рынкам; думаў пра манахаў-уцекачоў,
якія траплялі ў засады на тыбэцка-нэпальскім памежжы
і пакутліва паміралі з мантрамі на вуснах і кітайскімі
кулямі ў сваіх фізічных абалонках; думаў пра тых, хто
выходзіў з кляштару з каністрай, сяду падабраўшы ногі
і абліваў сябе бэнзінам у спадзеве на тое, што нечая
сьмерць можа спыніць этнацыд. Я ехаў і ў сваім паўсьне
бачыў, як самалёты скідаюць бомбы, як ракеты бяруць

* Кора— рэлігійная практыка ў будызме. Уяўляе сабой рух
вакол культавага аб'екту, ступы, віхары, нейкай сьвятой
мясьціны, суправаджаецца мантрамі і інш. Напрыклад, кора
вакол гары Кайлаш.

пад прыцэл мірных кварталы, як палітыкі, кіруючыся фінансавымі інтарэсамі сваіх карпарацый і павелічэннем сумаў на ўласных рахунках, ператвараюць сьмерць у грошы, мяшаюць кроў з нафтай і ўсьміхаючыся п'юць шампанскае на сьвяточных фуршэтах у гонар чарговых перамогаў. Самасьцьвярджэньне адзінак апраўдвае галечу і сьмерць мільёнаў, апраўдвае атупляльныя мэханізмы мас-мэдыя і нясвоечасовую гуманітарную дапамогу ў камплекце з наркотыкамі калянiяльнай поп-культуры. Шэрагі такіх вобразаў насамрэч бясконцыя, але ўмоўна здаровы розум ніколі ня будзе мець зь імі справы, бо выдатна ўсьведамляе, што ў выніку нічога ня зможа зьмяніць.

Практыка сыходу вядомая ў гэтым рэгіёне зь сярэдзіны першага тысячагодзьдзя да нашай эры. Ейны сымбалізм ляжыць на паверхні, карані ідуць куды глыбей, але часам гэта ўсё выглядае бы здрада, бы слабасьць, што ня мае пад сабой прыхаванай унутранай сілы. Гэта зусім ня тая моцная слабасьць, якая, паводле кананічных тэкстаў, мяняе сьвет, але апрапрыяваны рынкам культ, які зь цягам часу вырадзіўся ў хваробу. Можа быць тады, у тую ноч, я ўпершыню сутыкнуўся з ўсьведамленьнем такой інфіцыраванасьці, якое з часам адно ўзмацнялася, пакуль нарэшце не вылілася ў карціну эпідэміі. Культурныя стэрэатыпы зрабілі з усіх нас адвечных дзяцей, што гатовыя ператварыць сваё жыцьцё ў казку, паверыць у герояў, багоў, у станоўчых і адмоўных пэрсанажаў, толькі каб ніколі больш ня думаць пра марнасьць намаганьняў у барацьбе за мір і гэтак далей.

Памятаю, што часам гэты напаўсон перапыняўся і я знаходзіў сябе побач з тым жа п'яным неспакойным суседам, які ўсё бурчэў нешта няўцямнае. Аўтобус стаяў, дзьверы былі адчыненыя, і па прыступках сьцяліўся густы туман. Я ўзняўся й выйшаў вонкі. Навокал было цёмна й людна. Паўсюль грузавікі, яркія фары праразалі смугу й сьляпілі вочы. Захутаныя ў шалі людзі зь вінтоўкамі й аўтаматамі, вайскоўцы й паліцэйскія, крыкі, адрывістыя каманды, поўная дэзарыентацыя. Ці нешта здарылася, ці праверка на дарозе, ці, можа, ідзе вайна, ці наксаліты* зноўку зладзілі тэракт — нічога не зразумела. У той час у Біхары было неспакойна, людзі яшчэ казалі пра абрабаваныя турыстычныя аўтобусы, ды й партызанскія атакі на паліцэйскія пастарункі адбываліся куды часьцей. Газэты стракацелі загаловкамі зь лічбамі ахвяраў з кожнага боку й фатаздымкамі абгарэлых самаходаў. Сьтуацыя ў суседнім Нэпале адно падвышала градус, шматгадовая грамадзянская вайна прывяла ўрэшце да зьвяржэньня манархіі і мааісты тады яшчэ ўпэўнена вялі рэй.

Ніхто зь белазадых шукальнікаў духоўнасьці гэтым не цікавіўся, большасьць нават ня мела пра гэта ўяўленьня. Да таго часу я таксама нічога ня ведаў пра тыя працэсы й успрымаў сьтуацыю адно з пункту гледжаньня дзіцёнка, які судачыняецца з казкай. Памятаю, як стаяў там,

* Наксаліты — радыкальныя мааісты, партызанскі рух левага кшталту, вайсковыя структуры дзейнічаюць у шэрагу індыйскіх штатаў з канца 60-х, сёньня найбольш актыўныя ў Чацісгарху.

азіраючыся на ствалы на плячоx вайскоўцаў, і думаў, ці то ёсьць працягам сьненняў, ці сьвет насамрэч такі, якім яго паказваюць у навінах. Вагацца можна было бясконца. Але неўзабаве кандуктар спыніў усё гэта, папрасіў усіх зайсьці, і праз хвіліну аўтобус рушыў.

14. ЗБОРЫ НА ТРАНС

Марныя дні сканчаліся. Пра гэта яшчэ ніхто ня ведаў, але тым ня менш. Усьмешкі па-ранейшаму былі шчырымі, а здарэньні, нават ня самыя прыемныя, успрымаліся адно як займальныя прыгоды. Гераізм яднаў нас, лучыў куды шчыльней за любыя кроўныя сувязі. Чужынцы ўвогуле чапляліся адно за аднаго, а чужынцы з траўмаванай псыхікай — тым больш. Не было ані канца адпачынку, ані неабходнасьці вяртаньня дамоў да працы. Ні тэрмінаў, ні плянаў. Усе праблемы заставаліся альбо невырашальнымі ў прынцыпе, альбо разрульваліся настолькі лёгка, што на іх можна было не зважаць. Дні міналі няўлічанымі, і гэта мала каго непакоіла.

Пасьля той п'яной бойкі мінуў нейкі час. Луні не зьяўляўся. Раджэш казаў, што бачыў яго колькі разоў і што ў хлопца палова твару разварочаная. Збольшага сядзіць дома й гоіць раны. Калі ўлічваць характар гэтага фрыка, то, відаць, выглядаў Луні сапраўды ня вельмі. Што да Маркуса, той зьнік імгненна, растаў у паветры, нібыта й не было яго. Гаспадыня нашага гесту перадала

мне складзены ўчацьвёра разьлінаваны аркуш, на якім крывым почаркам было накарабана нешта супярэчлівае пра п'янога агрэсіўнага мудака, які ня ўмее стрымлівацца, і вузкавокіх імбецылаў. Хутчэй за ўсё, чувак вылецеў першым жа рэйсам. Я гэтак і бачыў, як усё яшчэ п'яны, але з крыштальным адчуваньнем сытуацыі, Маркус сьпешна пакуе заплечнік, пакідае парцье лішнюю сотню другую і, апасьліва азіраючыся ў чаканьні крыважэрных сваякоў пацярпелага, лезе ў таксоўку. Пазьней я паспрабаваў распытаць Лізі пра акалічнасьці, але тая толькі паціскала плячыма. Яна крыху злавалася на нядбайнага кавалера, які, нягледзячы на доўгія заляцаньні, у выніку нават ня даў сабе працы разьвітацца як сьлед. Адно роля самадастатковай прыгажуні не дазваляла ёй выяўляць пачуцьці напоўніцу:

— Не, ён нічога не сказаў. Мы выйшлі тады на вуліцу, зарулілі ў супэрмаркет, пакуль я нешта там сабе выбірала, ён папрасіў пачакаць хвіліну, сказаў, што трэба памяняць грошы. Гэтак і не вярнуўся. Ну, пастаяла там, як дурніца, мо з паўгадзіны, пасьяля плюнула й пайшла. На ранак схадзіла да яго ў гатэль. Сказалі, што выехаў.

— Ну а якія яшчэ ў яго былі варыянты? — Ласэ ня мог гаварыць на гэтую тэму без усьмешкі. — Гэтым разам сапраўды перагін выйшаў.

— Перагін? Нармальна так, — я ўжо крыху стаміўся ад гэтай тэмы. Мы сядзелі на даху нашага гесту й пілі каву. Было нешта каля адзінаццатай раніцы. Маладое вясновае сонца, з кожным днём набіраючы моцы, паволі разагравала азяблыя за ноч тулавы. Ранішняя кава на

руфтопе была такім традыцыйным пачаткам дня, сымбальным момантам чыстага розуму. На суседніх руфтопах зазвычай таксама нехта воль так грэўся, ці якая гаспадыня разьвешвала сушыцца бялізну. Зранку ўсё наваколье выглядала прыгожым ды спакойным. У двух дамох ад нас, з таго боку квартала, на даху стаяла невялічкая ступа, лунгты, што цягнуліся ад ейнага шпілю ва ўсе бакі, трымцелі ад ветру, надаючы раніцы нейкай лёгкай рамантычнасці. Зьнізу, з лавак гандляроў сувэнірамі, чуліся мантры. Я адчуваў нейкі кранальны дысананс. Усе нашыя гісторыі зусім не пасавалі да гэтай мірнай атмасфэры.

— Я б зрабіў тое ж самае, — сказаў Ласэ, адпіўшы кавы. — Ня ў сэнсе нявечыць малога, але ў сэнсе, што ўцёк бы. Пакуль набухіваемся разам, дык сябры. Усё культурна: рады Вас бачыць, як прайшоў Ваш дзень? Як Вашае добрае імя? Але калі перагінаеш, то хутка паставяць на месца. Ды й гэта нармалёва, чаго ж яшчэ чакаць? Згадзіся, Маркус сам вінаваты.

— Ну.

— Нічога зь ім ня здарыцца. Такія, як ён, заўжды ў парадку, — Ласэ перасунуў хворую нагу. Гіпс быў увесь брудны, бінты месцамі пацерушыліся. Праз гэтую нагу да яго й прыліпла тая мянушка «аднаногі», ці Ласэ-нага. Насамрэч цяпер з нагой усё было амаль у парадку, зажывала як мае быць. Чувак займаў пакой на трэцім паверсе, на сонечным баку, акурат насупраць маіх дзвярэй. Неяк падчас чарговай п'яні з бадзяннямі па клюбах Ласэ перахапіў пракрапаную паперку. Усе былі далёка не цвярозыя, таму ацаніць узровень ягонага ўмату ня

здолелі. У нейкі момант пачалі разыходзіцца, нехта зруліў дамоў, але самыя трывалыя вярнуліся ў бар ды мэтадычна шліфаваліся тым ды гэтым. Нягледзячы на офізан, у залі было нармалёва народу, вокны адчыненыя. Мы якраз сядзелі за дальнім столікам ля аднаго зь іх. Раптам звонку пачуўся глухі ўдар, а пасля нешта зараўло, бы паранены зьвер... Карацей кажучы, той выпадак прымусіў Ласэ задумацца над сваімі паводзінамі. Дзякуй богу, абышлося адно зламанай нагой і некалькімі гузакамі — добры вынік для трэцяга паверху. З таго часу чувак абмежаваў свой рацыён і адмовіўся ад хіміі. Перасоўваньне зрабілася праблематычным, але цяпер ён набыў здольнасьць выказвацца ясна і разгорнутымі сказамі. Збольшага хлопец завісаў у сваім пакоі, напалены пад завязку глядзеў сэрыялы, зрэдчас выбіраўся вонкі ў краму ці на кароткія шпацыркі.

Яшчэ адным дасягненьнем было тое, што Ласэ пачаў плянаваць. Цяпер, калі нага ўжо амаль загілася і калі да зьняцьця гіпсу заставалася ня так шмат, чувак літаральна ірваўся ў бой. Ён увесь час распытваў Раджэша й астатніх мясцовых, куды б яму паехаць. Тыя давалі парады, крыху зьбянтэжаныя назвамі маленькіх мястэчак і базараў, да якіх аніводзін турык ніколі не выяўляў цікаўнасьці.

Гэтыя размовы пра паездкі пасля Ласэвага падзеньня набывалі новых акалічнасьцяў, паўставалі ў крыху іншым сьвятле. У нейкі момант у кампаніі нават зьявіўся адпаведны жарт пра «Ласэ-трып», падарожжа па той бок дабра і ліха. Апошняя прамаўлялася зь вясёлым сарказмам, што

крыху засмучала аднаногага, але ні ў якім разе не магло раззлаваць. Сам вінаваты. Увогуле хлопец быў найдабрэйшым з усіх нашых разьдзяўбаяў, ледзьве ня поўная супрацьлегласьць Маркусу. Канешне, пры неабходнасьці цалкам здольны да рашучых дзеяньняў, але ці то адносная цьвярозасьць так на яго дзейнічала, ці ён папросту быў такім ад нараджэньня. Спакой і ўраўнаважанасьць вылучалі яго сярод астатніх. І таму з раніцы, сядзячы з Ласэ на руфтопе за кавай, я нявольна цешыўся сузіраньнем гэтага чалавека. Ягоны расьсяроджаны няголены хударлявы твар, даўгія пасмы сухіх белых валасоў, вялікія, крыху навываце, блакітныя вочы. Гэткі бесклапотны лайдак зь мястэчка, які нечакана сутыкнуўся з маскультурай і глябалізацыяй. Калі б не апошнія адценьні, то яго цалкам можна было ўявіць у памагатых якога пекара ці крамніка. Ласэ сядзеў на паламаным плястыкавым крэсьле й радаваўся сонцу, пачухваючы нагу, папіваючы гарачы напой, папальваючы цыгарэту. Тло з вадзяных бакаў, лунгтаў і пагоркаў, што атачалі даліну, надавала ягонаму партрэту нечага сапраўды будыйскага. Ён мог падацца гэткім вольным вандроўнікам, рамантычным героем, які пад гнётам абставінаў вымушаны часова прыпыніць сваё неверагоднае падарожжа.

Вядома, усе сьмяяліся. Сьмяяўся і сам Ласэ, прадчуваючы хуткае вызваленьне з гіпсавага палону. У той час галоўным надзённым пытаньнем для чувака была запланаваная на выходныя трансуха. Ён вагаўся: ці ехаць яму, ці перасядзець гэты катаклізм у горадзе. Доктар адмовіўся здымаць гіпс раней за тэрмін, так што сумневы былі не беспадстаўныя.

— Я думаю, ён паедзе, — казаў потым увечары Джамал, калі ўсе сабраліся ў бары. — Понту яму сядзець тут, калі ўсе гуляюць.

— Ды паехалі, чувак, што тут думаць? Ты ж не адзін там будзеш. Паклапоцімся ўжо пра цябе, — Кэці палала энтузіязмам. Невядома чаму, дарэчы. Яе цяжка было неяк звязаць з усёй гэтай хіпаўскай і нэахіпаўскай піздабраціяй. Падавалася нават, што дзяўчына ставілася да іх зь лёгкай пагардай, але гэтым выпадкам чамусьці была сярод першых на набыццё квітка. Думаю, ніхто з нашай кампаніі не ўспрымаў усю гэтую духоўную эстэтыку ўсур'ёз. Выключэннем маглі быць адно Міша з Іванам, але чым далей, тым больш відавочным рабілася тое, што іх радыкальны будызм цяжка аднесці да якой-кольвечы з прадстаўленых тут школаў і плыняў. Аб'ёмы спажыванага хлопцамі прыводзілі выпадковых адэптаў сярэдняга шляху, якія часам траплялі на наш раён, у стан вострага спачування.

З Кэці, вядома, усё было крыху інакш. У той вечар, памятаю, яна неяк дзіўна паводзілася, нібыта нэрвалавалася. Я нават пачаў непакоіцца, ці ня здарылася чаго. Мы бачыліся штодня, часам мелі даволі давяральныя гутаркі, але, разам з тым, канчаткова счапіцца ў нас чамусьці не атрымлівалася. Ня ведаю, што было прычынай, але той самы пераломны момант, пасля якога ўсё раптам робіцца зразумелым і адкуль ужо няма дарогі назад, — гэты момант ніяк не надыходзіў. Мы рухаліся павольна, можа, нечага чакалі, можа, былі занадта абсаджанымі.

— Давай, едзь з намі, — Кэці не адставала ад зьбянтэжанага Ласэ, — Ну, давай жа! Вырашайся!

Аднаногі паглядзеў на мяне крыху стомленымі вачыма, у якіх чыталася наканаванасьць. Не было чаго яму казаць.

— Думаю, калі раптам што, то ў скрайнім выпадку лёгка возьмеш машыну й паедзеш назад. Ну, ты ведаеш... — насамрэч гутарка была бессэнсоўным цёрам, усе мы разумелі — і Ласэ ня горш за астатніх, — што ў горадзе нікога не застанецца. Папросту хлопцу зусім не хацелася апынуцца ў некампортнай сытуацыі, чорт ведае дзе, на мыліцах сярод абкіслочанага трыповага натоўпу. Але выбару ў чувака не было.

— Вы дарма пераймаецеся, — сказаў Джамал, — я быў там неяк з групай. Гэта не такое ўжо дзікае мейсца, як заганяюць арганізатары. Там невялічкі трэк, не папулярны, але ходзяць часам. Ну і ёсьць колькі гатэляў, каб стаць на ноч. Ня думаю, што гэта будзе праблемай. Можна супакоіцца.

Ласэ й не хваляваўся. Ён паволі зьмешваў чарас з тытунём у маленькай плошачцы і задуменна ўсьміхаўся.

— Ну добра, што вы ўжо тут. Паеду, канешне. Галоўнае не захапіцца там працэдурамі.

— Вось і малайца, — прагаварыла Кэці, запальваючы цыгарэту. — Я ў цябе верыла. Не дазваляй маленькім праблемам псаваць табе жыцьцё.

— Ну таак... А ёсьць у каго паперкі?

Я дастаў з кішэні сьвежы пачак і перадаў яму.

Да трансухі заставалася некалькі дзён, і так ці інакш гэтая тэма ўсплывала за кожным столікам. Сэзон пакрысе набіраў абароты. Народу ў бары апошнімі днямі значна

паболела, і зразумела, што нехта быў абавязаны запрапа-
наваць багатым белым турыстам такую экзатычную атрак-
цыю ці ва ўсялякім разе нешта падобнае. Ехаць зьбіраліся
амаль усе, распытвалі адзін аднаго пра аўтобусы, нехта
плянаваў браць джып. Да нас падсеў быў адзін ангелец,
год пад сорок, які з гонарам паўтараў, што адмыслова
прыляцеў з Бангкоку, каб адарвацца як сьлед у Гімалаях.
Такі імпэт нельга было недаацаніць. Цалкам натуральна
сустракаць тут такіх шукальнікаў адрыву й шалёных фры-
каў: горад прыцягваў да сябе гэтую публіку. На тысячы кі-
лямэтраў навокал нічога такога не існавала. Індыя на поў-
дні пры ўсёй сваёй блізкасьці значна адрозьнівалася.
Шмат каму яна падавалася няшчырай і занадта патаснай.
На поўначы, за гімалайскай сьцяной стаяў Тыбэт, поўны
кляштараў, горных паселішчаў, блёкпастоў вайскавай па-
ліцыі, самаспаленьняў і этнацыду. Пра гэта ніхто нават ня
думаў, як, зрэшты, і пра нядаўнюю грамадзянскую вай-
ну. Тым ня менш гэтыя акалічнасьці адчуваліся. Аніводзін
сярэднестатыстычны вэстэрн у сшытым на Чэтрапашцы
нордфэйсайскім пухавіку ці японец з абавязковым фота-
апаратам на шыі папросту не лавіў усёй сытуацыі. Але
ніхто зь мясцовых і не настойваў. Навошта палохаць клі-
ентаў? Тутэйшыя былі ўжо радыя таму, што бізнэс нала-
джваецца і што тур'ё нарэшце запаўняе іх гесты й гатэлі.
Трансавыя оўпэны ў такім выпадку былі найлепшым па-
цьверджаньнем нармальнага, мірнага жыцьця. Якасныя
вечарынкi на раз здымаюць любое напружаньне.

Памятаю вечар таго дня. Вечар, у які ты можаш пачу-
вацца, як дома. Я глядзеў у твары сяброў, нешта казаў,

паступова п'янеў, абураўся разам з усімі, калі адключылі электрычнасьць. Мне было цёпла ды ўтульна. Я ведаў, што ў мяне, як і ў большасьці з тых, хто сядзеў за сталом, не было пэўнасьці. Шмат у каго не было дома, не было працы й больш-менш акрэсьленых жыцьцёвых арыенціраў. Мы ўсе былі падвешанымі — віселі ў паветры, пазбаўленыя апірышча, завісалі ў гэтым казачным горадзе, які жыў сваім жыцьцём незалежна ад нас і разам з тым быў гасьцінным гаспадаром, заўжды гатовым даць нам прытулак. Аднаногі Ласэ глядзеў на мяне сваімі чырвонымі вачыма і, ня маючы жаданьня перакрываць музыку, папросту ўсьміхаўся й звычайна паціскаў плячыма, маўляў, ну а што? ну, вось так яно... Кэці сядзела побач і нешта запісвала ў нататнік. Яна часьцяком апошнім часам нешта запісвала, казалі, што гэта звязана з валянтэрствам, але лёгка было здагадацца, што не. Яна крыху супакоілася. Але можа быць я папросту зь нечага параноіў і адно выдумваў гэтае ейнае хваляваньне. Трэба было сапраўды паніжаць абароты.

Джамал узьняўся з-за стала й пакіраваўся да бару. Я назіраў за ягонай шырокай сьпінай, бачыў, як ён перагнуўся праз стойку, схіліўся да Раджэша. Ангелец з Бангкоку завяз у сваім піве і доўга ўжо не прамаўляў ані гуку. Лізі сядзела напайпаварота да суседняга століка й пра нешта перагаворвалася зь Мішам, які паволі крапаліў і хітаў галавой на знак згоды. Я добра запомніў той вечар. Усе людзі былі на сваіх месцах, усе эмоцыі былі дакладнымі й адпаведна цёплымі. Я думаў, што калі цяпер выйсьці вонкі, удыхнуць паветра на поўныя грудзі, то адчуеш гэты

вясновы водар, пах талае зямлі, салодкі пах абуджэння, які нікога не пакіне абыякавым. Гэты пах азначае змены, і калі ты адчуваеш яго, то разам зь ім у галаве нараджаецца надзея. Нібыта яшчэ крыху—і надыхне нешта новае і чыстае, халодны зімовы сон сядзе й зьменіцца нарэшце нечым жывым і сапраўдным, рэальным, як маладое лісьце на дрэвах. Я выдатна разумеў, што тыя дрэвы цяпер далёка. Да іх тысячы кілямэтраў і халера ведае колькі часу. Вядома, я ня быў такім ужо натхнёным рамантыкам, але ў той вечар востра адчуваў заканчэнне, быццам нешта сыходзіла назаўжды. Дні, поўныя марнасьці, поўныя нейкай пустэчы нарэшце мусілі скончыцца.

Аднаногі Ласэ шчоўкнуў запальнічкай, зрабіў колькі зацяжак і перадаў мне джойнт. Я зацягнуўся, аўтаматычна перадаў Кэці, адпіў крыху гарбаты, расьсяроджана паглядзеў у бок бара, за якім сядзелі некалькі дзяўчатак хіпаватага выгляду. За стойкай Раджэш нешта расказваў Джамалу. Я перавёў позірк на дзьверы й на чалавека з заплечнікам, які толькі што ўвайшоў у залю. Нешта страшна знаёмае было ў ягонай постаці, у тым, як ён пачухаў сваю няголеную шыю й паправіў хайратнік. Гэта быў Джоні Барада. У той вечар ён упершыню зьявіўся ў горадзе, добры таварыш, зацяты психанаўт і тая яшчэ скаціна. Не было ніякіх суменваў, што рана ці позна ён тут аб'явіцца.

15. МАРЫ Ё ПАЛІЦЫІ

Джоні вядомы засранец, але справа тут ня столькі ў ім, колькі ў Мары, у той гісторыі, якую пасья расказвалі на кожным рагу ў вёсцы і, думаю, будуць расказваць яшчэ нейкі час. Джоні не вінаваты. Ніхто насамрэч не вінаваты, такое здараецца.

Пасья той фулмунавай паці на Парадайзе Мары прачнулася ў бруднай камэры вясковага паліцэйскага пастарунку. Абуджэньне ня зь лепшых. У галаве ўсё зьмяшалася, псыхадэлічныя кліпы ніяк не адпускалі. Падлога сямтам прарастала ярка-зялёным востраканцовым лісьцем, загаралася полымем. Мары чула гукі, але не разумела, адкуль яны і якой прыроды. За вакном нехта ліў ваду, даносіліся хвосткія ўдары мокрай тканіны па чымсьці цьвёрдым. Насамрэч там пралі, жаночыя галасы спакойна аб чымсьці перамаўляліся. Дзяўчына глядзела на закратаванае вакно, ёй падавалася, што сьвятло, якое трапляла ў камэру, пульсуе ў залежнасьці ад вонкавых гукаў, то набывае, то траціць сваю інтэнсыўнасьць. На сьцяне ля вакна позірк выхапіў маленькага гекона. Яшчарка за-

стыла, глядзела на Мары сваімі маленькімі чорнымі вочкамі. Дзіўныя адчуваньні, на хвіліну дзяўчына падумала, нібыта гекон мае нейкае дачыненне да таго клубка алюмініевага дроту, што павольна круціўся цяпер у ейным пустым чэрапе. Перакулілася на сьпіну й выпраставала ногі, цела было ватным і цалкам чужым, быццам яе зь ім нічога й ня зьвязвала. Столь плыла, але арнамэнтаў і плаўкіх нітаваньняў паволі менела. Праз пэўны час Мары ўсё ж знайшла ў сабе сілы прыўзняцца. Брудныя, багата аздобленыя цывільлю сьцены, маленькае акенца й дзьверы насупраць — няма чаго казаць, усё гэта падавалася скрайне ненатуральным і выклікала пытаньні. Было млосна й крыху трыожна. На ёй была нейкая дзіўная вопратка — стракатая сукенка, якія насілі толькі адарваныя на-тхнёныя турысткі. Мары не разумела, адкуль гэтая ануча ўзялася, бо ніколі б не апранула такое.

Так выпала, я даведаўся пра ўсё адным зь першых. Ня варта казаць, што ні на які Парадайз я так і ня трапіў, заліп з чувакамі ў цесным коле пад мангавым дрэвам. Быў настрой для ціхага свята. Рана пайшоў спаць, таму, відаць, і ўзняўся акурат на сьвітанку. Пасьнедаў, узяў шклянку гарбаты й выйшаў на пляж. Прыліў набягаў на бераг, празрыстае, сьвежае паветра крыху халадзіла. Абрысы пагоркаў паабапал бухты ў мяккай смуге, не кранутыя сонцам, чоўны ў далечыні, крыкі крумкачоў у верхалінах пальмаў — гэта была выдатная раніца, узорная, раніца, якую я ніколі не забуду. Я паўляжаў ды глядзеў у далячынь, глядзеў, як хвалі разьбіваюцца аб камяні ля скалаў справа, глядзеў на заспаныя твары рэдкіх мясцо-

вых, што ўжо некуды кіраваліся. Часам міма праплывалі падобныя да зданяў хіпаны; паці, відавочна, атрымалася. Яны цягнулі за сабой свае жэлепадобныя тулавы, свае брудныя расшытыя торбы, свае бубны й гітары, зьнікалі на тэрасах шэкаў, у зарасьцях ужо падсвятленых першымі промнямі дрэваў, зьнясіленыя падалі на ложка ў сваіх брудных хацінах і трацілі прытомнасьць. Я не шкадаваў, што застаўся. Мне цалкам ставала гэтай раніцы. Сьвет быў чысты й прыгожы, нібыта толькі што перазагружаны, створаны наной. Ува ўсім навакольні адчувалася нейкая лёгкасьць, можна было б ператварыцца ў якога ўсьмешлівага бадхісатву бязь яўных прыкметаў адхадняку, каб не Маруцьці. Ён зрабіў гэтую раніцу, а зь ёй і ўсё астатні дзень, што толькі разгараўся за пагоркам пясчотнымі бэзава-ружовымі адценьнямі.

Маруцьці прыляцеў ледзьве ня падбегам. Усё было ў яго на твары:

— Слухай, стары сябра пазваніў. Кажа, яны ўзялі французскую дзяўчынку. Кажа, хударлявая, чорныя валасы. Пытаецца, ці не ў мяне жыве. Я гаварыў, што ня ведаю, што не разумею праз тэлефон... Джоні, так? Дзе яны, не прыйшлі? — ён казаў хутка, гаворка зьбівалася, было відавочна, што справы сур'ёзныя. Звычайнай жартаўлівасьці як і не было.

— А што здарылася? — першае, пра што я падумаў, дык пра аблаву, але людзі ўсё ж вярталіся і ніхто пра копаў нічога не казаў.

Здарылася насамрэч тое, чаго вёска дагэтуль ня бачыла, нават за ўсе гэтыя дзесяцігодзьдзі псыхадэлічнага

адрыву, пра якія нястомна баілі вэтэраны. Рэакцыя стала-ся настолькі моцнай, што вымусіла мясцовую паліцыю канчаткова перайсці ад дробнага хабарніцтва, якое было па сутнасці звычайным абіраньнем ньюкамэраў, да ледзьве не пайнавартаснай антынаркатычнай кампаніі. Мары пераступіла праз тую мяжу, за якой не зважаць на паводзіны белых дзікуноў, глядзець на ўсё скрозь пальцы было ўжо немагчымым.

Яна апынулася ў вёсцы яшчэ да сьвітанку, жорстка інтаксыкаваная, без аніякіх шанцаў да адэкватнага ўспрымання рэчаіснасьці. Бегала па цёмным пляжы, рылася ў пяску, зрэдчас крычала нешта бязьзвязнае. Камусьці магло падацца, што гэта папросту хворы сабака ці яшчэ які зьвер. Невядома, колькі яна там прабыла, дый ня важна. У пэўны момант Мары выйшла на цэнтральную вуліцу, якая вяла найпрост да галоўнага тэмплу. Тады на ёй ужо не было вопраткі, брудныя мокрыя валасы падалі на твар, няпэўныя ламаныя рухі, яе біла ў ліхаманцы. Хістаючыся з боку ў бок, падаючы й уздымаючыся, выючы па-зьярынаму, Мары кіравала да храму. Мясцовыя й паломнікі ані разу не разумелі, што гэта за шоў. Выпраўляючыся зранку да пуджы наўрад ці хто зь іх мог уявіць сабе нешта падобнае. Перапалоханая, здранцьвелья, з падносамі ў руках у перадсьвітанкавай цемры, іх сапраўды можна было адно пашкадаваць.

Дзяўчыну спынілі толькі ля самой брамы, відаць, адчулі, што інакш быць сьвятыні жорстка апаганенай. У адно імгненьне кінуліся на Мары ўсе, хто мог, ахоўнікі й цывільныя. Мары адбівалася й кусалася, можа нават пакінула каму

пару драпінаў. У выніку яе павалілі на зямлю, закруцілі ў нейкі кавалак тканіны й перавязалі вяроўкай. Увесь час, пакуль яе неслі ў паліцыю, дзяўчына брыкалася й крычала. Вакол значна палюднела. Абураны натоўп патрабаваў прыняць адпаведныя меры, нешматлікім паліцэйскім нават даводзілася стрымліваць асабліва неабыякавых.

Дзёрзка й нахабна. Ніхто, вядома, не зважаў на тое, што ніякім сьвядомым учынкам тут і ня пахла. Бязвольная абкіслочаная дзяўчынка, Мары апынулася гэткім сайд-прадуктам вялікай шчаслівай вечарынкі, непрыемным іншародным асадкам, які пакідае па сабе якая заўгодна ідэальная мадэль. Ёй папросту не пашанцавала. Ня ў тым мейсцы й ня ў той час. Гэта можна было паўтараць зноў і зноў, але ў тую хвіліну не было каму, ды й наўрад ці хто б стаў слухаць. Добрыя грамадзяне ніколі насамрэч не любілі фрыкаў. Некаторым падабаўся заходні антураж, большасьць любіла грошы, каторыя асядалі ў іхных кішэнях, але ніхто, нават самыя маладыя й гарачыя не былі гатовыя да таго, каб звар'яець, каб не рабіць кар'еру, ня рупіцца й улёгкую адмовіцца ад усіх магчымых шанцаў.

Вядома, Маруцьці перасцаў. Мне было цяжка сабе ўявіць, што пацягне гэты выпадак для яго асабіста, але відавочна ў нас абодвух дзень быў зроблены. Чамусьці я ні на хвілю не ўсумніўся, што вядзецца менавіта пра Мары. Па вялікім рахунку, варыянтаў няшмат, навокал усе былі прыблізна знаёмыя, хоць бы ў твар. Мы стаялі на пляжы й тупа пераглядаліся, ня ведаючы, што рабіць. Неўзабаве нехта з Маруцьцевых пляменьнікаў прыбег зь вёскі ды ўсё пацвердзіў.

Першай справай я пайшоў да сабе, дастаў з нычкі рэшткі гашла й прыбамбасы і выкінуў усё ў прыбіральню. З'явілася адчуваньне небясьпечнага правісону. Падавалася, што кожная лішняя сэкунда бязьдзейнасьці адно спрыяе калапсу. Маруцьці бесьперапынна хадзіў па тэрасе, курачы адну па адной цыгарэты, і час ад часу некага набіраў. Цяпер ён менш за ўсё быў падобны да пасьпяховага абаяльнага бізнэсоўца, якім яго тут ведалі. Звонку, між тым, усё паўставала досыць звычайным. Сыціплае сонца паволі выкотвалася з-за пагорку, лёгкі вецер блытаўся ў гальлі старога мангавага дрэва, сонныя твары кухонных хлопчыкаў выглядалі будзённа памятымі. Было зарана для трэшу. Людзі збольшага ці спалі па хатах, ці яшчэ не вярнуліся з Парадайзу. І першыя, і другія пакуль нічога ня ведалі, але для нас з Маруцьці час ператварыўся ў нешта ліпкае й нэрвовае. Мы чакалі гэтага засранца Джоні й маглі адно здагадацца, дзе ён, што зь ім і ці ня будзе ў гэтай гісторыі працягу.

Чакаць давялося нядоўга. Неўзабаве ён увайшоў на тэрасу, анёлападобны ды ўсё яшчэ ўштыраны, брудны, у прасолёных джынсах і з абсалютнай мудрасьцю ў стомленых вачох. Зь першага погляду было зразумела, што лёгка зь ім ня будзе. Джоні адразу было падарваўся бегчы ў вёску, і нам з Маруцьці каштавала вялікіх намаганьняў прымусіць яго прывесьці сябе да ладу й пераапрацуца. Пасьля мы рушылі зь ім. Тады яшчэ ніхто ня ведаў, наколькі далёка ўсё зайшло. Барада ж поўніўся рашучасьці любым коштам выцягнуць Мары з каталажкі, нават

выкупіць, калі будзе патрэба. Ля ваколіцы мы спаткалі кампанію знаёмых, якія акурат вярталіся зь вечарынкі.

— Чуеце, рабяты, вы б лепей не хадзілі туды, — сказаў адзін зь іх, хлопец у трансарскіх шараварах і майцы з рознакаляровым госпадам Шывам. — У іх там нейкае пекла сёння. Пакуль мы ішлі ад аўтастанцыі, нас два разы спынілі. Кажуць, што нейкая абкіслочаная малая прарвалася ў храм і дала ім там джазу.

Джоні не звярнуў увагі, і дарэмна. Мы мінулі колькі дамоў пад пагоркам і выйшлі на вуліцу. Ніколі ў жыццё я ня думаў, што роднае сяло можа быць такім няўтульным. Позіркі змяніліся, нават дзеці глядзелі на нас падазрона.

Тусоўка пад паліцыяй выглядала, шчыра кажучы, ня дужа прывабнай. Людзі таўкліся, нешта крычалі, сварыліся з копамі, сытуацыя відавочна абвастрылася. Падавалася, што белым лепей было б не трапляцца ім на вочы, нехта мог бы і не стрымацца. Аніразу не ўсьміхалася быць разадраным натоўпам фанатыкаў адно праз колер скуры. Тады лепей ужо паліцыя. Толькі копы ў такіх абставінах маглі б выратаваць ад шчырых вернікаў, але выбар гэта той яшчэ. Больш за ўсё мяне, канешне, непакіў Джоні, я мог толькі здагадавацца, у якім стане была дурніца-Мары, але калі ўжо яны пацілі разам, то й Барада мог улёгкаю нешта выкінуць. Разьлічваць на ягоную цьвярозасьць адназначна не выпадала, але хлопец усё ж трымаўся спакойна, хоць і было заўважна, што мінулая ноч усё яшчэ яго не адпускала.

Добра яшчэ, што своечасова сыцямілі: лепей туды не хадзіць. Чувак, якога ўсю дарогу падрывала даць ры-

цара ды вызваліць прынцэсу, значна папусьціўся, пабачыўшы такія расклады. Купка маладзёнаў у чыстых накрух-маленых лунгі і з рэлігійным макіяжам, што кіравалася нам насустрач па супрацьлеглым баку вуліцы, не абяцала вялікіх прыемнасьцяў. Па-хуткаму прыкінуўшыся лаш’ём, мы занырнулі ў інтэрнэт-шоп. Гаспадар інтэрнэтчык, зь якім я быў сьмях-так знаёмы, паглядзеў на нас як мінімум задуменна. Мы зь імі зазвычай перакідваліся некалькімі словамі, седзячы на крэслах звонку й пакурваючы, без пяці хвілінаў добрыя таварышы. Гэтым разам размова, натуральна, выйшла нядоўгай, але бяз нэрваў, роўна як і без натацыяў. Сярод мясцовых гандляроў дзядзька быў найбольш у тэме. Што ён мог з намі зрабіць?

Мы выйшлі праз заднія дзьверы на двор і, нібыта сраныя партызаны, прабіраліся бакавой вуліцай. Інтэрнэтчык адно пацвердзіў, што кіпіш узяняўся сур’ёзна і што рэпрэсій не пазьбегнуць. Падавалася, Джоні да канца не разумее, што адбываецца. Яго кідала з аднаго ў другое, з героя ў баязьліўца, але паволі мы ўсё ж кіраваліся назад, бо зь вёскі трэба было валіць адназначна. Галоўнай дарогай не пайшлі. Выбраўшыся з завулкаў на Мэйн-стрыт, адразу жа наткнуліся на некалькі паліцэйскіх машынаў.

— Гэта не мясцовыя, — прамовіў Барада. — Стопудняк падмацаваньне. — Ягоныя вочы падаваліся расфаксаванымі, голас быў цішэйшым, чым заўжды, але адначасова й больш упэўненым.

Братка меў рацыю, адзінае, чаго заставалася чакаць, дык гэта пільнага шмону з высьвятленьнем асобаў.

Не марудзячы, мы выбраліся зь вёскі бакавой сьцежкаю, ледзьве ня падбегам мінулі плято ды спусьціліся на пляж. Было яшчэ досыць рана, сонца толькі пачынала прыпякаць. Маруцьці гэтак жа ўсхвалявана боўтаўся па тэрасе, час ад часу загаворваў са старэнькім дзядулем-вэтэранам, які, не зважаючы на ўсю гаспадараву занепакоенасьць, мірна еў сваю штодзённую аўсянку.

— Ніякіх шанцаў, — нечакана пачаў Джоні. — Там жорсткі заапарк. Давялося ўцякаць гародамі. Пад паліцэйскім участкам натоўп, і зь белым абліччам лепей ня лезьці. Я нават ня ведаю, што рабіць.

Павісла паўза. Я адназначна нечага не разумеў у гэтай рыторыцы, у словах, каторымі хлапец так шчодро раскідваўся. Цьвярозасьці ў ім было небагата, але тыя рашучасьць і апантанасьць, якія ён выяўляў дагэтуль, раптам згасьлі. Ня ведаю, што здарылася зь імі ў тую ноч, ніколі не перапытваў, адно супастаўляючы той ранак з папярэднімі ідэалістычнымі карцінамі іх узаемаадносінаў, я пачынаў заўважаць нейкую непрыемную розьніцу. Зрэшты, тады ўсе былі на нэрвах.

Пакуль Джоні заціраў Маруцьці пра нашыя прыходы-сыходы, у маёй галаве замацоўвалася толькі адна думка: вельмі хацелася, каб усю гэтую херату як мага хутчэй некуды прыбралі. Зусім не карцела ўляпацца. Літаральна ў гэтую ж хвіліну тэлефон у руцэ Маруцьці зазваніў, чувак адказаў і тут жа ягоны твар заторгався.

— Паліцыя, — не адрываючы тэлефона ад вуха, прагаварыў ён, кінуўся да ўваходу на тэрасу і стаў пільна нешта вызіраць у далечыні. На тым баку пляжа нічога не-

звычайнага не адбывалася, але па тэлефоне яму, відаць, паведамлялі зусім іншае. Неўзабаве ён паклаў слухаўку і вырачана паглядзеў на нас.

Там пачалі шманаць, і, ведаючы боязь мясцовых перад паліцэйскімі, а тым больш перад паліцэйскімі з раёну, не ўзьнікала ніякіх сумневаў, што вельмі хутка копы будуць тут. Канешне, аб'ектыўнай пагрозы магло й ня быць, мой стаф даўно ўжо вымыла ў канаву, а да аналізаў наўрад ці дайшло б, але калі зважаць на тое, што ўсе мы тут жылі адной вялікай, шчыльнай сям'ёй, то ніхто б дакладна не сказаў, што на цябе могуць навесіць. Маруцьці ўжо, здаецца, зьмірыўся з тым, што пазбавіцца істотнай часткі прыбытку, я ж, натуральна, усё яшчэ хацеў неяк пазьбегнуць такіх раскладаў.

Просты інтэр'ер нашых хатаў, што складаўся з ложка і плястыкавага крэсла, нечакана дысцыплінаваў нас у нашым разлажэньні. Не было дзе раскідваць рэчы, таму заплечнік сабраўся хвіліны за паўтары. На ўсялякі выпадак я па другім разе праверыў усе нычкі, зазірнуў пад матрац — рэчдокаў не знайшоў. Усё гэта было і непрыемна, і непрыгожа, але іншыя пэрспэктывы не падкупалі ані разу. Хвіліны празь дзьева я выйшаў надвор, сунуў пару пяцісотак на край ахранеламу гаспадару. Той усё выдатна разумеў і, здаецца, нават ня бачыў іншых варыянтаў. За нашымі хаткамі, за прыбіральнямі, пачыналася невялічкае поле, празь якое сыцяжынка вяла да дамкоў пад пагоркам, дзе жылі вэтэраны. Джоні ўжо стаяў на ўскрайку, ля выйсьця, у поўнай экіпіроўцы, падрапаны, брудны й вельмі праязічны. Я ня меў што яму сказаць.

Ля вэтэранскіх хацінак было пуста, толькі той стары, што раней сьнедаў у Маруцьці й цяпер, відаць, толькі вярнуўся, цікаўна паглядзеў на нас з прыадчыненых дзьвярэй. Астатнія ці то разьбегліся па справах, ці тупа гналі па сваіх норах. Мы ўзьняліся на пагорак, абмінулі паркоўку, на якой ужо стояла паліцэйская машына. Ніякіх сумневаў, што чувакам, якія цяпер адсыпаюцца пасья начнога ўгару, неўзабаве давядзецца прабудзіцца ды ацаніць усе прыколы. Копы добра падымуцца. Я так і бачыў, як нехта цяпер крыважэрна пацірае рукі, прадчуваючы здабычу. Мы ж уцякалі, і ў эмацыйным пляне гэта ўсё было вельмі непрыемна.

У вёсцы ўскочылі да першага ж рыкшы і ўсю дарогу імкнуліся не высоўвацца. Небясьпека так і лунала ў паветры. Зрэшты, усё выглядала гэтак жа сама, як і заўжды, шапікі й дабы жылі цалкам звычайным жыцьцём, але на тле ранішніх падзеяў мне паўсюль бачыліся пасткі. Думкі блыталіся, здавалася, што цяпер ужо дакладна апошні раз, што пра ніякае вяртаньне ня можа йсьці гаворкі. Павісла такое ліпкае і густое, безапэляцыйнае Назаўжды, сьледзтва нэрвовага перанапружаньня і папярэдніх тыдняў — ці месяцаў — бесьперапыннае інтаксыкацыі. Хацелася як мага хутчэй апынуцца ў цягніку, а лепей дзе-небудзь падалей ад гэтага небясьпечнага памяшальніцтва.

У рэшце рэшт мы выбраліся з запоўненай людзьмі й машынамі вуліцы, і навокал усё было прыкладна так жа, як і дзясяткі разоў дагэтуль. Рыкша неслася па знаёмай дарозе, падскокваючы на выбоінах, мінаючы сялянскія

хаты, самотных вулічных кароваў, сухія рысавыя палі й пальмавыя плянтацыйкі. Раніца сканчалася, да станцыі заставалася ня так і шмат, але мы па-ранейшаму маўчалі. Ані слова не прамовілі ад самага пляжу. Я пачуваўся так, нібыта мусіў сядзець у камэры разам з Мары, але замест гэтага цынічна звальваў, ратуючы сваю задніцу. Вядома, гэта быў поўны абсурд, трэба быць скончаным ідыётам, каб думаць, што ў такой сытуацыі нечым дапаможаш. Але Мары магла б ва ўсялякім разе разьлічваць хоць на салідарнасьць. Я злаваўся на гэтага абкіслочанага вылюдка, але ў той жа момант глядзеў на сябе і зьнясілена разумеў, наколькі ж гэта ўсё прадказальна.

На станцыі было малалюдна. Мы сьпешна набылі квіткі і неяк на аўтамаце пакіравалі на дальні край плятформы. Сядзець на сонцы хоць і гарача, але тусавацца пад навесамі на вачох у пасажыраў, таксістаў і станцыйных службоўцаў чамусьці не хацелася зусім. Відаць, абодва страшна параноілі. Праз сорок хвілінаў мусіў прыйсьці мясцовы з Мангалору да Маргаа, і я выдатна ўсьведамляў, што назад дарогі ўжо няма. Ня ведаю, пра што тады думаў Джоні, ягоны ўчынак так і застаўся для мяне загадкаю. Гэта якраз і быў той прыклад праверкі шчырасьці й сур'ёзнасьці, зь якой сутыкаўся чалавек такога ладу жыцьця. Чаго вартая тая еднасьць, тыя братэрства і любоў, калі ў крытычны момант усё магло скончыцца менавіта так? Насамрэч я ніколі да канца й ня верыў ва ўсю гэтую херню і ставіўся да такога прыгожага й рамантычнага зброду збольшага скептычна. За што б ты ні праганяў, седзячы за сталом, перакідваючыся касякамі ды

ўдаючы прасьветленага й крутога, практыка рана ці позна расстаўляла ўсё па сваіх месцах і змушала да камінаўта. Сумнявацца не выпадала, ня ўсё, што думаюць і кажуць пра сябе людзі, насамрэч ёсьць такім. Племя ня ёсьць нечым сталым і арганізаваным, ня ёсьць якімсьці пэўным аб'яднаньнем. Гэта, хутчэй, такая вымушаная пазыцыя, у нечым прыемная, а ў нечым скрайне невыгодная. Сядзячы там, на станцыі, я злаваўся і на Джоні, і на сябе, але пасья, калі ўражаньні падзацёрліся ды жарыцы састылі, не засталася нічога, акрамя жалю й спачуваньня. Барада быў тым, кім быў: маладой беспрытульнай галотай бяз пэўных сфармаваных ідэалаў. Ён ніяк ня мог навучыцца падзяляць каштоўнасьці жорсткай эканамічнай накіраванасьці, зь якой даводзілася мець справу ўсім нармальным людзям, але, зь іншага боку, ён быў цалкам ня здатны хаця б да простага элемэтарнага сталеньня, да адказнасьці за свае словы ды ўчынкі. Яшчэ адзін слабы чалавек зь цьмянай будучыняй.

Цягнік амаль не спазьніўся, народу ў вагонах было небагата й нават атрымался сесьці. Я піў гарбату ды моўчкі глядзеў у вакно, Джоні нешта натаваў. Станцыі зьмянялі адна адну, гандляры звыкла сноўдалі па вагоне, спрактыкавана завываючы пра гарачую гарбату, напоі ды сэндвічы, стомленыя дзеці спалі ў бацькоў на руках, дзяды чыталі газэты. Ехаць было нядоўга, гадзіны мо з паўтары, а там на аўтобусах па накатанай. Зрэшты, у той час я ня думаў пра накірункі. Хацелася есьці й спаць, вельмі хацелася наваліцца — шкодная звычка нагадвала пра сябе.

Пазьней, седзячы ў вакзальнай дабе ў Маргаа, нас хіба неяк папусьціла й мы крыху пагаварылі ні пра што. Размова нечакана зрабілася фармальнасьцю, за словамі хаваліся зусім іншыя сэнсы. Тады мне падалося, што Барада ўсё ж здолеў канчаткова працьверазець і ўжо больш-менш асэнсоўваў усю нашу бясслаўную заганаць. Мы абодва сядзелі ў гэтым жывёльным супе часу па самую шыю.

На аўтастанцыі Джоні выкінуў фінт, на хаду ўскочыў у аўтобус, які акурат выпраўляўся на Канакону, і неяк сапраўды па-юнацку памахаў мне з падножкі. Я нават не пасьпеў разгубіцца — такім выкшталцёным быў ягоны жэст. Навокал таўкліся людзі, я скінуў заплечнік ды стаў у чаргу па квіток на Панаджы. Увайшоў у аўтобус — адразу адчуў палёгку. Крута было нарэшце застацца самому. Я ні на каліва не сумняваўся, што яшчэ спаткаю Бараду, што нікуды ён не падзенецца, і, вядома, гэтак і здарылася неўзабаве. Для многіх такое шоў зь бясконцымі сустрэчамі і замутамі магло працягвацца гадамі, некаторыя, наадварот, ня мелі ніякіх шанцаў, а нехта ўвогуле быў трупам ад самага пачатку. Парадаксальна, але з Мары ў выніку нічога страшнага ня сталася. Пазьней я чуў некалькі вэрсій гэтай гісторыі ад непасрэдных удзельнікаў. Дзяўчыну выкупілі сваякі, даслалі грошай. Любімых дачок не пакідаюць гніць у індыйскай турме. Напэўна, Мары назаўжды вярнулася дамоў, пайшла вучыцца, сустрэла прынца й гэтак далей. Вельмі хацелася ў гэта верыць. Маруцьці пасьля доўга прыгадваў і жаліўся, але ўсё, што ён мог зрабіць, дык адно працягваць

тым жа чынам. Многіх, наколькі я зразумеў, павінцілі й паставілі на бабло, нікога так і не пасадзілі. Прынамсі, нікога са знаёмых. Толькі з копамі сапраўды стала жорстка: відаць, грамадзкасьць тады нармалёва напружылася. Празь нейкі час усе расповеды, натуральна, прыдбалі мітычнасьці і нават для мяне ўжо пачалі выглядаць крыху іначай, але ніякі эпічны арыял ня мог захіліць простага факту. Пацукі пакінулі карабель, але ён быў занадта беспантовы і несур'ёзны, каб пайсьці на дно пад цяжарам свайго таннага драматызму.

16. МАЛЫ ФІЛ

Цяжка апісваць вайну і ўсё зь ёй звязанае, калі маеш пра гэта вельмі цьмянае ўяўленьне. Дзіўна, але ў краіне, зь якой я паходжу, вайны стае зь лішкам. Яе тут столькі, што ніхто ўжо не звяртае на яе ўвагі. Вайна літаральна паўсюль, прэ з кожнай дзіркі, ёй прасякнутая ўся прастора, кожны квадратны сантымэтар. Вайна на дзяржаўных сьвятах, у разьвешаных па горадзе сьцягах, у навінах і вулічных забаўляльных канцэртах. Усё заснаванае на вайне і на вялікай перамозе, якая й цяпер, празь семдзесят год, некаму ўсё яшчэ неабыхавая, нягледзячы на ўсю інфармацыйнасьць сёньняшняга чалавека, на інтэрнэт і глябалізацыю. Гэта вымушае задумацца. Ці не забралася вайна так глыбока ў падсьвядомасьць, чакаючы свайго часу, бы нейкі вірус, перанесеная з плякатаў і прамоваў прэзыдэнта найпрост у тваю псыхіку? Насамрэч і яна сама, і тая трыюмфальная перамога даўно ператвораныя ў нешта звыклае і рафінаванае, у ціхі бясьпечны фон, на якім можна спакойна існаваць і не напружвацца.

Жывучы побач з гэтай плякатнай вайной, зь яе бяззубай зададзенасьцю, я, вядома, ніколі не сутыкаўся з рэальнай. Ня думаю, што хацеў бы. Пісаць пра вайну, якой ніколі ня ведаў, цяпер, у такі цёплы красавіцкі дзень, сядзячы ў парку з кубачкам гарбаты, — гэта выглядае нейкім танным разводам. І перадусім самаразводам, канешне. Я ніколі ня чуў стрэлаў, ня бачыў параненых і забітых і мала ведаю пра грамадзянскую вайну ў Нэпале. Хлопцы не распаўядалі, тэма амаль не ўсплывала, але калі ты нарэшце даведваўся пра яе, то адчуваньне прысутнасьці ўжо не сыходзіла. Ва ўсялякім выпадку, зьнікала не адразу. Напачатку большае, яно з часам распускалася, заціралася, але ніколі ня страчвала сваёй сур'ёзнасьці. Мае мясцовыя таварышы маглі быць занадта маладымі ці занадта расьпізьдзяямі, аднак увесь той час, пакуль мы тусаваліся, іхнае судачыненьне з той вайной было відавочным, як бы яны ні спрабавалі яго прыхаваць. Здаралася, некага прарывала, і тады здзіўленыя турысты на імгненьне перапынялі свой адвечны пазытыўны гон, марна намагаліся зразумець, пра што гэта чувак вядзе. Белыя скардзіліся на чарговы страйк ці задуменна ўзіраліся ў сымбалі палітычнага графіці на якой сыценцы, хіталі галавою і рабілі выгляд, што ўсё ім вядома і што яны цалкам спачуваюць. Людзі любяць гуляць у знаўцаў. Асабліва калі ім ветліва даюць гэта рабіць.

Першы раз я прыехаў у КТМ напрыканцы 2008-га. Рэспубліцы на той час не было й году. Цяпер я крыху шкадую, што не надаў тады адпаведнай увагі таму, што адбывалася навокал. Так, я быў скрайне абыякавы й зачараваны

і, што зразумела, ня вельмі адэкватны. Высновы давялося рабіць пазьней, але, на жаль, цяпер гэта ўсё толькі гістарычныя матэрыялы. Час усё ж зганяе напружаньне, загойвае, дае забыць.

Гісторыю расказала Кэці. Адночы ранкам мы прачнуліся на нейкай хаце ў раёне Фрык стрыт. Я цьмяна памятаю, як мы там апынуліся, і хоць якія падрабязнасьці вечару таксама ўжо немагчыма прыгадаць. Кватэра была досыць вялікай і добра абстаўленай, у адрозьненьне ад нашых нораў. На вокнах віселі цяжкія жоўта-зялёныя фіранкі, сьвятло ледзьве прабівалася празь іх, падфарбоўвала ўвесь пакой у колеры старых фатаздымкаў. Было халодна, нехта пакінуў дзьверы на гаўбец адчыненымі, адтуль мерна шумела вуліца. Мы ляжалі на канапе, заваленыя нашымі ж курткамі паверх нейкай танюткай прасьціны. Я адчуваў сябе напаўжывым і спробы з трэцяй усё ж здолеў узняцца й прадраць вочы. Выглядала, што акрамя нас у кватэры нікога не было, паўсюль адно валяліся сьведчаньні ўдалай вечарынкі: бутэлькі, рэшткі фаст-фуду, пустыя цыгарэтныя пачкі, патрушчаныя плясыкавыя кілішкі і іншы трэш. Нічога незвычайнага, адным словам — у той час жыцьцё праходзіла ў рэжыме пэрманэнтнае паці.

Кэці адмовілася прачынацца, нешта прамармытала й накрылася з галавой. Я недзе выпіў цыгарэты, знайшоў у кухні пляшку вады й пакунак з рэшткамі кавы, запарыў ды выбраўся на гаўбец. Сьвежае паветра працавала спраўна, адно крыху халадзіла. Кватэра была такім паўруфтопам, таму сонца звонку ставала. Я сеў у плечены

фатэль і запаліў. Было яшчэ зарана для таго, каб нешта разумець, рэшткі начной прахалоды мяшаліся зь цёплымі промнямі, адчувалася нейкая запыленасьць і цяжар у мускулах. Выпадала тупа сузіраць гмахі Басантапурскага палацу, пагоркі на ўскраінах, абдумваючы, ці не вярнуцца ўсё ж у ложак і не памерці там яшчэ на якую гадзінку. Але Кэці, між тым, таксама выпаўзла вонкі. Захутаная ў шэра-барвовы шаль, з напайзаплюшчанымі вачыма й цыгарэтай у вуснах, заспаная, зь нечасанымі валасамі, нешматслоўная, у той ранак яна бясспрэчна была самай прыгожай дзяўчынай за ўсе часы існаваньня гэтага сьвету, жывой багіняй вуліцы Валацугаў. Яна села побач, змусіўшы мяне крыху пасунуцца, й зрабіла колькі глыткоў кавы:

— Хочаш, раскажу, як мы зьездзілі?

— ...Так, канешне. Давай, раскажы, — я не адразу зарыентаваўся, іхная паездка неяк зусім вылецела з галавы. Вяртаньне ў горад, зрэшты, і было нашай фармальнай нагодай для ўчорашняга сьвяткаваньня, якое, безумоўна, дзіўным чынам супала зь іншымі мерапрыемствамі на раёне. Кэці езьдзіла на дзень у Нагаркот, невялічкі гарадок на паўночны ўсход ад аглямэрацыі. Малы Філ зачапіў трох разьзявакаў, яны аж трэсьліся — хацелі выбрацца з даліны. На паўнавартасны трэк у іх не ставала часу, самалёт адлятаў праз колькі дзён. Кэці паехала так, за кампанію. Шчыра кажучы, я таксама мусіў ехаць, але ў адказны момант ці то запараноіў, ці то загістэрыў, цяжка дакладна сказаць, што здарылася — з нэрвамі была бяда, выгаралі імкліва й незаўважна. Гэтыя два дні я ўвогуле не выходзіў

з пакою. Уключыў правераны п'яны рэжым, нават з ложка без патрэбы не выбіраўся. Кэці вярнулася, адразу сьцяміла, да чаго йдзе, і літаральна пінкамі выгнала мяне прэч. Філ усё ж раскруціў турыстаў на кароткі трохдзённы трэк па бліжэйшых пагорках, а яна, відаць, не павялася, саскочыла.

— Насамрэч я думала, што гэта бліжэй, што гадзіны паўтары максимум. У выніку мы паўдня ехалі. Да Бгактапуру яшчэ хутка, але там чорт ведае колькі пратырчэлі, нейкага чувака чакалі. Пасьля як толькі рушылі, дык бус, сука, паламаўся. Кіроўца там нешта ўсё ж разруліў, але ўвогуле дарога яшчэ тая, канешне... А наверсе сапраўды прыгожа, чыста. Халадней толькі. Я ўжо й забыла, як гэта на прыродзе.

Я таксама ні халеры ня памятаў, як там, на той прыродзе. Горад зрабіўся якойсьці бясспрэчнай зададзенасьцю. Усё, што адбывалася апошнімі тыднямі, не выходзіла па-за ягоныя межы. Я ня маю на ўвазе геаграфію, хутчэй тут панавала нейкая непераадольная кантэкстуальнасьць. Калі хто расказваў табе гісторыю, напрыклад, пра тое, як адвісаў у Цэнтральнай Амэрыцы, то яна ў любым разе належала да мясцовых завугольяў. Горад забіраў сваё, зьмяшчаў у сабе ўсе магчымыя лякальнасьці. Часам я бачыў у ім такі своеасаблівы тэатар з унівэрсальнымі дэкарацыямі. Ён застаецца нязьменным, якую б п'есу ня ставілі. Але, разам з тым, чамусьці менавіта апошнімі днямі ў мяне зьявілася падазронае прадчуваньне пераменаў, можа таму я і ўрываўся ў тэму напоўніцу, хацеў узяць больш, пасьпець, не ўпусьціць шанца. Але гэта

маглі быць і самаапраўданыі. У той момант, слухаючы гісторыю Кэці, я так і бачыў старэнькі, троху падгнілы бусік, які караскаўся па сэрпантыне сярод вёсачак, сыціпых дамкоў і рысавых тэрасаў.

Яны заселі ў невялічкім гатэлі на ўскраіне. Сэзон толькі пачынаўся, наведвальнікаў амаль не было, і ўвесь гарадок пакідаў уражаньне нейкай паўсоннасьці. Галоўны цагляны будынак гатэлю, досыць новы з выгляду, стаяў на пагорку, акурат на тым выезьдзе, дзе пакручастая грунтоўка спускалася долу па паўночным схіле да сялянскіх гарадаў і палёў. З вокнаў гатэлю адкрывалася маляўнічая панарама пікаў Лангтангу, але ў той дзень стаяла дымка й таму цяжка было нешта разьгледзець. Адно ўвечары, на заходзе, калі яны ўзьняліся на аглядную пляцоўку, Кэці ўсё ж пабачыла іх. Яна сапраўды праганяла апошнімі днямі па тым, каб зьбегчы хоць на нейкі час, пасяліцца дзе падалей ад запыленых вуліцаў. Горад заўжды захоўваў сваю бескампраміснасьць, прыціскаў да сыценкі й ставіў простае пытаньне: «Што ты тут увогуле робіш?» Большасьць не рабіла нічога. Кэці ўсяляк намагалася тое пытаньне адсунуць: людзям рэдка калі хочаца напружвацца. Можна, яна й ухапілася за гэтую паездку, абы не сутыкацца зь немагчымасьцю знайсці які больш-менш прыстойны адказ. Яна сыходзіла, зьбягала. На жаль, тады я яшчэ ня ведаў яе настолькі добра, каб разумець прычыны такіх рухаў.

Турыкі, якіх прычапіў Філ, апынуліся сапраўднымі нудзіламі. Відаць, у іхнай калекцыі фатаздымкаў не ставала некалькіх з засьнежанымі вяршынямі. Яны вельмі нагад-

валі школьнікаў на вакацыях, пантаваліся, танна жартавалі, нібыта героі маладзёвых камедыяў. Стэрыльныя дзеці цывілізацыі выбраліся на экскурсію. Кэці досыць хутка страціла да іх цікаўнасьць. Па прыездзе хлопчыкі засяліліся ў нумары, прагнучы камфорту й выкладзеных акуратнай кафляй лазенак. Малы Філ відавочна час ад часу цягаў сюды кліентаў і меў дамоўленасьць на ложак у гаспадарскай частцы. Акрамя ўсяго гэтага цывілізава-нага хараства з тэрасай, руфтопам і нумарамі, у гатэлі яшчэ былі некалькі катэджкаў досыць базавага ўзроўню. Кэці ўзяла адзін зь іх, той, што месціўся крыху ніжэй па схіле, каб мець магчымасьць пры неабходнасьці саскочыць, адкасіць ад вечарынкаі. Поцыкі былі яўна ў настроі паўгараць наапошак.

Гатэлем кіравалі некалькі мясцовых хлапцоў, досыць маладых, каб трымаць гэты бізнэс самастойна. Выглядала, што ўласнасьць належала сям'і. Усе яны былі або братамі, або ва ўсялякім выпадку кузэнамі. Кампанію сьвежага мяса чакалі яшчэ з раніцы, зарыентаванасьць на бізнэс выкупалася на раз. Недасьведчаныя, яны неяк ня вельмі ўдала імкнуліся спадабацца, наладзіць кантакт, уліцца ў кампанію. Кэці такая херня жорстка напружвала, але неўзабаве хлопцы ўсё ж адвязаліся, зразумелі, што трое сябручкоў ідуць асобным камплектам, і пераклучыліся на іх. Зь Філам таксама здарылася мэтамарфоза, нейкага ляду ён уключыў прыкладна такі ж рэжым агента, напусьціў на сябе сур'ёзнасьці й дасьведчанасьці, удаваў сапраўднага такога бізнэсоўца-разьдзяўбая, крутога спэцыяліста. Кэці нават здзівілася спачатку: можа,

раней не зьвяртала ўвагі. Малы Філ увогуле быў дзіўным чалавекам. Мянуску ён атрымаў праз свой невялікі рост, і напэўна завязаныя на тым комплексы фармавалі адпаведнае сьветаўспрыманьне. Хлопец чапляўся за любыя шанцы, намагаўся ўрваць заповітны саксэс усімі магчымымі сродкамі. Сьвет быў адназначна супраць Філа, і, каб выжыць, трэба было прыкласьці сур'ёзныя намаганьні. Кэці, канешне, выдатна яго разумела, але тая фанабэрыстасьць, тая пакрыўжданасьць і патрабаваньне пашаны адно стамлялі яе. Да таго ж, апынуўшыся па-за кампаніяй, якая добра яго ведала, Філ яўна пачуваўся вальней. Падкотваць пачаў яшчэ па дарозе, Кэці ледзьве ня плакала ад усьведамленьня скрайней трагікамічнасьці ўсяго гэтага.

Між тым, ішло да вечару, халадзела, дымка пакрысе сыходзіла, і мясцовыя абяцалі, што неўзабаве ачысьціцца. Па-хуткаму выпілі гарбаты, папалілі й загрузіліся ў бус. Да заходу заставалася ня так багата часу, таму тэмпл вырашылі адкаласьці на раніцу, адразу паехалі на віюпойнт. Ехаць было нядоўга, кілямэтраў, можа, зь дзесяць. Падпаліўшы, Кэці троху папусьцілася й амаль не зьвяртала ўвагі на энэргічнага Малога Філа ды ўразьлівых пацанчыкаў. За вакном зелянелі пагоркі, сям-там тырчэлі шэрыя зубы скалаў, звонку ў салён задзьмвала вільготнай вечаровай сьвежасьцю.

Кэці расказвала, і я нібыта правальваўся ў ейную гісторыю. Гаворка зьмешвалася з кавай, з раніцай, з паўсоннымі гукімі вуліцы, міксавалася з маімі ўспамінамі пра той выпадковы трып у Нагаркот колькі год таму. Яна згадвала гатэль, і мне падавалася, што я спыняўся мена-

віта ў ім, хаця там усё й будзецца прыкладна аднолькава, і кіруецца ў асноўным моладдзю. Бацькі зазвычай ня ведаюць ангельскай і ня надта вядуцца на заходнюю культуру ды яе носьбітаў. Кэці пашанцавала апынуцца нават на сансэце, зрэшты, так і мае быць з нармальнымі турыстамі. Мой варыянт, які на тле ранішняга адхадняку цяпер паволі паўставаў у памяці, па сваім настроі ўсё ж крыху адрозніваўся.

Рэйсавы аўтобус дапоўз туды толькі ўвечары. Я быў адзін. Стаялі Каляды, самы канец сьнежня, і там, натуральна, нікога не было, акрамя, можа, рэдкіх мясцовых ці індыйцаў. Кепска памятаю тых чувакоў, гэта сапраўды магла быць і адна кадка, Кэці, як мне падалося, пра аднаго зь іх абмовілася. Матывацыя таварышаў засталася без тлумачэньняў, ці супала, ці ў рабяткаў папросту надарылася нейкае сьвята. Я нават не зразумеў, нашто мы паперліся на той віюпойнт, тым больш былі ўжо добра п'янымі. На вуліцы даўно сьцямнела, хрэн ты там што разгледзіш, але нікога, канешне, такія дробязі спыніць не маглі. Да звыклага зімовага дубаку нават арганічна дадаўся пранізьлівы вецер. Ледзьве бачныя ў начной цемры, трымцелі лунгты, разьвешаныя ад пэрымэтры пляцоўкі да шпілю аглядальнай вежы. Мэталічная канструкцыя мэтраў у дваццаць вышынёй стаяла над намі нейкім дзіўным спартовым снарадам. Акрамя яе вакол нічога, толькі халодная пустая цемра, у якой пра нешта гналі вясёлыя галасы прыўкрасных ужо таварышаў, у пляшках булькала, трэніраваныя пальцы спрытна забівалі траву ў цыгарэты. Сцэна насамрэч шыкоўная: ноч, турыстычная атракцыя,

натоўп мясцовых і адзін іншаземец з пустымі кішэнямі. Хлапцы, відаць, не асабліва рупіліся тым, хто я і адкуль, здавалася, даўно забілі на бізнэс у несэзон. Толькі адзін напачатку лез да мяне правадніком у трэку, але неўзабаве адваліў.

Мы пратрымаліся там нядоўга, прамерзлыя, па хуткім часе загрузіліся ў машыну й рушылі да гатэлю. Але гэтым, вядома, ня скончылася. Па праўдзе кажучы, гэта быў толькі пачатак. Нечаканасьць, якая надарылася літаральна празь некалькі хвілінаў, сталася натуральнай праявай сьору, я нават не адразу зразумеў, што адбываецца. Нецьвярозасьць прытупіла рэакцыю, і канчатковае разуменьне прыйшло толькі ранкам, калі не пазьней. У машыне стаяў гоман, хлопцы вырашалі, што гатаваць на вячэру, што чапляць на гастраноме, нехта ўжо пачынаў сьпяваць, панавала поўная нязмушанасьць. Раптам на дарозе зьявіўся чалавек зь ліхтаром у руцэ. Мы збавілі хаду й прыпыніліся. Усе імгненна прыціхлі. Некалькі вайскоўцаў з аўтаматамі пільна азіралі машыну. Адзін зь іх праверыў дакумэнты ў кіроўцы, павольна прайшоўся ліхтаром па нашых тварах і пасьля кароткіх тлумачэньняў рабятаяў, здэцца, задаволіўся й даў ехаць. Усё адбылося вельмі хутка. Я сядзеў справа і, пакуль мы краналіся, пасьпеў нешта разгледзець праз запыленую шыбу. Пасярод дарогі, крыва схіліўшыся на адзін бок, стаяў вялікі белы джып, вокны разьбітыя, на адчыненай памятай дзьверцы — некалькі дзірак. Побач таўкліся вайскоўцы й цывільныя, зь пікапу хуткай дапамогі лілося бяклае жоўтае сьвятло.

Пэўны час мы ехалі моўчкі. Пасьля, калі размовы пакрысе ўзнавіліся, у галасах гучала трывога. Усё ж спыніліся ў цэнтры прыхапіць ежы й бухла, але прагарнулі ўсё сапраўды хутка, без аніякіх доўгіх прывітаньняў з крамарамі ці знаёмымі. Пару чалавек адразу ж разьвіталіся й саскочылі. Рэшту вечару мы прабавілі ў гатэлі, і наколькі я разумеў, вялося ў асноўным пра вайну й паўстанцаў. Было падобна, што хлопцы пачуваліся крыху вінаватымі, не асабліва ўцягвалі мяне ў гэта, на пытаньні адказвалі стрымана, елі, выпівалі, калацілі джойнты, часам спрабуючы пераключыцца на які пазытыў, але атрымлівалася, шчыра кажучы, так сабе. Выпадковая сустрэча з вайскоўцамі адразу ж зьмяніла ня толькі гэтую халодную сьнежаньскую ноч, але пазьней прымусіла мяне паглядзець на нэпальскую рэальнасьць крыху зь іншага ракурсу. Што адпачатку мусіла выглядаць нейкай забаўляльнай турыстычнай праграмай, павольна ператварылася ў п'янку, якая ў сваю чаргу ледзьве ня скончылася непрыемнасьцямі, падкінуўшы мне пазьней гэты нечаканы эскэйп зь вітрыннага турыстычнага раю.

Таму, слухаючы цяпер гісторыю Кэці, я мімаволі супастаўляў яе з той сваёй. Турыкі, Малы Філ, яны ўсе файна прабавілі час, без аніякіх праблемаў. Амаль усе засталіся задаволенымі. Кэці расказвала, як адзін з поцыкаў ледзьве не паваліўся ў абсадзе з вышкі, як адсьвечваў у сонечных промнях Лангтанг, якім празрыстым было паветра і як жаласьліва выглядаў Філ, калі, абыякавая й цынічная, яна дэманстравала яго адшыла. Усё было на сваіх месцах, такія апісаньні прыгодаў цалкам пасавалі

тым дням і менавіта той раніцы на руфтопе. Я глядзеў на Кэціну стомленасьць, слухаў ейныя павольныя інтанацыі і маўчаў. Расказваць нешта зусім не хацелася. Сонца ўздымалася над дахамі, і гэтая ўтульнасьць, гэтая цеплыня падзеленай на дваіх кавы пасярод вэрхалу незнаёмай кватэры сапраўды былі вартыя таго, каб нічога не гаварыць.

Нікога з тых хлапцоў я ня памятаў. Скончылася ўсё нейкім фальклёрам, песьнямі пад гітару й без, звычайным дурэньнем, тым, чым яно, зрэшты, і мелася скончыцца. Толькі адзін чалавек усё ж асеў у памяці, і менавіта пра яго згадала Кэці. Хлопцы называлі яго Каканатам, ён быў відавочна старэйшы за іх, нешта пад сорок. Каканат мала гаварыў, меў праблемы са слыхам. Відаць, прыходзіўся некаму дзядзькам. Ён ня езьдзіў з намі, і па вяртаньні ў гатэль адзін з хлапцоў ціха папрасіў мяне не асабліва расказваць яму пра тое, што здарылася:

— Разумееш, ён са старой гвардыі, нарваўся на праблемы неяк. Карацей, раны загаіліся, а ў галаве яшчэ засталася.

П'яныя перасьцярогі апынуліся дарэмнымі, нехта з хлопцаў не стрымаўся першым. Падобна да таго, што яны ўвесь час ня стрымліваліся. Каканат, канешне, расхвеляваўся, ускочыў зь месца, загаварыў хутка й нэрвова, голас зьбіваўся. Адзін з поцыкаў паспрабаваў быў яго супакоіць, у выніку выйшаў зь ім вонкі. Астатнія прымалі ўсё будзённа, на нейкі час заткнуліся, прынамсі пакуль раздражняльнік ня зьнік за дзьвярыма, а далей пайшло так жа, як і раней, адно па нарастаючай і з усімі

акалічнасьцямі. Мяне надоўга не хапіла, неўзабаве стаў выключацца, дабраўся да ложка й па-звычайнаму права-ліўся ў беспрасьветны сон.

Я пачаў надаваць увагу ўсёй гэтай гісторыі значна пазьней, калі жарсьці збольшага ўлягліся. Чытаючы газэты, спрабуючы хоць неяк разабрацца ў мясцовай сытуацыі, я заўжды сутыкаўся зь нечым незразумелым, са сьвежай белаю плямай, з чымсьці нядаўнім, з такім дэфолтным тлом да будзённых рэалій. У пэўны момант карцінка пачала складацца. Сувэнірныя шопы й рэстаран-цыйкі падаваліся цяпер таннымі падробкамі, спрашчэнь-нем і адаптацыяй уласнай культуры для патрэбаў рынку. Канешне, ня можа быць ніякай аб'ектыўнай ацэнкі ў гэ-тай сытуацыі, звычка мясцовых і дзесяцігодзьдзі бізнэсу, роўна як і дзесяцігодзьдзі сацыяльных канфліктаў, ёсьць адно звычай. Зрэшты, людзі прыяжджаюць сюды не дзе-ля таго, каб цікавіцца мясцовымі праблемамі.

Раніца вяртала сілы. У рэшце рэшт мы ўсё ж неяк ачунялі, расправіліся з кавай, прагрэліся на сонейку й рушылі прэч з таго прытону. Брудная кватэра, пакінутая ў руінах пасля набегу сквапных да кайфу барбараў, вы-глядала на дзіва бясъепчай. Ніхто ёй не цікавіўся, ні пра што не хваляваўся, гаспадары захоўвалі інкогніта, бітае шкло сям-там, гурба раскурочаных ратангавых крэслаў у вітальні, выламаныя перакошаныя дзьверы так і заста-ліся незачыненымі. Звонку ўсё таксама было спакойна, унізе ніхто не зьвярнуў на нас увагі. На Дурбары, мяша-ючыся з купкамі ранішніх турыстаў, наўрад ці мы маглі прэтэндаваць хоць на нейкае адрозьненьне, з нашымі

тыповымі гісторыямі, падарожжамі і іншай лухтой. Кэці вярнулася. Кэці нікуды ня зъехала. Мы кіраваліся да бару, хоць там, верагодна, усе яшчэ спалі. На рагу, ля супэр-маркетаў, Джамал заціраў свае казкі нейкай усьмешлівай дзяўчынцы ў каляровых шараварах, у дворыку на лаве сядзелі памятыя ўкраінцы й цягалі гарбату, заспаны Раджэш з цыгарэтай у руцэ вымятаў учорашняе сьмецьце. Ніхто не крычаў, ня лаяўся, не страляў. Не было чуваць ані лёзунгаў, ані выбухаў. На покуці курыліся палачкі, на-версе гаспадыня гесту мірна глядзела тэлевізар.

17. РАЊЦА НА ПАМЕЖЖЫ

За вокнамі віднела, перадсьвітанкавая шэрасьць ахутвала навакольныя краявіды крохкім пылам сухога цэмэнту. Падавалася, што неўзабаве задажджыць, і тады ўсё там ператворыцца ў аднастайную шэрую кашу. Нягледзячы на кандыцыянэр, у салёне было прахалодна. Цягліцы нylі, зацеклая шыя тэрмінова патрабавала падушкі. Іншай раніцы чакаць не выпадала. Зноўку перад вачыма паўставалі гарачы душ і ложка, чыстая вопратка, тыя перамены да лепшага, якія чамусьці выяўляліся ў сьветлых мадэрновых інтэр'ерах, смачных стравах у прыгожым посудзе й г.д. Аўтобус кідала з боку ў бок, сама дарага цалкам адпавядала мясцовасьці: паўсюль квітнела беднасьць, недабудаваныя бэтонныя скрынкі, разнастайныя хібары й хаты, брэзэнтавыя намёты жабракоў, раскіданыя тут і там жоўтымі плямамі. Я глядзеў на ўсё гэта праз залепленае дарожным брудам шкло свайго люксавага салёну й патроху прачынаўся. Усё ныцьцё пра дом, пра беспрытульнасьць, пра валацужныя тэмы ня мела, вядома, нічога агульнага з тым, чым жылі нарма-

лёвыя мясцовыя людзі. Трэба было неяк саскокваць з такіх параўнанняў. Зусім іх не хацелася.

Неўзабаве аўтобус усё ж спыніўся на раксаўскай аўтастанцы і пасажыры паволі пацягнуліся да выйсьця. Цэмэнтная шэрань ператварылася ў туман, завісла над мокрай зямлёй, зьмяшалася з лужынамі. Людзі разыходзіліся, сонныя, грузіліся на рыкшы ці вазы й губляліся ў дымцы. Прыгадаў, як колькі год таму ледзь не атрымаў тут па галаве. Нейкія п'яныя засранцы намагаліся выманіць мяне з аўтобуса ў ноч, але праз клапатлівыя папярэджаньні неабыякавых я ўсё ж не павёўся. Увесь аўтобус тады сядзеў і чакаў сьвітанку, ніхто не выходзіў. Цяпер, здаецца, усё было ўжо ня так напружана, хаця хто яго ведае. Я ўзяў заплечнік і рушыў у бок мяжы. Сьпяшацца было няварта, кантора пачынала працу толькі а сёмай. Халодная вуліца ледзьве прачыналася, захутаныя ў шалікі мужыкі пілі гарбату ля вазкоў-жароўняў. Конныя павозкі мерна кіравалі ў бок Бірганджу ці мо на чыгуначную станцыю, шопы зачыненыя. Да пераходу было хвілінаў зь пятнаццаць хады па мэйнстрыце, і ў чарговы раз я лавіў сябе на тым, што гэта будзе апошні такі ранішні шпацыр, на які я разводжуся, што на гэтым усё ў рэшце рэшт скончыцца. Гэта быў далёка ня першы такі зарок, і тая сыстэматычнасьць, зь якой парушаліся папярэднія, натуральна не абяцала ніякіх зьменаў. Памежны пераход Раксаўл-Біргандж — чыста намінальная сытуацыя. Пакідаючы адну краіну ды ўяжджаючы ў іншую, я насамрэч ніякім чынам не зьмяняў сваё становішча. Робячы з году ў год адныя й тыя ж

рэчы, усё, чаго можна дасягнуць, дык толькі мацней завязнуць у гэтым сумнеўным месіве. Адвечныя абяцанні чарговага апошняга разу, спробы пераканаць свайго ўнутранага Індыяну Джонса ў неабходнасці чагосьці новага.

Я ўжо й забыў пра тых аргентынцаў, якіх сустрэў на прэдадні. Цяпер яны аціраліся пад эміграцыйным офісам і, мяркуючы па ўсім, троху нэрваваліся. Памежнік, вядома, ніколі не спаўняўся. Як і любы мясцовы чыноўнік, ён прыходзіў своєчасова, у незалежнасці ад графіку працы, то-бок калі ў гэтым насцьпывала патрэба. Аргентынцы да гэтай мясцовай завяздзёнке яшчэ не прызвычаліся. Рабяты сапраўды былі ў самым росквіце, хлопцу нешта каля дваццаці двух, дзяўчынка выглядала на пару год маладзейшай. Яны, безумоўна, ацанілі гэтую начную паездку, можа, таксама ўжо марылі пра камфорт. Насамрэч апынуліся цалкам нармалёвымі чувакамі, не бяз пэўнай адарванасці, але ўсё ж досыць цывілізаванымі. Пасля нейкіх двух месяцаў, без заезду на поўдзень, абодва выглядалі надзейна і ня мелі аніякіх прыкметаў узаемнай нянавісці, што ня часта сутрэнеш у такіх абставінах. Хлопец вывучаў антрапалёгію, гэтая паездка была для яго нечым накшталт пэрсанальнага нападасьледваньня. Наколькі сур'ёзна ён быў у гэтым — невядома. Сяброўка займалася жывапісам. Выглядалі яны цалкам прыстойна, без аніякіх пантоў і нанаснога субкультурнага флёру, які падаўся мне ў іх па дэфолце.

Трохі імжыла, мы стаялі ля канторы, тапталіся на месцы, я думаў пра гэты апошні рывок, пра джып, які

зазвычай набіваўся пад завязку, пра тое, як бы гэта
выбіць лепшае месца ў ім. Неўзабаве з'явіўся памежнік,
з важным відам адчыніў дзьверы й запрасіў нас увайсці.
Інтэр'ер там нібы застыў у сваёй спрадвечнасьці. Абшар-
паня сьцены, пабляклы партрэт Гандзіджы, мэталёвая
шафа зь вісячымі замкамі, сьцяг у куце — усё было па-
крытае тлустым слоём дарожнага пылу. Наваколле лі-
таральна патанала ў пяску, асабліва калі было суха. Па-
межнік адчыніў шуфляду, дастаў пару сшыткаў і вялізную
рэгістрацыйную кнігу. Ён усміхаўся, задаваў багата цал-
кам непрацоўных пытанняў, нават жартаваў. Ад рукі пе-
рапісваў зьвесткі, зьвяраў запоўненыя карткі неяк зусім
не сур'ёзна, нібы гуляючы. Рабятам было прыемна пачы-
наць дзень з гэтым вясёлым чынушам, самой непасрэд-
насьцю, але я сустракаўся зь ім раней і ўжо чакаў на яго-
ны каронны фінт. Звычайна напрыканцы, калі пашпарт
быў праштампаваны й аддадзены, памежнік будзе на
прамаўляў: «Сто рупій, калі ласка». У яго гэта атрымоў-
валася так натуральна, так проста, што цяжка было ў не-
чым усумніцца. Празь нейкі час да мяне, канешне, дай-
шло. Якія, халера, сто рупій на памежным пераходзе?!
За што? Чувак — дзяржаўны службоўца. Напэўна, першыя
разы два ён мяне гэтак разводзіў, пасля я нарэшце зра-
умеў, што да чаго, стаў уключаць дурня ці рабіў выгляд,
што ня чую. Гэтым разам мне было ўсё пофігу, можна
было быкануць нават і ў грубай форме. Вяртацца на гэты
прапускны пункт я дакладна не зьбіраўся. Плюс ранішняя
раздражнёнасьць і ўвогуле дарога з усімі яе момантамі
ўжо канчаткова падзадзяўбла.

Памежнік прамаўчаў наконт бабла, нас, напэўна, было
замнога ці выглядалі мы неяк інакш. Чорт яго ведае. Ён
праштампаваў пашпарты даволі хутка і мы рушылі.

За чыгуначным пераездам быў мост, а за ім фактычна
пачынаўся Нэпал. Можна, у якім кілямэтры на дарозе высі-
лася сымбалічная брама ў традыцыйным нэварыйскім
стылі. Трафік не асабліва ўспрымаў яе: нехта аб'яджаў,
нехта кіраваў паўз. Брама нібы вітала цябе сярод усёй гэ-
тай ранішняй сырасьці і халадэчы, спрабавала неяк пад-
бадзёрыць. Я сапраўды адчуваў пэўную палёгку, калі яна
зьяўлялася наперадзе. Якое б ні было надвор'е, яна ста-
яла там такім абяцаньнем новага этапу, стаяла на памеж-
жы ня столькі дзёвух краінаў, колькі на памежжы двух
сацыяльных ладаў, падзяляла халодную аўтобусную ноч
і суку-памежніка і ранішні шлях па прадгор'ях найпрост
у Катманду, горад з барамі, клубамі, п'янымі кампаніямі
і надрывнымі танцамі. Традыцыйнасьць заставалася не-
дзе ззаду, наперадзе маячыў угарны прывід сучаснасьці,
дзіўнай сумесі старых звычаяў і сацыялізму, пострэва-
лючыйнасьці і барбарскай турыстычнай камэрцыі.

Перамены можна было заўважыць ужо ў нэпальскім
эміграцыйным офісе, дзе некалькі мужыкоў, што вялі гэты
бізнэс так, нібыта займаліся гэтым усё сваё жыццё, зь
лёгкасьцю і суцэльнай абыякавасьцю да свайго статусу
ляпілі візы ў пашпарты, упісваючы даты шарыкавай асад-
кай. У іх таксама можна было абмяняць грошы, паспраба-
ваць замовіць транспарт і ледзь не гарбаты выпіць. Бязьві-
завы рэжым паміж Індыяй і Нэпалам і малапапулярнасьць
гэтага пераходу прыводзілі да іх спэцыфічных пэрсанажаў

з усяго сьвету. У лепшым выпадку гэта былі сталыя салідныя будысты, іншым разам — якая хіповая рвань.

Зь візамі выйшлі цяжкасьці — адпаведныя сумы ў далярах былі тут вечнай праблемай, тым больш раніцай. Але мы неяк разруліліся й нарэшце рушылі. Навокал нічога кардынальна не зьмянілася, усё той жа бруд і сьмецьце, шэрагі прыпаркаваных уздоўж дарогі грузавікоў. Адно значна паболела вайскоўцаў. Разнастайныя кантрольныя пасты з агнявымі пазыцыямі, умацаванымі мяхамі зь пяском, цёмна-блакітны камуфляж жаўнераў, чорныя бронекамізэлькі, яшчэ адно сьведчаньне сур'ёзнасьці ўсёй сытуацыі. Празь пяць ці шэсьць год ніхто, падавалася, і не зьбіраўся паслабляць патрулі. Для дарогі, непасрэдна каля будынку памежнага аддзяленьня, дзьве дзяўчыны з аўтаматамі, пры поўным узбраеньні, сонна пацягвалі гарбату. Іхны калега ўважліва аглядаў пражджаючыя самаходы. У яго быў надзвычай адказны твар пры гэтым. Міма прагрукатала некалькі аўтобусаў з манахамі, павозка зь мясцовымі сялянамі. Насамрэч нам варта было пасьпяшацца. Джыпы на КТМ адпраўляліся з цэнтру гораду, і можна было не пасьпець. Зазвычай яны ад'яжджалі прыкладна ў адзін час, каб быць на месцы да ланчу. Цэнтр быў хвілінах у трыццаці, трэба было ехаць найпрост туды. Альтэрнатыўны варыянт са шматлікімі трэвэл-агентамі, што настойліва запрашалі да сваіх офісаў у навакольных будынінах, разглядаць ня мела сэнсу. Іхныя камісійныя аплочвалі адно пачаткоўцы. У тумане мы ў выніку вылавілі двух рыкшаў, пагрузіліся й рушылі наперад паўпустымі кварталамі ўскраіны.

18. ФРЭДЗІ ЕДЗЕ НА РОВАРЫ

Расказваючы ўсе гэтыя гісторыі, згадваючы разнастайныя прыгоды вясёлых ідыётаў, няма ніякага шанцу абысьці ўвагай караля. Яго, канешне, многія маглі пераплюнуць, але на той момант, ва ўсялякім разе—у маім сьпісе герояў, Фрэдзі адназначна займаў адну з першых пазыцый. Ці бачыў я яго калі-небудзь цьвярозым? Ці бачыў яго цьвярозым хоць нехта? Чувак быў адным з тых вар'ятаў, якія так і не змаглі адсюль выбрацца. Індыя надзейна апрацавала яго, адарвала ад роднай швэйцарскай добраўпарадкаванасьці, зьбіла з ног, пакінула ў сваім палоне на доўгія гады. Мне чамусьці падавалася, што малады і наіўны Фрэдзі, атрымаўшы сваю дозу зачараванасьці калісьці ў мінулым, проста ня здолеў распазнаць у ёй той небясьпечны наркотык, безь якога жыцьцё ператвараецца ў пекла, у добра адладжаную вусьцішную машыну. Вядома, іншыя рэчывы таксама зрабілі свой унёсак. Цяпер, праз дваццаць год ці нават болей, Фрэдзі быў вырачаны на адвечнае вяртаньне дамоў, у сваю казачную радасную маладосьць, якая даўно прамінула, але

гэтак і засталася няскончанай. Ніякіх сумневаў, Фрэдзі так і пратырчыць тут да скону і, як многія іншыя, пабачыць свой канец у якой бруднай хаціне старым самотным вар'ятам. Але ў яго яшчэ было колькі часу. Наўрад ці ён хацеў пераменаў, напэўна й ня думаў пра гэта. Штовечар убіваўся, набухіваўся ў соплі, ладзіў бясконцыя лекцыі. Падпухлы твар, абвіслае пуза, кепская памяць. Можна было ставіць дыягназ. Маладзейшыя ці навічкі стрымана ківалі, старэйшыя імкнуліся пазьбягаць. Мясцовыя прызвычаліся.

Фрэдзі ехаў на ровары й спадзяваўся на лепшае. Зрэшты, ён мог спадзявацца на што заўгодна, наўрад ці гэта б неяк паўплывала на наступныя падзеі. Але яму ўсё ж пашанцавала. Я нават думаю, што гэтае здарэнне магло б яго хоць як перамяніць, крыху ацвярозіць, прывесці ў прытомнасьць. На жаль, вынікі мне невядомыя. Я чуў нешта ад старых знаёмых, яго сустаракалі ў Дэлі, казалі пасьля, нібыта ён нават падвязаў. Можа, усё ж такі выкруціцца й недзе ўсплыве, сьцежкі перасякуцца, як гэта тут бывае. Паглядзім. Такія людзі не знікаюць бяз дай прычыны, і нават калі іх няма недзе побач, ты ўсё адно памятаеш пра іх ці хаця б згадваеш час ад часу пры нагодзе. Гэта тычыцца сапраўды многіх.

У той дзень Фрэдзі прачнуўся рана і тут жа зразумеў, што нікае нычкі ў яго не засталася. Ветрык зьлёгку пагойдваў лісьце за вакном, расфарбаваныя нейкімі папярэднімі жыхарамі дзьверцы сьценнай шафы былі пазыкламу прыадчыненыя, і Фрэдзі чамусьці падавалася, што там сапраўды пуста. Ён прыклаў намаганьні, узяўся

й праверыў. Нічога цікавага, прадчуваньні пацьвердзіліся. Гасподзь Вішну са спачуваньнем глядзеў на яго з прылепленнага ля дзьвярэй постэра. Рабіць не было чаго, сьвет так і заставаўся скрайне несправядлівым месцам, ніяк не хацеў зразумець і падтрымаць гэтую сыціплую, усімі забытую душу. Фрэдзі пацягнуўся вонкі, у прыбіральню, трэба было вяртаць сабе хоць які выгляд і кіраваць да крамара.

Па дарозе ён усё ж зайшоў да Маруцьці й выцягнуў зь лядоўні бутэльку піва. Той акурат пуджарыў* і адно кіўнуў галавою, каб хутчэй адвязацца ад бестактоўнага кліента. Зрэшты, Фрэдзі ня ўлазіў у вялікія пазыкі, плаціў не рэгулярна, але ўсё ж плаціў. Ягоны заробак прыходзіў раз на месяц і дзіўным чынам ня траціўся адразу ж. Як чувак мог падтрымліваць сваю платаздольнасьць, я ня ведаю. Усім ён расказваў, што таксама, як і многія тут, працуе садоўнікам у нейкім крутым асабняку, ледзь ня замку. Часам ператвараўся ў моднага ланшафтнага дызайнэра, у залежнасьці ад настрою. Але большасьць чамусьці схілялася да таго, што ён проста наймаецца на лясныя працы ўлетку—і гэта ў лепшым выпадку. Найбольш верагодным варыянтам была сякая-такая сацыяльная дапамога па беспрацоўі. Ня думаю, што Фрэдзі напружваўся з гэтае нагоды, маладосьць аніяк не сканчалася, а наперадзе ўжо маячыла бестурботная пэнсія з адпаведнымі выплатамі.

Ён хутка расправіўся зь півам, з пэўнымі цяжкасьцямі, але ўсё ж ускараскаўся на пагорак, знайшоў пад плотам

* Спраўляў пуджу (рэліг. працэдуру).

свой старэнькі ровар і паехаў у вёску. У галаве было пуста, і сьвежае ранішняе паветра не абяцала нічога кепскага, адно абнадзейвала. Ніякіх канкрэтных плянаў, толькі сьняданак, узяць колькі пляшак моцнага і адну віна на выпадак, калі раптам увечары пашанцуе з прыемнай кампаніяй. Яшчэ вельмі хацелася чаго-небудзь салодкага, можа марозіва. Іншыя пытаньні яго не займалі. Я думаю, што ў адрозьненьне ад нас, маладзейшых, Фрэдзі ўжо здолеў неяк адаптавацца. Давялося, так ці інакш. Зь ім здараліся выпадкі ступару й тугі, але ніхто іх, вядома, ня бачыў, да таго ж чувак сапраўды быў тым казачным вясёлым адмарозкам і наўрад ці калі трапляў у сапраўды даўгія дэпрэсы.

Але ў той дзень усё чамусьці пайшло ня так. Сьняданак быў сытным, кампанія — ня самай безнадзейнай. Ён стрымана дапахмяліўся й асьцярожна пераклаў бутэлькі шалікам і камізэлькай, каб не зьвінелі. Пасьля быў пакіраваў назад, ды па дарозе ўсё ж пабачыў знаёмыя твары ў папулярным ятку і кампанію маладых прыгажунь зь імі. Вырашыў спыніцца на гарбату.

— Толькі не кажыце мне, што ўсё так проста здарылася ў Эгіпце. Вось, маўляў, цярпелі-цярпелі, ды раптам стаміліся. Натуральна, што нехта падштурхнуў, падкарміў, каго трэба. І будзе яшчэ падкармліваць, — Фрэдзі ўгрызаўся ў тэму з выглядам знаўцы. Ягоную п'яную дасьведчанасьць матывавалі перадусім дзяўчаты. — Я не хачу сказаць, што там стоадсоткавая замова, іхныя дыктатары гэтыя мусілі некалі ляснуцца, але ўсё зусім не адназначна. Цяпер вось зачаліся ў Лібіі, а там дакладна ўсё

так проста ня скончыцца. Усе выдатна ўсьведамляюць, хто такі Кадафі, ён жартаваць ня будзе. Ды і ўвогуле гэта Афрыка, там усё па-сур'ёзнаму. Гэта вам ня Індыя, дзе ўсё прыгожанька ды ўсьмешліва, і максымум, што з табой могуць зрабіць, дык пачысьціць кішэні ці ашукаць. Там заб'юць, на хер, і думаць ня стануць, ці ў лепшым выпадку прададуць у рабства.

Таварышы наўрад ці былі ў захапленьні ад ягоных палымяных прамоваў. У кожнага, вядома, свае прыколы, але збольшага людзі ўмелі трымацца прыстойна. Крыкун-Фрэдзі разгойдваўся і абсыпаў прысутных сваёй пякельнай сумесьсю гоніва й перагару. Дзяўчаты былі здзіўленыя, паважныя італьянскія дзяды думалі, як бы яго пазбавіцца.

— Я быў у Афрыцы ў васьмідзясятых, у Эгіпце, падарожнічаў, ведаеце, вывучаў культуру. Зрэшты, гэта быў даўгі трып, але вось памятаю ў Эгіпце... Я кіраваўся ракою на поўдзень, у Судан. З Асуану трэба плыць на пароме, там дарога сканчаецца. І, ведаеце, на пароме забаронена паліць, вельмі строга з гэтым. Тады ўвогуле кіпіш быў, яны ледзьве не адбіралі ў людзей запалкі. За нейкі час да таго хтосьці не загасіў цыгарэту, а горача, усё сухое, хай і на рацэ. Дык у выніку пажар, нешта загарэлася. Людзі ў паніцы паскокалі за борт, думалі ўратавацца. Возера Насэр, ведаеце? Хто б мог падумаць! Дзьве-сьце чалавек кракадзілы загрызьлі. Дзьвесьце! То-бок ледзь ня ўсіх пасажыраў. Там нехта выжыў, але вось табе й ратаваньне. Самі да іх паскокалі. Самі! Таму Афрыка — гэта сапраўды сур'ёзна. Там жартаваць ніхто ня будзе.

Ня думаю, што ён сапсаваў некаму раніцу, кожная кампанія мае сваіх вар'ятаў, сваіх дурняў. Зрэшты, сам Фрэдзі быў ужо добры і ня надта зважаў на чужыя меркаваньні. Ён папросту пераставаў слухаць, захапляўся сваёй гісторыяй настолькі, што траціў кантакт з асяродкам, нібыта пераносіўся некуды далёка. Але гэта была адно балбатня, да якой усе даўно прызвычаліся. Падавалася, што ён і не заўважае гэтага, што на поўным сур'ёзе свае расповеды, якія паўтараюцца ледзь не штодня зь невялікімі зьменамі, якія ніхто нават не заўважаў, лічыць сапраўды цікавымі. Ды што там, Фрэдзі жыў імі. Яго варта было б пашкадаваць, але чалавек сам пяздзец свайго шчасьця і сам вырашае, што яму рабіць і кім быць. Чувак папросту завіс на рэпіце, быў вымушаны паўтарацца зноўку й зноў, ганяць гэтыя гісторыі, бытыя мантры. Ягонае жыццё можна было ўявіць адной вялікай вечарынкай, адным бясконцым адвісонам, але насамрэч яно даўно скончылася, пакінуўшы па сабе толькі пратэрмінаваныя ўспаміны, якія з часам ператвараліся ў казкі, абрастаючы шматлікімі ўдакладненнямі й новымі версіямі.

Фрэдзі сеў на ровар і пакіраваў дамоў. Няспешна праехаўся па вёсцы, п'яна вітаючыся са знаёмымі, сьпешыўся, узняўся на пагорак, скочыў ізноўку ў сядло і літаральна празь некалькі мэтраў на невялічкім спуску ня даў рады з кіраваньнем і, пераляцеўшы праз стырно, упісаўся галавою ў каменную агароджу.

Здараецца, чыньнікі сыходзяцца так, што ўсё разрульваецца вельмі лёгка. Ды папросту шанцуе, што тут ка-

заць. Дурням шанцуе больш, чым астатнім, яны, напэўна, менш замарочваюцца. П'яным жа ўсё ўвогуле фіялетава. У выпадку з Фрэдзі хуткая з'явілася нечакана, хвілінаў празь сем, кіроўца, падавалася, і сам не зразумеў, чаму зрэгаваў гэтак апэратыўна. І мэдыкі грузілі яго ў машыну зь нейкім нехарактэрным клопатам. Відаць, праз колер скуры. А ў машыне апынулася ўсё неабходнае, і давезьлі яго ў шпіталь досыць хутка, што таксама было з разьдзелу фантастыкі. Памятаю, неяк аднаму старому ангельцу зрабілася кепска, дык тады вось не пасьпелі. І ўвогуле, калі нешта сур'ёзнае, то верагоднасьць станоўчага фіналу тут на мінімуме. Да бліжэйшай больш-менш нармальнай бальніцы кілямэтраў зь дзьвесьце, і хутчэй за ўсё гэта квіток у адзін бок. Таго старога не давезьлі, але Фрэдзі пашанцавала. І ў тым яшчэ, што апэрацыю было каму зрабіць і доктар быў адэкватны й меў пэўны досьвед. Чорт яго ведае, што ён рабіў у гэтай глушы. Дзіўным чынам са страхоўкай таксама ўсё было ў парадку, усе выдаткі пакрываліся. І менавіта гэты момант увогуле быў поўнай неспадзяванкай, бо падавалася ж, такія людзі ня могуць мець аніякіх міжнародных полісаў, яны мусяць спускаць усё на свае слабасьці, а дбаць пра здароўе — гэта нейкі няўцямны нонсэнс. Калі ўжо ідзеш гэтай дарогай, то ідзеш да канца і рэдка дзе можаш збочыць ці хаця б прыпыніцца. Падобна да таго, што тое падзеньне з ровару якраз такі й магло б зрабіцца тым змушаным прыпынкам, нагодай для часовай цьвярозасьці й нейкіх роздумаў у чыстай сьветлай палаце зь белай стольлю, з птушкамі за вакном і з катэтарам у вене.

— Ведаеце, я вам шчыра скажу, шанцы ў вас былі мінімальныя. То-бок, зусім мінімальныя. Улічваючы ваш стан... — Доктар крыху хваляваўся, ня ведаў, як паводзіцца з замежнікам. З аднаго боку, назіраючы ўсю клінічную карціну, яму не хацелася застацца без узнагароды, зь іншага — аналізы прывялі доктара ў шок, здзіўляла, як арганізм увагуле мог вытрымаць усё гэта. Фрэдзі выглядаў ня вельмі. Ён апытомеў некалькі дзён таму і, падвалася, усё ніяк ня мог зразумець, што зь ім. Апіойдная рэальнасьць палаты паўставала сном, які ніяк не сканчаўся. Пэрсанал кепска валодаў ангельскай, дакладна не на тым узроўні, каб нешта яму патлумачыць. Фрэдзі цмяна прыгадваў падрабязнасьці той раніцы, напачатку вельмі здзіўляўся, калі прачынаўся не ў сваім ложку, а тут. У галаве ўсё плыло, прадметы ня мелі пэўных формаў, карцінка была да скрайняга мутнай. Але й цяпер, празь некалькі дзён пасля абуджэньня, яму было нялёгка зразумець доктара.

— Вам трэба надаваць больш увагі свайму здароўю, інакш самі ведаеце што, — доктар вырашыў адкласьці сур'ёзныя размовы на пасля. Пацыент настойліва не хацеў ісьці да ладу. Фізычныя паказьнікі задавальнялі, але, можа, нешта ня тое з псыхікай. Нейкі шок, ці што.

У вёсцы на гэты выпадак адрэагавалі стрымана. Падобнае здаралася не сказаць каб часта, але, улічваючы адсотак ненармальных псыханаўтаў навокал, вялікага здзіўленьня такія рэчы не выклікалі. Перадусім калі вялося пра гэткіх клясычных пэрсанажаў. Шчыра кажучы, мясцовым было пляваць, а ў племені большасьць

народу была дастаткова дасьведчанай і абсаджанай, каб папросту прыняць усё як ёсьць. Наведваць Фрэдзі ніхто асабліва ня рваўся. Наколькі я памятаю, гісторыя з Мары была ледзь не адзіным, што абмярковалася хіба нейкі больш-менш працяглы час. Але тое іншае, тое ўсё ж эпік, а ня нейкі там адвечна п'яны стары мудазвон, што нагарнуўся з ровару й разьбіў сабе галаву. Усім было, мякка кажучы, пляваць. Маруцьці, напэўна, уздыхнуў з палёгкай, старыя італійцы перацёрлі пару разоў за вячэрай, найвялікшы гемар, відаць, атрымаў гаспадар хаты, дзе жыў Фрэдзі. Давялося сустракацца з копамі, нешта расказваць, паказваць запісы ў рэгістрацыйнай кнізе, тлумачыць, пасыла неяк перапраўляць у шпіталь рэчы. Але, па вялікім рахунку, чувак так дастаў тут усіх за апошнія дваццаць год, што многія дакладна былі б радыя ніколі яго больш не сустракаць.

Калі я даведаўся пра гэта, то сапраўды зацікавіўся вынікамі: зьменіцца нешта ў жыцьці старога ці ў наступным сэзоне ён ізноў прыпрэцца сюды, каб няўдала спакушаць маладзенькіх дзяўчатак і ўсё гэтак жа забаўляць старых знаёмых надзейнымі байкамі пра Афрыку і нечаканы тэхнічны прагрэс, што раздаў кожнаму абарыгену па мабілцы, па новенькім байку й г.д.? Тыя людзі, што расказвалі мне пра гэтае фантастычнае падзеньне і шпіталізацыю, вядома, не маглі ўтрымацца ад сьмеху. Зь іх словаў кароль выглядаў і пачуваўся нармалёва, нават быў цьвярозым. Ён праваляўся ў шпіталі некалькі тыдняў, а пасыла быў вымушаны яшчэ крыху пратусавацца на субкантынэнце. Строгі доктар забараніў яму адразу ж

ляцець дамоў, неакрэплую пасыля апэрацыі галаву трэба было берагчы. Відаць, ён так і не зразумеў, з кім мае справу і што ўсё, што здаралася з той галавой дагэтуль, было куды весялейшым за нейкі там авіяпералёт.

Тым ня менш Фрэдзі падпарадкаваўся. Можа, праз умовы страхуўкі, можа, папросту не хацелася вяртацца дамоў са сьвежым шнарам на голенай галаве. Ён паехаў у Гоа, правісеў там да канца сэзону на нейкім паўднёвым рэзорце, удаючы зь сябе рэспэктабельнага эўрапейца перадпэнсійнага ўзросту. Напэўна, яму было нялёгка трымацца цьвярозым, але, відаць, усё ж здолеў. Пасыля, калі зрабілася ўжо зусім гарача і людзі павалілі дамоў, а гатэлі і рэстарацыі пачалі зачыняцца, Фрэдзі пакіраваў на Дэлі, дзе яго й сустрэлі мае знаёмыя. Ягоная вопратка была чыста выпранай, гаворка значна цішэйшай ды разважнейшай. На галаве ён насіў лёгкі белы капялюш, які прыдаваў яму нейкае паказное джэнтльмэнскасьці. Мяркуючы па такім апісаньні, відовішча сапраўды было вартым. У моманты свайго вышэйшага ўгару гэты дружылак расьсякаў па пляжы ў адным лунгі, бяз майткаў, сьвецячы направа й налева абвіслым несэксуальным азадкам і працінаючы прастору мутным, адвечна экста тычным позірам. Пры ім была невялічкая драная кайстра з такой жа дранай шытай хіпаўскай камізэлькай і нязьменнай бутэлькай таннага алькаголю.

Прыгадваючы Фрэдзі цяпер, я думаю, што ўвесь час міжволі параўноўваў яго зь іншымі таварышамі на прадмет адэкватнасьці, у тым ліку й са значна маладзейшымі. Зразумела, што ён даўно ўжо выпаў зь якой бы то ні было

кампаніі ня толькі праз сваю экстравагантнасьць, але й банальна праз узрост. Але, думаючы пра Фрэдзі, я думаў і пра Хуана, і пра Джоні, і пра некага яшчэ, спрабаваў прыкінуць, ці не пагражае каму зь іх у пэрспэктыве такі самы варыянт пераадфінальных забаваў? Ці ня скончыць хто зь іх, з тых бясконцых сябраў і таварышаў, дарагіх маіх супляменьнікаў, такім жа чынам? Рызыка сапраўды была. Можна, канешне, закансэрвавацца, як дзяды на сваіх вынасных крэслах, у адвечным кофі-брэйку, ды пакласьці на ўсё раз і назаўжды, але... Нашыя прыгожыя пляжныя гульні і займальныя падарожжы сапраўды мелі пэўны здараўленчы патэнцыял, дапамагалі ў нялёгкай барацьбе з капіталістычным стрэсам, толькі наконт вынікаў усяго гэтага можна было адно здагадацца. Канешне, я думаў і аб сваёй будучыні, аб амаль поўнай адсутнасьці плянаў і паталягічнай няздольнасьці для кар’еры, што, па шчырасьці, магло быць і проста адгаворкай ляютніка. Чорт яго ведае. Ва ўсялякім выпадку, цяпер у мяне быў добры прыклад для перайманьня. Можна было рабіць тыя ці іншыя высновы. Ніколі ня быў вялікім фаталістам, з маленства выхаваны з таўром адказнасьці й абавязку, але тут чамусьці пачаў заўважаць нейкія зрухі. Сацыяльная інфэкцыя распаўсюджвалася, я паступова вучыўся глядзець на рэчы прасьцей і пры нагодзе на ўсё безбалесна забіваць.

19. САПСАВАНАЯ ВЕЧАРЫНКА

Я стаяў ля вакна й глядзеў, як Джамал спрачаецца з кіроўцам. Найгоршым варыянтам у гэтай сытуацыі было б застацца бяз транспарту. Зрэшты, а чаму б і не застацца? Лёгка ўяўлялася нашая вясёлая кампанія, пазбаўленая якой-кольвечы сувязі з цывілізацыяй у імкліва пусьцеючым паселішчы сярод Гімалаяў. Сумняюся, што Джамал так добра арыентаваўся ў навакольні, па ягоным выглядзе гэта аніразу не чыталася. Але нават калі й так, то бяз транспарту мы дакладна траплялі на значна большыя траблы. І гэта яшчэ адзін паказьнік таго, што вечарынка ўдалася. Можна пайсьці куды патусіць, а пасья пра-чнуцца на раніцу ў чужой хаце, у чужым ложку, у абдымку з цалкам незнаёмым чалавекам. Можна апынуцца ў іншым горадзе — гэта зусім не складана, калі задумацца. Памятаю, неяк я прачнуўся сярод поля, на дрэве, акурат у той момант, калі пачаў зь яго падаць. Гэтым разам — недзе ў Гімалаях. Канешне, гэта не адное й тое ж, мы ўсе ехалі сюды наўмысна, ведалі, так бы мовіць, на што йшлі. І менавіта дзеля гэтага ж і ехалі: каб перапыніць на-

вязьлівую рэальнасьць, вызваліць розум і ўсё такое. Яно й атрымалася. Ніхто з нас цяпер ня ведаў ані мясцовасьці, ані хаця б прыблізнай дарогі да гораду. Хоць у параўнаньні з усім астатнім гэта былі ня вартыя ўвагі дробязі.

Джамал сам узяўся разрульваць транспарт, сказаў, што ніякіх праблемаў, што ў яго ёсьць надзейны кіроўца. Раджэш нікуды ня ехаў, іначай бы ён знайшоў каго. Апошнім разам, калі ён дазволіў сабе сарвацца на паці, бар ледзьве не спалілі. Больш такой радасьці чуваку не хацелася. Джамал дамовіўся, машына прыехала нават загадзя, усё ішло звычайна, і пра магчымыя касякі тады ніхто ня думаў. Але ў форс-мажорных абставінах цяжка разьлічваць нават на самых надзейных партнэраў. Наш кіроўца ня быў выключэньнем, і цяпер Джамал неяк спрабаваў зь ім зладзіць. У атмасфэры ўсеагульнага кіпішу псыхіка не вытрымлівала, спакойныя людзі ўпадалі ў паніку, а папярэднія дамоўленасьці нават не абмяркоўваліся.

Два дні таму, раніцай, мы пагрузіліся ў джып і выбраліся з КТМ, каб рэальна ўгарэць хер ведае дзе ў гарах на супэркрутым нэпальскім трансавым оўпэне. Мейсца трымалася ў сакрэце, праўда, нікога гэта асабліва не хвалявала. Арганізатары гарантавалі дыджыкаў, мінімальны побыт і пашыраны бар, астатняе было зь лішкам рассаванае па кішэнях і заплечніках, і пры неабходнасьці запасы, канешне, можна было папоўніць на мейсцы. Па сутнасьці, мы ехалі на шабаш, на аналяг хіпаўскай сходкі плямёнаў, адно ў гэтым выпадку ўжо ўпісанай у поле турыстычнай індустрыі. Я цяпець ня мог усю гэтую трансэрскую па-яботу і ехаў выключна за кампанію. Мяне апанавала

тое падманлівае пачуцьцё прыналежнасьці, якога, відаць, не ставала раней. Але чаму б і не патрапіць хоць раз пад масавую гістэрыю? Нічога крытычнага, проста на які час у звыклым бязладзьдзі нарысавалася агульная мэта, і калі нават Ласэ быў у тэме, то ў мяне тым больш не заставалася ніякіх шанцаў адседзецца ў нары. Гэта нават не абмяркоўвалася. Ня ехаць было ўсё адно, што здрадзіць інтарэсам сям'і, выракчы сябе на асуджэньне. Часам я думаў, што гэта ўсё самападман, падазраваў штучнасьць той гульні, на якую пагаджаўся папросту знаходзячыся тут, беручы ўдзел ува ўсіх рытуалах, у бяскончых вечарынках, вандроўках, у злоўжываньні, якое само ўжо трымала сытуацыю на пэўным узроўні трэшавай стабільнасьці. Але так ці інакш я падпісваўся. І нават ненавідзячы ўсім сэрцам гэтых брудных дрэдлатых наркаманаў, пагорнутых на духоўнасьці й вышэйшых матэрыях, усё адно ехаў, бо ў любым выпадку быў часткай племені, такім жа дакладна адмарозкам з усімі адпаведнымі загонамі й прымхамі.

Зранку перад ад'ездам мы нават пасьпелі пасьнедаць. Памятаю тыя заспанія твары за сталом. Напярэдадні мы праводзілі падрыхтоўчыя манэўры, і ўвогуле выглядала так, нібыта ўсё наваколле займалася нечым падобным. Абсалютная большасьць фрыкаў разагравалася ў прадчуваньні адрыву. Паўсюль, у любым бары, на вуліцах размовы вяліся толькі пра паездку. Некаторыя энтузіясты адмыслова прыляцелі з Дэлі ці Бангкоку. Рэкламная кампанія спрацавала на сто адсоткаў, хоць я й сумняюся, што ў яе ўкінулі хоць якія грошы. Нават мірныя турысты

цікавіліся, дзе можна набыць квіток. Зважаючы на ажы-
ятаж, папярэднія некалькі дзён прайшлі ў стане пэрма-
нэнтнае прэпаці.

Настрой быў сьвяточны. Заводзіў у асноўным Джа-
мал. Яго сапраўды крыху несла апошнім часам. Жыццё
наладзілася, брат напісаў, што справы ў парадку і можна
неўзабаве перапраўляцца. Паўставала, канешне, да ха-
леры пытанняў, у тым ліку й матэрыяльных, але пасля
некалькіх год чакання чувак ужо сапраўды думаў, што ці
застрэліцца, ці пойдзе сядзець у кляштар, ці так і будзе да
глыбокае старасьці вадзіць самотных эўрапеек на папу-
лярныя горныя шпацыркі. Добрыя навіны проста разма-
залі. Хлопца так і расьпірала ад шчасьця. Астатнія шчыра
за яго радаваліся і таксама былі на ўздыме. Усе чакалі
нечага асаблівага, нейкага прарыву, татальнай вынасухі.

І на мейсцы таксама ўсё было ў парадку. Народу са-
бралася багата, хоць да вечару яшчэ заставаўся нейкі час.
Машыны пад'яжджалі й пад'яжджалі, паркаваліся ўздоўж
дарогі па ўзбочынах, і празь некалькі гадзінаў навако-
льле ператварылася ў месіва зь людзей і транспарту. Тут
сапраўды праходзіў трэк, але вялікім попытам ён не ка-
рыстаўся, можа толькі ў сэзон і пераважна сярод індый-
цаў і мясцовых, якія выбіраліся з гораду пасьвяткаваць
ці на выходныя. Цяпер у гэтым спакойным куточку пана-
ваў рэальны хаос. Наўрад ці людзей было больш за пяць-
шэсьць соцень. Канешне, ніякага параўнання з круты-
мі заходнімі фэстывалямі, але, тым ня менш, ачуваньне
масавасьці стваралася. Невялічкае паселішча налічвала
дамоў мо з дваццаць, большая палова зь якіх былі гатэлі.

Пляцоўка месьцілася мэтрах у пяцістах ад дарогі, на супрацьлеглым баку пагорка, там стаялі тэнты і асноўная сцэна, па хмызах і ніжэй па схіле былі раскіданыя яшчэ некалькі кропак з атракцыямі, пераважна чылы. Усё збоьшага чаканае, але тое, што сапраўды выносіла мозг, паўставала навокал фантастычнымі дэкарацыямі. На тле сьветла-блакітнага нізкага неба белымі ікламі высіліся пікі. Да іх было яшчэ далёка, але жыхарам гораду ставала нават і ў такім выглядзе. Белыя шапкі зьмяняліся цёмна-зялёнымі пагоркамі, шчыльна пакрытымі непраглядным лясным дываном, а пасля рысавымі тэрасамі, што прыступкамі спускаліся ў маляўнічую даліну, на дне якой бліскучай стужкай вілася рака. Амаль перасохлая, ператвораная зімовай засухай у сьціплы ручай, яна нібыта чакала вясны, і вясна напярэду ўжо адчувалася. Ночы зрабіліся цяплейшымі, і нават зранку, прачынаючыся ў халодным нумары і сьпяшаючыся як мага хутчэй выбрацца на сонца, ты ўжо мог заўважыць гэтыя перамены. Але тое пра горад. У гарах усё было іначай, тутэйшая прырода сапраўды мела такія асаблівыя паўночны шук. Пупышкі на перасохлых галінах, няяркія кветкі ў траве, пах, які напэўна ня з чым ня зблытаеш. Надвор'е зьмянялася, па пагорках гуляў вецер, гайдаў лунгты і хіпаўскія банэры, надзьмуваў намёты, зьвінеў кітайскімі званочкамі на дрэвах. Пасля задушлівай, праедзенай ушчэнт выхлапамі і пылам сталіцы гэты вецер падаваўся нечым незвычайным. Ён урываўся ў жыцьцё, перакульваючы яго дагары нагамі.

Ня ведаю, ад чаго мяне больш п'яніла, ад гэтых пахаў і краявідаў, ад пікаў, што асьцярожна пазіралі з-за паў-

ночных храбцінаў, ці ад іншых куды больш праязічных рэчаў. Памятаю, мы сядзелі на цыноўках пад дрэвамі, пілі гарбату, і я чамусьці заліпаў на тварах. Людзі навокал усё так жа здзіўлялі. Валацугі, якія выйшлі з дому і не хацелі вяртацца, гатовыя прабавіць усё жыццё безь якога-кольвек пляну ці ва ўсялякім выпадку прасраць ягоную лепшую частку, бадзяючыся па сумнеўных маршрутах, завісаючы на барах, прытанцоўваючы на вечарынках, трапляючы ў разнастайныя інтрыгі, выпутваючыся зь іх, сумуючы ў самоце горных хібараў над малазразумелымі кніжкамі і сьпяваючы па пляжах ля вогнішчаў свае безнадзейныя песьні. Увесь гэты бардак выглядаў цяпер цалкам арганічна, тут было скрыжаваньне, тое мейсца і той час, дзе яны мусілі сабрацца. Бяз пэўных прычынаў, бяз значных нагодаў, папросту каб засьведчыць сваё існаваньне, каб падтрымаць адзін аднаго, пераканацца калі не ў сваёй святой бязгрэшнасьці, дык хоць у адноснай прыналежнасьці хоць да чаго-небудзь. Сумняюся, што нехта з прысутных карыстаўся такімі паняццямі, але, разам з тым, узіраючыся ў гэтыя твары, ловячы абрыўкі іх фразы, я выдатна разумеў, чаму цяпер знаходжуся тут, чаму наўрад ці калі змагу прамяняць гэтае качэўе на стабільнасьць нашай глябальнай земляробчай цывілізацыі.

Бліжэй да вечару мне было ўжо ня так проста фармуляваць свае думкі. Народу паболела. Акрамя ўсіх знаёмых, што адвісалі тады ў КТМ, прыехала таксама шмат навічкоў. Нехта сярод іх дакладна не разумеў, куды трапіў. Яшчэ было многа мясцовых, і фрыкаў, і папросту цікавых з гораду. Апошнія, што, здаецца, мусілі б зьмірыцца

з забавамі турыкаў, цяпер адно здзіўлена азіраліся. Яны ведалі, што адбываецца на Тамэлі, але ня надта цікавіліся нюансамі, тут жа, у самым сэрцы белай дэградацыі, многія зь іх пачуваліся троху разгубленымі.

Гук паставілі выдатны, сьвятло таксама на ўзроўні. Па дрэвах была разьвешаная разнастайная флюрная ба-тва і нэонавыя лямпачкі. Пасьля заходу сонца гэта ўсё зьзяла й пералівалася, перамешвалася з рытмам, з водарам духмянак і гашла, зь няспынным танцам узмоклых целаў. Я намагаўся не згубіцца. Спачатку нават атрымлі-ваўся. Мы ўвогуле тусілі разам, і, думаю, гэта Ласэ нас яднаў. Яму, канешне, было трохі няёмка, але пазьней, калі ўсе канчаткова расслабіліся й паплылі, чувак і сам забыў пра свае мыліцы. Запомнілася ягоная хударлявая постаць, прапаленыя ашалелыя вочы й тое, як ён парваў вечарынку ў шматкі, калі на чарговым сваім піку папросту пачаў скокаць на адной назе, размахваючы гэтымі аб-сурднымі штукамі ў паветры, нястомны танцор, гэткае гратэскае ўвасабленьне госпада Шывы. Зрэшты, ён ні-кому не нашкодзіў.

Кэці загналася, што менавіта яна падбіла аднаногага ехаць, і адчувала сябе адказнай. Ва ўсялякім разе напад-чатку. Яна трымалася Ласэ, я трымаўся яе. Чамусьці ме-навіта ў той момант я зразумеў, як моцна падсаджаны на ейную кампанію, як не магу не зважаць, не шукаць яе ў натоўпе. Хаця, магчыма, гэта былі проста наркотыкі, што ціснулі на адпаведныя рэцэптары і рабілі сваю справу. Я мог прыдумаць безьліч такіх тлумачэньняў, але ў выніку мы ўсё ж чапляліся адно за аднаго, злучаныя агульным

досьведам, такіа знаёмыа, што ніяк ня могуць знайсці сабе іншых інтарсаў.

Астатнія былі побач. Джоні нешта ўпэўнена даводзіў двум ахайнага выгляду юнакам, што прыехалі ў Нэпал, каб схадзіць наверх, паглядзець на Джамалунгму. Учорашня школьнікі, наўрад ці яны чакалі сустрэць такі цёплы прыём тут, у тысячах кілямэтраў ад роднай дыскатэкі. Лізі ўвогуле парвала, я нават ня думаў, што яна калі дойдзе да такога дзікуства — літаральна ў мяса. Джамал цягаў яе за сабой нейкі час, выяўляючы нешта сярэдняе паміж гонарам быць ейным кавалерам і бацькоўскай занепакоенасьцю. Пасьля Лізі пасьпяхова паснула ў адным з чылаў. Пра Мішу з Іванам сказаць нешта канкрэтнае было цяжка, але, мяркуючы па ўсім, яны падрыхтаваліся як мае быць. Прывезьлі з сабою заплечнік сьпіртнога, і мне зусім незразумела, як яны спалучалі ўсё гэта з тымі тонамі хіміі, што сыпаліся на іх з розных бакоў. Неяк пазней яны прымоіліся мне ў выглядзе адказных працоўных, у стробах з бутэлькамі ў руках, мэтадычна маршыруючых на месцы скрозь ноч. Іхныя рухі былі ўпэўненыя й адладжаныя, амаль мэханічныя, адчувалася добрая загартука.

Канчаткова я страціў прытомнасьць толькі на сьвітанку. Памятаю ружовыя рэфлексы й усмешку Кэці. Мы валяліся на падушках, побач паравала гарбата. Гэта было ледзь не фантастыкай — наруліць недзе гарбаты ў такі час. Ласэ, Джоні й Лізі спалі на матрасе ля суседняга століку, падобныя да стомленых дзяцей, якія ўвесь дзень прабавілі ў гульнях. Мы таксама ўжо засыналі, балянсавалі на мяжы

перадсвятанкавага трызьнення й марфэю, палілі бяско-
нцы касяк і па-ідыёцку адно аднаму ўсьміхаліся. Я добра
запомніў ейны стомлены твар, збытаныя валасы, вопра-
тку, пах, паўсонныя вочы, што мружыліся ад дыму.

— Трэба было пра намёт парупіцца. Вось жа дурныя.
З намётам бы ўсё інакш было, — яна прамармытала гэта
амаль скрозь сон і перадала мне недапалак. Я нешта ад-
казаў, зрабіў колькі апошніх хапак і падумаў, што яна мае
рацыю. Гарбата так і засталася недапітай, Кэці ўткнулася
галавой у маё плячо, я асьцярожна абняў яе і тут жа вы-
ключыўся. Канешне, з намётам было б куды лепей, але
так ці інакш ноч мы перажылі, і, засынаючы на сьвітан-
ку ў тым заваленым цэламі чылаўце, я чамусьці не сум-
няваўся, што цяпер усё пераменіцца.

Гэта быў апошні раз, калі я яе бачыў.

Прачнуўся ад таго, што нехта настойліва штурхаў
маю нагу. Расплюшчыўшы вочы, я сустрэў п'яны позірк
прыдурка Мішы, апранутага ў нейкую белую прасьціну,
вышытую залатымі ніткамі. Невядома, дзе ён яе ўзяў, але
выгляд у таварыша быў досыць пераканаўчы. Тут жа су-
нуў мне ў рукі чарку ракшы й кавалак чапачы, я ад неча-
канасьці ледзь ня выпіў, добра, што галава ўключылася.
Чувакі былі ўжо нармалёва нагрэтыя, хутчэй за ўсё нават
і ня клаліся. Тады я ўжо больш-менш разумеў іхныя здо-
льнасьці, рабаты сапраўды мелі звычку трымацца да апо-
шняга. У якасьці альтэрнатывы алькаголю мы адразу ж
раскурыліся й тут жа апалі. Пачалося звычайнае ненапруж-
нае разганялава з абмеркаваньнем вынікаў папярэдняй
ночы й усяго іншага. Кэці побач не было, але мяне гэта

чамусьці не хвалявала. Мы неяк спакойна там падвісали, замовілі нават нечага паесьці. Часам далучаліся знаёмыя, і неўзабаве гарбата з чылумам стала вельмі нагадаць клясычную крымскую папойку. Пасьля ўчорашняга ў галаве ўсё блыталася, падавалася, што яшчэ крыху — і мяне зноўку сьсячэ. Нейкім чынам усё ж такі атрымалася ўзьняцца й выпаўзьці вонкі.

Сонца толькі завалілася за пагорак, і ўсе дэталі яшчэ можна было разабраць. Вакол не адбылося ніякіх прынцыповых зьменаў, народу прыкладна столькі ж, але паўсюль адчувалася куды большая папушчанасьць і разьняволенасьць. Людзі яўна паабжыліся, валяліся на цыноўках, гаманілі, усьміхаліся, нехта жангляваў, нехта нават кідаў фрысбі, але гэта ўжо цалкам ненармальныя таварышы. А так усё выглядала крыху пабітым: і мейсца, і сьвяточныя дэкарацыі, і самі ўдзельнікі. Мне ўсе яны чамусьці падаваліся тады вельмі дасьведчанымі й спакойнымі. Танцоры, здаецца, гэтак і не пакідалі мэйну, там і цяпер дзёргаліся некалькі знаёмых, улучна з Джоні й аднаногім. Апошні быў цалкам неадэкватным, нехта расфарбаваў яму гіпс яркімі колерамі, і крыху пазьней, ужо ў прыцемках падавалася, што нага танчыла цалкам самастойна. Джоні бачыў дзяўчатаў літаральна паўгадзіны таму, калі яны йшлі ў гатэль пацікавіцца наконт душу. Я тады яшчэ падумаў, што трэба было адразу здымаць нумар, гэта б вырашыла ўсе пытаньні.

Музыка зноўку набірала абароты. Выглядала, што ўсе адмарозкі толькі й чакалі надыходу ночы, каб павыпаўзаць са сваіх сховішчаў і з галавой кінуцца ў рытуальныя

танцы. Не раўнуючы адборная нечысьць. Тыя, хто здолеў прачнуцца, працягвалі з новымі сіламі, падкідваючы ненажэрнаму мозгу чарговыя порцыі паліва, тыя ж, хто толькі далучыўся, пакуль асьцярожнічалі, зачаравана назіраючы за рухамі іншых. Мне ўжо не хацелася касманаўтыкі, таму я закінуў толькі палову маркі, а астатняе аддаў Ласэ. Ведаючы ягоныя паранармальныя здольнасьці, а таксама памятаючы той фантастычны досьвед левітацыі, перажыты ім ня так даўно, я было спахапіўся. Але вядома, чаго вартыя тыя абяцаньні псыханаўтаў падвязаць: яны даюцца толькі дзеля асалоды ў рэшце рэшт іх парушыць. З Ласэ ўсё было ў парадку, стойкі баец, ён усё вытрымаў.

Пасья, калі ўсе казалі пра няшчасны выпадак, пра трагічны лёс і г.д., я чамусьці думаў, ці не заканамернасьць гэта? Справа, відаць, у нейкай некантраляванай сіле, у нястрыманай энэргіі, на якой мы ўсе сядзелі. На многае было сапраўды пляваць, багата рэчаў заставаўся недзе ў мінулым, пакінутымі, страцістымі сэнс. Калі нехта трапляў сюды й падвісаў на тэме, то, хутчэй за ўсё, меў дзеля гэтага свае прычыны. Нехта спасылаўся тут на карму, нехта тлумачыў нездаровымі генамі, але, тым ня менш, па кожным тут можна было вывучаць сацыяльныя супярэчнасьці, грамадзкія зносіны, паўсюль былі незьлічоныя прыклады самых скрайніх выпадкаў. Бясцэнны антрапалёгічны матэрыял, які ніхто ня мог сыстэматызаваць. Мае ўспаміны пра гэты час, пра гэтых людзей безумоўна поўняцца нейкай настальгіяй. Але й цяпер, і нават тады не было ніякіх ілюзій наконт выпадковасьці і іншай херні. Мы ўсе рызыкавалі, кідаліся ў гэтыя віры

з галавою, нехта праз глупства, нехта ня маючы іншага выйсьця, нехта сьвядома выпрабоўваў сябе, ня дбаючы пра наступствы, бо хацелася проста жыць і адчуваць сябе жывым, не падпарадкоўвацца беспантовай дысцыпліне і мёртвым традыцыям, а мець магчымасьць вырашаць усё самастойна. Але тут былі свае сайд-эфэкты, на якія часам даводзілася зважаць.

Малому Філу не пашанцавала. Гэта магло здарыцца з кім заўгодна, але здарылася зь ім. Насамрэч Філ быў да-сьведчаным хлопцам, вельмі дарослым. Ён бачыў многіх, памятаў усіх старых на піку іхнага памяшальніцтва, перажыў тыя прыколы грамадзянскай вайны і, напэўна, шмат чаго іншага. Але наўрад ці ў мясцовай тусоўцы быў чалавек, цяжэйшы па характары. Філа многія недалюбівалі. Чувак, шчыра сказаць, сыстэматычна напружваў і муціў усялякую херню, але ўсё адно быў побач, надта блізка, каб не зважаць на яго хаця б цяпер. Не зважаць не выпадала. Ён якраз клеіўся да маладой прыгожанькай хіпушкі ля бару. Дзяўчынка не звяртала на яго ўвагі, Філ выбачыўся і адышоў крыху ў бок, да бліжэйшых цыновак, відаць, вырашыў прылегчы, перавесьці подых. Мне думаецца, што ён рабіў усё гэта спакойна й па-магчымасьці нязмушана, каб ня страціць твар — у чувака быў пункцік на гэты конт. Вельмі хацелася быць лепшым.

Нехта са знаёмых выпадкам натрапіў на яго ў цемры, мэдыкі былі ўжо не патрэбныя, але іх, канешне, выклікалі. На што можна было разьлічваць ноччу ў такой глушы? Навіна разышлася імгненна, хвілінаў пятнаццаці стала, каб усе даведаліся. Многія тут жа працьверазелі, нехта

падлавіў бэда*. Атмасфэра перамянілася, павісла паўза, і ніхто ня ведаў, што цяпер рабіць, як сябе паводзіць. На танцполе сабралася багата маладых, сьмерць на рэйве падавалася ім такой хрэстаматыйнай фантастыкай, ледзь ня фанам, але цяпер яна была тут, побач, працінала вясновую гімалайскую ноч сваёй бескампраміснасьцю, халодным вусьцішным вакуўмам. Жыцьцё нарэшце паўстала ва ўсіх сваіх фарбах. Бадзёрыя размовы пра непаўторны псыхадэлічны досьвед раптам страцілі сэнс.

Джамал усё ж пра нешта дамовіўся з кіроўцам і вярнуўся ў гатэль. Я чуў ягоныя цяжкія крокі на лесьвіцы. Натуральна, кіроўца хацеў больш грошай, маўляў, сытуацыя зьмянілася, калі спыніць паліцыя, у яго могуць быць сур'ёзныя праблемы й гэтак далей. Мяне сапраўды часам здзіўляла, у якіх умовах людзі могуць рабіць бізнэс. Апошнія некалькі гадзінаў мы збольшага прабавілі ў гатэльным пакоі, інтэнсіўна цьверазеючы й прыводзячы сябе да ладу. На месцы ўжо ашываліся копы, шукалі арганізатараў і паралельна дапытвалі ўсіх, хто трапляўся пад руку. Турыстаў пакуль моцна не чапалі, затрымалі, можа, чалавек дзесяць-пятнаццаць самых неадэкватных, але такая незэфэктыўнасьць хутчэй тлумачылася нешматлікасьцю асабістага складу. Копы былі мясцовыя, менавіта іх падмазвалі арганізатары. Яны дакладна не чакалі

* Bad (trip) — кепскі псыхічны стан падчас ужываньня наркотыкаў, хутчэй галюцынагенаў, які часта выклікаецца неспрыяльнымі ўмовамі асяродку ці ўласнымі праблемамі. Напрыклад, параноя, трызьненьне, вусьцішныя галюцынацыі.

такога наплыву людзей і цяпер, калі сытуацыя канчаткова выйшла з-пад кантролю, актыўна прыдумвалі варыянты, як не атрымаць ад начальства пязьдзюлёў. Кавалерыя была на падыходзе, у гэтым сумнявацца не выпадала, да гораду тры гадзіны дарогі, і чым далей, тым больш было шанцаў іх дачакацца. Калектыўны досвед падказваў, што хапун непазьбежны і што трэба хутчэй рваць. Зрэшты, апошнія некалькі гадзінаў усе гэтым і займаліся. Апэратыўна зьбіралі сябе па кавалках і валілі, разьбягаліся, бы прусакі, набіваліся ў машыны па дзесяць чалавек, не зважаючы на камфорт і папярэднія дамоўленасьці. Таксоўшчыкі адразу сьцямілі, што запахла палёным, і сталі прасіць у разы больш. Самы бізнэс падчас панікі.

— Карацей, ён хоча бабла, і трэба ехаць цяпер, інакш саскоча, — Джамал адзіны з прысутных быў цьвярозым, і нам з гэтым вельмі пашанцавала. Безь яго ўсе апынуліся б у паліцыі і вызвоньвалі б родных і знаёмых са сьлязьлівымі просьбамі перавесьці грошай — інакш турма. У яго, напэўна, быў першы аблом за гэтыя дні. Чувак паклаў нармалёвую суму, каб зьняць гэты нумар і застацца зь Лізі сам-насам, але выпала неяк ня вельмі рамантычна, давялося адлоўліваць усялякіх абсаджаных прыдуркаў і паўночы апрацоўваць знэрваванага ўшчэнт і дужа прагнага да спажывы кіроўцу.

— Рабяты, давайце зробім усё хутка. Зараз сем раніцы, падмацаваньне выкліканае, таму, пакуль яшчэ магчыма, — давайце.

Ён дарма гэта ўсё казаў, нас ужо можна было не ўпроставаць, усё ў рэшце рэшт вызначылася. За Мішу з Іванам

хвалявацца чамусьці ніхто й ня думаў, іх увагуле ўспрымалі як такіх легендарных супэргерояў, нешта сярэдняе паміж сьвятымі й алькаголікамі. Яны перамагалі любое ліха і выбіраліся з самых неверагодных сытуацый жывымі-здоровымі, звычайна яшчэ й зь нейкімі бонусамі на кішэні. Трывогу выклікала толькі адсутнасьць Кэці. Напярэдадні ўвечары яна прыняла душ і сказала Лізі, што пайшла на мэйн і набярэ ёй, калі надумае вярнуцца. Пасьля не брала слухаўку. Мы шукалі яе па ўсіх пляцоўках, па ўсіх чылах, але безвынікова. Цяпер, літаральна пяць хвілінаў таму, яна даслала Лізі смс-ку: «Не хвалюся, у мяне ўсё ок. Я ў горадзе».

Да апошняй хвіліны ніхто ня ведаў, што рабіць. Склалася непрыгожая сытуацыя, у якой трэба было ці ратаваць сваю задніцу, ці думаць пра Кэці. Пакуль не прыйшло гэтае паведамленьне, мы ўсе маўчалі, трымаліся, як маглі, на эмоцыях, на выхадах, стомленыя інваліды зь цяжкім выбарам. У перадсьвітанкавым змроку, пакуль Джоні вяртаваў усё ж троху перажэрга Ласэ, мы зь Лізі шарылі па навакольні ў пошуках дарагой сяброўкі, спрабуючы лішні раз не трапляцца копам на вочы. Іх імкнуліся пазьбягаць літаральна ўсе, уключаючы гукатэхнікаў, чувакоў за барам, гаспадароў гатэляў і іншы стаф. Зьявілася такое адчуваньне глябальнага заканчэньня. Не вечарынкi, ня сьвята, але нечага большага. Казка развальвалася. Цяпер усе ўдзельнікі — усе гэтыя чароўныя людзі, выключныя, таленавітыя ці, як мінімум, вартыя ўвагі — адно апускалі вочы долу і зьбягалі падціснуўшы хвасты, перапалоханыя і ўжо зусім не крутыя. Ніякай гаворкі ні пра тонкія матэрыі, ні

пра прыгажосьць і іншае. Усе проста хацелі пазьбегнуць праблемаў.

У выніку мы ўсё ж пагрузіліся ў джып, было нават вольнае месца, але чувак адмовіўся браць яшчэ некага. Яму хацелася толькі найхутчэй вярнуцца. Паехалі іншай дарогай, амаль адразу ж аддзяліўшыся ад асноўнай плыні, і слушна зрабілі, бо, як высьветлілася пазьней, копы арганізавалі чэмпойнт на пад'ездзе да гораду, шманалі машыны на прадмет арганізатараў і забароненых рэчаў. Нашая дарога пятляла пагоркамі, пакуль не спусьцілася ў невялічкую даліну. Гадзіны з паўтары мы ехалі берагам бурлівай ракі, міналі вёскі, дзе наш самаход сустракалі здзіўленымі позіркамі: відаць, турысты сюды рэдка заяжджалі. У салёне стаяла цішыня, усе былі занадта стомленыя. Ласэ нарэшце паснуў, дарога ўгайдала яго, брудныя белыя валасы падалі на твар. Часам ён пачынаў нешта гаварыць скрозь сон, ды літаральна тут жа супакойваўся. Джоні ўсю дарогу моўчкі глядзеў у вакно. Поўная абыякавасьць, думаю, мы ўсе выглядалі так жа, экіпаж апатычных зомбі. Звонку дажджыла, усё, чаго хацелася, дык залезьці вымыцца, паесьці і заваліцца спаць. Яшчэ хацелася, каб Кэці была побач і каб ніхто з нас нічога ня ведаў ні пра Малога Філа, ні пра арышты й падставы. Хацелася быць іншым чалавекам у іншым месцы, сядзець на вясковым пляжы, пацягваць ліманад і глядзець у сансэт.

Празь некалькі гадзінаў мы ўехалі ў горад з боку Поххры, такія сабе шчасьлівыя турысты з возера. Кіроўца чорт ведае чаму ўключыў музыку, але, зрэшты, гэта было

неістотна. У Катманду дождж скончыўся й нават пакрысе праясьнялася. У той момант я быў бясконца далёкі ад адэкватнасьці, мы ледзь не паваліліся зь лесьвіцы, пакуль дапамагалі Ласэ ўзьняцца на наш паверх. Сілаў стала толькі на душ. Скарыстаўшыся маёй адсутнасьцю, гаспадыня ўсё ж наважылася прыбрацца й памяняць прасьціны. Я залез у ложак і перад тым, як правалаліцца ў сон, праверыў чат. Кэці значылася афлайн, і я адлучыўся.

20. ВЫЗВАЛЕНЬНЕ СУР'І

У офісе начальніка паліцыі было прахалодна. Вулічная сьпёка тут ледзь адчувалася. Працаваў невялікі стары вэнтылятар, і струмені паветра пагойдвалі ахайныя фіранкі на вокнах і маленькі дзяржаўны сьцяг, што месціўся на кніжнай паліцы, побач з разнастайнымі тэчкамі й журналамі. Мяркуючы па іх, працы ў аддзяленьні хапала. Увогуле ўсё выглядала даволі ўтульна, гаспадар відавочна шанаваў парадак і дысцыпліну. Тут не было такога шыку й дарагавізны, якую Сур'я сустракаў у кабінэтах чыноўнікаў і паліцэйскіх у Дэлі, але, разам з тым, абстаноўка падказвала яму, што начальнік — чалавек сур'ёзны й перакананы, на дробязі не разменьваецца.

Прыкладна так і было. Хвілінаў празь пяць чаканьня коп увайшоў у пакой, каротка павітаўся і сеў за стол. Ён быў ужо не малады, гадоў пяцідзесяці, але відавочна трымаў сябе ў форме, больш падобны да афіцэра атраду спэцпрызначэньня, чым да бюракрата. Сеўшы ў сваё крэсла насупраць Сур'і, начальнік паклаў перад сабой два аркушы і нейкі час уважліва іх вывучаў. Гэта былі рапарты

афіцэраў-куратараў, якія сачылі за хлопцам і аддавалі яму загады. Абодва былі ненапружнымі мужыкамі, з адным у Сур'і нават склаліся нейкія амаль неафіцыйныя стасункі, але, тым ня менш, цяпер хлопец крыху непакоіўся, ад рапартаў у вялікай ступені залежала ягоная будучыня.

Апошнія некалькі дзён павыцягвалі ўсе нэрвы. Працы было да халеры, галава папросту зьвінела ад усіх гэтых белых ідыётаў, ад іхнае тупое наіўнасьці. Ён прабавіў тут ужо два з паловай месяцы, і калі напачатку яшчэ былі якія настальгічныя матывы, успаміны і іншая лірыка, то цяпер засталася адно раздражненьне й абазьлёнасьць. Сур'я цярпеў, як мог, ён ведаў, што засталася няшмат, што варта адно крыху паднапружыцца, і ўсё скончыцца, можна будзе вярнуцца ў Дэлі, супакоіцца і ніколі, ніколі ў жыцці больш ня ўляпвацца ў гэтае лайно.

— Яны пішуць, што ты добра папрацаваў, што выконваў усе даручэньні належным чынам і аказваў падтрымку падчас правядзеньня апэратыўных дзеяньняў. Усё так і было?

— Я стараўся.

— Канешне, стараўся. Куды ж тут падзецца? — коп ведаў сваю ўладу і, як і любы іншы надзелены ёй чалавек, смакаваў гэтае пачуццё напоўніцу. Фактычна ўсё залежала толькі ад яго, ад аднаго подпісу пад дакументам, і Сур'ю цяпер было не да жартаў, даводзілася ўдзельнічаць у рытуале. Сказаць па шчырасьці, хлопец ужо й звыкся з гэтай роляй. — Вось тут нават ёсьць прапанова падоўжыць з табой кантракт. Што думаеш?

— У мяне сям'я, сэр...

— Дык і раней жа была, не? Я чытаў тваё дасье. Я ўсе вашыя дасье чытаю, ты ня думай. І ведаю, у каго сям'я, у каго дзеці, у каго якія бацькі, можаш мне не расказваць, — начальнік зрабіў паўзу й паглядзеў хлопцу проста ў вочы. — Раней сям'і не было?

— Была, — Сур'я ведаў, што бяз гэтага не абыдзеца. Куды б ён ні трапляў за гэтыя два гады, у любым кабінэце кожны коп, кожны сраны бюракрат, усе расказвалі яму пра сям'ю, пра абавязкі сына, пра закон, папросту ўбівалі гэта хлопцу ў галаву вялізнымі цывікамі. І нават цяпер, калі ўсё нарэшце павінна было скончыцца.

— Дык можа застанешся ўсё ж? У нас тут добрае месца. Пляж, турысты, вечарынкi, усё, як ты любіш. Заставайся! — паліцэйскі прамаўляў з добра пастаўленай інтанацыяй, ён сапраўды быў прафэсіяналам. Ня скотвайся да таных зьдзекаў, да бруднага прыніжэння — менавіта такімі зазвычай паказвалі вясковых копаў у кіно — не, гэты быў іншым. Нібыта жартаваў, пад'юшваў, але пры тым захоўваў двузначнасьць, цяжка было зразумець, ці сапраўды ён жартуе, ці адно чакае, калі чувак расслабіцца й схібіць. Начальнік уважліва глядзеў на Сур'ю, нібыта хацеў пераканацца, ці сапраўды той варты гэтага шанцу, ці лепей засадзіць яго падалей за краты. Насамрэч коп даўно ўсё вырашыў і цяпер папросту даціскаў.

— Колькі вы зрабілі?

— Дваццаць восем.

— Колькі?! Ня чую!

— Дваццаць восем, сэр. І яшчэ семярых на фулмуне, — Сур'я ведаў, што яму давядзецца запомніць гэтыя лічбы,

што іх будуць паўтараць яму яшчэ не аднойчы і што хер ён калі іх пазбавіцца.

— Значыць, агулам трыццаць пяць. Добры вынік. Віншую, — начальнік дастаў з кішэні акулёры ў прыгожай чорнай аправе і павярнуўся да кампутара. Адкрыў патрэбны файл, нешта хутка набраў на клявіятуры, пару разоў прабегся вачыма, гучна пакручваючы скролер. Пасьля спрацавала друкарка й павольна пацягнула ў сябе пусты аркуш.

Сур'я быў залатым хлопчыкам, каралём вечарынак. Ніколі ня думаў пра грошы, ягоная сям'я была надта ўплывовая, каб нехта калі ўздываў дома фінансавыя пытаньні. Жыцьцё выдалася бяхмарным і забясьпечаным, аднойчы ён мусіў далучыцца да бацькоўскай кампаніі ды працягваць той бізнэс, які яны вялі ўжо не адно пакаленьне. Сыночка вельмі любілі, дазвалялі зашмат. Зрэшты, бацька папросту хацеў, каб у Сур'і была маладосьць, каб было што пасьля ўзгадаць. Чалавек даволі лібэральных поглядаў, стары верыў, што ўсяму свой час, і спадзяваўся, што хоць сын атрымае тое, што не далася яму. Да таго ж хлопец быў малодшым у доме, і адказнасьць на ім ляжала куды меншая. Юнацтва магло цягнуцца колькі заўгодна, але аднойчы справы пайшлі ня лепшым чынам. Канкурэнты, што толькі нядаўна выйшлі на рынак, спрытна ўздываліся і пакрысе пачалі ціснуць. Бацьку даводзілася нялёгка, брат якраз сканчаў вучобу і дапамагаў як мог. Сур'я ня дбаў увагуле. Ён прызвычаіўся ўцякаць на Гоа і знаёміўся цяпер зь іншай, куды прагрэсыўнейшай тэмай. Канешне, тут жа павёўся на белых прыгажуняў, мод-

няя рытмы і невядомыя дагэтуль рэчывы. Жыццё закруцілася, завіравала, чувак падсеў і зусім ужо не цікавіўся тым, што адбываецца дома. Стары бацька ў той час шмат нэрваваўся й перажываў, пакуль у рэшце рэшт ня трапіў да лекараў. Яму прاپісалі даўгі грунтоўны адпачынак, спакой, баяліся за сэрца, але марна. Той ня мог кінуць бізнэс на недасьведчанага старэйшага, тым больш у такую хвіліну. Пра малага й гаварыць ня варта.

Тры гады таму Сур'я здымаў у Маруцьці хату. Хату нумар сем, акурат тую, у якую ён цяпер засяліўся. Стан у яго быў ня самы лепшы, але хлопец яшчэ бадзёрыўся. Ён верыў, што кіне ў любы момант, што нічога сур'ёзнага ў гэтым няма, што яму падабаецца жыць менавіта так і быць самому сабе гаспадаром. Залежнасьць, між тым, прагрэсавала, вяла свае справы ціха й упэўнена, а залаты хлопчык сталёў і абрастаў гэткім арэалам пацяртае вопытнасьці. У ім зьявіўся пэўны шарм, дзяўчатаў гэта вабіла, ня ўсе белыя маглі пахваліцца такой папулярнасьцю.

Я ня ведаю, чаму ён завісаў у Маруцьці, мо зьявіліся праблемы з грашыма, мо аддаваў свайму лепшаму сябру большую частку тых параўнальных драбніцаў, што прыходзілі з дому. Відаць, будучы далёка не тупым хлопцам, ён хутка стаміўся ад гламурнай гаанскай люксавасьці, ад натоўпаў рускіх ідыётаў, што ўжо ваўсю разгортвалі там свой гілінджык, і зваліў сюды, да простых валацужнікаў, людзей з агульнымі зь ім інтарэсамі ды куды меншымі праблемамі. Тут жа ён і сустрэў Кэці, маладую і прыгожую, зачараваную Індыяй і зусім яшчэ нясьмелую. Гэта быў стрэл у сэрца. Анёл спусьціўся на зямлю, каб падтрымаць

яго, выратаваць, паказаць яму шлях з гэтага гнілога змроку маруднае сьмерці. Сур'я ня думаў, што такое магчыма, увогуле ні пра што больш ня думаў. Не зважаў, што кажуць людзі, што спрабуе данесьці яму Маруцьці ды іншыя таварышы. Хлопец нібыта асьлеп, страціў розум, сам раптам паверыў у тую хіпаўскую казку, на якой сядзелі ўсе валацугі, і зрабіўся адным зь іх, такім жа зьбеглым адарваным вар'ятам, абсаджаным і ўшчэнт закаханым.

Усё скончылася вельмі хутка. Кэці, пры ўсёй сваёй тагачаснай вар'яцінцы, неўзабаве зразумела, што да чаго, і аднойчы папросту зьлілася. Яе ніхто не асудзіў, занадта маладая, занадта прыгожая, якія яшчэ маглі быць варыянты? У Сур'і пайшлі праблемы, хлопец рэдка выходзіў вонкі. Яго лепшы сябра займаў усё больш ягонага часу, патрабаваў дадатковай увагі й фінансаў. Хутка Сур'я зьехаў ад Маруцьці й пасяліўся ў вёсцы, на дальняй ускраіне, дзе жылі адно сяляне, зрабіўся амаль незаўважным. Усім, канешне, было фіялетава. Людзі ўвесь час валяць і вяртаюцца, зьяўляецца нехта новы, старыя таварышы забываюцца. Ратацыя кадраў ішла тут спраўна ўва ўсе часы, так што на гэты пераезд маглі й не зьвярнуць увагі. Між тым, у адрыве ад племені чувак стаў разлагацца ў разы хутчэй і неўзабаве цалкам страціў чалавечае аблічча. Копы літаральна ўратавалі яго.

Пасьля такіх навінаў з бацькам зрабілася зусім кепска. Стары ўва ўсім вінаваціў выключна сябе, з узростам ён да таго ж стаў схільны да драматызацыі й перабольшваньняў. Але тут не было чаго перабольшваць, сын стаяў на мяжы. Пасьля з бацькам здарыўся прыступ, і маці ўжо

не адыходзіла ад яго. Брат злаваўся, пастаўлены ў безварыянтную сытуацыю, ён у адзін момант прыдбаў усе неабходныя для кіраўніка якасці, і цяпер кампанія трымалася выключна на ім. У адрозьненне ад Сур'і, брат праводзіў усё жыццё ў вучобе і з адказнасцю ставіўся да сваіх абавязкаў. Невядома, ці прабачыў ён калі маладшого.

Выкарысталі ўсе магчымасці, і ў выніку хлопца ўладкавалі ў спэцклініку. Умовы там былі так сабе, але ўсё ж значна адрозьніваліся ад турэмных. Сур'я быў ня ў лепшым стане, абнадзейвала адно параўнальная незацягнутасць хваробы, але так амаль усе пачыналі. Прайшоў курс, адчуваў сябе ня вельмі, троху дапамагалі антыдэпрэсанты. Артыкул нікуды не падзеўся, і цяпер у Сур'і засталіся два варыянты: ці сядзець — бо копы, канешне, павесілі на яго яшчэ пару-тройку справаў, каб хоць троху прыўзняць узровень раскрывальнасці, — ці ўдзельнічаць у адмысловай праграме па масавым выкараненні шкодных звычак. Другая опцыя так проста не давалася, трэба было быць або блатным, або надта ўжо разумнікам, але бездакорная ангельская і сямейныя сувязі змаглі неяк пераканаць камісію.

Антынаркатычная кампанія патрабавала вялікіх рэсурсаў, нехта вырашыў, што праблемай усё ж варта займацца. Асабісты склад у мясцовых участках не заўжды меў адпаведную падрыхтоўку, былі неабходны інсайдэры, рабаты, якіх бы ўся гэтая хіпаўская навалач прымала б за сваіх. Копаў адразу ж выпальвалі, да таго ж ваду часта муцілі й самі ўцягнутыя ў бізнэс абарыгены. У вёсках і паселішчах,

да якіх чапляліся асноўныя рэзорты, усе адзін аднаго ведалі, таму людзей трэба было засылаць. Сур'я быў ідэальным варыянтам у гэтым пляне, іншага выйсьця ў яго не было. Пасьля доўгіх разглядаў, бадзяньня па офісах, тонаў патаснай брыдоты, якую ўрачыста гналі адказныя асобы самых розных узроўняў у ягоны адрас, аплікацыю ўсё ж задаволілі. Залаты хлопчык ссучыўся, зрабіўся пацуком, што мог раптам апынуцца побач, затусіць з табой на якой вечарынцы і ў пэўны момант асьцярожна набраць патрэбны нумар.

Спачатку яго накіравалі на стажыроўку на поўнач. Там усё было адносна спакойна, без аніякіх вялікіх эксцэсаў. Хлопец нават падумаў, што трапіў у санаторый, пасьля клінікі жыцьцё на рэзортах падавалася сапраўдным раем. Часам яго пачынала падрываць, флэшбэчыла, але ўсё было пад кантролем, за ім назіралі. На дзіва, ня здарылася ніякіх праблемаў з працай. Першымі былі трое ізраільцянаў, два хлопчыкі й дзяўчынка, якія, здаецца, так і не зразумелі, што трапілі на падставу. Далей пайшлі іншыя людзі, англікі, цэлая група французаў, зноў ізраільцяне, рускія ўвогуле былі лёгкай здабычай. Калі ў мінулым сэзоне Сур'ю перакінулі ў Гоа, то там быў папросту канвэер. Яму не казалі, колькі ён мусіць так адпрацаваць, але калегі, такія ж рабяты, як і ён, хіба зазвычай з крыху менш драматычным лёсам, пагаворвалі, што копы вядуць падлік і, маўляў, за кожнага наркамана здымаюць частку тэрміна. Ці так гэта было насамрэч, Сур'я ня ведаў. У Гоа ім час ад часу дазвалялі паліць, каб трымацца ў кампаніі і не вылучацца, і тут хлопец сапраўды зразумеў, што ягоны

шанец апынуўся чыстай фантастыкай. Хоць пасля клінікі й ня вельмі хацелася — да таго ж ён працягваў таблеткі, — не было ніякіх пытанняў, каб раз-пораз урывацца.

Там жа, у Гоа, у яго пачаліся й першыя праблемы. Напачатку ўсё ішло роўна, і ў гэтых гульнях можна было знаходзіць калі не кампраміс, то хаця б нейкую надзею на хуткую свабоду, адно зь цягам часу хлопец пачаў разумець, у якую яміну сябе загнаў. Паліцэйскія працавалі бездакорна, зрэшты, ім было побаку, яны не шкадавалі адмарозкаў, але не шкадавалі й Сур'ю. Па першым часе ён спрабаваў абараняцца і, каб было лягчэй, гуляць у такога спэцагента, у памочніка, сумленнага чалавека, які ня можа дапусьціць, каб хвароба распаўсюджвалася, — гэта якраз тое, чаму іх вучылі на падрыхтоўчых трэнінгах. Насамрэч уся гэтая лухта была чыстай ідэалізацыяй, нечым цалкам адлучаным ад рэальнасьці. Мясцовыя копы, як бы яны ні трымаліся, усё адно выдатна разумелі, хто ёсьць хто. Для іх Сур'я папросту быў сраным наркаманам, які дзеля таго, каб уратаваць сваю задніцу, здае сваіх жа. І ніякага іншага разуменьня сытуацыі тут быць не магло. Сука заўдзжы ёсьць сукай.

Напрыканцы таго сэзону ён нарваўся на неспадзяванку. Думаў, што працуе чыста, але выйшла, што не зусім. Тупа спаліўся ды атрымаў пязды. Усіх тых іванаў вылавілі й паставілі на бабло, некалькіх зачынілі на пару месяцаў дзеля страху, Сур'я ж ляжаў у шпіталі ў Панадзжы й павольна папраўляўся. Спадзяваўся, што начальнікі ў выніку пашкадуюць яго ды, зважаючы на ўсе заслугі, выпусьцяць, але выйшла інакш. Чувака перакінулі назад на поўнач, дзе

ён пачуваўся ўжо ня так упэўнена. Было брыдка й страшна, ніхто ня мог сказаць, што зь ім будзе пасья, ці не даведаюцца пра ўсё ў Дэлі. Больш за ўсё хацелася дамоў, пабачыць бацьку, Сур'я ўжо выразна адчуваў сваю віну і ня ведаў, ці можа разьлічваць на дараваньне.

Цяперака ж, канчаткова разьбіты й стомлены, ён сядзеў у кабінэце начальніка паліцыі і ўсім сваім выглядам выпрошваў гэты подпіс. Ніхто нічога не гарантаваў, але Сур'я аднекуль ведаў, што ад гэтага подпісу цяпер многае залежыць. Апошнія месяцы выматалі яго. Ён добра памятаў вёску, памятаў кожную вуліцу, кожнае завугольле, пляжы й кампаніі, танцы — зрэшты, усё гэта нікуды не падзелася. Не было сумневу, што большасьць з копаў, што вінцілі яго тады, і цяпер заставаліся на працы. Ва ўчастку ўсе, натуральна, ведалі, дзе ўзялі гэтага поцыка і пры якіх абставінах, адно што такіх у апошнія гады стала сапраўды багата.

Узгадваць Кэці было цяжэй. Сур'я баяўся такіх абрывачных успамінаў, нешта назаўжды страцілася ў мінулым. Чувак ня памятаў, калі і як сябе паводзіў, што рабіў. Прайшло шмат часу, і разам з усімі тымі санямі, з доўгімі месяцамі мэдыкамэнтаў і тэрапіі Сур'я ўсё яшчэ бачыў яе, іхныя шпацыры па пляжы — усё цяпер выглядала зусім бязьзьявязна, падавалася нейкім забытым фільмам, але ўсё яшчэ балела.

Начальнік паліцыі расьпісаўся, працягнуў Сур'і копію і пажадаў усяго найлепшага.

У калідоры ён сутыкнуўся з Хуанам, таго толькі што адпусьцілі, і чувак, натуральна, быў не ў гуморы. Мякка кажучы.

— Сучыя сьвіньні, каб вы, сука, блядзь, перадохлі! —
цадзіў Хуан скрозь зубы, пакуль яны ішлі калідорам. У яго
балела галава, смажыла, учора ён не разьлічыў сілаў,
і звычайная праверка выявіла ў яго ледзьве пачатую
толу. — Дваццаць, сука, тысяч, падарасы, блядзь! На хер
усіх, сука!

Яны выйшлі з пастарунка й рушылі ў напрамку цэнтра,
кіравалі на аўтамаце, абодва знэрваваныя ды спусто-
шаныя. Час быў да абеду, крамары пакрысе зачыняліся
на сіесту, паломнікі распаўзаліся па ятках і гестах. Сур'я
не пасьпеў прачытаць, што было напісана ў паперчыне,
але цяпер яму падавалася, што вось нарэшце і ўсё. Вялі-
кага ўздому з гэтай нагоды не было. Дакумэнт спакой-
на ляжаў у заплечніку, і гэта быў без перабольшваньняў
квіток назад у жыцьцё, але ў ім цяпер чамусьці не было
ніякай радасьці. Апошнія гады павольна плылі перад ва-
чыма і падаваліся нечым нерэальным. Ён зноўку ішоў па
гэтай вуліцы, але быў ужо іншым чалавекам, адпрацаваў-
шым свае правіны, давёўшым сваю дабранадзейнасьць
і гатоўнасьць вярнуцца да нормы. Выправіўся...

— Колькі яны зь цябе садралі?

— Што? — Сур'я не адразу зразумеў пытаньня.

— Колькі ты заплаціў гэтым гандонам? — зь перапою
Хуан выглядаў сапраўды страшна. Хлопец ніколі ня бачыў,
каб той так злаваўся.

— Пятнаццаць.

— Пятнаццаць?! Я бачу ў іх няхіла падвысіліся тарыфы.

— А так і ёсьць. Што хочуць, тое й робяць. Я чуў, у іх
новы начальнік, дык мясцовыя казалі, нібыта дачка ў яго

зьбегла з палякам пару год таму. І спачатку быццам бы ўсё чыкі-пікі, а пасья заляцела, а той яе й кінуў цяжарную. Дык бацька цяпер на ўсіх адыгрываецца праз гэта.

— Так яму, блядзь, і трэба! Каб ён, сука, здох, той начальнік!

Пасья яны зайшлі паесьці, пазьней вырашылі троху выпіць на бары, але шчырай нязмушанай гутаркі не атрымалася. Празь некалькі дзён Сур'я сеў на цягнік і паехаў у Дэлі. Ён усё яшчэ ня мог паверыць. Даехаў аўтобусам да раёну, атрымаў там чарговую порцыю патаснага гоніва і чаканую даведку. Перакусіў на станцыі і скочыў у вагон. Глядзеў на пагоркі й думаў, як яго сустрэнуць дома. У Маргаа падсела купка шумных вясёлых турыстаў. Яны радасна віскаталі й глядзелі фоткі на мабільках. Хлопцы ў турыстычных кашулях, дзяўчаты ў турыстычнай біжутэрыі. Сур'ю зрабілася млосна, ён залез на сваю верхнюю ды пастараўся як мага хутчэй паснуць.

21. БІРГАНДЖ—КТМ

Спрэчкі празь месца на пярэднім сядзеньні, загрузка, чаканьне рэшты пасажыраў, гарбата перад ад'ездам, яшчэ чаканьне — звычайны рытуал, які мусіць быць выкананы. Ён ніколі не мяняецца, як і памежнікі, ранішня халадэча ці брудныя вуліцы ў тумане. Я меў ад чатырох да пяці гадзінаў наперадзе, мае новыя аргентынскія сябры мелі крыху больш. Яны вырашылі спачатку заехаць у Чыўан. Аўтобус, які туды ішоў, быў прыпаркаваны праз скрыжаваньне, хрэн ведае калі ён адпраўляўся, але рабаты ўсё ж пасьпяшаліся заняць месцы. Я пажадаў ім шчасьлівай дарогі й таксама палез у машыну.

Кожнага разу, калі кіроўца заводзіў рухавік і джып зрываўся зь месца, тут жа ўпісваючыся ў ляютны ранішні трафік, прыходзіла адчуваньне нейкага канчатковага невяртаньня. Яно дзіўным чынам не ўзьнікала раней, ні ў Бадгаі, ні ў Патне, ні нават на раксаўльскім пераходзе. Магчыма, праз транспартны зьвязак, бо ўсе папярэднія прыпынкі паўставалі нечым шматварыянтным: скрыжаваньне ў Гаі, вялікі вузел у сталіцы штата, на мяжы

ўсё падавалася сонным і наперадзе ўвесь час маячылі супрацоўнікі іміграцыі, візы, разрулы з грашыма. Калі джып нарэшце адпраўляўся, то адсюль і да самага КТМ вяла простая дарога, ніякіх перасадак, чатыры гадзіны, у тым ліку й па сэрпантыне, часам грунтоўкай, у залежнасці ад маршруту. Тут жа падкотвала і адчуванне фатальнага прысуду, наканаванасці, нібыта горад ператвараўся не ў канцавы прыпынак аднаго асобнага трыпу, але ў нешта лёсавызначальнае. Відаць, я так і ўспрымаў Катманду — як вяршыню бадзяння, як закінутасць у гарах і вечную адарванасць, зь якой і ня можа быць вяртання. Такое стаўленьне, канешне, вынікала адно з асабістай гісторыі.

Мне ўвесь час хацелася апісваць той досвед апантанай беспрытульнасці, досвед падарожжа як мэты, падарожжа, якое можна сьмела называць вечнымі ўцёкамі, практыкай пакідання. Хацелася хаця б самому сабе растлумачыць прычыны гэтага бегу. Ці можна было прадбачыць якія наступствы? Мо трэба спыніцца, паставіць усё на паўзу, працьверазець, уключыць галаву? Былі моманты, калі я сам выдатна разумеў, што вядуся на зусім ужо таннае апраўданні ўласнай ляюты. Пошук тлумачэнняў паўставаў тым больш займальным, калі ўсе навокал хварэлі на тую ж трасцу й атрымлівалі почасту зусім ужо фантастычныя вынікі. Сягалі космасу, сакральных энэргетычных плыняў, паглыбляліся ў акультызм. Гэта ўсё выдатна, адно тут у мяне ўзьнікала даволі чаканае практычнае пытаньне: якую сувязь усё гэта мае з адпраўленьнем рэйсавага джыпу?

Адпраўленне было адно элементам практыкі, нейкім невялічкім фрагментам у штодзённасці. Якія б адчуванні ні ўзнікалі ў мяне ў гэты момант, што б я тут ні апісваў, што б ні прыдумваў сабе, ні занатоўваў у мятых сшытках, седзячы ў гатэльным нумары з акном, зь якога бачная толькі сцяна насупраць, ці за сталом вулічнай кавярні, рэальнасьць праходзіла ў той час па-за гэтым апісваннем. Яна ня ўдзельнічала ў самым працэсе, выяўляла сябе досыць ускосна, назіраючы за ўсім з саркастычнай усмешкай. Кіроўца быў сапраўдным, і квіток у кішэні, і людзі навокал, у іх немагчыма разабрацца, яны тут увогуле ні да чаго. Прычыны ж у кожнага былі глыбока пэрсанальныя. Я пераадольваў гэты маршрут з цэнтральнага Біхару ў Катманду ўжо пяць разоў, кожны год рабіў тое ж самае і толькі цяпер пачуваўся больш-менш цьвярозым. Назіраючы цэнтральныя вуліцы, вазы з гароднінай, мясныя прылаўкі, гараджанаў, што сьпяшаліся па сваіх справах, цяпер я глядзеў на ўсё гэта без аніякай зачараванасьці, як на нешта цалкам звычайнае.

Мінуўшы колькі вайсковых блёкпастоў, машына выехала на трасу. Паўднёвыя нэпальскія раўніны ўранку дыхалі маладой сьвежасьцю. Бязладна раскіданыя ўздоўж узбочнаў будыніны, невялічкія майстэрні з комінамі і вельмі простыя хаты. Сонца паволі ўздымалася, і тут, першы раз за гэтыя месяцы, зусім нечакана я адчуў прысутнасьць зімы. Не было ніякага сьнегу й марозу, слоты пад нагамі, у паветры адно вісела такая тыповая зімовая сьцюдзёнасьць, якой не заўважыш на поўдні. Якраз пачыналіся прадгор'і, зьмяняўся краявід, праз гадзіну

машына ўехала ў лес, субтропікі засталіся ніжэй па схіле. Было цікава назіраць зьмену кліматычных зонаў, лісьцевыя дрэвы паабапал дарогі ў адно імгненьне перакідвалі цябе ў іншы сьвет, назад у Эўропу ці яшчэ куды на далёкія паўночныя землі.

Джып кіраваў у КТМ, а гэты горад цяжка параўнаць зь якім іншым. Пасьля кепскай ночы ў аўтобусе я адключыўся, сьненьняў не было, адно абрыўкі навакольных пейзажаў, музыкі з дынамікаў і нечага няіснага. Тут цяжка не адключыцца, у машыну набілася нешта каля васьмі-дзесьці чалавек, і было троху задушліва. Але такая соннасьць цягнулася нядоўга, хутка раўніна й лес саступілі месца пагоркам, і са зьменай вышыні, нават такой нязначнай, прыйшла яснасьць. Само паветра перамянілася, стала радзейшым і сухім. Пайшлі скалы, і дарога завіхляла ўздоўж перасохлай, усыпанай камянямі шырокай ракі. Улетку яна поўнілася дажджамі й вадой зь леднікоў, цяпер на ейным пустым дне цяжка было знайсці нават ручай.

Памятаю, даўно, калі я йшоў гэтай дарогай упершыню, на мяжы перахапіўся з адным канадзкім фатографам і ягонай калумбійскай сяброўкай. Яны таксама былі навічкамі ў Нэпале й глядзелі на навакольную маляўнічасць, бы на дзіва. У нейкі момант машына спынілася найпрост на ўзбочыне, і мы мелі хвілінаў пяць на тое, каб размяць ногі й перапаліць. Сьціпляя прыгажосць шэрых скалаў і цёмна-зялёных зарасьцяў, невялічкае азярцо побач так і вабіла даць нырца. Мы гутарылі за горы, за перапады ў вышынях, можа, не чакалі, што рэльеф зьменіцца

так хутка. Калумбійка глядзела на ўсё гэта й нібы думала ўслых, пытаючыся, калі ж яна апынецца ў Гімалаях? Таварыш паглядзеў на яе ды адказаў гэтак жа задуменна й крыху банальна: «Гімалаі вялікія. Яны цягнуцца доўгай градою, на поўначы пераходзяць у Тыбэт, тут толькі самы пачатак. Думаю, гэта і ёсць Гімалаі». Як толькі ён гэта прамовіў, у тую ж сэкунду мы й зразумелі, дзе знаходзімся.

На паўшляху да КТМ дарога ўздымалася на перавал. Круты сэрпантын, з апошніх вітоў якога даліна й перасохлая рэчка ўнізе падаваліся зусім ужо цацачнымі, быў настолькі вузкім, што месцамі самаходы ледзьве раз'яжджаліся, саступаючы адзін адному дарогу. На вяршыні месцілася некалькі прыдарожных яткоў, дзе зазвычай рабілі прыпынак. Гарачыя напоі, снэкі, кароткі адпачынак перад апошнім рыўком. Я ўзяў папярковы кубачак распушчальнай кавы ды ўскараскаўся троху вышэй на пагорак. Над запаленымі стрэхамі ядалак, над кустоўем і храбтамі ледзь бачнай белай стужкай цягнуліся вяршыні. Да іх было яшчэ далёка, але тут, на гэтым месцы, не магло ўжо быць ніякіх непаразуменьняў. Засьнежаныя пікі нібыта падпісваліся за цябе, ставілі залік і пячатку ў тваім пасьведчаньні Індыяны Джонса. Іх сузіраньне можна было расцэньваць як адну з апошніх прыступак на шляху да перамогі, шкада толькі, што ўсё гэта заставалася адно мітам. І нават у маім уяўленьні, дзе КТМ чамусьці падаваўся фіналам з ідыёцкімі фанфарамі, таксама ўсё было сьмешна й несур'ёзна. Спатрэбілася пяць год, каб навучыцца глядзець на рэчы з іроніяй.

Унізе, мэтрах у двухстах пад абрываю, была яшчэ адна прыдарожная рэстарацыя, але ўжо з паркоўкай, невялічкім унутраным садком і месцам для барбэкю. Гэта мала што мяняла, збольшага розьніліся толькі надпісы на шыльдах. Тая ўнізе называлася «Minsk» і рабіла ўсіх калі не ў прыдарожным бізнэсе, то ў рэгіянальным нэймінгу дакладна. Нічога асаблівага: гарбата, малочнае печыва, чаўмін, дал бат, алькаголь, цыгарэты. Я еў там аднойчы ці двойчы, але ня стаў распытваць пра тое, што стаіць за гэтай назвай. Можа, нехта зь сям'і вучыўся ў Мінску, можа, нехта туды пераехаў ці вычытаў у газэце, выпадкова трапіў пальцам, выбіраючы назву ў геаграфічным даведніку, — ня важна.

Астатнюю частку дарогі займала адно чаканьне, бо нічога іншага не заставалася. Чаканьне ў вельмі неспрыяльных умовах, калі сілы ўжо вычарпаныя, калі хочацца толькі выпрастацца й паспаць, калі плэйліст гучыць ужо на аўтамаце. Машина ўвесь час падскоквала на ямінах, з асфальтам тут былі праблемы, у вокны залятаў едкі пыл. Ланцуг з джыпаў цяпер скараціўся, і самаходы ішлі адзін за адным. Ад пылу ратаваліся ці маскай, ці насоўкай, але даволі ўмоўна, бо ён быў паўсюль: на вопратцы, на твары, у лёгкіх. Можна было зачыніць вокны, аднак тады кіслароду ў салёне не заставалася. Ногі зацякалі, і трываць было ўсё цяжэй. У паселішчах, якія мы міналі, між тым ішло будзённае жыццё. Дзяды й бабці сядзелі на выцягнутых на сонца ложках і, папальваючы, пільна сачылі за трафікам. Маладзейшыя рэзаліся ў карамболь па завугольях, ля рэдкіх школак дзеці гулялі ў крыкет. У мяне

плылі думкі, сканцэнтравалася на нечым было немажліва, мысленчы працэс нагадваў кампакт-дыск у старэнькім плэеры без афтэшоку. Думкі толькі пра тое, як хутчэй дабрацца да гораду і больш ніколі ў жыцці не карыстацца гэтым сатанінскім транспартам.

Калі нэрвы нацягнуліся да максымуму і чаканьне зрабілася ўвогуле немагчымым, калі дарога ўжо вытрасла зь цела апошнія драбніцы сьвядомасьці, то тут жа, за чарговым паваротам адкрылася даліна. Зноў зьявіўся асфальт, машынаў паболела, і раптам мы ўжо ехалі прыгарадамі. Многае адрозьнівалася ад Індыі, цяпер гэта кідалася ў вочы і абрасталала канкрэтыкай прыкладаў. На самых пад'ездах можна было зразумець, што мейсца не шараговае, што яно цалкам пасуе для таго, каб пакласьці канец любым гісторыям і гульням. У маім выпадку ўвесь час атрымлівалася іначай, і цяпер, едучы па ўскраінах, я ў чарговы раз выдатна гэта разумеў. Усё паўтаралася, адладжаны мэханізм аглямэрацыі працаваў у звычайным рэжыме і не зважаў на асобных, схільных да паэтызацыі гасьцей. Падарожжа сканчалася ў адпаведнасьці з графікам, проста і без аніякіх містыфікацый. У стомленасьці і разьбітасьці. Гэта зноўку быў Катманду, найлепшы горад Зямлі.

22. ГОРАД І НОВЫЯ ЎЦЁКІ

Вуліца не змаўкала, ні намёку на сіесту, ніякага пасья-абедзеннага адпачынку. У завулку ўвесь час нехта цёрся, гучныя галасы выбухалі раскацістым рогатам, пасья зноў манатонна страчылі п'яныя базары. Мне было зусім не цікава, што ў іх там адбываецца. Па лесьвіцы бесьперапынна цёгаліся людзі, то гэта быў гаспадыньчын сын у сваіх шлёпках, за некалькі крокаў узьбягаў на пралёт, то прыходзілі турысты, па дваццаць разоў перапытвалі дэталі ды ўсяляк імкнуліся зьбіць кошт. Раён жыў уласным жыцьцём і не зважаў, што некаму апошнімі днямі не ставала адпачынку. Тут многім яго не ставала, але ніхто ня скардзіўся. Хранічны недасып быў вынікам адвечнага завісаньня, вечарынкі рабілі сваю справу, але ў маім выпадку, пасья апошніх прыгодаў, не было й гаворкі пра здаровы сон. Хімія апальвала страўнік, захрасала на зубох, ціснула на стомленыя нэйроны.

Я расплюшчыў вочы й знайшоў сябе ў нечакана прстойных абставінах, увесь час падавалася, што паці працягваецца, што ўсё яшчэ гучыць музыка і сполахі стробаў

пераломваюць целы. Замест гэтага я бачыў завешанае вакно, бела-жоўтую, у падцёках столь і зялёныя сьцены. Гэта адразу ж супакоіла, гульні з героямі й копамі засталіся далёка, падаваліся цяпер адно фантазіяй, начнымі жахамі. Зусім не хацелася падымацца, вылазіць з ложка й тым больш выходзіць вонкі. За дзвьярыма магло быць небясьпечна, хто ведаў, якія наступствы надарацца. Але я ўсё ж гнаў тады. У спустошаным целе атрута вяла вайну, у галаве стыла сьвінцовая каша. Неяк троху прывёў сябе да ладу й хацеў было вярнуцца ў ложак, ды раптам заўважыў, у якім ён стане. Прасьціны, якія толькі памянлі, за ноч ператварыліся ў лахманы, тонкая, безьліч разоў перапраная матэрыя ня вытрымала беспакойных варочаньняў й парвалася ў некалькіх месцах. Не было чаму зьдзіўляцца, беднасьць пёрла з кожнай дзіркі, куды ні кінеш позірк — паўсюль абмежаваньні й эканомія. Старая мэбля, заляпаны самымі неверагоднымі плямамі дыван, пафарбаваныя неадэкватным жоўтым вокны з пацёртым ад часу шклом, лямпы, старая праводка, фанэрныя дзьверы, назаўжды паламаны бачок у прыбіральні, мутная вада з крана. Такому жыцьцю сапраўды можна было зьдзіўляцца, нават варта. Я ведаў шмат людзей, якія б паставіліся да такога інтэр'еру адно як да музэйнага экспанату і, пабачыўшы на фотцы, стопудова б залайкалі, але наўрад ці калі б заехалі ў такія апартаменты. Зь іншага боку, многія знаёмыя даўно ўжо кінулі парыцца па лакшэры. Здаралася, мне вельмі хацелася нарэшце вырашыцца, расставіць пабытовыя прыярытэты, але жаданьне нават не пасьпявала як сьлед сфармавацца.

Я дастаў нычку, хацеў ужо скруціць джойнт, але чамусьці перадумаў. Абмежаваўся цыгарэтай. Апануўся, выйшаў у калідор, пагрукаў быў да Ласэ, але там ніхто не адазваўся. Сын гаспадыні ўнізе сядзеў за кампом, відавочна паглыблены ў гульні, пакуль маці не было дома. Унізе, на лаве пад лесьвіцай моўчкі палілі два незнаёмыя мясцовыя хлопцы. Мне менш за ўсё хацелася тады заходзіць у бар, бачыць гэтыя дарагія сэрцу абліччы ды абмяркоўваць надзённыя тэмы. Вырасьці адкаласьці ўсё на пасьля й рушыў на вуліцу.

Тамэль уражваў сваёй непрабівальнасьцю. Жыцьцё віравала, гандаль, новыя турысты, старыя турысты, тыя, хто вярнуўся з трэку, хто толькі прыляцеў і зьбіраўся нейзабаве. Фрыкі, што ледзь даехалі з оўпэна, расказвалі байкі тым нешматлікім, хто ня стаў запарвацца й застаўся ў горадзе. Нічога не зьмянілася, ніякіх прыкметаў кіпішу, шклянныя вочы барадачоў блішчэлі з-пад вязаных капюшонаў, шэпты пушэраў, няспынная дэклярацыя неабмежаванасьці. Ніякіх сумневаў, што ўсё мае быць менавіта так, сьвяты ніколі ня спыняцца, бары не зачыняцца. Толькі ў скрайнім выпадку, але іх месца адразу зоймуць новыя. Музыка з руфтопаў, музыка з калёнак гандляроў дыскамі, лямпачкі, ліхтары, урачыстая ілюмінацыя на акумулятарных батарэях, перабоі з электрычнасьцю нічога не вырашаюць. Тут можна знайсці ўсё, і заўжды можна будзе знайсці ўсё, якіх заўгодна сяброў, якія заўгодна забавы, любую праўду ў безьлічы варыянтаў. Сумняюся, што нават за вайной бізнэс меў хоць якія праблемы, што тады казаць пра нейкага няўдаку-перадозьніка.

Я зайшоў да Кэці ў гатэль, дзьверы ў нумар былі маляўніча адчыненыя, усё прыбранае, чысты рушнік складзены трохкутнікам на акуратна засьцеленым ложку. Парцье сказаў, што яна зьехала некалькі гадзінаў таму. Ніякіх паведамленьняў не пакідала. Калісьці ўсё гэта मुसीла скончыцца. Хто цяпер ведаў, дзе яна? Ці ўсё зь ёй у парадку, і як яна ўвогуле апынулася ў Катманду так рана, ужо на сьвітанку? Тая навіна дала мне па галаве, напэўна, ня менш, чым сьмерць Філа. Вядома, сам пазбаўлены якой-кольвек псыхічнай раўнавагі, я думаў пра горшае, але пазьней высьветлілася, што падставаў для хваляваньня няма. Я вярнуўся ў бар, і Лізі сказала, што бачыла яе, што была там, калі Кэці зьбіралася. Тая збольшага маўчала пры гэтым, адно наракала на стомленасьць, на тое, што больш ня можа, што чакала зусім іншага. Сабралася за якіх паўгадзіны, села ў таксоўку й выехала ў аэрапорт. Усе рана ці позна туды ехалі, толькі, можа, у розным настроі. Думаю, яе яшчэ падкаўбашвала па дарозе. Ці стала цьвярозасьці на чэкіне? Лізі запэўнівала, што нічога крытычнага, ніякага паліва.

У той вечар мы ўсе выглядалі ня вельмі й шмат палілі. Ласэ безь перапынку круціў касякі, ягоная простая заўсёдная ўсьмешка цяпер здавалася нейкай адсутнай, нібы аўтаматычнай, адасобленай ад рэаліяў. Хлопец паспаў колькі гадзінаў, падарваўся паўп'яным і адразу ж спусьціўся сюды. З таго часу не спыняўся. Здаралася, чувак выпрастоўваў нагу й з-пад стала паказваўся брудны, размаляваны гіпс, які глядзеўся цяпер нібы сьвежая рана. Хацелася пазбавіцца гэтых яркіх колераў, сьцерці іх,

зробіць новую перавязку. Усё чыталася ў позірках, рэдкіх словах і маўчанні. Сказаць не было чаго, усе звычайныя тэмы ператварыліся ў лухту. Жалезная нязьменнасць гораду не аспрэчвалася, усё, што нам заставалася, — зьмяняцца самім.

Гэта былі хаўтуры. З надыходам вечару людзей у бары паболела, пераважна вясёлыя незнаёмыя твары. Наш столік быў ціхім выключэньнем на сьвяце. Часам да нас падсаджваўся Раджэш, ставіў бутэльку ракшы й келіхі, усе выпівалі й працягвалі маўчаць і накурвацца. Ён усё ведаў, не было неабходнасьці пускацца ў даўгія расповеды. Усе рабаты тут былі знаёмыя па тысячы год, некаторыя нават расьлі разам, хадзілі ў адну й тую ж школу на рагу. Хоць Філ і быў страшэнным мудазвонам, але пра гэта цяпер ня думалі. Ва ўсялякім выпадку, не Раджэш. Ён ужо добра выпіў і, нягледзячы на паўзмрок, не здымаў сваіх галівудзкіх акулераў. Электрычнасьці не было, сьвятло сьвечак, п'яныя галасы турыстаў, музыка, дым, пах алкаголю — запамінальная карціна. Я прыгадваў нашыя папярэднія вечары й думаў, што нічога такога цяпер ня будзе. Вядома, драматызаваў, жыцьцё працягвалася, але тут усё ж мусіла крыху перамяніцца.

Лізі трымалася да апошняга, пасля пачала засынаць. Джамал так і не зьявіўся, ён не заходзіў і ў наступныя дні, відаць, справы зь пераездам рухаліся ды ўся гэтая гісторыя больш не выклікала ў ім ніякай цікаўнасьці. Ня думаю, што чувак быў надта шакаваны, у сваім жыцьці ён і не такое бачыў, але спрабаваў цяпер трымацца падалей ад такіх мейсцаў і кампаніяў. Лізі нават

не зьвярнула на гэта ўвагі, у рэшце рэшт у кожнага былі свае жыцьцёвыя арыенціры. Сама яна працягвала валянтэрыць, праграма ўжо сканчалася, і падавалася, што ніякага жаданьня застацца ці паехаць куды яшчэ ў яе не было. Зрэшты, Лізі дзейнічала паводле пляну, зьбіралася працягнуць вучобу. Добрыя дзяўчаткі так і павінны рабіць. Цікава, што ў яе нават быў квіток з пэўнай датай, і нягледзячы на ўвесь трэш, Лізіна жыцьцё выглядала досыць надзейным, чаго ня скажаш пра астатніх. Хутка яна пайшла і адгэтуль мы амаль ня бачыліся.

З украінскімі таварышамі здарылася вельмі займальная гісторыя. Напярэдадні яны спраўна працягвалі нажырацца ў адным з чылаў, камбінуючы гэты працэс з адчайнымі вылазкамі на галоўную пляцоўку. Вакол іх сабралася даволі сумнеўная інтэрнацыянальная кампанія неўмінозьнікаў. З занятага імі чылаўту, перакрываючы дынамікі ўпэўненым п'яным хорам, ліліся народныя песьні кшталту «Горіла сосна» ці «Червона Рута». У тую ж ноч рабяты замуціліся на покер і Міша выйграў у аднаго японца някіслы байк. Чувак праехаў на ім паў-Кітаю, перабраўся праз Тыбэт, каб зьліць тут па п'яні простаму будысцкаму казаку. На гэтым байку яны з Іванам і зьехалі, але ўжо ў горадзе, нават не на адмысловым чэкпойнце, але проста на вуліцы ўсё ж натрапілі на копаў. Абодва былі ва ўмат і адразу ж адправіліся ў камэру за кіраваньне ў нецвярозым стане і парушэньне грамадзкага парадку адным сваім выглядам. Празь некалькі гадзінаў, троху ажыўшы, хлопцы без праблемаў усё разрулілі, і паліцэйскія нават адвезьлі іх на Боду. Наколькі я чуў, у параўнаньні

з покерным выйгрышам гэта каштавала зусім ня дорага, а байк так і застаўся чакаць іх на мянцярскай стаянцы. Аднак човакі вырашылі не загастраць. Відаць, таксама стаміліся ад заапарку, хуценька сабралі рэчы і, па сваёй завяздзёнцы, звалілі ў кляштар рэтрыцыць. Цалкам адэкватнае рашэнне. Насамрэч яны часта так рабілі.

Кампанія рассыпалася ў лічаныя дні. Па-ранейшаму на бар прыходзілі новыя людзі, вельмі прыемныя і цікавыя суразмоўцы, але я адчуваў, што нешта ўсё ж ня так. Наўрад ці ставіўся да іх падазрона ці іначай праз тое, што яны не былі з намі ў тыя шалёныя, жахлівыя ночы, але хутчэй нешта папросту перастала працаваць ува мне. Узровень камунікатыўнасці значна зьнізіўся, і рэшты ставала толькі на надзейных таварышаў, псыхіка патрабавала камфорту й спакою. На наступны дзень, канчаткова працьверазеўшы, я нарэшце зразумеў, што горад сябе вычарпаў. Сюды можна будзе вярнуцца пасля, калі перажыванні састынуць, а з успамінаў вытруцца нюансы. Прыехаць, узгадаць усё з усьмешкай ці зь лёгкай настальгічным сумам, але не цяпер. Я забучыў квіток на цягнік з Гаракпуру да Мумбаі і пайшоў падавацца на індыйскую візу. Яе рабілі за тыдзень, і той тыдзень апынуўся досыць нязручным, папросту нерэальным чаканнем, ледзь ня цалкам завязаным на адной падзеі, што ўвабрала тады ў сябе ўсе эмоцыі і перакрыла нават трансавы оўпэн.

Адзінаццатага сакавіка, празь некалькі дзён па нашым вяртанні, выбухнула Фукушыма. Пасля ўсе, канешне, бачылі карты радыяцыйнай забруджанасці й чыталі аналізы спэцыялістаў, але ў той час усё выглядала прась-

цей. Я добра памятаю, як прыйшлі навіны. Мы з Джоні мелі позьні сьняданак у бары. Штоночы прабаўлялі на руфтопавых клубняках і разнастайных хатах. Вялікага ўгару ўжо не было, хутчэй працавала звычка, але працавала ледзьве не з падвойнай сілай. Дамоў траплялі пад раніцу, чым напружвалі добрую гаспадыню, прачыналіся бліжэй да абеду, і той дзень ня быў выключэньнем. Джоні пахмяляўся піўком, я ківаў носам над кавай. Нечакана далі электрычнасьць і Раджэш уключыў тэлевізар. Кадры цунамі, белыя энэргаблокі, белыя вежы комінаў, выбух, белы дым, чорны дым. Здымкі зь верталётаў, пажар на станцыі ды ўсхваляваныя галасы дыктараў, спробы зьвязца з Токія. Зьвесткі вымярэньняў і новыя паняткі ў лексыконе. Усе лічылі ахвяраў, рабілі прагнозы й шукалі адказных. Адметнасьць мэдычнай інфармацыі ў тым, што яна здольная працаваць на значнай адлегласьці. Да Фукушымы тысячы кілямэтраў, тут, у Гімалаях, наўрад ці была якая небясьпека, але адчуваньне трывогі, напружанасьць, што прыйшла з гэтымі навінамі, папросту не магла разглядацца з пазыцый лёгікі. Інфармацыйная радыяцыя пераадольвала любыя дыстанцыі. Седзячы тады ў бары, мы выдатна адчувалі ейнае ўзьдзеянне, і наступныя некалькі гадзінаў ніхто не адыходзіў ад тэлевізара. Можа, толькі Раджэш не надаваў аварыі выключнага значэньня й па-ранейшаму займаўся барам, мы ж з Джоні лавілі літаральна кожнае слова, кожную дэталю.

— Ты памятаеш той фільм? «Сьненьні», здаецца... Ня памятаеш? Акіра Курасава? — дзіўна, што мы падумалі пра гэта адначасова. Не адрываючыся ад тэлевізару,

Джоні прыгадваў эпізод.— Вось бачыш, як усё проста бывае, як усё дакладна.

Канешне, толькі гэтае кіно, я цалкам падпісваўся пад параўнаньнем. Атамная электрастанцыя ў зоне сэйсмічнай актыўнасьці — сапраўднае сьвята безадказнасьці, нягледзячы на ўсю японскую тэхналягічнасьць. Цяпер памылка апынулася навідавоку, нібыта кадры з кінафільмаў, літаратурныя гісторыі, аграмадныя напластаваньні тэматычнага культурнага прадукту раптам усё ж вырашылі перадаць прывітаньне рэальнасьці, выйсьці са сваіх рэзэрвацый і задаволіць цікаўнасьць масавага спажыўца. Людзі схільныя да ідэалізацыі, да таго, каб рабіць усё прыгожа й на ўзроўні, яны любяць марыць і ажыццяўляць свае мары. Але пры ўсёй вучонасьці, пры ўсіх пралічаных варыянтах і грунтоўнай аналітыцы, пры дэтальным плянаваньні й пераўзважваньні наступстваў яны ніколі не пагодзяцца са сваім мейсцам на гэтай плянэце, ніколі не задаволяцца простаю радасьцю існаваньня. Ня ведаю, можа, так працуе генэтыка і від выкарыстоўвае ўсе магчымасьці для падвышэньня выжывальнасьці й канкурэнтаздольнасьці. Ок, можа гэта й натуральны працэс, але назіраць яго, асабліва ў такіх крытычных пунктах, — гэта нешта сярэдняе паміж жахлівым грыбным перадозам з амаль фізычным адчуваньнем сьмерці і амэрыканскай моладзевай камэдыяй. Дзіўная камбінацыя, але ў той момант усё паўставала менавіта такім. Небясьпечная цацка паламалася і наіўныя малыя раптам сутыкнуліся з банальнымі фізычнымі рэакцыямі, старым нудоўцём са школьных падручнікаў, якому ўся культурная гульня

была проста да сракі. Перамагаць натуральны стан рэчаў, падпарадкоўваць прыроду й ганарыцца сваімі выбітнымі дасягненнямі — ніхто не казаў, што гэта будзе лёгка й безбалесна. Чым большыя амбіцыі ды чаканні, чым вышэйшыя стаўкі, тым прасьцейшым можа апынуцца адказ. Спружыну цяжка ўтрымліваць доўга, яе можна ці адпусьціць, ці паламаць, пазбавіць функцыянальнасьці.

Японцы складалі больш за палову тутэйшых турыстаў, ува ўсіх іх дома засталіся блізкія людзі, сем'і, сябры. Натоўпы ля інтэрнэт-офісаў, а ў цэнтры, дзе такіх кропак было некалькі, вуліцу фактычна перакрылі. Паўсюль хваляваньні, паніка, трызьненне, нэрвы й сьлёзы. Нястрыманыя крыкі ў слухаўку ў тэлефонных будках. Невядома, як вытрымлівала тэхніка, як не гарэла праводка. Усе квіткі на рэйсы з Токія тут жа раскупіліся, людзі вывозілі сваю, пераконвалі бацькоў тэрмінова ехаць у аэрапорт.

Празь некалькі гадзінаў, калі ў раёне зноў выключылі электрычнасьць, мы з Джоні выйшлі на вуліцу. Вечар сапраўды быў нешараговым, звыклая паўкарнавальная атмасфэра Тамэлю зьмянілася жахам невядомага. Тыя інтэрнэтчыкі, што мелі батарэі, ужо не гаспадарылі ў сваіх бізнэсах. Натоўп завісаў над маніторамі, стаяў у праходах, людзі сядзелі ля сьценаў і на прыступках. П'яныя, у сьлязох, адмаўляліся верыць афіцыйнай інфармацыі, штосэкундна абнаўлялі старонкі, перадасылалі паведамленьні і зноўку набіралі тыя ж самыя нумары ў незьлічоных спробах дазваніцца. Лініі не спраўляліся з трафікам. Ноч абяцала быць доўгай, ніхто больш не зважаў ані на сьвечкі ў вокнах рэстарэцый, ані на жывыя шоў

на руфтопах, якія цяпер, падавалася, увогуле не існавалі. Працавала толькі інфармацыя.

Наступныя дні прайшлі ў той жа напружанасці. Спробы ахалоджання, вада зь верталётаў, замеры, скажэньне зьвестак, эвакуацыя, новы выкід пару, мапа распаўсюджання. Джоні непакоіўся, што радыяцыя перасячэ Пацыфіку й накрые ягоны родны Вэст Кост. Здаецца, я толькі тады даведаўся, што чувак з Сан-Францыска. Мы ніколі не ўздымалі тэму, занадта раскіданыя ў сваіх лякацыях, і даведвацца пра гэта цяпер, у такіх абставінах, было сапраўды дзіўным. Воблака магло накрыць ягоны горад, атручаная рыба — масава выкінуцца на бераг, але ніхто не валодаў дакладнай інфармацыяй, ніхто ня ведаў, што будзе далей, бо рэакцыя працягвалася, вада з рэзэрвуару трапляла ў акіян, і здавалася, што спыніць гэты працэс немагчыма. Відэа зь мейсца падзеяў мала што праясьняла, там былі толькі людзі ў камбінэзонах хімабароны й дым над белымі блёкамі. Тры ўмацаваныя коміны моцна ўразаліся ў мозг, і нават сёння, празь некалькі год, мяне ўсё яшчэ не пакідае гэтая панарама станцыі.

На раёне заставацца было немагчыма і, шчыра кажучы, сумна. Мы з Джоні цэлымі днямі боўталіся па горадзе, наведвалі нейкіх знаёмых, пасьля езьдзілі ў Патан, шарыліся па базарах і бізнэс-кварталах. Пакуль побач была Кэці, мае інтарэсы значна звужаліся і я мала камунікаваў з кімсьці іншым. Цяпер мы зноўку мелі тыя даўгія размовы, як некалі, узгадвалі вёску, хоць і абыходзілі ўвагай пэўныя дэталі. Зь імі ўсё было зразумела й так. Размовы й шпацыры пераходзілі ў паці, на якіх абодва выкладаліся

напоўніцу. Часам мне здавалася, што яшчэ крыху — і псыхіка канчаткова зьедзе. Ласэ таксама далучаўся, але ён ня мог дазволіць сабе такой мабільнасьці і рана ці позна мы яго гублялі. Джоні хацеў паехаць у Покхару, зьняць домік ля возера, супакоіцца, можа, прагуляцца па пагорках. Ён чуў, што там цяпер стаялі ягоныя знаёмыя і што там усё значна пазытыўнейшае. Можна было забрацца сапраўды далёка і езьдзіць у краму на ровары адно пры пільнай патрэбе. Чувак відавочна стаміўся ад гэтых тусачаў.

Неўзабаве мне выдалі пашпарт, праз два дні быў цягнік. Да Гаракпуру ехаць агулам гадзінаў зь пятнаццаць, то-бок выпраўляцца трэба было раніцай. Мне ўжо не цярпелася. Прышло менавіта тое адчуваньне, якое й рухае ўсімі падарожжамі, немагчымасьць заставацца на адным месцы, адвечны пераезд, доўгія дні ў транспарце, якія далёка не заўжды нешта зьмяняюць. Некаторыя вандроўнікі папросту жылі ў тых аўтобусах і вагонах, але рана ці позна такое жыцьцё стамляла. Усё стамляла. Я больш ня мог бачыць гэтых вуліцаў, людзей, дыхаць пылам і спаць у вопратцы пад пяцьцю коўдрамі. Мы зладзілі ўмоўную адвальную паці, але імпэту ў ёй, шчыра кажучы, было няшмат. Я найбольш чым калі адчуваў сябе часткай племені, тым, хто прыяжджае і ад'яжджае, пакідае адзін пункт, каб дабрацца да іншага, каб пасьля, празь некалькі месяцаў ці год, можа, зноўку вярнуцца. Як і ўсе. Кожны рабіў свой выбар, абіраў саму магчымасьць абіраць. У дадатак Джоні яшчэ абіраў Покхару і чоўны на горным возеры, аднаногі Ласэ — пазбаўленьне ад гіпсу праз тыдзень ці ў скрайнім выпадку праз два, калі скажа доктар.

Гэты чувак дакладна заслужыў сваю свабоду, выпакутаваў. Я ў чарговы раз абіраў Мумбаі, дзе можна было танна памяняць дату вылету й валіць прэч дамоў ці прыдбаць новы квіток куды-небудзь у іншае мейсца. Сабраў заплечнік, яшчэ да відна быў на новым баспарку. Праз паўтары гадзіны перапоўнены аўтобус уздымаўся на пагорак, згодна з раскладам пакідаючы даліну.

23. МАРУЦЬЦІ СКАНЧАЕ СЭЗОН. ХУАН У АЭРАПОРЦЕ

Зіма скончылася. Паступова цяплела, і сонца ўжо распаўляла пляж, заганяла пастаяльцаў на тэрасы й пад дрэвы, раскідвала іх па хатах у пошуках ценю й прахалоды. Вэнтылятары працавалі бесьперапынна, іх цяпер не вымыкалі нават уночы. З аднаго боку, гэта было добра для бізнэсу: тусуючыся па шэках, людзі больш замаўлялі, але зь іншага — Маруцьці ведаў, што неўзабаве ўжо й канец. Пасьля Шываратры, калі наплыў паломнікаў і турыстаў у чарговы раз ператварыў вёску ў аграмадны мурашнік, мінула ўжо некалькі тыдняў. У гэсьце цяпер заставалася ўсяго некалькі чалавек, і вялікага папаўненьня можна было не чакаць. Тыя, што прыяжджалі вечаровым цягніком, не зьвярталі ўвагі на ягонае завугольле, да таго ж асноўныя канкурэнты ў цэнтры пачалі скідаць кошты. Сэзон сканчаўся, але Маруцьці не наракаў, у гэтым годзе ён нармалёва зарабіў, нягледзячы на некалькі буйных пазাপлянавых адкатаў, якія давалася заплаціць копам празь неахайныя паводзіны розных мудакоў. Добра паймеў на гашле, не зважаючы на кіпіш,

які невядома з чаго ўзьняў гэты новы начальнік паліцыі. Чыста па-чалавечы Маруцьці выдатна яго разумеў, але канкрэтна тут быў відавочны перагін. Дробны бізнэс простых людзей нікога з гэтых чыноўнікаў, канешне, не цікавіў, таму даводзілася выкручвацца ўсімі спосабамі. Ажыятаж вакол падтрыманьня парадку быў цалкам зразумелы, турыстаў значна паболела. І гэтыя рускія зь іхным баблом, яны сапраўды адрозьніваліся ад астатніх. Маруцьці бачыў, як яны трымаліся, як паводзіліся ў рэстаранцы, як размаўлялі. Ягоны брат у вёсцы гадамі здаваў пакоі немцам, гішпанцам, італьянцам, ён расказваў, што сталыя кліенты імкнуцца не дапускаць іх у суседзі, усяляк выжываюць, часам аплочваюць некалькі пакояў і паступова падсяляюць туды сваіх. Маруцьці да канца не разумеў, чаму такое стаўленьне, ведаў толькі, што рускія добра плацілі.

Турыкі наракалі на празьмерную жорсткасьць, на бесьперапынныя рэйды на Парадайз, разгоны вечарынак, арышты. Чуваку гэта несла адно карысьць, уся выгнаная адтуль моладзь была вымушаная шукаць таньнейшыя мейсцы на іншых пляжах і многія асядалі менавіта тут. Копы самі накручвалі сытуацыю. Дзесяцігодзьдзямі ўсё было спакойна, усе атрымлівалі належнае, шчаслівыя сэзоннымі прэміяльнымі, цяпер жа сыстэма развальвалася, і Маруцьці гэта зусім не падабалася, ніхто ня ведаў, што яны прыдумваюць увосень і як павядуць сябе турысты. Зразумела, новыя гатэлі, новая бэтонка й будоўля на пагорку — відаць, усё неўзабаве мусіла перамяніцца самым кардынальным чынам. Трэба было ўзважыць

шанцы, дробны шэк, які штогод выстаўляў Маруцьці, гэта ня тое ж самае, што вялікі рэзорт. Цяпер тут з'явіліся людзі, гатовыя ўкладаць вялікія грошы, і простым вяскоўцам наўрад ці давядзецца зь імі канкураваць.

У той дзень чувак узяўся як звычайна, зладзіў усе патрэбныя працэдуры, расштурхаў хлапцоў. Напярэдадні яны ўсё падрыхтавалі, прынеслі неабходныя інструмэнты, вызвалілі ў вёсцы месца пад склад. Пакуль рабаты гатавалі сьняданак, Маруцьці аглядаў хіжыны, прыкідваючы, што можна выкінуць, а што паслужыць і ў наступным сэзоне. Неўзабаве пачалі працу. Апошнія турысты зьбіраліся зьехаць наступнай раніцай, і можна было ўсё скончыць дні за тры, не зацягваць. Ня тое, каб нехта сьпяшаўся, але Маруцьці не любіў доўгіх збораў, да таго ж у яго была прапанова на будоўлі ў раёне, і, скончыўшы тут, ён адразу браўся за тую справу.

Дзесьці праз паўгадзіны прыйшоў Хуан. Цяпер ён прыходзіў па графіку, большасьць сябручкоў раз'ехалася, нават вясковыя старыя пакрысе зьбіраліся валіць. Ён таксама падумаў і ў гэты дзень, відаць, вырашыўся канчаткова:

— Усё? Канец? — спытаў ён, пабачыўшы, як пацаны разьбіраюць дах і згортваюць брэзэнт. — Да новых сустрэчаў?

— Так, сканчаем, — з усмешкай адазваўся Маруцьці, вітаючыся зь ім за руку, — заўтра апошнія людзі зьяжджаюць, пасьязаўтра рэстаран сканчаем. Заўтра кухня не працуе.

— Ну, так, так, — няпэўна прамармытаў Хуан. — Кавы нальеш?

Маруцьці пайшоў у кухню і празь які час вярнуўся зь дзьвюма шклянкамі. Хуан тым часам скруціў пару цыгарэтаў, і рабяты селі на тэрасе, пакінуўшы хлопцаў за іх працай. Сонца толькі ўздымалася. На пляжы было пуста, адно некалькі ёгаў, што ніяк не хацелі спыняць сваю практыку. Хтосьці кіраваў у вёску, хтосьці адтуль, жанчыны вярталіся з шопінгу, іх кашы былі ўжо не такімі цяжкімі, відавочна народу засталася небагата. Ніхто не купаўся, мора нарэшце пакінулі ў спакоі, адно рыбакі, што толькі вярнуліся з промыслу, мэтадычна размотвалі свае сеткі.

— Ну што там з гэтай малой? Якія навіны? — Хуан ня надта сачыў за лёсам небаракі Мары, спытаў проста так, безь вялікай цікаўнасьці, проста каб не маўчаць.

— Здаецца, адправілі дамоў. Я чуў так, сябра сказаў, — Маруцьці піў каву й па звычцы вызіраў на пляжы патэнцыйных кліентаў.

— Цікава, колькі гэта каштавала. Нешта ўсё сапраўды сур'ёзна ў гэтым годзе. Думаеш, надоўга іх стане?

— Я ня ведаю. Яны будуюць, ты бачыш. Я думаю, яны зробіць, каб далей так. Наступны сэзон таксама, мацней, мацней. Будуць будаваць рэзорты. Ненармальныя людзі! Грошы, разумееш? Вялікія грошы!

Хуан усё выдатна разумеў. Маруцьці відавочна хваляўся, хацеў пагаварыць зь ім пра гэта, але чувака больш непакоілі іншыя рэчы.

— Яшчэ пару год, — адказваў ён, — і нас усіх прыціснуть. Будуць тут у іх гатэлі з усімі паслугамі, з барамі, з басэйнамі. Вось пабачыш.

Маруцьці толькі занепакоена ківаў галавою. Ён разказваў Хуану пра будоўлю ў раёне, пра тое, што на наступны год плянуе паставіць пару хатаў з каменю, калі, канешне, яму дазволіць уласьнік. Пасьля яны гаварылі пра паліцыю, пра той бакшыш, які Хуан нядаўна заплаціў літаральна ні за што. А потым размовы скончыліся, і яны яшчэ нейкі час сядзелі моўчкі, аглядаючы пляж. Кожны думаў пра сваё, думаў, што рабіць далей.

Хуан застаўся адзін. Ва ўсіх сэнсах. Толькі цяпер, падалася, ён канчаткова зразумеў гэта. Некалькі месяцаў таму жонка забрала малую й зьехала да бацькоў. Дакладна праз сваю клапатлівую матульчку — старая сука ніколі не любіла Хуана, усё папракала дачку тым, што зайшла зь ім гэтак далёка. Адна адной вартыя, чым далей, тым больш праступала парода. І дзяўчынку выходзілі такім жа чынам, нагаворваючы супроць бацькі. Ніякіх сумневаў, што яны цяпер там, у сваім сямейным гадзюшніку, шыпяць ладным дуэтам, падлы. Але ўсё б нічога, каб не малая.

Маруцьці быў ня тым чалавекам, якому гэта раскажаш. Палову не зразумее, і якая яму справа ў рэшце рэшт? Астатнія ўжо разъехаліся, і Хуан нават не заўважыў, як гэта здарылася. Ён моцна налягаў на бухло апошнім часам, усе абмежаваньні сямейнага чалавека зьяцелі, з задавальненьнем падтрымаў бы якую кампанію, але цяпер яны ўсе скончыліся. На сансэце амаль ніхто не зьбіраўся, толькі тыя, што прыяжджалі на некалькі дзён, бы на экскурсію, але зь імі зусім ня клеілася. У пэўны момант чувак нават кінуў правяраць пошту, усе лісты да гэтай ідыёткі заста-

валіся без адказу, тэлефон таксама маўчаў. Папусьціўся адно, калі трапіў у паліцыю, падумаў, што гэта ўжо сапраўды херня, што далей працягваць ня варта. Рана ці позна сэзон мусіў скончыцца, і тут перад Хуанам паўставала дылема: ці зноўку далучыцца да міграцыі і ехаць на Мана-лі, ці ляцець у Мадрыд і спрабаваць неяк усё выправіць. Але, калі па шчырасьці, то ніякага выбару чувак ня меў. Ён выдатна ведаў, што шанцы на новае жыцьцё невялікія, што як бы ён ні выглядаў, як бы ні паводзіўся, але маладосьць ніколі ўжо ня вернецца і ўсе цікаўныя дзяўчаты ў рэшце рэшт зробіць слушны выбар на карысьць надзейнасьці й пасьпяховасьці. Так і мусіць быць. Да таго ж Хуан быў нялёгкім у побыце й выдатна ўсьведамляў гэта, у адрозьненьне ад большасьці старых фрыкаў. Ён вельмі любіў сваю дачку. Седзячы тым ранкам на тэрасе разам з Маруцьці, ён пакляўся сабе сканчаць з гэтымі нявызначанасьцямі. Давядзецца дваццаць разоў прабачацца — і зноў усе гэтыя прыніжальныя абяцаньні — можа, нават уладкоўвацца на працу, але іншых варыянтаў не было. У той жа дзень Хуан набыў квіток на самалёт і нават вымуціў сьліпэрклясу да Дэлі. Давялося эканоміць і ехаць усю дарогу цягніком, грошай было няшмат, перад сваім ад'ездам жонка вытрасла зь яго ўсё, што засталася зь летніх заробкаў, а вярнуцца дамоў зусім пустым выглядала б сапраўды па-юначы. З таго дня Хуан падвязаў з бухлом і дазваляў сабе толькі адзін джойнт пасьля вячэры.

Праз тыдзень ён быў у Дэлі, прабавіў дзень у зборах, накупіў падарункаў, усялякіх нішчак. Ноччу доўга ня мог заснуць. Пахр Ганж абуджаў старыя ўспаміны, прыгоды

далёкіх гадоў ціснулі сваёй незваротнасьцю ды паганілі настрой. Увесь наступны дзень хлопец прасядзеў у нумары, спрабуючы заняць сябе кніжкай, але ўвесь час забываўся. Павячэраў рана і адразу ж паехаў у аэрапорт, каб хоць неяк зьмяніць абстаноўку.

Таксоўка даволі хутка пераадолела вечаровы трафік, спакойны, негаваркі кіроўца адразу ж пагарнуў лічыльнік нават без аніякіх нагадваньняў і прыгнаў у аэрапорт, анідзе не затрымліваючыся. Хуан паглядзеў на гадзіннік, да чэк-іну яшчэ быў час, і ён вырашыў зазірнуць у дабу для супрацоўнікаў. Яна месьцілася ля выйсьця з зоны прыбыцьця, у закуточку, і падарожных тут амаль не было. Замовіў гарбату, яшчэ раз праверыў пашпарт і раздрукоўку квітка, адзначыў, што троху хвалюецца. Пасьля вёскі сталіца выцягнула зь яго шмат сілаў, вялікія гарады ня маюць ніякай літасьці, асабліва тут, у Індыі. Цяпер гэта ўсё ў чарговы раз заставалася недзе там, за пастом аховы, і мітусьня на паркоўцы за вакном выглядала нейкім нязначным адгалосьсем. Жыцьцё ў вёсцы зьмянялася жыцьцём у горадзе, бадзёрае барбарскае сялянства са-ступала месца нармалёвай цывілізацыі, і калі ў Дэлі, у гэтым запыленым, загазаваным вэрхале, розьніца яшчэ ня так кідалася ў вочы, то тут, у міжнародным аэрапорце зь сеткавымі кавярнямі й брэндавымі буцікамі, адразу ж адчувалася вяртаньне. Хуан памятаў гэтае пачуцьё вельмі добра й выдатна разумеў ягоны падман. Такія ілюзіі даўно страцілі сваю сілу. Хутчэй за ўсё, праміне некалькі месяцаў, скончыцца лета — і трэба будзе зноўку набываць квіткі ды пакаваць заплечнікі.

Вяртаньне заўжды выклікала хваляваньні, куды б ён ні вяртаўся: у Гішпанію ці сюды. Гэта цягнулася ўжо даволі доўга, і Хуан ня мог адказаць, ці скончыцца ўвогуле. Калі ў іх зьявілася малая, ён адчуў такую стабільнасьць, адчуў сябе сапраўды патрэбным, нібыта нават правёў мяжу паміж папярэднім бадзяньнем і цяперашнімі цалкам сьвядомымі падарожжамі, якія варта было неяк аплачваць. Але першае пачуцьцё адказнасьці з часам значна трансфармавалася й апынулася ўвогуле не такім стабільным і надзейным. Упэўненасьці менела, руціна ўмацоўвалася й буйнела, падпарадкоўвала сабе ўсё больш часу й эмоцый. Лёгкасьць некуды зьнікла, і тое, што мусіла было б яе падтрымліваць, — вясёлыя сямейныя паездкі, уцёкі ад зімы, тусоўка й такая патрэбная адсутнасьць зьнешніх неспрыяльных фактараў, — чамусьці не давала вялікага плёну. Унутраныя супярэчнасьці разьбівалі ўсе крыштальныя палацы ў дробныя аскепкі, і адно, што заставалася, дык спускаць увесь час на марныя спробы ўсё гэта склеіць. Ніхто ня мог сказаць, чым скончыцца зараз, наколькі далёка ўсё зайшло і як доўга яны яшчэ пратрымаюцца ў такім рытме.

Хуан дапіў гарбату й рушыў на рэгістрацыю. Перад ім стаяла толькі некалькі чалавек, усьмешлівая стюардэса эўрапейскай зьнешнасьці выглядала неяк незвычайна, нібы пасланьніца зь іншага сьвету, нешта было ў ёй нестандартнае, мо ўсьміхалася ня так дзяжурна, без прафэсійнага гратэску. Хуан пачуваўся троху няёмка, ляцець зусім не хацелася, лепей было б назаўжды пазьбегнуць тых праблемаў. Але думкі прыйшлі запозьнена, ён ужо на аўтамаце прахо-

дзіў памежны канроль, і дарогі назад не было. У транзытнай зоне нейкі час прабоўтаўся сярод шэрагаў Duty free, паступова вяртаючыся да іншага кшталту аднастайнасці, да белых лямпаў, бліскучых бутэлек і пакункаў. На кантрасьце з горадам у аэрапорце было ціха, засьцеленая дываном падлога гасіла ўсе гукі. Нягледзячы на вечар, пасажыраў было ня вельмі багата, прынамсі ў гэтай частцы тэрміналу. Хуан сеў за столік снэк-бару недалёка ад сваёй брамы і хацеў быў праверыць пошту, заліпнуць да пасадкі, але побач намаляваўся нечаканы суразмоўца.

Маркус ляцеў з Бангкоку і нейкім неверагодным чынам натрапіў на шасьцігадзінную стыкоўку. Апошнія колькі месяцаў хлопец прабавіў на выспах, спускаючы неверагодныя сумы на чорт ведае што, уключна з марскімі шпацырамі, маладзенькімі дзяўчаткамі і мегатонамі разнастайнай дрэні. Выбраўшыся з КТМ жывым і здаровым, у Таі ён раптам адчуў неверагодны прыліў энэргіі. Падавалася, куды ўжо болей? Але, як высветлілася, гэты стары каўбой меў багаты патэнцыял. Яго ўсё яшчэ троху пёрла, нягледзячы на стомленасьць пасля пералёту й доўгага чаканьня.

— Разумееш, чувак, і вось тут я проста выбухнуў. Тобок раз — і ўсё прыйшло да ладу. Зрэшты, і было нішчак, адно я неяк нерэальна тупіў доўгія гады. Так, доўгія гады татальнага затупу. І тут — бах! — усё раптам ускрылася, усе праблемы — ды ладна! Пайшлі на хер! — Маркус згадваў апошнія прыгоды, нібыта яны здарыліся літаральна днямі. Ён гаварыў, гаварыў і, падавалася, зусім не зважаў на Хуана, на ягоны настрой. Той спачатку напружыўся, падумаў, што яшчэ адзін мудзіла ня можа стрымаць пантоў,

толькі што прастымуляваўся ў прыбіральні і лепей мо адразу паслаць засранца. Але неўзабаве папусьціўся, праз колькі хвілінаў пачаў слухаць, а яшчэ пазьней канчаткова павёўся й ужо расказваў яму сваю сумную гісторыю.

— Ну, у цябе іншая сытуацыя, брат. Усё ж дачка — гэта ня хрэн сабачы, але ў любым выпадку можна ж неяк разруліць. Ты ж ведаў, што будзе менавіта так?

— Я падазраваў, — настрой у Хуана пайшоў угору. — Добра, ты такі спэцыяліст няхілы, давай, парай чаго!

— І ўзяць на сябе адказнасьць?

— На хуй адказнасьць! Можа, яшчэ кантактамі абмянемся, лісты пісаць будзем?

Маркус крыва пасьміхнуўся на знак згоды. Чувак, здаецца, быў няпросты, выглядаў пабітым і дасьведчаным. Да таго ж гэтыя агульныя праблемы з жанчынамі. Ці сапраўды яны неяк спрыялі зносінам — гэта было ўжо іншае пытаньне, але, зважаючы на ўсіх тых прыдуркаў, якіх Маркус сустрэў за апошнія некалькі дзён у Бангкоку, — патасных мідлкласэраў, што паводзілі сябе як забясьпечаныя буржуа ды не маглі адарвацца ад кандыцыянэраў і сацыяльных сетак, — было б крута хоць наапошак знайсці годнага суразмоўцу. Яны ўзялі па кубачку кавы, Маркус дастаў паўбутэлькі тайскага віскі, ды, не беручы пад увагу рэцэптуры й правілы, яны тут жа замяшалі ўсё гэта. Алькаголь адразу ж супакоіў Хуана, надзённыя пытаньні адступілі.

— Увогуле ўсё трэба вырашаць пасьядоўна, не хваляцца. Як толькі пачынаецца мітусьня, то ўсё ўскладняецца ў разы. Нашто табе ўскладняць?

— На хер ня трэба, — пагадзіўся Хуан.

— Ну і я пра тое ж. Ты ж ведаеш, чаго хочаш — ведаеш, чаго яна хоча — таксама, мы ж усе дарослыя людзі. Спакойна й пасьядоўна, трымаючы раўнавагу. Бо яны ж усе сраныя дэстабілізатаркі, галоўнае разгайдаць човен, каб ты захваляваўся, страціў апірышча, запанікаваў і падпісаўся пад усё, што ім патрэбна, — Маркус відавочна перажываў цяпер свае ўспаміны, прыгадваў тыя падзеі, што здарыліся зь ім некалькі год таму, і аніразу ня думаў, ці пасуе ягоны досьвед да Хуанавай тэмы.

— Але малая, разумееш? Малая гэта зусім ня тое! Гэта мая дачка, — павесялелы Хуан пранікнёна даводзіў Маркусу розьніцу, быў вельмі рады спусьціць эмоцыі, выказацца. — Мамаша й сама не такая ўжо кепская дзеўка, а я й сапраўды мусіў быў бы, калі па-харошаму, надаваць ім больш увагі, але, зь іншага боку, хер яго ведае. Мне падаецца, што ўвагі ўсім нам не стае. Гэта, ведаеш, як дзеці, якія растуць у закрытых сем'ях, дзе бацькі ня маюць сяброў, нікуды ня ходзяць. Яны вельмі раўнівыя вырастаюць. І мне падаецца, што ўсе мы так, увесь час патрабуем большага, колькі б ні атрымлівалі, — Хуан на імгненьне задумаўся. Ён быў зусім не складаным мужыком ды не любіў вырабляцца, але апошнім часам па п'яні яго вяло на такія прагоны. Галоўнае тут своечасова спыніцца. — Усё наладзіцца так ці інакш. Здараюцца і больш крытычныя рэчы.

— Сапраўды, усялякае бывае, — Маркус зрабіў колькі глыткоў. — Калі вы абодва тут у тэме, то не хвалюйся. Вядома, разруліцца. Вы ж тут пазнаёміліся?

— Так.

— Ну, дык якія пытаньні? Я ня веру ва ўсю гэтую перадвызначанасьць, у лёс і г.д., але ты ж разумееш, хто сюды едзе? Калі здолелі працягнуць так доўга, то хера ўжо хвалявацца? — насамрэч Маркус нес лухту, чамусьці ён ужо добра ап’янеў, і цяпер усё гэта было адно балбатнёй. Яго так і падмывала пераключыцца на сваю кватэру, на разбураныя мары й зруйнаваную кар’еру, і хто ведае, можа, усё было б яшчэ наперадзе, калі б у іх ня скончыліся тыя паўбутэлькі. Хуан бачыў, у якім стане таварыш, але не адчуваў ніякага негатыву. Настрой палепшаў, на астатняе было пляваць. Піць больш не хацелася, ды неўзабаве мусіла пачацца пасадка. Ён папрасіў у Маркуса гітару—той так і працягаў яе з сабою праз усе падарожжы, — троху падладзіў ды ўзяў пару акордаў. Прыгадалася, як год зь дзесяць таму яны зь сябрам і яшчэ зь некалькімі дзяўчатамі са штатаў паўночы чакалі тут стыкоўкі. Гэта было да рамонту, халодную мармуровую падлогу яшчэ не забралі ў пакрыцьцё, і яны сядзелі пад сьцяной на цыноўках, захутаныя ў шалі й спальнікі, ды нешта паігрывалі, маладыя і бесклапотныя, адвечныя пасажыры, што зрываліся зь месца пры першай жа нагодзе, без бабла ў кішэні й нейкіх асаблівых патрэбаў.

Маркусава гітара гучала так сабе, струны троху глушылі. Хуан зграў старую ўласную тэму й хацеў быў зрабіць яшчэ чаго, але тут ля брамы пачалося варушэньне й голас з дынамікаў абвесціў пасадку.

24. ГАРАЧАЯ ВАДА І ТЭЛЕВІЗАР

У нейкі момант прыйшло дзіўнае адчуваньне адсутнасьці. Там даўно прызвычаліся, што чувак бывае дома не рэгулярна, увесь час некуды зьяжджае ды гэтак далей. Адразу ж унеслі ў сьпіс ад'яжджэнцаў і пасля трасцы ты зь яго выдалісься. А тут, дзе розныя месцы й гатэлі вядуць свае ўрачыстыя карагоды, дзе паўсюль сустракаеш старых знаёмых, з многімі знаёмісься нанова пры кожнай сустрэчы, дзе ня маеш пэўнай адрэсы й рэгіструеся ў самых розных гестах ды хатах — тут таксама няма вялікай пэўнасьці. Адсутнасьць — гэта і ёсьць наша стылёвае качэўе. Мне менш за ўсё падабаецца гэты містычны флёр, зь якім асацыюецца падарожжа на Ўсход. Край казак і духоўнасьці — няма нічога прасьцейшага за гульні штампамі, роўна як няма спыну неверагоднай чалавечай прагі надаваць простым рэчам празьмернае вагі. У кожнага свае прычыны весьці такое жыцьцё, здараецца, што й вельмі праязічныя, свае гісторыі за тымі прычынамі. Але такая адсутнасьць падкупае, асабліва напачатку, калі, пакаштаваўшы альтэрнатывы, зусім ня хочацца мець

нічога агульнага з тупой, няўхільна дэградуючай заходняй цывілізацыяй, з тым ладам, у якім усё даўно зразумела й прадказальна. Маладосьць папросту абавязаная паўставаць супроць такіх рэчаў, дысцыпліна мусіць быць зьнішчанай і пераадоленай, адкінутай, бы баляст, што замінае калі не прасьвятленьню ці дасягненьню якіх высокадухоўных пазыцыяў, дык ва ўсялякім разе нармалёваму чалавечаму жыцьцю. Сучаснае рабства беспрасьветнай працы й спажываньня лёгка зьвязваецца з колам сансары, колам перанараджэньня, якое на пабытовым узроўні можна спрасьціць да такіх параўнаньняў. Вызваленьне — чым ня мэта, чым не паэзія?! Уцёк з турмы нашмат лепшы за кароткі адпачынак раз на год, але большасьць гатовая паступіцца гэтым, прымаць вызваленьне выключна тэрапэўтычнымі дозамі. Зваліць, адарвацца, страціць сувязь і нарэшце атрымаць доўгачаканую волю — гэта і ёсьць зьнікненьне. Разам з тым, свабода, якая адкрываецца па той бок вязьніцы, не прадугледжвае вялікай кампаніі. Калі дысцыпліна трымае ў сваіх руках увесь сьвет, то непадпарадкаванасьць ёй — сапраўды адно барбарства, адхіленьне для дурняў і лайдакоў. Гэта ўсё настолькі ж прыгожа, наколькі й нязручна, тым ня менш заўжды ёсьць паўмеры, і часам можна нават замуціць на гэтым свой бізнэс.

У зьвязку з такімі разгонамі мне зазвычай прыгадваецца гісторыя пра страчаных ізраільцянаў. Пасьля войска яны натоўпамі валяць прэч ад выбухаў і страляніны, ад небясьпечнага напружаньня, хто на канікулы перад паступленьнем ва ўнівэр, хто папросту прагуляцца. Багата

іх тусуецца на субкантынэнце, многія канчаткова губляюць чалавечае аблічча й кантакт з рэальнасцю. Ніякай гаворкі пра вяртаньне, чувакі завісаюць у гарах, у хісткіх хіжынах ды буданах, наваленыя, абсаджаныя, пратэрміноўваюць візы, сеяць пашпарты, мігруюць з поўначы на поўдзень і назад. Сваякі вымушаныя наймаць адмысловых дэтэктываў, якія вылоўліваюць іх ува ўсім гэтым месіве, у гэтым жывёльным супе, скручваюць, пакуюць у самалёты, паўжывых, зарослых дрэдамі, здзічэлых, адпраўляюць дамоў, да родных і блізкіх. Многія зьбягаюць назад, многія трапляюць у лякарні, нехта папускаецца й будзе кар'еру. Гэта настолькі відавочна ўсё: розьніца, супярэчнасьці, мары й нежаданьне вяртацца ў шэраг, на катаргу. Вельмі драматычна. Мне чамусьці жыва ўяўляюцца гэтыя людзі ў момант затрымання, падобныя да загнаных жывёлаў, адлоўленых для заапарку ці вопытаў. Але посьпех не гарантаваны, уцёкі нібыта зараза, нібыта хвароба, якую цяжка лячыць, асобны траўматычны досвед на тле ўсеагульнага. Ня ўпэўнены, ці можна вось так улёгкаю націснуць той рэвэрс і пазбавіцца ўсяго гэтага на раз-два, саскочыць, зьліцца, вярнуцца раз і назаўжды дамоў. Адсутнасьць падкупае. Багата лёгкасьці, нязмушанасьці і татальнага чорт ведае чаго.

Але гэтым разам у горадзе ўсё было нечакана спакойна. Забітая ўшчэнт маршрутка давезла мяне да Ратна Парку. Купкі школьнікаў, рэйсавыя электрарыкшы й сонныя паліцэйскія на парапэтах. Зацеклыя ногі былі радыя шпацыру, позірк чапляўся за знаёмыя месцы, вуліцы, цела адразу ж улілася ў плынь пешаходаў. Я мінуў Асон

і хвілінаў праз дваццаць быў ужо ў цэнтры Тамэлю. Вузкія вуліцы й шматлікія крамкі па дарозе, выбітая плітка, кавалкі разабранага падчас рамонту асфальту, сьмецьце й пыл — пасьля Індыі калярыт горнай краіны ўносіў у жыцьцё пэўны элемент адпачынку. Разнастайнасьць служыла нейкай забавляльнай тэмай, падкідвала рэцэптам новых перажываньняў, але я ўжо прызвычаіўся думаць, што наўрад ці тут нешта калі зьменіцца: тыя ж турысты, тыя ж супэрмаркеты на рагу, той жа ахоўнік ля банкамату. На справе выйшла ня так, адразу ж натрапіў на неспадзяванку — у гэсьце зьмяніліся гаспадары, усьмешлівая нінгмінская цётка з сынам некуды падзелася й цяпер справы вялі незнаёмыя пацаны тупаватай зьнешнасьці, што не маглі зьвязаць і двух словаў. Мой нумар быў вольны й прыкладна ў тым жа стане, хоць паўсюль і адчувалася нейкая недагледжанасьць і закінутасьць. Я так і ня мог зразумець, ці гэта было заўжды, ці поцыкі папросту запустэлі месца, тым ня менш узяў пакой, не было сілаў на пошукі, хацелася адно зачыніць дзьверы й застацца самому, заваліцца ў ложак і ні пра што ня дбаць.

Як высветлілася, гэта было яшчэ ня ўсё. Прачнуўшыся бліжэй да вечару, я спусьціўся ў бар. Незнаёмыя рабыты за стойкай, амаль пустая заля ды танная папулярная музыка ў калёнках. Абламаўся там заставацца й рушыў на сяброўскую дабу, павячэраў у цішыні, пасьля, усё яшчэ стомлены, прагуляўся па раёне, назіраючы ўсё тыя ж знаёмыя, дарагія сэрцу карціны й адзначаючы нешматлікіх у несэзон фрыкаў. Але ўсё ж іх ставала, на тле іншых

аматараў добра арганізаваных прыгодаў валацугі значна вылучаліся. Наступным ранкам я выпадкова наспаткаў Луні на Чэтрапашцы — той адразу выбухнуў неверагоднымі вітаньнямі, але, вядома, і ня памятаў майго імя. Ён раскажаў, што Раджэш ужо некалькі месяцаў як зьехаў у Францыю да сваёй новай сяброўкі. Скончыў справы, прадаў бізнэс і паехаў. Падумалася чамусьці, што Маркус тады сапраўды ў нечым меў рацыю наконт усеагульнай прагі мясцовых зваліць, хоць, канешне, ведаючы Раджэша, гэта магло быць і чымсьці шчырым. Луні ня ведаў тых хлопцаў, каму перайшоў бар, сказаў, што чувакі прыехалі аднекуль з захаду.

— Завальвай да нас увечары. Я працую ў дзядзькавай краме, палабаем музыкі. Мы прадаем інструмэнты, а па вечарох джэмуем, так што давай! — Луні, напэўна, застаўся адзін там. Хто ведае, можа, сябручкі папросту звалілі на заробкі ў Гоа ды Кералу, можа, яго прыціснулі дома й прымусілі нарэшце заняцца справай. Ён спытаў мяне, ці ня ведаю, дзе цяпер Ласэ, ці падтрымліваю зь ім сувязь, але я ня ведаў, увогуле не сустракаў аднаногага пасля тых нашых прыгодаў.

Мы разышліся й больш ня бачыліся. Мне зусім не хацелася гэтай херні з народнымі інструмэнтамі ды імітацыяй аўтэнтчнасьці. Увечары я стрымана прайшоўся па знаёмых барах, прыкмячаючы сям-там старых таварышаў, перакідваючыся колькімі словамі, прыгадваючы нешта ў працяг таго бізнэсу індыенаў джонсаў і іншай хрэнні. Уночы ў гатэлі дзеілася штосьці рэальна жорсткае, ня памятаю, каб некалі раней сустракаў тут такое: дзі-

кія п'яныя крыкі на лесьвіцы, лаянка на нэпалі, на ангельскай, магчыма, бойка. Якісь чувак што было моцы калаціў у суседнія дзьверы й абяцаў, што прышые суку, прышые, на хер:

— Дзе маё бабло, мяззота?! Аддай бабло, чуеш?! Табе пязьдзец! Ведаеш гэта, поскудзь?! Адчыняй!

Я ня чуў адказаў, але падазраю, што гэта было нешта ў тым жа стылі. На наступную ноч усё паўтарылася. Відаць, новыя рулілы былі ў тэме, іхныя апухлыя твары з раніцы, чырвоныя вочы й нацягнутыя ўсьмешкі не пакідалі сумневаў. Справы ў іх відавочна йшлі ня надта. У той жа дзень у пакоі паламаўся душ — я выпадкова зачапіў рукой лейку, ды яна тут жа адвалілася. Са сьцяны цяпер тырчэў ушчэнт згнілы кавалак трубы, зь якога лілася ледзь цёплая жоўтая вада. Адразу ж наваліла стомленасьць, захацелася як мага хутчэй пазьбегнуць гэтага трэшу, захацелася чысьціні, утульнасьці, новага жыцьця. Мае папярэднія думкі пра нязьменнасьць пацьвердзіліся толькі напалову.

Я зьняў нумар у іншым гатэлі, вырашыў даць сабе адпачынак. Плаціць давялося ў два разы больш, але пасья роднага трэшатніку гэта былі сапраўды каралеўскія апартаменты з гарачай вадой цэлыя суткі, зь незалежнымі ад гарадскіх электрычных сетак асьвятленьнем ды вай-фаем. Вокны выходзілі на поўдзень, і наступны дом стаяў мэтрах у сарака праз забудаваны нейкімі аднапавярховымі хацінамі двор. Сьвятла ставала, ніякай вільгаці й тым больш цьвілі па кутах. Перш-наперш я ўзяў доўгі, поўны пару душ, пасья месяцаў на халоднай вадзе гэта было чыстай раскошай.

За вакном, унізе, крыху зьлева, звыкла гула сваімі шарманкамі й гудкамі вуліца, на даху насупраць сушылася бялізна, сьцены з чырвонай цэглы надавалі будынкам дадатковай цеплыні, нізкае зімовае сонца блыталася ў запаленых салярных батарэях ды баках з вадою, на карнізах падтусоўвалі важныя гарадскія галубы. Я глядзеў у вакно й думаў, што й гэты выгляд ня ёсьць вечным. Гучыць, бы тупая тырчковая банальнасьць, але тым ня менш. Даўно ўжо нічога не ўжываў і зусім не хацелася. Здаралася, уяўляў сабе, што вось, маўляў, зноў зьбярэцца кампанія ды ўсё пачнецца. Менавіта так яно й будзе, але крыху пазьней. Цьвярозасьць мела свае плюсы, відавочна спрыяла самаарганізацыі ды плёну. Праз два тыдні ў мяне быў вылет дамоў. Спачатку думаў палазіць па трэках, але, зважыўшы на зімовую халадэчу, вырашыў заняцца сыстэматызацыяй запісаў. З усіх бязладных залежаў нататак многае відавочна стваралася ў досыць спэцыфічным стане. Часам усё ж атрымлівалася нешта выцягнуць. Узгадваньне старых гісторый — тая яшчэ практыка, асабліва тут, дзе некаторыя зь іх і адбываліся. Вуліцы адразу ж абрасьлі гэтымі згадкамі, бары запоўніліся абрыўкамі колішніх размоваў, часам у натоўпе мроліся знаёмыя твары.

Я склаў сабе графік, каб неяк выкарыстаць гэты вольны час. Акрамя спробаў разбора тэкставай лухты, займеў завяздзёнку швэндацца па горадзе й рабіць скетчы ці сядзець увечары на якой басантапурскай пагадзе й глядзець на людзей унізе, на падлеткаў ля аднаго са старажытных храмешнічкаў, што круцілі з бумбоксу хіп-хап

ды валілі брэйк наўпрост на брукаванцы. Яшчэ ў маім новым пакоі быў тэлевізар. Ён, на жаль, сілкаваўся ад агульнагарадской сеткі, і я стаў сачыць за графікам адключэння сьвятла. Тэлек апынуўся нечакана крутым атракцыёнам улучэння, ня маючы яго побач цягам многіх гадоў, цяпер я адчуваў розьніцу і, не шкадуючы часу, клікаў з каналу на канал, сэрфуючы па фільмах, індыйскіх ток-шоў і выпусках навінаў. Камэрцыйная тэлевізія з усімі сваімі мэдычнымі мэханізмамі й рэклмай ставіла рэчы па сваіх месцах, добра зазямляла й цьвярозіла. Калі б не перабоі з электрычнасьцю, то я б, напэўна, так і праваляўся ўвесь гэты час з пультом у руцэ.

У гатэлі было небагата пастаяльцяў, і кавярня на руфтопу не карысталася вялікім попытам. Часам я ўздываўся туды пасьнедаць ці выпіць гарбаты. Дахі, людзі на іх, аналягічныя рэстарачынікі суседніх гатэляў, дымка над далінай, сылюэты пагоркаў, стужкі лунгтаў—падавалася, што недзе за паваротам чакае стары добры набор шанцаў, вясёлае кодла ды якаснае паўнавартаснае жыцьцё. Нібыта яшчэ крыху—і нехта ў рэшце рэшт шчоўкне пераключальнікам ды часовы спакой гораду зноўку ператворыцца ў адзіны дзікі, неверагодны трып. Зьвер нечага чакаў. Я ведаў, што ён тут, побач, але ня мог прадбачыць ягоных дзеяньняў. Ніякіх сумневаў, калі-небудзь раўнавага будзе парушанай. У той ці іншай форме, можа, не ў Катманду, можа, у якім іншым месцы—ня важна. Адзін мой добры таварыш, вельмі паважаны й салідны чалавек, гаворачы наконт плянаў ды перасоўваньняў, любіць нагадаць: «Ты ж ведаеш. Чырвоны пыл—гэта з канцамі.

Уядаецца ў скуру, у мозг». Ён мае на ўвазе фэрыты, якія
надаюць зямлі адпаведны ахрысты колер. Індыя багатая
на жалеза. Пыл фарбуе вопратку, асядае на абутак, ён
паўсюль, і хрэн ты калі пазбавісься гэтай дрэні. Трапнае
параўнаньне. Няма чаго дадаць.

ЗЬМЕСТ

1. Гаракпурскі гатэль	5
2. Дарога на Патну	8
3. Сустрэча з Кэці ў Лумбіні	12
4. Джамал вяртаецца з трэку. Бойка ў бары	19
5. Дарога на Патну 2	30
6. Афіцыйная роспач Сур'і	34
7. Шпацыр па раёне. Чытўанскі псэўдажыгала	43
8. Аўтастанцыя Мітапур	56
9. Вечаровыя працэдуры	62
10. Украінцы ў цягніку	76
11. Кэці ў КТМ. Абкіслочаны Луні	86
12. Джоні й Мары. Фулмун-паці на Парадайзе	101
13. Патна–Раксаўл	113
14. Зборы на транс	120
15. Мары ў паліцыі	130
16. Малы Філ	145

17. Раніца на памежжы	159
18. Фрэдзі едзе на ровары	165
19. Сапсаваная вечарынка	176
20. Вызваленьне Сур'і	193
21. Біргандж — КТМ	205
22. Горад і новыя ўцёкі	212
23. Маруцьці сканчае сэзон. Хуан у аэрапорце	225
24. Гарачая вада і тэлевізар	237

Талстоў Аляксей Сяргеевіч

ВАЛАЦУГІ

Рэдактар — Лідзія Міхеева

Карэктар — Ліда Наліўка

Вёрстка — Іван Свешнікаў

Ідэя вокладкі — Даніла Беранцаў (feat. Them Crooked Vultures)

Малюнак на вокладцы — Ганна Крук

Рэалізацыя вокладкі — Кася Сырамалот

Куратары выдання — Вольга Палевікова, Антон Кашлікаў

